

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 03820

ALE VERK

Sholem Aleichem

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

אלע ווערק פון שלום עליכם

צוועלפטער באנד

זומער-לעבען

ווילנע-ווארשע 1925

ווילנער פארלאג פון ב. קלעצקין

עס איז שטרענג פארפאטן צו קויפן און פאר-
קויפן דאס דאזיקע בוך אין צפון און דרום
אמעריקע, אין דרום-אפריקע און אין ענגלאנד

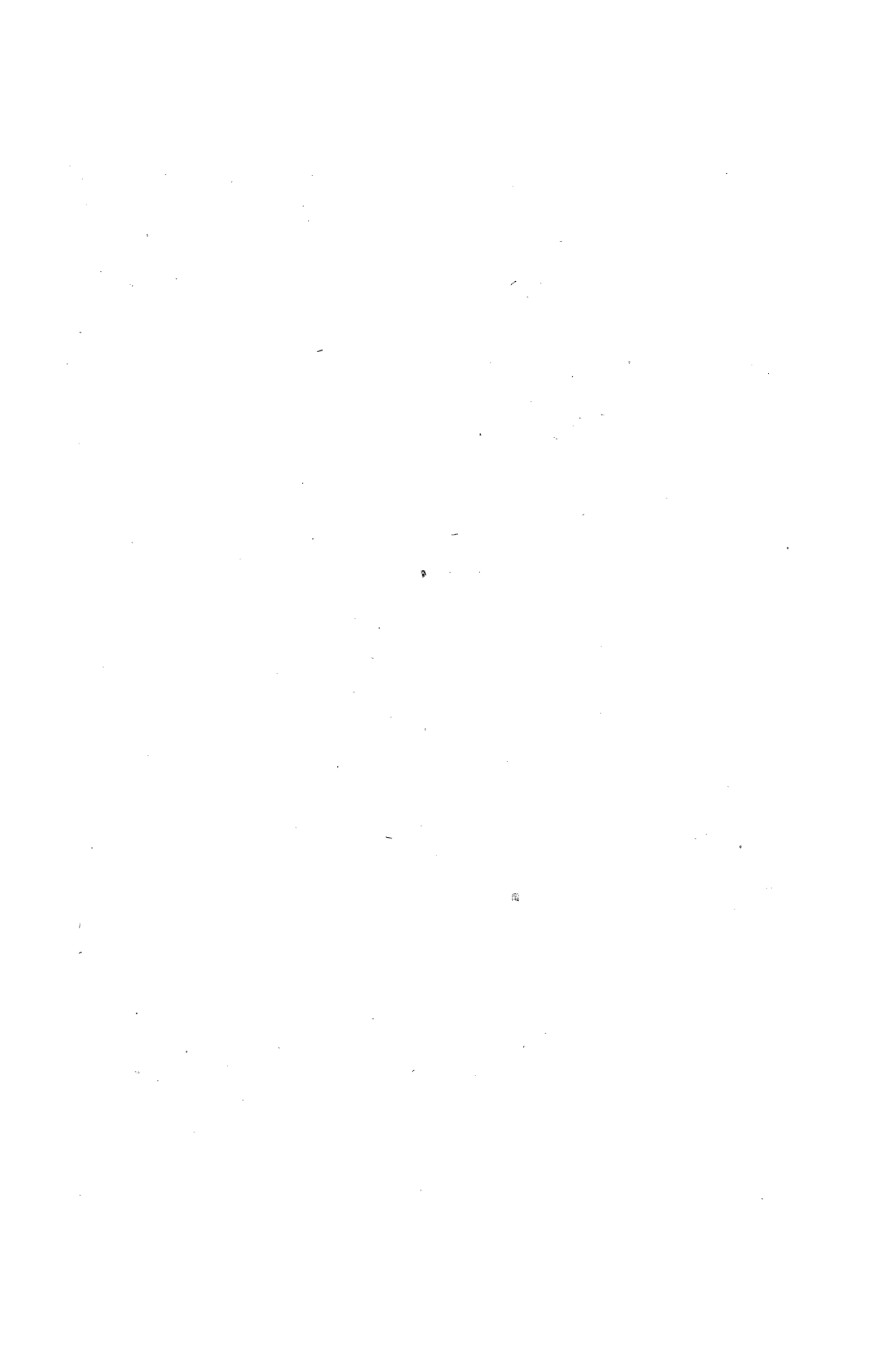

Copyright 1917, by Olga Rabinowitz (Sholom-Aleichem), New York

צוליב דעם פארלאנג פון שלום-עליכעס יורשים, איז די
אויסגאבע געדרוקט לויט דער אמעריקאנער אויסגאבע.

Szolem - Alejchem. T. XII. „Z u m e r L e b e n“.
Drukarnia „Wydawnictwo Wilenskie“ B. KLECKINA.

זומער = לעבען

ספר שנת ה'תש"ל

7	• • • • •	גלות דאמשע
78	• • • • •	אין די ווארעמבעדער
119	• • • • •	פארענבאלד

גלות דאמשע

געשריבען אין יאָהר 1901

גלות דאטשע

א.

[מע האפט מיט א מאָל די גראַבע עטליכע טויזענדער, מע טרױבט אַרום דעם קבצן, און דאקטוירים הייסען פאָרען קיין בױבערוק אויף אַ דאטשע.]

פרעגט מיך נישט, ווי אזוי, ווי אַרום, מיט וואָסער זכות-אבות, מיט וועלכע צרות און אַנגסטען, מיט וויפיעל דולענישען און קאַפֿ-דרעהענישען, — נאָר איך האָב ערשט היינטיגען פאַרפּסט, געלױבט איז השּׁמית-בּרך, דורכגעשלאָגען אַ געשעפטעל און געהאַפט אַ שען פּערדיענסטעל, מיט אַ מאָל גראַבע עטליכע טויזענדער.

אַז מע האַפט מיט אַ מאָל די גראַבע עטליכע טויזענדער, נעמט מען זיך קודם-כּל צום דלות, אַרויסטרייבען דעם קבצן פון שטוב; מע וואַרפט איהם אין קאַפּ אַרײַן אַ בענקעל, אַ נייע קאַפּאַטע, אַ קישען, אַ פּאַר קאַלדרעס, אַ טוך טעלער, אַ שטיק מאַטעריע, אַ פּאַר טעפּיאַן, — וואָס עס קומט אין האַנד, פּליחט איהם אין קאַפּ אַרײַן! הכלל, איך האָב מיט נאָט'ס הילף אַרויסגעטרייבען דעם קבצן צו אַלדי שוואַרצע יאָהר, זיך אַרומגעצאָהלט מיט'ן קצב, מיט'ן קליי-טעל, מיט'ן מלמד און מיט אַלע איבעריגע קרעדיטאַרען אַרום און אַרום, און מיר האָבען געהאַט אַ פּסח — אויף אַלע מיינע לייעבע געוואָגט געוואַרען! די שענסטע מצות, די בעסטע פּיש, די מיינע-טע וויינען, די נייעסטע מלבושים, די פעטסטע קניידלעך (און אין שוהל די פעטסטע עליה) איז געווען ביי מיר! עס האָט אונז

אָבער גיך פערשאַרט, לאַ עליכס, אַ האַפּ געטהאָן דער מאַגען. האָט מען אָנגעהויבען רופען דאָקטוירים. האָבען די דאָקטוירים אָנגע-
הויבען שרייבען רעצעפּטען. נעמען געלר און געבען עצות, אז איך
און מיין ווייב און מייע קינדער בעדארפען האָבען „לופט“, אָהן
לופט קאָן אַ מענש ניט אויסקומען אַפילו אַ שעה (אזוי זאָגען די
דאָקטוירים), און ס'איז געבליבען, אז תיכף נאָך שבועות, ווען עס
הויכט זיך אָן דער זומער, פאָהרען מיר אַרויס קיין בויבעריס אויף
אַ דאָטשע שעפען לופט.

דעם אמת זאָגענדיג, נישט אזוי די „לופט“ האָט אונז געצויגען
קיין בויבעריס, ווי דאָס בויבעריס אַליין. פאָהרען קיין בויבעריס און
זיצען אויף אַ דאָטשע איז ביי אונז אין יעהופּעץ אַ גאַנצער עסק
און אַ גדלות, כמו ווי, למשל, ווייכע פאָטעלען מיט האַרטע „ספּרינג-
זשינעס“, וואָס קיינער זיצט ניט אויף זיי, און אַ פאָרטעפיאָן זאָל
שטעהן אין זאָל, האָטש ס'איז ניטאָ ווער ס'זאָל שפּיעלען אויף
איהם, וכדומה אַזעלכע זאַכען, וואָס היינט איז דאָס די גאַנצע
מאָדע. ביי אונז אין יעהופּעץ, אז צוויי בעגעגענען זיך תחילת זור-
מער, איז דאָס ערשטע:

— וואוהין פאָהרט איהר היינטיגען זומער?

— קיין בויבעריס, וואוהין דען זאָל מען פאָהרען? נו, און
איהר?

— קיין בויבעריס, וואוהין דען זאָל מען פאָהרען? האָט איהר
שוין אַ דאָטשע?

— נאָך אַ מין דאָטשע! נו, און איהר?

— נאָך אַ מין דאָטשע! וואו איז אייער דאָטשע?

— אויפ'ן קרעשטשאַטיק, געוויינטליך! נו, און אייערע?

— געוויינטליך, אויפ'ן קרעשטשאַטיק...

און אזוי ווייטער.

9.

[אריין איז גויערן. — די מעקלערס פערשטעהרען אונז אביסעל דעם גויערן.]

תיכף נאָך שבעות האָבען מיר זיך אויפגעזעצט מיט מיין ווייב אין באַהן און געקומען קיין בויבעריק דינגען אַ דאָטשע. דער גריי־נער וואָלד, די פרישע לופט, דאָס פישטשען פון די פויגעלעך און די צוגעקליבענע דאָטשעס, וואָס איטליכע פון זיי זעהט־אויס ווי איין אויסגעפויצטע כלה, וואָס קוקט אַרויס אויף אַ חתן, האָט אונז פער־כשוּפֿט, אַז עס האָט זיך אונז שוין כמעט נישט געגלוסט אַוועקצור־פאַהרען פון דאָנען צוריק, אין דעם טומעלדיגען יעהופּעץ מיט די ברענענדיגע שטיינער, מיט די שענע ריחות, צום מיינסטען — ביינאַכט.

— וואָס זאָגסט דו, חיה־עטעל, דערויף? — רוף איך זיך אָן צו מיין ווייב.

— וואָס זאָל איך זאָגען? — מאַכט צו מיר מיין ווייב. — אַ רוח אין געלט'ס טאַמען אַריין!

— אַפּנים, — זאָג איך — אַז אונזערע יעהופּעצער אַריסטאָ־קראַטען ווייסען טאַקי, וואָס גוט איז? ממש אַ גן־עדן!

— עס זאָל זיי נאָר פאַרשטעהרט ווערען! — זאָגט זי אין גר־טען מוט, און מיר שפּאַציערען אַרום אין גן־עדן, ווי אדם הראשון מיט דער מוטער חוה, איידער זיי האָבען פּערווכט פּונ'ם עץ־הדעת...

נאָר אַביסעל האָבען אונז פּערשטעהרט דעם דאָזיגען גן־עדן די בויבעריקער מעקלערס, וואָס האָבען אונז געפיהרט אַנקוקען דאָטשעס. איטליכער האָט אונז געשלעפט צו זיך אַנקוקען זיין דאָטשע; זיינע איז בעסער, זיינע איז שענער, זיינע איז וועל־וועלער. צווישען די דאָזיגע מעקלערס איז געווען איינער אַ שוואַר־צער מיט אַ בייטש און מיט איין אונטערנעשלאָגען אויג, און איר־

נער אַ בחור אַ רויטער מיט איין אויסגעקרימט פנים. האָט אונז דאָס רויטע בחור'על מיט'ן אויסגעקרימטען פנים געהאָפּט פאַר די פּאָלעס און שלעפּט אונז. רופּט זיך אָן צו אונז דער שוואַרצער, וואָס מיט'ן אונטערנעשלאָגענעם אויג, און האָפּט אונז אָן ביי די הענד:

— מיט וועמען ווילט איהר געהן? מיט איוואן פאָפּערילע?
 ער וועט אייך פאַרפיהרען אין דער שאול תּחתיא אַריוין!
 — דו וועסט ניט אַנשטומט ווערען, דו שוואַרצער קאָטער?
 מאַכט צו איהם דאָס רויטע בחור'על. — אָט מאַך איך דיך צו רעכט דאָס אַנדערע אויג!

און נישט לאָנג געטראַכט, טהוט ער אַ שפּרונג צום שוואַרצען גלייך אין פנים אַריוין. פּאָלט אָן אויף איהם דער שוואַרצער מיט דער בייטש און צעבלומיגט איהם, און שרייט, אַז ער וועט איינ-געבען אויף איהם צום אוראָדניק, און אונז וועט ער שטעלען פאַר עדות. דערהערט דאָס וואָרט „אוראָדניק“, מאַכען מיר זיך אַוועק פון זייערע הענד און אַנטלויפען, וואו דער שוואַרצער פעפּער וואַכסט.

ג.

[דאָס אַריבערפּאָהרען פון יעהופּעץ קיין בויבעריק. — קליינע צרות און גרויסע בוינות].

דאָס פּאָהרען פון יעהופּעץ קיין בויבעריק איז אַ קלייניגקייט; עס געדויערט סך-הכל אַ האַלבע שעה. נאָר דאָס אַריבערפּאָהרען פון יעהופּעץ קיין בויבעריק אויף דער דאַטשע מיט ווייב און קינד דער, מיט'ן כעטגעוואָנט, מיט'ן פליישיגען און טילכיניגען געפּעס און מיט אַלע איבעריגע בעבעכעס — ווינש איך וואו איך האָב אַרניץ אַ שונא! פון דער ערשטער מינוט, וואָס איהר הויבט אַז

צענויפלעגען זיך אין וועג אריין, ווערד דאָס ווייב צעטראָגען, נער-
וועז מיט סכנת-נפשות! משעפעט זי ניט דעמאָלט, וועט איהר
בעסער מאַכען. אָט האַלט זי, דאַכט זיך, די שליסעלעך אין האַנד,
דרעהט זיך אַרום און שטעהט אויף איין אָרט און שרייט: „וואו
זענען ערגיץ מיינע שליסעלעך? די שליסעלעך? וואָס איז דאָס
פאַר אַ שטוב, וואָס מע לעגט ניט אַוועק, סטייעט עס ניט! מע
זאָל נאָר באַהיט און באַוואַהרענט ווערען פון אזא שטוב און פון
אַזעלכע קינדער! ס'איז דען קינדער? טאַיוואָלים איז דאָס,
רוחות, שדים, ניט קיין קינדער!“...

און די קינדער האָבען אַ טבע, טאַמער דערוועהן זיי, אז מע
איז שטאַרק פערנומען, אזוי הויבען זיי זיך אָן פּלאַנטען פאַר די
פּיס, — האַפען זיי אַ שטורץ, אַ וואָרף, אַ זעץ; ווערד אַ געוויין,
אַ געשריי, אַ געפילדער — אַ ריינער גיהנם! היינט דאָס פאַסקע-
ווען זיך! אַ ווערטעלע אויסצורערען — קיין עין-הרע, אַ גאַנץ
בעל-הבתישקיים צענויפלעגען, איינפאַקעווען, איינבינדען, נישט
פערנעסען קיין קלייניגקייט! און ווי אויף צו להכעיס, דעמאָלט
ווען ס'איז שוין אַלסדינג אָפגעשיקט געוואָרען אין באַגאַזש, קוקט
מען זיך אַרום, אז מע האָט פערנעסען אַריינלעגען דעם ווייב'ס
היטעלע מיט די קווייטען, דאָס שטייגעל מיט'ן קאַנאַריק, דאָס טינד-
טורעל פונ'ם טיש, שטעקלעך און זאַנטיקלעך, וכדומה אַזעלכע נאַ-
רישקייטען, וואָס בלייבען תמיד אויפ'ן סוף, און דעם קוימען פונ'ם
סאַמאָואַר אויף בתוכם.

— וואָס וועלען מיר טהון אָהן אַ קוימען? — שרייט דאָס
ווייב. — וואו וועל איך נעמען אַ היטעלע אויף דער דאַמשע, און
וואָס וועט זיין מיט'ן פויגעלע נעכאַך, — עס וועט כפרה ווערען?!

בקיצור, מע טוז דאָס אַלסדינג נעמען מיט זיך אין די הענד
אַריין. נאָר ווער איז דער נעמער, אז אלע הענד זענען פערנומען,
אַלע זענען אָנגעלאָדען פון אויבען ביז אַראָפּ מיט קוישלעך, פירלעך,
פעקלעך און בינטלעך? מוזט איהר זיך שוין אַליין מטריח זיין.

(א ברירה האָט איהר?) און נעמען, איך בעט איבער אייער כבוד, דעם קוימען פונ'ם סאַמאָוואַר אין איין האַנד, און דאָס שטייגעל מיט'ן פויגעלע אין דער אַנדערער האַנד. וואָס זשע טהוט מען מיט'ן היטעלע און מיט די איבעריגע שאַלעמויזען? פאלט איהר אויף איין עצה און נעמט מחילה דעם קוימען און נטער דער האַנד און דאָס היטעלע אין. האַנד אַריין, אַזוי עס זאָל זיך ניט צעקנייטשען; און דאָס טינטורעל? דאָס טינטורעל רוקט איהר אַריין אין קעשענע, און איהר זעצט זיך אויף מיט צרות אויף דער פּוּה, און איהר פּאַהרט מיט אַנגסטען צו דער באַהן.

געקומען צו דער באַהן, הויבט זיך אָן אַ סדרה: בילעטען. בשום אופן קאָנט איהר ניט אויסרעכענען, וויפּיעל איהר בעדאַרפט האָבען בילעטען? שטעלט איהר זיך צעהלען אויף די פינגער: דאָס ווייב איז נישט איינס, קיין עין־הרע, אַכט קינדער, זעכס גרוי־סע — זעכס גאַנצע בילעטען — איז ניט זיעבען, צוויי קליינע קינדער — צוויי האַלבע בילעטען — איז ניט אַכט, די באַבע — איז ניט נייען, דרוי דיענסטען איז צוועלף. פונקט צוועלף, גוט, וואָס ניט קיין דרייצעהן — דרייצעהן איז נישט קיין גוטער מספר... (זיך פּערגעסט איהר רעכענען אין צעטעל). — דוין, דוין, דוין! — דער עולם שטופּט זיך, דאָס ווייב רופּט אַיך: „וואו ביזט דו ערגיץ? וואָס באַברעסט דו זיך אַזוי לאַנג? מע באַדאַרף נאָך איבער איהם פאַרשפּעטיגען!“... און די קינדער העלפען איהר שרייען: „פאַפּאַשאַ! סקאָריי, סקאָריי! אַפּאַזדאַיעש!“ * איהר לויפט אַ פּערטומעלטער אין וואַגאַן אַריין און פּערטשעפעט זיך מיט'ן קוימען פונ'ם סאַמאָוואַר ביי דער טיר. פאלט אַראָפּ דאָס היטעלע מיט די קווייטען. בויגט איהר זיך אָן און ווילט דאָס אויפהויבען. ניסט זיך אויס אויף דעם דאָס טינטורעל. הויבט אָן דאָס ווייב צו פּייערען (און איז גערעכט): „אַ ריהר געטהאָן, ווי אַ בלייען פויגעל־לע! ווער האָט דיך געבעטען, זאָלסט זיין אַ גוטער און טראַגען

* טאַטע, ניכער, ניכער, וועסט פּערשפּעטיגען!

זיך מיט מיין היטעלע? וואָס וועל איך איצט טהון אָהן אַ היטע-
לע? ... זאָגט איהר דאָך, אַז איהר וועט איהר קויפען צעהן היטע-
לעך, אַבי ס'זאָל זיין שטיל. זאָגט זי, אַז זי איז אַיך מוהל די
טובות, זי בעדאַרף אַיך אויף נייען און נייענציג כפרות מיט אַי-
ערע היטעלעך! ווערד איהר רויט ווי פייער און הויבט אָן צו שווי-
צען פאַר בזיון, וואָרום עס קוקען אויף אַיך פופציג פאַר אויגען.
און אַייערע קינדער אין וואַגאַן צעשלאָגען זיך איבער אַ פענסטער;
אַלע ווילען שטעהן און קוקען אין איין פענסטער! זייער גליק,
וואָס ס'איז אין וואַגאַן; איהר זאָלט זיך ניט שעמען פאַר לייטען,
וואָלט איהר זיך מיט זיי גוט אָפגערעכענט! ... געהט-צו פלוצים
דאָס קלענערע קינד און זאָגט אַיך: — „פאַפּאַשאַ! אַ גדיע קאַ-
נאַליקאַ?“* ...

איהר טהוט זיך אַ האַפּ צום שטייגעל — טרוקען, נישטאַ קיין
פויגעלע! איהר הויבט זיך אויף, איהר זוכט דאָס צווישען די
פיס, אין אַלע קעשענעס: „וואו האָט געקאָנט אַהינקומען דאָס פוי-
געלע? ווען האָט דאָס געקאָנט אַרויספליהען?“

איינער פרעגט: וואָס איז דאָס געווען פאַר אַ פויגעלע? און
דער אַנדערער פרעגט: וויפיעל האָט דאָס געקאָסט? אַנדערע רע-
דען צווישען זיך שטילערהייד, און אַנדערע שטיקען זיך פאַר גע-
לעכטער. איינער אַ יונגערמאַן מיט ווייסע צייהן ניט אַיך אַיין עצה,
אַז תיכף ווי איהר וועט קומען קיין בויבעריק, זאָלט איהר קלאָפּען
אַ דעפעש קיין יעהופּעץ, מע זאָל זוכען דאָס פויגעלע, און דער אי-
בעריגער עולם שיסט-אויס אַ געלעכטער. איהר האָט שטאַרק חשק
אַננעמען דעם דאָזיגען חכם מיט די ווייסע צייהן פאַר'ן נאַרגעל
און אַרויסשמיסען איהם דורכ'ן פענסטער! אַ גליק, וואָס עס
קומט אַריין דער קאַנדוקטאָר מיט'ן קאַנטראָליאָר, און אַלע נעמען
זיך צו די בילעטען.

* טאַטע, וואו איז דאָס קאַנאַריקעל?

אז עם קומט צו אייך, פרעגט אייך דער קאנטראָליאָר, פאַר וועמען זענען דאָס די צוועלף בילעטען? רעכענט איהר איהם אויס אויף די פינגער: דאָס ווייב, זעכס קינדער גרויסע, צוויי קליינע, איינע איין אלטע און דריי דיענסמען.

— נו, אַ וואַש בילעט? * — פרעגט ער אייך און קוקט אויף אייך, ווי אויף אַ רעכמען נוב, וואָס האָט געוואָלט זיך דורכשליטלען קיין בויבעריק אָהן אַ בילעט. — גדיע זשע וואַש, וואַש בילעט? ... איהר ווערד נאָך מעהר פערטומעלט. איהר זוכט דעם בילעט אומעטום. איהר קוקט אינ'ם קוימען פונ'ם סאַמאָואַר און טאַפּט זיך אין דער אונטערשטער קעשענע — ניטאָ מעהר קיין בילעטען! דערזעהט דאָס ווייב, אַז איהר זוכט עפּיס, טהוט זי אייך אַ פרעג: — וואָס איז שוין ווייטער? וואָס האָסט דו שוין וויעדער פאַרלאָרען? טהו נאָר אַ קוק צום גאַלדענעם זייגער? האָסט נאָך אַ זייגער? צי דו האָסט שוין אַ פּייג, ניט קיין גאַלדענעם זייגער? ... — איך האָב נישט פאַרלאָרען גאַרניט! — זאָגט איהר מיט כעס און איהר האַפּט דעם קוימען פונ'ם סאַמאָואַר און איהר טהוט איהם אַ שלידער פון זיך דורכ'ן פענסטער:

— אין דער ערד אַרײַן מיט'ן קאַפּ! ...

אַט אַזוי, אָדער כדומה אַזוי, איז געווען אויך אונזער אַריבער-פאַהרען דאָס ערשטע מאָל פון יעהופּעץ קיין בויבעריק אויף דער דאַטשע.

ד.

[מע ברענגט אונז צו טראַגען אויף דער דאַטשע פון כל טוב. — עס שטעלען זיך פאַר אידען לרוב. — איך ווער בעקאנט מיט'ן שוחט'ס ווהו].

מיר האָבען נאָך נישט אויפגעבונדען די פעקלעך און נישט אַרומגעקוקט זיך, וואו מיר זענען אין דער וועלט, האָט מען אָנגעד-

* נו, וואו איז אייער בילעט?

הויבען צו טראָגען אונז אויף דער דאטשע פון כל טוב: פון עופות און פון אייער און פון קאטשקעס, פון גארטענווארג און פון מילכיגס, פון געזאלצענס און פון גערויכערטס און פון כל מיני סתורות: באקאליי, נאלאנטעריי און רויכווארג, און פון וואָס אַ מויל קאָן אויסרעדען.

— וואָס זאָגסט דו, היה'עטעל, דערויף? — רוף איך מיך אָן צו מין ווייב.

— וואָס זאָל איך זאָגען? — מאַכט זי. — אַ רוה אין געלט'ס טאַטען אַרײַן!...

נאָכדעם האָבען אָנגעהויבען צו געהן אירען אָהן סחורה, איינער אַרײַן, דער אַנדערער אַרויס, און מיר האָבען גענומען שליסען קענט-שאַפט.

— שלום עליכם, אין אַ גוטער שעה! — רופט זיך אָן אַ איד.

— עליכם שלום. וואָס וועט איהר זאָגען?

— נאָרנישט, איך בין אַ איד פון האַלץ. אפשר וועט איהר דאַרפֿען האַלץ, בין איך געקומען צו געהן.

נאָך די אירען האָבען אָנגעהויבען געהן ווייבער זיך פאַרשטע-לען: די אירינע פון דער מילך, די אירינע פון קעז און פוטער, די אירינע פון די עופות און די אירינע פון די בולקעס, איטליכע מיט אַיין אַנדער רעקאָמענדאַציע. און נאָכדעם האָבען זיך אַ לאָז גע-טהאָן אַרעמע לייט, פאַרלעך און איינציגווייז, גבאים און גבאי'טעס, כמעט ווי אין באַרדיטשעוו.

— אַפנים, — זאָג איך — ביי אַיך אין בויבעריק איז פאַרהאַן אַ היבש ביסעל אירען?

— קיין עין'הרע ניט. — רופט זיך אָן צו מיר מיט אַ שלעך פערדיג קול אַיין אויסגעצויגענער יונגערמאַנטשיק מיט אַ בלאַס פנים און מיט אַ לאַנג זעקעל, וואָס ער רופט דאָס „נאַקירקע“, ווי איר גער רעדט: ווילט איהר, רופט מיך זאַסיד, ווילט איהר, רופט מיך אַריכטאַקראַט...

- וויפיעל — זאָג איך איהם — קאָנען זיך דאָ, למשל, גער
פינען אירען ?
- פּרעגט בעסער, — זאָגט ער — וויפיעל קאָנען זיך דאָ געפיר
נען, להבדיל, ניט קיין אירען ?
- אַפנים, — זאָג איך — ס'איז דאָ ביי אײך ארץ-ישראל ?
אירען מעגען דאָ זיצען פּראַנק און פריי ?
- אַדרבה, — זאָגט ער — אירען מאָרען דאָ ניט זיצען בשום
אופן !
- ווי אזוי זשע — זאָג איך — זיצט מען דאָ, אז מע טאָר
ניט ?
- אָט זעהט איהר דאָך ! — מאַכט ער צו מיר.
— וואָס זענט איהר ? — טהו איך אַ פּרעג דעם יונגעמאַנטשיק.
— וואָס איך בין ? — מאַכט ער צו מיר. — אַ איד.
— דאָס זעהט מען, — זאָג איך — אז איהר זענט חלילה ניט
קיין כריסט. איך מײן, ווער זענט איהר ?
- ווער איך בין ? — זאָגט ער. — איך בין, הייסט דאָס, דעם
הינען שוחט'ס זוהן.
- מיט וואָס האַנדעלט איהר ? — פּרעג איך איהם.
— מיט וואָס איך האַנדעל ? — זאָגט ער. — אפשר וועל איך
נאָך אַמאָל האַנדלען ; לעת-עתה, הייסט דאָס, האַנדעל איך נאָך
מיט גאַרנישט.
- וואָס זשע דאַרפט איהר ?
- וואָס איך דאַרף ? איך בין געקומען, הייסט דאָס, אײך
בעטען, אפשר וועט איהר עפּים שענקען אונזער תּלמוד-תורה ?
— איהר האָט דאָ, — זאָג איך — אין בויבעריס, אַ תּלמוד-
תורה אויך ?
- ע ! — מאַכט ער. — מיר זאָלען דאָ האָבען אַ תּלמוד-תורה,
וואָלט געווען גוט !
- האָט איהר, — זאָג איך — הייסט דאָס, ניט קיין תּלמוד-
תורה ? אויף וואָס זשע קלויבט איהר געלט ?

— אויף וואָס מיר קלויבען געלט? אויף דער הינער תלמודי תורה.

— אז איהר האָט ניט קיין געלט, וואו זשע האָט זיך צו אַיך גענומען אַ תלמוד-תורה?

— נו, זעהט איהר דאָך! ...!

.....

— וואָס האָסטו דו זיך באזעצט דאָרטען אויס'מענה'ן מיט'ן שליס-מזל? — שרייט צו מיר מיין ווייב פון שטוב. — מאַמעך וואָלט בעסער געווען אַ סברה, דו זאָלסט זיך מטריח זיין אַהערצו העלפען אויספאַקעווען די זאַכען, אויסשטעלען דאָס מעכעל אויף דער דאטשע, אַריינשלאָגען צוועקעס אין די ווענט. איך געזענען זיך אָפּ מיט'ן שוחט'ס זוהן און לאָז מיך געהן אין שטוב אַריין שלאָגען צוועקעס אין די ווענט.

ה.

איך שלאָג צוועקעס אין די ווענט. — מיין ווייב מאַכט מיר אַכטעל בעסאנט מיט אונזערע שכנים.]

שלאָגען צוועקעס אין די ווענט — דאָס איז מיין לעבען! דער-זעה איך אַ לעדיגע וואַנד, אזוי מוז איך זי בעשלאָגען מיט צוועקעס פון אויבען ביז אַראָפּ. וואָס זאָל איך טחון? ס'איז ביי מיר, אַפנים, אזא חולאַת: איך קאָן ניט זעהן קיין וואַנד אָהן צוועקעס. — ווער קלאַפט דאָס דאָרטען? — הער איך אַ קול פון יענער זייט וואַנד.

— וואָס איז דאָס פאַר אַ קלאַפען וואָס? — הערט זיך אַ קול פון דער אַנדערער זייט.

— אַ נאַנצען טאָג זאָל אַ איד האַלטען אין איין קלאַפּען צוועד-
קעס אין די ווענט! — הערט זיך פון דער דריטער וואַנד.

— מיט'ן קאַפּ אין וואַנט! — הערט זיך פון דער פּערטער
וואַנד אַ קול פון אַ נקבה.

— חיה-עטעל! — רופּ איד מיד אָן צו מיין ווייב. — דו ווייסט
ניט, ווער קוויטשעט דאָס דאָרטען?

— פאַר וואָס זאָל איד ניט וויסען? — זאָגט מיין ווייב. —
דאָס באַדאַרף זיין דאָס ווייבעל פון גריידיק, וואָס דער מאַן האָט
זי אוועקגעוואָרפּען און איז אוועקגעפּאַהרען קיין אַמעריקע. זי
האָט קאַלי אויגען, פּאַהרט זי צוויי מאָל אין דער וואַך אין שטאַדט
אַריין צו מאַנדעלשטאַם דעם דאָקטאָר, און ער ברענגט איהר מיט
ליאַפּעס.

— פון וואַנען ווייסט דו דאָס אזוי אַלסדינג? — פּרעג איד
ביי מיין ווייב.

— פאַר וואָס זאָל איד ניט וויסען? — זאָגט זי. — איד האָב
מיד שוין באַקאַנט כמעט מיט אַלע אונזערע שכנות, — די קיכען
זענען דאָ אַלע אינאיינעם. מיר האָבען דאָ אויף דער דאַטשע פון
כל-מאמיניס-שהוא: יעהופּעצער „סטיקראַטען“, נגידים און גע-
מיינע בעל-ביתים; דו געפינסט דאָ אַ שניט-קרעמער פונ'ם פּאָד-
דאָל, אַ שקאַנטיסט פונ'ם קרעשמשאַטיק, אַ מעקלער פון בערלינעס,
אַ לעהרער פון שטונדען, אַ קאַסיר פון אַ מיהל, איין אַנענט פון
פּייער, אַ זינגער פון כאַרשוהל, צוויי סטודענטלעך, דריי ווייבלעך
און איינע אַ ליטוויטשקע.

— אַ נאַנצער „זוועריניעץ“! — זאָג איד שטילערהייד.
— די ווייבלעך זענען זעהר פּיינע, לייטישע ווייבלעך, פּרעמדע,
נישט קיין היגע, געקומען אַהער זיך קורירען. איינע איז אַ זווע-
ניראַדקער, דאָר ווי אַ שטעקען, הוסט נעבאָך גאַנצע נעכט. די
אַנדערע איז אַ רעסטאָפּאָליער מיט אַ צונעמאַכטען פּוס. די דריטע
איז דאָס ווייבעל פון גריידיק, די וואָס מאַנדעלשטאַם דער דאָקטאָר
ברענגט איהר די אויגען מיט ליאַפּעס. און די ליטוויטשקע איז אויך

זעהר א פיין וויבעל, האָט צו טהון, ניט פאַר מיר געדאַכט, מיט די צייהן, רייסט זיך אויף די גלייכע וועגט.

— ביי איהר בלייב עס.

— ביי איהר בלייב עס? וואָס האָסטו דו צו איהר? דו קענסט זי? דו ווייסט זי? זי איז דוקא זעהר א פינע, א לייטישע, איין עהרליכע.

— מעגליך, — זאָג איך — סע קאָן זעהר זיין.

— וואָס הייסט — זאָגט זי — סע קאָן זיין? וואָס איז דאָס

פאַר א שפראַך „סע קאָן זיין“?

— שאַ, שאַ! — זאָג איך, — שרײַ ניט אַזוי. אָן געהט אַהער

עפּיס א אידניע, שפּרינגט אויף א פּוס.

— דאָס איז די רעסמאָפּאָליער מיט דעם צוגעמאַכטען פּוס. —

מאַכט צו מיר מיין ווייב און געהט איהר אַקעגען מיט זעהר א פּריינדליך פּנים.

1.

[א וויבעל מיט א צוגעמאַכטען פּוס און מיט א סך שלאַפּקייטען. — זי שיט מיר אַפּ מיט ווערטער. — איך אַנטלויף אין וואַלד.]

— זיצט, זעצט זיך צו, פאַר וואָס זיצט איהר ניט? — זאָגט מיין ווייב צו יענער, וואָס מיט דעם צוגעמאַכטען פּוס, און טראָגט איהר אונטער א בענקעל.

— א דאַנק, איך קאָן באַשטעהן! — זאָגט יענע און זעצט זיך אַנידער און שטעלט אַרויס דעם צוגעמאַכטען פּוס און רופט זיך אָן מיט א זיפּצעל: — איך ווייס ניט, ווער האָט דאָס אויסגעטראַכט אָט דאָס בויבעריק? לופט־שמופּט, נעכטיגע טעג! אָט זיך איך שוין דאָ באַלד א וואָך, עס זאָל דאָס מיר אָנהויבען אַפּילו גרינגער, ווערען אויף אָט אַזוי פּיעל! (זי בעווייזט מיט'ן קליינעם פינגערעל,

אויף וויסעל ס'איז איהר ניט גרינגער געוואָרען.) די דאָקטוירים
 זאָלען אזוי וויסען פון זייער געזונט, ווי זיי ווייסען, וואָס מיר איז!
 — וואָס זשע איז אייער שלאַפקייט, למשל, וואָס די דאָקטויר-
 רים האָבען אייך געהייסען אַרויספאַהרען אַהער אויף דער דאָטשע?
 — מיין שלאַפקייט? — זאָגט דאָס ווייבעל און מאַכט צורעכט
 דעם צוגעמאַכטען פּוס. — איך זאָל האָבען נאָר איין שלאַפקייט,
 וואָלט געווען גוט! די צרה איז, וואָס ס'איז ניטאָ די שלאַפקייט
 אויף דער וועלט, וואָס איך זאָל זי ניט האָבען, און פּרעגט מיך,
 וואָס טהוט מיר וועה — ווייס איך אַליין ניט! אָט שטעה איך
 אינאיינעם מיט אַ ווייבעל פון זווענירדאָקע, האָט זי צו טהון מיט
 דער לונג. גאָרנישט! ווייסט זי האָטש, וואָס איהר פּעהלט! צי,
 אַשטייגער, נעמט דאָס ווייבעל פון גריידיק מיט די קאָלי אויגען:
 זי ווייסט, אז זי באַדאַרף פאַהרען צוויי מאָל אין דער וואָך צו
 מאַנדעלשטאַם דעם דאָקטאָר, און מאַנדעלשטאַם דער דאָקטאָר
 ברענט איהר מיט ליאַפּעס, און איין עס! צי, למשל, די ליט-
 וויטשקע, וואָס רייסט זיך אויף די צייהן. ס'איז טאַקסי אַוודאי
 זעהר ניט גוט, אז ס'טהוט וועה אַ צאָהן, וכפּרט נאָך, אז עס
 רייסט איהר, ניט אין מיין מאָס, אָט דער גאַנצער קאַסטען! ס'איז
 גאָר אַ סברה, אז ס'איז ביי איהר אַ רעמאַטויז אַזעלכער, ניט פאַר
 מיר געדאַכט. פון אַ פאַרקיילונג איז דאָס איהר געקומען. אין
 באַד האָט זי דאָס געהאַפּט. און איצט רייסט זי זיך אויף די
 גלייכע ווענט. איך בין שטאַרקער פון אייזען, אז איך האַלט אויס
 איהרע געשרייען, וואָס זי שרייט! און ווער איז שולדיג, אז ניט
 די מאַנסבילען? (ביי די ווערטער טהוט זי אַ בייזען סוק אין מיין
 ווינקעל אַרײַן.) ווען איך האָב אַזאַ צייהנוועהטיג, רייס איך אַרויס
 אַלע צייהן מיין מאַן פּונ'ם מויל!

— וואָס האָט דער מאַן — זאָג איך — געזינדיגט, אז דעם
 ווייב טהוען וועה די צייהן?
 — אזוי? טאַקסי באַמת? — זאָגט דאָס ווייבעל, שטעלט אַרויס
 דעם צוגעמאַכטען פּוס און טהוט אַ סמאַרע מיט דער נאָז. — און

קינדער האָבען אייך — דאָס איז גאַרניט? טראָגען און זויגען און אַנטוועהנען און פּאָסען און מאָזלען און צייהנדלעך און קאַשקעלעך קאַכען און ווינדעלעך וואַשען און העמדלעך נייען און זעקלעך פּאַרדעכטען און צוואַגען און וואַשען און קעמען און פּאַרקעמען? ... אַיאָ, דאָס ווילט איהר ניט האָרען? איהר האָט, זאָגט איהר, קיין צייט ניט? איהר ווילט, זאָגט איהר, געהן שפּאַציערען מיט די קינדער אין וואַלד? דאָס, וואָס עס פּאַסט אייך ניט, דאָס הערט איהר ניט? מיר קענען אייך! מיר זענען קלאָר אין אייך! איהר מעגט אַנרוקען דאָס היטעל נאָך בעסער! נישקשה, דעם אמת מעג מען זאָגען דעם אייגענעם טאַטען...

.f

[מיין, "חברה" איטליכער מיט זיין גיידעו. — דער סמארגאנער שרכו ניט מיר איין עצה.]

מיין חברה בעשטעהט, ווי אויבען איז געשטאַנען, פון קיין עינהרע אַכט פּאַרשויין: דריי מיידלעך, עלטערע שוין, צו לייטען, צוויי קלענערע און דריי יונגלעך. אַלע האָבען זיך אין די ביטערע יאָהרען גענוג אָנגעהונגערט נעבאָך, גוט אָנגעגעסען מיט צרות, און אַלע ווילען איצט לעבען אַ גוטען טאָג, געניסען גלייך מיט אונז פונ'ם גן-עדן! נאָר איטליכער פון זיי שטעלט זיך פאַר זיין גן-עדן נאָך זיין פּערשטאַנד. למשל, מיין עלטערער טאַכטער'ס גן-עדן איז אַ דאָקטאָר, און דוקא פון יעהופּעץ, די אַנדערע טאַכטער וויל אַ יוריסט, און דוקא פון אַדעס, און די דריטע — אַ אינזשענער נייער מיט אַ קנעפעל (ער מעג זיך זיין פון וואָסער אַ שטאָדט ער וויל). דער גן-עדן פון מיינע דריי יונגלעך איז שוין וויעדער גאָר איין אַנדער גן-ערן, דחיינו: איינער געהט מיט דעם גאַנג, אַז קיין

בעסערע זאך, ווי פאָהרען רייטענדיג אויף אַ פּערדעל, קאָן שוין, דאַכט זיך, גאָר ניט זיין אויף דער וועלט. דער אַנדערער האָט שטאַרק חשק צו האָבען אַ וועלאָסיפּעד. „ווען דער פּאַפּאַשאַ, זאָגט ער, קויפט מיר אַ וועלאָסיפּעד אויף דער דאַטשע, בין איך איינער אַ גליקליכער? ... און דער דריטער בענגונענט זיך מיט אַ רויט העמדעל, מיט גלאַנצענדיגע שטיוועל, די הויזען אַריינגע-לאָזט אין די האַליעוועס, און אַ הינטעל זאָל איהם נאָכלויפּען פון הינטען. און מע מוז דאָס אַלסדינג קויפּען, וואָרום ביי מיין ווייב, זאָל לעבען, איז איטליכס קינד אַזוי טייער, אַזוי ציטעריג, אַז זיי פּיהרען אויס ביי איהר וואָס זיי ווילען; ובפרט איצט, אַז נאָט האָט געהאַלפּען, מע קאָן אויספּיהרען, — פאַר וואָס זאָל מען זשאַ-לעווען? דאָס איז אָבער אַלץ גערעדט געוואָרען פון די זאַכען, וואָס מע קאָן דאָס קויפּען פאַר געלד. אָבער שידוכים פאַר די טעכטער? וואָס טהוט מען מיט שידוכים? אַ דאָקטאָר, און דוקא פון יעהופּעץ? אַ יוריסט, און דוקא פון אַדעס? און אַ אינזשיניער מיט אַ קנעפעל? דאָס הייסט אַפּילג, אַז מע זאָל שמועסען דאָס אייגענע וויעדער צוריק, איז פאַר געלד קריגט מען דאָקטוירים מיט יוריסטען מיט אינזשיניערען וויפּיעל איהר ווילט! זינט מען איז געוואָהר געוואָרען, אַז איך האָב גע-האַפט די גראַבע עטליכע טויווענדער, האָבען מיר שדכנים בעוואָר-פען מיט בריוולעך פון דער גאַרער וועלט; דער סמאַרגאַנער שדכן האָט מיר שוין אָפּגעשלאָגען די טירען; ער האָט מיר אויפּגעגעבען אפּשר זיעבען און צוואַנציג שידוכים און האָט מיך שוין אָפּגע-זידעלט אויך.

— וואָס בין איך שולדיג, — טענה איך צו איהם — אַז מיינע טעכטער ווילען נישט חתונה האָבען דורך קיין שדכן בשום ענין גאָרן?

— וואָס דען — זאָגט ער — ווילען זיי?

— זיי ווילען, — זאָג איך — עס זאָל זיך מאַכען עפּים דורך אַ... אַ... באַגעעניש... אַ... אַ... לייעבע...

— אזוי? — זאגט ער. — זיי זענען ביי אייך אנדערש ניט געוועהנט געוואָרען? ליעבעס גלוסט זיך זיי? וועל איך אייך געבען איין עצה: זיי זאָלען ביי אייך שלאָפען אויף די פענסטער, וועט מען זיך אויף אייך דערבארעמען, מע וועט זיי אַרויס/גנב'ע-גען און מע וועט מיט זיי אַנטלויפֿען...

אין איין אנדער צייט וואָלט ביי מיר דער סמאָרגאָנער שרכן געעפענט מיט'ן קאַפּ די טיר; נאָר אז מע האָט אונטערגעוואַכסענע טעכטער, און נאָך דריי שטיק מיט אַ מאָל, מוז מען אַראָפּשלינגען און מאַכען אַ שווייג.

בסוד-סודות מוז איך זאָגען, אז נייען און נייענציג פּראָ-צענט זענען מיר אַרויסגעפּאָהרען קיין בויבעריק אויף אַ דאָטשע נאָר צוליעב די טעכטער: אפשר וועט גאָט רחמנות האָבען, עס וועט זיך צושלאָגען אַ גלייכע זאָך. מחמת דאָ אין בויבעריק ווערען געשלאָסען אלע זומער די פיינסטע שידוכים פון יעהופּעץ. דער שכל איז מחייב, ווייל אויף אַ דאָטשע איז די וועלט אָפּען. דער וואַלד איז גענוג גרויס. דער וואָקזאַל איז תמיד פול מיט מענשען. פּאַרהאַן אויך אַ גאָרטען, אַ טהעאַטער. בחורים און מיידלעך בע-געגענען זיך צעהן מאָל אין טאָג, קוקען מיט אויגען, שמייכלען איינס צום אנדערען, וואַרפען זיך דורך מיט אַ פּאַר ווערטער. נאָכדעם ווערד מען בעקענט, מע געהט אַביסעל שפּאַציערען אין וואַלד, אַביסעל שיפט מען זיך אויף אַ שיפעל און מע זינגט ליעדלעך... און ביינאָכט זיצט מען אַקעגען דער לבנה, מע צעהלט די שטערען און מע זיפצט — און טעלער ברעכט מען אין יעהופּעץ.

ה.

[דער בויבעריקער וואַלד מיט אלע זיינע בעשעפענישען. — פּערשיעדענע פּאַרלעך. — די בוימער האַלטען סוד.]

אויב איהר מיינט, אז דער בויבעריקער וואַלד איז אַ וואַלד, ווי אַלע וועלדער — האָט איהר אַ טעות. איהר קאָנט דאָ שפּאַ

ציערען איינער אליין וויפיעל איהר ווילט — איהר האָט נישט וואָס איבערצוטראַכטען: עס וועלען אויף אייך ניט אָנפאלען חלילה קיין גולנים; איהר וועט נישט בעגעגענען נישט קיין וואָלף, נישט קיין ווילדע ציעג און נישט קיין חיהרעה. איהר קאָנט דאָ בע-געגענען אַנדערע מינים בעשעפענישען: אַ יאָדעשליווען אידען, וואָס געהט אַרום פראַנק און פריי איבער'ן וואַלד און האַקעט און שפייט; אַ קראַנקע אידיע נעבאָד, וואָס האַלט זיך אָן אַ בוים און הוסט און הוסט געשמאַק, אָדער זי ליגט אויף דער ערד און פאַכט מיט דער נשמה; וכדומה נאָך אַזעלכע מינים בעשע-פענישען, וואָס מוטשען זיך און ווילען נישט שטאַרבן, וואָס גלויבען אין כּוּפּה, דאָקטוירים, רעצעפטען, וועלדער, לופט, וכדומה אַזעלכע חלומות... אַנדערע קראַנקע, די וואָס האָבען געלד, ליגען אויסגעצויגען אין „האַמאַקען“, אַזעלכע וויעגלעך, וואָס זענען צו געבונדען צו די בוימער און זעהען אויס ווי הענגענדיגע קברים.

אידען האָבען ליעב אהדות; זיי מעגען זיין ווי אַזוי קראַנקע האָבען זיי פיינט זיצען אימליכער בעזונדער, נאָר אַלע צוזאַמען — „וואָס גאָט ניט, אַבי אינאיינעם“. פאַרהאַן ערטער אינ'ם בויבע-ריקער וואַלד, וואָס דיענען פאַר אַ קלוב, אָדער, להבדיל, אַ בית-המדרש, וואו די שלאָפע נעבאָך קאָנען זיך צענויפקומען אַביסעל זיצען. אַביסעל זיצען הייסט — אַביסעל רעדן, און אַביסעל רעדן דען הייסט — אַביסעל בערעדען...

דורכגעגאַנגען זיך מיט מיינע אין וואַלד אַביסעל שפאַציערען, דערועהען מיר פון דער ווייטען אַ גאַנץ רעדעל אידען און ווייבער זיצען אין פערשיעדענע פּאָזען און זעהען אויס ווי די מתים.

— משה, דו ווייסט ניט, ווער דאָס איז? — רופט זיך אָן איינער און ווייזט-אָן אויף אונז מיט די אויגען.

— פון וואַנען זאָל איך וויסען? לאַמיר אַזוי וויסען ביזו! — ענטפערט משה און פערהוסט זיך.

- שא 1 — רופט זיך אָן אַ דריטער. — עס געהער זיין די
נייע דאָטשניקסס, וואָס זענען היינט אין דער פריה אַריבערגעפאָהר
רען קיין בויבעריק אויף דער גרויסער דאָטשע.
- אויב אזוי, — רופט זיך אָן נאָך איינער און זעצט זיך אויף
פון דער ערד אויף די אויסגעדארטע הענד, וואָס זעהען אויס ווי
צוויי שטעקלעך, — אויב ס'איז די דאָזיגע, וואָס איהר מיינט, וועל
איך אַיך עפּים דערזעהלען אַ שענס...
- דערהערט, אז מע וויל עפּים דערזעהלען אַ „שענס“, ווערען
אַלע מתים לַעבעדיג, און יענער, וואָס האָט זיך אויפגעזעצט אויף
די דאַרע הענד, הוסט זיך גוט אויס און דערזעהלט עפּים שטיל
לערהייד דער גאַנצער קאָמפּאַניע, און אַלע הערען זיך צו מיט גרויס
פּערזענליגען, קוקען בשעת מעשה אויף מיר און אויף מיינע טעכטער.
- בריינע! — רופט זיך אָן אַיין אירינע צו דער אַנדערער
גאַנץ הויך אויף אַ קול, — וואָסער מיידעל געפּעלט אַיך בעסער
פון די דריי?
- די מיטעלסטע! — ענטפּערט איהר בריינע אויך אויף אַ קול.
- אַי, די מיטעלסטע, שרהזיסעל?
- ניין, — זאָגט שרהזיסעל — די מיטעלסטע האָט נאָר שענע
האַר, און ווייטער גאָרניט. מיר געפּעלט די קלענערע. די קלע-
נערע זאָל נישט האָבען די נאָז, וואָלט זי גאָר געווען אַ „קראַ-
סאָוויצע“!
- שששא 1 — שרויט-אָן אויף די ווייבער איינער פון די
מאַנסבילען. — האָסט דו געזעהען אַביסעל, ווי די גענו האָבען זיך
צעגאַנערט? ...!
- מיר לאָזען זיך געהן ווייטער און בעגעגענען אין וואַלד אַנדע-
רע מיני ברואים; זיי זיצען אַרום גרינע טישלעך, האַקען אין „אַקע“
און אין „זעכס-און-זעכציג“ און שמייסען מיט די קאָרטען:
- אַ דרייערעל אויף דריי?
— נו?
— און אַ דרייערעל אויף דריי?

— נו ?

— און נאך א דרייערעל אויף דריי, ווי אויף אלע ?

— געענטפערט ! וואָס האָט איהר ?

— דריי שקצים.

— בלאָטע ! און איהר וואָס האָט ?

— דריי שיקסעס !

— שפייט זיי אָן אין פנים ! מלכים זענען בילכער ! ...

.....

— הונדערט דרייסיג ?

— מיינע !

— הונדערט פינף און דרייסיג !

— פאָס ! לאָז אייך גאָט העלפּען ! וואָס איז קאָזיר ?

— קאָזיר איז טרעה. (גיד, אין איין אָטעם) : פּערציג און

פון די פּערציג און ביי די פּערציג און אַריבער די פּערציג און פון יענער זייט פּערציג.

— און דער קעניג פיק אין אַ הונט ? אַ קנאַק איבער דער

מאָרדע !

— רעמיו !

— פאַרניצט געזונט !

.....

אַט די נפשות, ווי עם ווייזט אויס, טראַכטען אַפילו נישט פונ'ם טוירט. צווישען זיי איז פאַרהאַן אַזעלכע, וואָס קומען פון יעהופּעץ קיין בויבעריק נישט צוליעב דעם שענעם וואָלד, און נישט צוליעב דער געזונדער לופט, נאָר לכתחילה לשם "אַקע", אַדער לשם "זעכס-און-זעכציג".

נאָך ווייטער הויבען מיר אָן בעגעגענען פאַרלעך, כּהורים און מיידלעך, וואָס געהען שפּאַציערען אויף אַלערליי אופנים. אין פאַרעל געהט אונטער די הענר, האַלט זיך נאָר פּריינדליך ; זי

קוקט אויף איהם, און ער קוקט אויף איהר, און ביידע זינגען זיי
צו עפּים אַ מאָדנע ליעדעל און טאַנצען־צו צום טאַקט:

ליובליו קאַפּוסטו, דיערקו, קוזאַס —
נאָ באַלשע ווּסיעך לויבליו יאַ וואַס!
וואַס אַבאָזשאַן!
וואַס אַבאָזשאַן! ...*

דאָס אַנדערע פּאַרעל לערענט זיך, אַפּנים, לויפּען, אָדער מע
שפּיעלט זיך אין „האַפּערלעך“: זי לויפּט, און ער לויפּט איהר
נאָך; ער וויל זי האַפּען, אַנטלויפּט זי. דאָס דריטע פּאַרעל האָט
זיך פּערביטען מיט די יוצרות: ער האָט אָנגעטאָן איהר מעג-
טעלע, און זי האָט אָנגעטאָן זיין קאַפּעליש — און געה טהו זיי
עפּים! ... אַנדערע געהען וויעדער משוגענערוויין און שרייען אויף
קול־קולות: „אַ — אַו! אַ — אַו!“ און זיי ענטפּערט דאָס
וויעדער־קול פּונ'ם ווייטען וואַלד: „אַ — אַו!“ ...

שטיל, פּערשטאַרבען שטעהט דער וואַלד. ס'איז ניט זיין עסק.
שטיל, אויסגעצויגען, מיט גדלות, שטעהען די הויכע סאָסנעס מיט
די גרינע שמעקענדיגע נאָדלען און קוקען אַרויף אין לויטערען בלויען
הוימעל אַרײַן — זייט זיכער, איהר וועט ביי זיי נישט געוואָהר
ווערען גאָרנישט.

ווייסט איהר, וואָס איך וועל איך זאָגען? איך האָב מוראַ.
אַז דער בויבעריקער וואַלד איז מעהר שדכן פּונ'ם סמאַרגאַנער
שדכן און פּון אַלע שדכנים אויף דער וועלט.

* איך האָב ליעב קרויט און רעטאַר און קוואַס — נאר מעהר פּון אַלץ ליעב
איך אַײַך! איך האָב אַײַך ליעב, איך האָב אַײַך ליעב!

ט.

[דאס עסען אויף דער פרייער לופט. — ארעמע לייט שפעקולירען. — דעם רעסטא-
פאליער'ס ווייבעל'ס מאן. — די דאמען מיט זייער שפראך.]

געקומען אהיים פונ'ם וואלד, האָבען מיר געטראָפּען אַ גרייטען
טיש אויף דער וועראַנדע, וואָס איז בעוואַכסען פון אלע זייטען מיט
גרינע בלעטער, און מיר האָבען זיך געזעצט עסען דאָס ערשטע מאָל
אויף דער פרייער לופט. אַ גאַנצער כאָר פון פויגעלעך, אומזיסטיגע
כליזמר, האָבען אונז צוגעזונגען צום עסען, געפישטשעט, געטשע-
ריקעט און געטערעלייקעט אויף טויזענדערליי אופנים, און צוגע-
שפרונגען אלע מאָל איינציגווייז צום טיש: ציץ-ציץ, פיק-פיק!
געהאָפט אַ ברעקעל — און אוועקגעפּלויגען ווייטער.

— חיה-עמעל! — רוף איך מיר אָן צו מיין ווייב. — וואָס
זאָגסט דו דערויף? נאָך אזאָ שפּאַציערנאַנג אין וואַלד עסען אויף
דער פרייער לופט איז, אָפנים, ניט שלעכט?

— וואָס זאָל איך זאָגען? — ענטפּערט מיר מיין ווייב, ווי
איהר שטיינער איז. — איך האָב דאָך דיר שוין לאַנג געזאָגט: אַ
רוח אין געלט'ס טאַטען אַרײַן! איין שטיקעל חסרון נאָר, וואָס
ס'איז שוין דאָ צו פריי, צו אָפען, מע ווייסט איינס ביי'ם אַנד-
דערען וואָס סע קאָכט זיך. דאָס גריידיקער ווייבעל, וואָס מאַנט
דעלשטאַם דער דאָקטאָר ברענט איהר די אויגען מיט ליאַפּעס, איז
שוין געווען ביי אונז אין קיך, אין אלע טעפּלעך, און דאָס רעסטאָ-
פּאַליער ווייבעל האָט אויסגעפרעגט ביי די דיענסטען אַלסדינג,
וואָס ביי אונז טהוט זיך פון דער ערשטער שעה נאָך אונזער
חתונה...

— אידען, ניט עפּיס אַ נדבחה! — רופּען זיך אָן עטליכע אַרע-
מע לייט מיט אַ מאָל, וואָס ציהען זיך איינס נאָכ'ן אַנדערען אַ
גאַנצע שורה.

— פון וואָנען זענט איהר? — טהו איך אַ פּרעג איינעם פון זיי.

— פון יעהופּעץ, — ענטפּערט ער מיר.

— זיצט איהר, הייסט דאָס, היע?

— חלילה! — מאַכט ער. — מיר קומען צו פּאָהרען אַלע מאָל אַהער מיט דער באַהן.

— קאָסט דאָך אייך הוצאות? — זאָג איך. — מאַכט איהר קאָטש אָפּ וואָס עס קאָסט אייך?

— ווי אַמאָל, — זאָגט ער: — אַמאָל שלאָגט מען אויס די הוצאות, און אַמאָל דערלעגט מען. איטליכס נעשעפט איז אַזוי. ס'איז אַ „שפּעגעלאַציע“; מיר „שפּעגעלירען“...

.

— שלום עליכם אייך, ברוכים היושבים! — רופט זיך אָן אַ געלער יונגערמאן מיט אַ זיידען קאַשקעטעל און מיט אַ ברייטען טלית־קטן, און שטעלט זיך אַוועק אַקעגען אונז און קוקט, ווי מיר עסען, און רויכערט אַ פּאַפּיראַס.

— עליכם שלום, — זאָג איך צו איהם — קומט עסען.

— עסט געוונט, — מאַכט ער צו מיר און רויכערט דעם פּאַפּיראַס.

— פון וואָנען איז אַ איד? — פּרעג איך איהם.

— איך בין — זאָגט ער — פון רעסטאָפּאָלי. איך בין גע-
קומען אַהער, הייסט דאָס, צו מיין ווייב מבקר־חולה זיין. זי
זיצט טאַקיי דאָ מיט אייך אויף איין דאָטשע.

— זענט איהר, הייסט דאָס, דעם רעסטאָפּאָליער'ס ווייבעל'ס
מאָן? מה שמכם?

— היים־וואָלף.

— איהר האָט מיר עפּים געוואָלט זאָגען, רב היים־וואָלף?

— נײַן. — מאַכט ער צו מיר נאַנץ ערנסט. — אײַך האָב דער-
זעהן פֿון דער ווייטען, אז איהר עסט, בין אײַך צוגעגאַנגען אומיס-
טען זעהען, ווי אזוי עסט א איד אָהן אַ היטעל? ...

— פֿונקסט — זאָג אײַך צו איהם — די אייגענע מעשה, וואָס
האָט זיך געטראָפֿען אין קאָנאָסטאָפּ. קיין קאָנאָסטאָפּ איז ניט לאַנג
געקומען צו פֿאַהרען דער רעסטאָפּאָליער רבֿײַערער. איז אַרייַן-
געקומען צו איהם איינער אַ געוויסער מתנגד, רבֿ משה קאָנאָסטאָפּ-
פֿער, וואָס האַלט נישט פֿון קיין רבֿײַן, און לעגט איהם אַנידער
אַ קערבעל און שווייגט. פרעגט איהם דער רבֿײַ: „וואָס וועסט דו
זאָגען?“ ענטפֿערט ער ניט דאָס אַנדערע וואָרט, נעמט אַרויס און
לעגט אַנידער דעם רבֿײַן נאָך אַ קערבעל. פרעגט איהם דער רבֿײַ
נאָך אַ מאל: „וואָס איז דיין באַגעהר?“ רופֿט זיך אָן דער משה:
„גאַרניט. אײַך האָב נאָר געוואָלט זעהען, ווי אזוי נעמט א איד
אומזיסט געלט“...

דער רעסטאָפּאָליער׳ס ווייבעל׳ס מאַן דרעהט זיך אויס מיט׳ן
פנים אַהין, טהוט אַ שפּיי און טרעט אָפּ.
— וואָס זאָגסט דו, חיה־עטעל, אויף דיין רעסטאָפּאָליער׳ס
ווייבעל׳ס מאַן?

— וואָס זאָל אײַך זאָגען? — מאַכט זי. — דייע יעהופּעצער
אַריסטאָקראַטקעס מיט די בריליאַנטענע אויהרינגלעך, וואָס זיצען
דאָ אויף דער ראַטשע, זענען נישט בעסער. אַ נאַנצען טאָג הערט
מען פֿון זיי נאָר „חאַח־חאַח־אָי“ און „חאַח־חאַח־אָי“ פֿאַרהאַן דאָ
ביי אונז איינע אַ ראַמע מיט בריליאַנטען, דוקא אַזעלכע, וואָס
זיצט כסדר איבער אַ בוך, — זאָלסט דו זעהען, וואָס זי האָט דער-
אַרבייט איבער אַ היהנלעל! עס האָט זיך איהר אויסגעראַכט, אַז
איהר שכנה, אויך אַ ראַמע מיט בריליאַנטען, האָט ביי איהר
אוועקגען...

— חאַח־חאַח־אָי! חאַח־חאַח־אָי! — הערט זיך אַ קוויטשיג גע-
לעכטער פֿון אַ ראַמע, און מע פּיהלמ, אַז זי לאַכט מיט יאַש-
טשערקעס.

און די אנדערע דאמע שרייט און שעלט, און עס ווארפען זיך
דורך ביי איהר מאָדנע ווערטער: פּיסקאטע, מאָרדאטע, קארפּאטע,
האַרבאטע, פאַרהאטע, סמארקאטע...

— אָהאַ! — רוף איד מיך אָן. — זי באַזיצט גוט די שפּראַך!
— זאָלסט דו אָבער זעהען, — זאָגט צו מיר מיין ווייב — ווי
צו מיר וויל זי נישט רעדען קיין אידיש; נאָר אויף רוסיש, און
נאָר אויף דייטש, האָטש געב איהר אַ קרענק!...

י

[א הייסע וואַנד אויף דער דאָמשע. — דאָס ליעד פון אַ סאַלאַווויטשיק און די
מחשבות פון אַ סוחר.]

איינגעמיטערט, אויסגעמוטשעט פונ'ם טאָג, זענען מיר אַנדער-
געפאַלען אַלע, ווי די סנאַפּעס, און האָבען זיך געלעגט שלאָמען.
אָפּגעשלאָפען אַקעגען אַ פּאָר שעה, חלומ'ט זיך מיר, אז איד בין
אין אַ שווייץ-באָד, העט-העט אויף דער אויבערשטער באַנק, און
מע שמייסט מיך מיט אַ ווייך בעזעמעל, מחיה נפשות!
— דאָוואַ פאַרע! — שריי איד פונ'ם שלאָף מיט אַלע כחות. —
פאַרע! פאַרע, פאַרע! *

— נאָט איז מיט דיר! וואָס שרייסט דו? וואָס איז דיר? —
זאָגט מיין ווייב און וועקט מיך פונ'ם שלאָף.
— עפּים אַ מאָדנע היץ — זאָג איד — ביי אונז אויף דער
דאָמשע! איד בין אָפּגענאַסען מיט שווייס! ס'הו נאָר אַ טאָפּ,
חיה-עמעל, די וואַנט — סע פאַרעט פוי איהר, ווי פון איין אויווען.

* געב היץ, היץ! היץ! היץ!

— אוי, א דונער איז מיר! — שרייט אויס מיין חיה-עטעל
און טהוט א חאפ די האנד צוריק. — די וואנט איז הייס, ווי פייער!
— אפנים, — זאג איך — ביי זיי זענען די דאטשעס מיט
הרובעס?

— א חכם א איד! — זאגט מיין ווייב. — האסט געהערט אמאל
א דאטשע זאל גאר זיין מיט הרובעס? משוגע מינע שונאים?
עס געהער מסתמא אריינגעהן צו אונז די וואנט פונ'ם אויווען.
וואס פארשטעהסט דו דא ניט?

— וואס קומט ארויס פון דעם, וואס איך פארשטעה? ס'איז
זווי הייס, אז מע קאן צעגאנגען ווערען, ווי פוטער!...

איך בין זיך מטריח און עפען-אויף דאס פענסטער, רייסט זיך
אריין צו אונז אין שטוב א קיהל ווינטעל און טראגט אונז אונטער
גלייך אין נאָז אריין א געשמאקען ריח פון בלומען און מיני בשמים
אזעלכע, וואס מיר זענען צו זיי גאר נישט געוועהנט געוואָרען. איך
שמעק-ארויס דעם קאפּ דורכ'ן אָפּענעם פענסטער און בלייב שמעהן
א פער'כשופ'טער פון דער זעלמענער שענער שמעקענדיגער זומער-
נאכט.

דער טונקעל-בלויער הימעל איז אויסגעשטערענט, בעזעצט מיט
בריליאַנטען, וואָס שעמעריצען אין די אויגען. דורך די גרינע בלע-
טער פון די בוימער קוקט-דורך די זילבער-ווייסע לבנה, וואָס טוקט
זיך אין שטיקער גרויע חמאָרע; די שטיקער גרויע חמאָרע ווערען
אלע מאָל שיטערער און שיטערער, ביז זיי צעגעהען זיך, ווי רויך,
און די זילבער-ווייסע לבנה בלייבט וויעדער ריין און גאַנץ אָהן
א שום פגם. און פון דאָרטען ערניץ, פונ'ם וואַלד, לאָזט זיך הערען
א מאָדע געזאַנג: „טשרי — טשחערי — קמי — מיו — מיו —
טיוך — טיוך“... איך הער זיך צו, איך וויל דעם אָמעם ניט חאַפען,
איך ווער פערשטאַרבען: איך האָב שוין לאַנג, לאַנג נישט גע-
הערט אזא מיין זינגען! דאָס איז ער, דער זיסער סאָלאָוויטשיק,
דער נאַכט-משורר, וואָס לאָזט זיך הערען איבער'ן גאַנצען וואַלד,
וואָס שלאָפט אַריין ניט און לאָזט ניט יענעם שלאָפען, וואָס וועקט

אין אייך טיעף־פערבארגענע, לאנגזעשמאָרבנע געמיהלען, וואָס רופט אַרויס משונה־מאָרנע מחשבות, אַזעלכע מחשבות, וואָס געדערען זיך כלל וכלל נישט אָן מיט קיין געשעפטעל, מיט קיין פער־דיענסטעל און מיט קיין קערבעל.

איך טראָג מיך איבער מיט מיינע מחשבות אין איין אַנדער וועלט, אַהין ווייט־ווייט, אין מיינע קינדערשע, יונגעלשע, נאַרישע, נאָר גליקליכע, גליקליכע יאָהרען, וואָס וועלען זיך שוין קיינמאָל, קיינמאָל ניט אומקעהרען, — און איך ווער אויף אַ וויילע איין אַנדערער מענש, עס גלומט זיך מיר ניט אָפטרעטען פון דאַנען. איך וואָלט אַזוי געשטאַנען דאָ אַ גאַנצע נאַכט. נאָר פּלוצים קעהרען זיך אום צו מיר צוריק די פריהעריגע, די שטענדיגע, וואַכעדיגע מחשבות: ווייב און קינדער, דערוואַכסענע טעכטער, קאָפּדרעהעדיגע, אַ געשעפטעל, אַ קערבעל...

„מע קאָן ניט לייקענען, — קלער איך מיר — ער זינגט ניט שלעכט, דער חבר־מאַן; נאָר אַ פּערנומענער מענש, וואָס האָט אין זינען אַ געשעפטעל און אַ קערבעל, זאָל זיך אַוועקזעצן אויף אַ גאַנצער נאַכט קוקען אויף דער לבנה, צעהלען די שטערען און האַרבען דעם סאָלאַווייטשיק, ווי ער זינגט, — פעל!“...
איך מאַר־צו דאָס פענסטער און לעג מיך שלאָפּען.

יא.

דראַזניד נאַלאַנטערייניד טאַוואַראָוו* — אַ קאַלטע באַד. — דעם רעכטאַפּאַליערס ווייבעל'ס מאַן מאַכט אַ פּשרה.

— דראַזניד נאַלאַנטערייניד טאַוואַראָוו! — הער איך עמיצער שרייט מיר גלייך אין אויהער אַרײַן. — מילאָ ווערעזוויאַלעט! זײַה גוטע! אפשר דאַרפט איהר גוטע זײַה?

* כל מיני נאַלאַנטערייסיחורה.

— זיף? וואָסערע זיף? — רוף איך מיך אָן דערשראָקען.
 זען מיך אויף אויפ'ן געלענער און רייב דורך די אויגען און דער-
 זעה פאר זיך אַ שוואַרץ הינטיש פנימ'על מיט אַ פערדיסען נעזעל.
 — וואָסערע איהר ווילט, — מאַכט צו מיך דאָס שוואַרצע
 פנימ'על: — ווערע-ווואָלעט, בראַקאר, פולס, אָדער נאָר — פא-
 משולי? גוטע, שמעקענדיגע? קלויבט אַיך אויס, קויפט,
 וואָלועל!

— ווער איז דאָ? וואָס איז דאָ? גוואַלד! גוואַלד! גוואַלד! —
 חאַפט זיך אויף מיין ווייב מיט אַ געשריי און רערעהט דאָס
 שוואַרצע פנימ'על: ין פענסטער, פאַלט זי חלשות.
 — גאָט איז מיט דיר! — זאָג איך צו איהר און מינטער זי. —
 ס'איז גאַרניט, ס'איז גאַרניט! ס'איז אַ גאַלאַנטעריישטשיק!
 — מאַדאָם! — רופט זיך אָן דער גאַלאַנטעריישטשיק צו מיין
 ווייב מיט אַ געלעכטערעל. — וואָס האָט איהר זיך אזוי דערשראָקען
 פאַר מיר? איך בין דען מיט הערנער?
 — ווי אזוי קריכט דאָס אַ איד — זאָג איך צו איהם — אין
 אַ פרעמדען פענסטער, בשעת יענער שלאַפּט?
 — אַז מע זיצט אויף אַ דאַטשע, — מאַכט ער — באַדאַרף מען
 אויפשטעהן פריה.
 — אפּשר — זאָג איך — זענען מיר ניט געשלאַפען אַ גאַנצע
 נאַכט?

— וואָס דען האָט איהר געטהאָן?
 — ס'איז ניט אַייער טאַטענ'ס עסק! — זאָג איך. — געהט
 אַיך געזונטערהייד!
 — אַז איך וועל דאַרפען געהן, — מאַכט ער — וועל איך מיך
 ביי אַיך ניט אָנפרעגען. גאַנצע פריצים! קומען צו פּאָהרען קיין
 בויבעריק, צעלעגען זיך ווי ביי'ם טאַטען אין וויינגאַרטען! ניט
 גענוג, וואָס מע ברענגט זיי צו טראָגען אין שטוב אַריין אַלדאָס
 ביז, זענען זיי נאָך ניט צופריעדען!
 — איהר זענט — זאָג איך — אַ גרויסער נאַחאַל!

— נאחאל? — מאכט ער מיט א שמייכלע. — וואָס הייסט דאָס נאָחאל? וואָס איז דער טייטש נאָחאל? איך זעה, איהר זענט אַ בייזער איד. מאַדאַם, ניט עפּיס צו לייווען! קויפט אײך, מאַדאַם, אַ שפּילקע אײן אַנטויק, מע טראַגט היינט פון הינטען. איך קאָן שוין מעהר ניט איבערטראַגען. איך האָפּ דעם קרוג מיט וואַסער און גיס איהם אויס אויפ'ן קאַפּ. מאַכט ער אַ נאַצאַר, אַ געשריי. לויפען זיך צענויף אַלע שכנים מיט אַלע שכנות מיט אַלע דיענסטען, און עס ווערד אַ יריד מיט אַ געפּילדער. דער עולם ניט מיר אַנצוהערעניש, אַז ניט אַזוי בעדאַרף מען זיך בעגעהן מיט אַ אידען אײן אַרעמאַן.

— ממה נפשך, — זאָגען זיי — איהר ווילט ניט קויפען, קויפט ניט; אָבער נעמען באַלעדיגען אײן אַרעמען גאַלאַנטעריישטיק אומ־זיסט־אומנישט, אָפּגיסען איהם מיט אַ פּאַמוֹצע — פע, דאָס טהוט ניט קיין לייטישער מענטש!...

דערהערט אַזעלכע דבורים, רופט זיך אָן דער גאַלאַנטעריי־שטיק, אַז ער געהט גלייך צום אוריאַדניק — און גענוג; לאָז דער אוריאַדניק טהון, וואָס ער וויל זיך...

מישט זיך אַרײן דעם רעסטאַפּאָליע־ר'ס ווייבעל'ס מאַן און מאַכט צווישען אונז אַ פּשרה, אַז איך זאָל בײַם גאַלאַנטעריי־שטיק בעמען מחילה און טאַקי עפּיס קויפען אויך בײַ איהם, געבען צו לייווען.

— ס'איז אַ יושר, — זאָגט דעם רעסטאַפּאָליע־ר'ס ווייבעל'ס מאַן — ס'איז אַ גרויסער יושר! געבען צו לייווען אַ אידען, הערט איהר, איז אַ סך מעהר מצוה, ווי עסען אָהן אַ הימעל... — אַ יושר! אַ יושר! — העלפט אונטער דער גאַנצער עולם. — מאַמער וועסט דו זיך דערוועגען — זאָגט צו מיר מײן ווייב — עפּיס קויפען בײַ דעם אידען אויף צוויי גראַשען, וועט זיך טהון הושך!

נו, זאָגט שוין איהר, וועמען זאָל איך פּאַלנען?...

יב.

[דער בויבעריקער וואָלד אין דער פריה. — אירען און ווייבער פון דער „סענאַ-טאָריע“. — מע לאָזט נישט שפייטן און מע נעהט אַויס נאָר אַ ביסעל באַרשטש.]

דער בויבעריקער וואָלד אין דער פריה, ווען די וועלט שלאַפֿט נאָך, איז באַמט אַ פּערגעניגען. ער זעהט אַויס, ווי אַ חתן, אַ שענער, אַ ריינער, איין אַויסגעצוואַנגענער און איין אַויסגעפּוצטער. מע זעהט נישט די ברואים מיט די נפשות, וואָס דרעהן זיך דאָ אַרום דעם גאַנצען טאָג. מע הערט נאָר אַ פּישטשען און פּייפּען פון טויזענדער קליינע בעשעפענישעלעך, וואָס זינגען, זשומען און טערעליקען, שפּרינגען פון איין צווייגעל אַויפֿן אַנדערען, פּליהען פון איין כּוים אַויפֿן אַנדערען, טוקען זיך און באַדען זיך אין די טראַפּענס טוי, וואָס הענגען נאָך אַויף די בלעטער און בלישטשען אַויף דער ליכטיגער וואַרעמער זון, ווי בריליאַנטען. פּלוצים ווערד אַ נעשריי צווישען אַ גאַנצער מיטשקע פּויגעלעך, אַ געשלאַגענעריי מיט אַ קוויטשעריי — סכּנת־נפשות! וואָס איז די מעשה? מע האָט זיך צעאַמפּערט איבער אַ ווערימעל. איין פּויגעלע האָט גע-פונען אַ ווערימעל און האָט זיך פּערקלויבען אין דער זייט אַויף אַ צווייגעלע, גערדעהט דאָס קעפעלע אַויף אַלע זייטען, זיך גע-וואָלט מאַכען איין אָנבײַסען. האָט דערזעהן דאָס אַנדערע פּויר געלט און איז צוגעשפּרונגען:

— צי־ציף! וואו האָסט דו דערטאַפּט אזוי פריה אַ ווע-רימעל?

— צי־ציף! וואו איך האָב דערטאַפּט, אַבי איך האָב שוין דערטאַפּט.

— צי־ציף־ציף! געב מיר אַויך אַ פּיצעלע!

— צי־ציף־ציף! געה, זוך, נישטער, געפּין, האַפּ, וועסט דו

האַבען!...

— ציף-ציף, ציף-ציף! קומט אהער, וועט איהר עפּים זע-
 חען! — צעשרייט זיך דאָס אַנדערע פּויגעלע צו די איבעריגע
 פּויגעלעך און ציהט-אויס דאָס קעפעלע.
 — ציף-ציף-ציף! וואָס טהוט זיך דאָ? — פרעגען די איד-
 בעריגע פּויגעלעך, וואָס פליהען זיך צענויף אויף דעם געשריין.
 — ציף-ציף-ציף! אַ ווערימעל! — שרייט דאָס אַנדערע פּוי-
 געלע.

— ציף-ציף-ציף! ציף-ציף-ציף! אַ ווערימעל, אַ ווערימעל,
 אַ ווערימעל! — שרייען אלע מיט אַ מאָל.
 און עטליכע מיט אַ מאָל בעפאלען דאָס פּויגעלע, וואָס מיט'ן
 ווערימעל, און אַנדערע שטעלען זיך איין פּאַר'ן פּויגעלע, וואָס מיט'ן
 ווערימעל, און דאָס פּויגעלע לאָזט אַרויס דאָס ווערימעל, פליהט-
 אונטער אַ ווילד פּרעמד פּויגעלע און האַפט דאָס אונטער און פליהט
 אַוועק, און דאָס אַרעמע פּויגעלע בלייבט נעכאָך שטעהן בעטריבט,
 לאָזט אַראָפּ די פליגעלעך, בלאָזט זיך אָן, ציטערט און פלאַטערט.
 קע-קע-קע! — שאַרפט זיך אויס דאָס פּיסקעלע ביי אַ צווייגעלע
 הין און צוריק עטליכע מאָל, הויבט-אויף די פליגעלעך און —
 פּרררר! — לאָזט זיך זוכען איין אַנדער מין שפּייז, אַבי איבער-
 האַפען עפּים אויפ'ן ניכטערען האַרצען.

אויך פון אונטען, אויף דער ערד, איז ניט שטייל; עס שפּרינג-
 גען, לויפען, קריכען און פּויען אַרום טויזענדערליי מינים בעשער-
 פענישען, פליגעלעך, זשוקלעך, ווערימעלעך, שלענגעלעך און יאָש-
 טשערקעלעך פון אלערליי פאַרבען, שפּיגען און מערעשקעס אלפּי-
 אלפּים; דער טראַגט אַ טוידטע פליעג צו זיך אין נעסט אַרײַן,
 די קליינע קינדער אויף אַנבייסען; דער — אַ גרעזעלע, דער —
 אַ שטיקעל סכך אויף דער סוכה, און דער שלעפט אַ גאַנצען שטרוי
 צעהל מאָל אזוי גרויס, ווי ער אַליין — אלע זענען אַרויסגענאַנגען
 אויף דער אַרבייט, זיך בעוואָהרענען מיט וואָס איבערצוקומען דעם
 טאָג. און אויך די לופט איז פול מיט קאַמאַרעס, גרויסע עוות-
 פּנימ'ער, וואָס שפּרינגען אין פנים אַרײַן, און אלערליי פאַרביגע

פערעכעס און פערכלעך, וואָס לעבען פונ'ם ווינד, דרעהען זיך אַרום אַהין און אַהער טהוען גאַרנישט, נאָר זיי זשומען און ברומען, טאַנצען-אַרום אויף פּרעמדע חתונות, רוימען-אַיין אַ סוד אין אוי-הער און טהוען אַ ביס פון הינטען, זויגען-אויס אַ ביסעל בלוט און פליהען ווייטער... אַלסדינג לעבט אין דער נאַטור, אַלסדינג איז בעשעפטיגט, פּערטאַרעאַמט מיט זיך, מיט זיין אייגענעם מאַגען...

נאָר שפּעטער-שפּעטער הויבען-אַן ביסלעכווייז בעווייזען זיך אין וואַלד אויך מענשען; וויעדער די זעלבע ברואים, וויעדער די איי-גענע אידען מיט די אייגענע פלעשלעך, מיט די אייגענע הענגענ-דיגע קברים (האַמאַקען), וואָס אַלע מאַל.

— איהר זיצט דאָ אין בויבעריק אויף אַ דאַטשע? — טהו איך אַ פּרעג אויף אַ ציקאַוועסט אַ גאַנצע קאַמפּאַניע אַרעמע, קראַנקע, יאַרעשליוווע אידען מיט אַרעמע, קראַנקע, אויסגעטריקענטע ווייבער, וואָס האַלטען זיך צו ביי אַ בוים און הוסטען.

— אַ משל! — ענטפּערען מיר עטליכע מיט אַ מאַל. — ווי קומט צו אונז אַ דאַטשע? מיר זענען אַרעמע בעלי-מלאכות פון יע הופּעץ.

— וואָס זשע טהוט איהר היע, אין בויבעריק? — פּרעג איך זיי.

— אַז אָך און וועה איז אונז! — זאָגען זיי. — מיר האַלטען זיך אויף דאָ אין דעם היגען בקור-הולים, וואָס מע רופּט דאָס „סענאַטאַריע“.

— אומזיסט? — פּרעג איך.

— וואָס זשע, פאַר געצאַהלט?

— ווער זשע גיט דערויף געלט?

— ווער זאָל געבען? — זאָגען זיי. — קראַנק זענען די יע-

הופּעצער נגידים געבען געלט? זיי האַבען קאַרג? נאָט זאָל העל-

פען, זיי זאָלען אַריבער אויף אונזער שטאַנד, וואַלטען מיר זיי

בעסער אויסנהאַלטען, ווי זיי אונז.

— וואָס איז דען? — פּרעג איך. — ס'איז אייך דאָ נישט נומ? —
 — אַ מאָדנער איד איהר זענט! — מאַכען זיי צו מיר. — וואָס
 זשע, ס'איז אונז נומ?

— דהיינו, וואָס פעהלט אייך?

— ס'זאָל אונז צוקומען וואָס אונז פעהלט! ערשמענס, האָט
 מען אונז אָפגעריסען פון דער היים, פון ווייב און קינדער, און
 באַזעצט אָט דאָ אויף אַ דאטשע, און מע האָדעוועט אונז, ווי די
 גענוז, מע שטאַפט אונז מיט רפואות און מיט מילך און מיט „קאָ-
 פיר“, וואָס דער טאָטער מאַכט פון אונזערטוועגען, און מע הייסט
 אונז ליגען אַ גאַנצען טאָג אין וואַלד, אויף דער „לופט“, און נישט
 טראָגען קיין שום דאגות אויפ'ן קאַפּ. ס'איז גרינג צו זאָגען.

— אָט דאָס איז גאָר? — זאָג איך.

— און דאָס שפּייען? — רופט זיך אָן צו מיר אַ איד מיט
 שוואַרצע ברילען און פּערהוסט זיך. — און דאָס שפּייען איז ביי
 אייך גאַרנישט?

— וואָסער שפּייען? — פּרעג איך איהם.

— דאָס שפּייען. — מאַכט ער — וואָס מע טאָר נישט שפּייען!
 אַ איד הוסט און וויל אַ שפּיי טהון, לאָזט מען איהם נישט! דער
 דאָקטאָר האָט אַיינגעפיהרט אַזעלע שיסעלעך, און איטליכער קראַנ-
 קער מוז זיך אַרומטראָגען מיט זיין שיסעלע, און זאָל ער שפּייען.
 נו, טהוט דאָס אַ קלאָרער? ...

— היינט די ליילעכער מיט'ן בעטגעוואַנט, מיט'ן גרעט —
 רופט זיך אָן אַ קראַנקע אירינע מיט טוידטע ליפען — האָט דער
 דאָקטאָר אָנגעזאָגט, מע זאָל בייטען אַלע מינוט. האָט איהר גע-
 הערט אַ משוגעת? איך פּרעג אַ קשיא: וואָס געהער זיך אָן,
 אַשטייגער, אַ וויסער ליילעך מיט מיין הוסטען, וואָס איך הוסט?
 אז איך וועל בייטען צעהן מאָל אין טאָג דאָס העמד, וועל איך
 אויפהערען הוסטען?

— היינט דאָס עסען, וואָס מען ניט אונז! — רופט זיך אָן אַ אידעל מיט ברענענדיגע אויגען.

— מען ניט אַיך נישט קיין עסען? — פרעג איך איהם.

— וואָס האָט איהר געוואָלט? מען זאָל אונז שוין נאָר נישט געבען קיין עסען? — מאַכט צו מיר דאָס אידעל מיט די ברענענדיגע אויגען. — עסען ניט מען, נאָר אַלץ הייסט ביי אַיך עסען? מיר געפינען זיך דאָ אינ'ם היגען בקור-חולים שוין, ברוד-השם, אזוי נרוים ווי דריי זומערען, און מיר געהען-אויס פאר אַ ביסעל באַרשטש. דריי זומערען כסדר האָדעוועט מען אונז מיט יאָיכלעך, מיט היהנדלעך געבראַטענע, מיט מילך און מיט לייווע אייער. אַלע טאָג וויעדער אַ מאָל אַ היהנדעל און וויעדער אַ מאָל אַ יאָיכלע, און אָבער אַ מאָל מילך און אָבער אַ מאָל לייווע אייער! קרעפלעך עסען, זאָגט מען, קאָן איר נאָם ווערען! מיר בעטען, מען זאָל אונז אָפּקאָכען אַ מאָל אַ ראָסעל-פליישעל מיט קנאָבעל, מאַכען אַ ציבעלקע מיט שמאַלי, אַ שטיקעל רעטאָך פאר אַ נאָווינע, געבען אַ מאָל אַביסעל באַרשטש צו דערקוויקען די נשמה. — זאָגען זיי: דער דאָקטאָר הייסט ניט, איהר זענט ניט קראַנק, זאָגען זיי, עסען „קאָטלעמען“ גוטע, אַ „בעשטעק“ אַ פרישען, אַ געבראַטען היהנדעל, אַ בוליאָן מיט פענעצלעך, און פארטרינקען מיט מילך, אָדער מיט „קאָפּיר“, וואָס דער טאָטער מאַכט! — וואָס טויגען אונז די דאָזיגע מאַכלים? — טענה'ן מיר. — איהר ניט אונז דאָס, וואָס מיר האָבען ליעב! מטה-נפשך, האָט איהר זיך אונטערגענומען אונז אויסהאַלטען מיט אַ דירה און מיט דיענסטען און מיט רפואות און מיט אַלדאָסדינג, באַדאַרפט איהר אונז פרעגען, וואָס מיר האָבען ליעב, ניט דאָס, וואָס דער קלוגער דאָקטאָר וועט אויסטראַכטען! ווי באַלד ס'איז ביי אַיך אַ בקור-חולים, — טענה'ן מיר, — איז דאָך עס אַ בקור-חולים פון אונטערטוועגען, פון די אַרעמע-לייט'ס וועגען, נישט פונ'ם דאָקטאָר'ס וועגען! אַנו, לאָז פרוּבען זיין אַ בקור-חולים אָהן אַרעמע-לייט, אַרעמע קראַנקע, מיט נאָר דאָקטויר רים אַליין! וואָס, אפשר ניט אזוי?...

— פאפאשא, יאָוורעאי* — שרייען צו מיר די קלענערע
 קינדער און רופען מיך פון וואָלד אַרויס.
 פון זינט איך האָב „געהאַפּט“ די גראַבע עמליכע טויזענד און
 עס האָבען אָנגעהויבען אַרײַנקומען צו מיר אין שטוב אַרײַן סמוֹ-
 דענטען, האָט מען ביי מיר אויפגעהערט צו רעדען אידיש. האָטש
 די סטודענטען (זיי הייסען האַצקילעוויטש, קנאַבעלמאַן און פּײַ-
 טעלזאָהן) קומען אַרויס פון אירען, און ס'איז גאָר אַ סברא, אַז
 זיי זענען אַלײַן אויך אירען... אויף זיי קוקענדיג, רעדען שוין אונ-
 זערע קינדער מיט אונז אויך ניט קיין אידיש. זיי זאָגען, אַז מע
 רעדט שוין היינט אין ערגײַז נישט „פּאָ-יעווריסקאַמו“ — און געט
 טהו זיי עפּײַס!

יג.

[בוֹיבערישער בעלי־בתיים. — ותלמוד תורה מנר כולם]

געקומען פונ'ם וואָלד, טרעף איך צוויי אירען, איינער איז אַ
 נידעריטשקער, אַ גראַבליכער, דער אַנדערער אַ הויכער, אַ דינליכער.
 — ווער זענט איהר? — פרעג איך זיי.
 — מיר זענען טאַקי היגע, הייסט דאָס, בעלי־בתיים זענען מיר.
 — וואָס וועט איהר זאָגען נומס?
 — גאָרנישט, מיר האָבען אייך נאָר געוואָלט אַ פרעג טהון.
 צי איז ניט געווען ביי אַיך אונזער שוהט'ס זוהן?
 — אַ יונגערמאַנטשיק — זאָג איך — מיט אַ לאַנגען פּירושאַק.
 מיט אַ גרינעם זשילעט און מיט אַ ווייסער מאַנישקע?
 — יאָ, יאָ, יאָ! — זאָגען זיי. — האָט ער אַיך געבעמען,
 איהר זאָלט זיך פאַרשרייבען אויף דער תלמוד־תורה?

* טאַטע, אירען!

- געבעטען — זאג איך.
 — נו, איהר האָט זיך פאַרשריבען?
 — פאַר וואָס ניט? — זאג איך.
 — נו, מהיכרתי, פאַרשריבען איז פאַרשריבען! — מאַכען זיי און קוקען איינס אויף דאָס אַנדערע. — אַ קאָמעדיע מיט די דאַטשניקעס, אַ ריינע קאָמעדיע! ווער עס זאָל נישט קומען צו זיי נאָך געלט, געבען זיי. ניטאָ ווער ס'זאָל לאַכען!
 — וואָס איז דען? — זאג איך. — איהר האַלט דען נישט פון דער היגער תלמוד-תורה?
 — וואָסער תלמוד-תורה? — זאָגען זיי. — וואָסערע לאַקשען?
 עם הויבט זיך גאָר ניט אָן! פאַרהאַן דען ביי אונז אַרעמע קינדער אין בויבעריק, וואָס מיר זאָלען דאַרפֿען האָבען אַ תלמוד-תורה? טהוט אַ פרעג אויף אַ ציקאָוועסט דעם יעהופֿעצער מלמד, וואָס שרייבט אויף די בלעטער, וועט איהר הערען...
 — געפינט איהר, הייסט דאָס, אז איך דאַרף — זאג איך — אויף דער תלמוד-תורה גאָרנישט געבען?
 — וואָס איז שייך — זאָגען זיי — מיר געפינען? מיר קאַנען אייך דען זאָגען אַ דעה אויף אייער קעשענע? און אז איהר וועט וועלען אייער געלט אַרויסוואַרפען אין דער בלאַטע, קאַנען מיר אייך פאַרוועהרען? מיר זענען חלילה ניט אזעלכע מענטשען, וואָס מיר זאָלען יענעם באַרעדען. נאָר איהר זאָלט וויסען, ווער אונזער שוחט'ס זוהן איז און וואָס ער איז, וואָלט איהר אַרויס פון די כלים... האָט קיין פאַראיבעל ניט, וואָס מיר האָבען אייך אפשר דעקוטשעט. אַ גוטען טאָג!
 זיי לאָזען זיך געהן און קעהרען זיך אום צוריק:
 — וואָס האָבען מיר אייך געוואָלט בעטען? איהר זאָלט נישט זאָגען קיינעם, אז מיר האָבען אייך דערצעהלט מכה דער תלמוד-תורה, דעם שוחט'ס זוהן, דאָס, יענע... דאָס האָבען מיר נאָר אייך געזאָגט גלאַט אזוי, איהר זאָלט וויסען... איהר פאַרשטעהט? ...
 אַ גוטען!

— א גומען!

תיכה נאָך די צוויי אידען קומען צו געהן אַנדערע צוויי אידען:
איינער מיט אַ קאָפּעליש, דער אַנדערער מיט אַ קאַשקעט.

— ווער זענט איהר? — פּרעג איך זיי.

— מיר זענען טאַקסי היגע, הייסט דאָס, בעלי־בתים זענען מיר.

— וואָס וועט איהר זאָגען גומס?

— גאָרנישט! מיר האָבען אַיך נאָר געוואָלט אַ פּרעג טהון.

— צי זענען נישט געווען ביי אַיך גאָר־וואָס צוויי אידען?

— איינער אַ נירעריגער — זאָג איך — און אַ גראַבליכער, דער

אַנדערער אַ הויכער און אַ דינליכער?

— יאָ, יאָ, יאָ! — זאָגען זיי. — האָבען זיי אַיך נישט דער־

צעהלט פּונ'ם שוּחט'ס זוהן און פּון דער היגער תּלמוד־תּורה?

— וואָסער תּלמוד־תּורה? — זאָג איך. — ס'איז דען ביי אַיך

פּאָרהאַן אַ תּלמוד־תּורה אין בויבעריק?

— נאָך אַ מינ תּלמוד־תּורה! — זאָגען זיי. — אזא שטיק נאָלד

זאָלען מיר האָבען! די אידען האָבען אַיך אפּשר געזאָגט, אז ניין?

— ס'איז דען פּאָרהאַן ביי אַיך אַרעמע קינדער? — זאָג איך

זיי.

— נאָך אַ מינ אַרעמע קינדער! — זאָגען זיי. — אזוי פּיעל

טויזענדער זאָלען מיר פּאַרמאָגען מיט אַיך אינאיינעם, וויפּיעל

אַרעמע קינדער עס געהען אַרום ביי אונז נאַקעט און באַרויט!

יענע צוויי אידען האָבען אַיך אפּשר געזאָגט, אז ניין? ס'איז

דיר אַיין אַקציע מיט אַ אידען! הערט איהר, ס'איז ניט שייך צו

דערען, איהר זענט דאָך נישט מעהר ווי אַ פּרעמדער מענטש, נאָר

מיר זאָלען אַיך דערצעהלען אַ צעהנט־האַלף פּון דעם, וואָס ביי אונז

אין שטערטעל טהוט זיך אָפּ, וואָלט איהר געשפּרונגען אין דער

לופּטען! איהר מענט אונז זיכער גלויבען, אז מיר קעהרען זיך אָן

מיט'ן שוּחט'ס זוהן גאָר ווינציגע מהותנים, און מיר דאַרפען איהם

אויף נייען און נייענציג כּפרות... נאָר וואָס דען? דער דאָזיגע

יונגערמאן, הערט איהר, איז דוקא א לייטישער יונגערמאן; איהר קאנט פארשטעהן פון דעם אליין, אז ער ניט זיך אפ מיט אזא זאך. כלעבען, אזא גרויסע, אזא הייליגע זאך, ווי תלמוד-תורה! א קליי-ניגקייט — תלמוד-תורה! עם שטעהט ביי אונז געשריבען, מסתמא ווייסט איהר דאך, ו ת ל מ ד ת ו ר ה כ נ נ ד כ ו ל ם — וואס קאן שוין זיין גרעסער דערפון? קומען צו געהן צוויי אידען און זענען מבטל, גארנישט! די נאל קאן דאך נאך צעוועצט ווערען! באשח וואס? באשר ביי אונז זענען דא צוויי שוחטים, צוויי בתי-מדרשים, צוויי פארטייעס, — איז וואס איינער טהוט, טהוט דער אנ-דערער קאפויר! און דערצו האט זיך נאך אריינגעמישט דער מלמד פון יעהופעץ, וואס שרייבט אויף די בלעטער, למאי מע האט גע-עפענט א תלמוד-תורה אהן איהם...

— געפינט איהר, הייסט דאס, אז איך דארף ניט שטעלען אויף זייערע רעד, — זאג איך — און איך זאל דוקא יא געבען אויף דער תלמוד-תורה?

— וואס איז שייך? — זאגען זיי. — מיר קאנען אייך דען זאגען א דעה? אווראי איז דאס א גרויסע מצוה אונטערהאלטען אָרעמע קינדער, וואס געהען ארום בטל, נאקעט און באָרויס. און שטעלען דערויף, וואס יענע וועלען אייך דערצעהלען לשון-הרע, זענט איהר ניט מחויב, וואָרום אונזער שטערטעל איז, ווי איהר קוקט דאס אן, א קליין שטערטעל און איין אָרעמס, נאָר פול מיט אינטריגעס, רכילות, קנאה, שנאה און וואס איהר ווילט! מיר ווילען דאָ חלילה קיינעם ניט באַרעדען; נאָר גאַרנישט, ס'איז געקומען צו רעד — רעדט מען. האָט קיין פאַראיבעל ניט, וואָס מיר האָבען אייך אפשר דעקוטשעט. א גוטען טאָג!

זיי לאָזען זיך געהן און קעהרען זיך אום צוריק.

— מיר האָבען צו אייך א קליינע בקשה, איהר זאָלט ניט זאָגען קיינעם, אז מיר האָבען אייך דאָ דערצעהלט מכה צוויי שוחטים, צוויי בתי-מדרשים, אינטריגעס, דאָס, יענץ, לאַקש, בוי-

דעם... דאָס האָבען מיר נאָר אייך געזאָגט נלאָט אזוי, איהר זאָלט וויסען. איהר פארשטעהט? ... א גוטען!

— א גוטען!

נאָך די צוויי אידען קומען אָן אנדערע צוויי אידען, איינער מיט א פארעסאָל, דער אנדערער מיט א שטעקעל, און ווידער די אייגענע געשיכטע פון „מה טובו“:

— ווער זענט איהר? וואָס וועט איהר זאָגען נומס?

— מיר זענען טאָקי היגע, הייסט דאָס, בעל־בתיים זענען מיר, און אַריינגעגאנגען זענען מיר צו אייך גאָרנישט, נלאָט אזוי, א פרעג טהון, צי זענען ניט געווען דאָ נאָרוואָס צוויי אידען, איינער מיט א קאָפּעליש, דער אנדערער מיט א קאָשקעט? זיי האָבען מסתמא דערזעהלט גוזמות פון דער היגער תלמוד־תורה מיט די זיעבען און זיעבעציג תלמידים, און האָבען פארענטפערט דעם שוחט'ס זוהן, אז ס'איז ביי אונז פארהאן צוויי שוחטים, צוויי בתי־מדרשים, צוויי פארטיעס, און האָבען מסתמא באַרעדט דעם מלמד פון יעהופעץ, וואָס שרייבט אויף די בלעטער, געזאָגט אויף איהם, אז ער האָט ליעב כבוד, מאַכען אינטריגעס? אַיאָ, נלייך ווי מיר זענען געווען דערביי? עך—עך—עך! וואָס ווייסט איהר, וואָס ביי אונז טהוט זיך אָפּ! מיר זאָלען אייך וועלען דערזעהלען מכה אונזערע „מעות־חטין“, מכר אונזער חברה „גמילות־חסדים“, וואָס מיר האָבען געוואָלט אַיינפיהרען, און מכה דער היגער באָד, וואָס מיר האָבען געוואָלט מאַכען, וואָלט איהר משוגע געוואָרען...

איך האָט זיי אָפּ און זאָג זיי, אז איך בין זיי מוחל דאָס „מעות־חטין“ מיט'ן „גמילות־חסדים“ מיט דער באָד, און אַפילו מיט'ן מלמד פון יעהופעץ, וואָס שרייבט אויף די בלעטער, — און איך וויל ניט משוגע ווערען... געזעגענען זיי זיך אָפּ מיט מיר און געהען אוועק, נאָר עס קומען באַלד אָן אנדערע צוויי אידען, ביידע נידעריגע און ביידע מיט קאָשקעטלעך און ביידע מיט שטעקעלעך.

דערזעטען וויעדער א מאָל צוויי אירען, לאָז איך מיך שוין געהן אָסגען זיי און וואַרט שוין ניט אויף קיין כבוד און רוח מיך אָז צו זיי:

— זייט־זשע מוחל, מיינע ליבעע אירען, איהר זענט דאָך מסתמא היגע בעל־בתיים און דאַרפען דאַרפט איהר גאַרנישט, נאָר גלאַט אזוי, איהר ווילט וויסען, צי זענען דאָ ניט געווען ביי מיר נאָרוואָס קיין צוויי אירען, איינער מיט אַ פאַרעסאָל, דער אַנדער־דער מיט אַ שטעקעל? זאָג איך אייך, אַז ס'איז ניט געווען ביי מיר קיינער, און איך ווייס ניט גאַרנישט, ניט פון קיין שוחטים, ניט פון קיין יעהופּעצער מלמדים, וואָס שרייבען אויף די בלעטער, ניט פון קיין אינטריגעס, ניט פון קיין תלמוד-תורה, ניט פון קיין מעות־חטין, ניט פון קיין באָד, און האָט אייך אַ גוטען תמיד! ... חיה־עטעל, הייס געבען דעם סאַמאָוואַר!

יד.

[אָפּגערעדט די מויד. — ניטאָ קיין טראַפען וואַסער. — מיר צעקריענען זיך מיט אַלע שכנים. — איר לויף אין שטאָרט אַרײַן.]

— דעם סאַמאָוואַר, ווילסט דו, זאָל מען דיר געבען? — זאָגט צו מיר מיין ווייב. — נרנא, וועסט שוין מעגען וואַרטען אויף אַ סאַמאָוואַר! מיר זענען געבליבען אָהן אַ מענטשען, אָהן אַ טראַד פּען וואַסער, אָהן לייב און אָהן לעבען! דיינע יעהופּעצער אַריס־טאָקראַטקעס, ברענען זאָלען זיי דיר אויפ'ן פייער, האָבען היינטיגע נאַכט אָפּגערעדט אונזער מויד!

— וואָס הייסט — זאָג איך — זיי האָבען אָפּגערעדט די מויד? — וואָס זאָגט איהר אויף דעם תם? ער ווייסט ניט, ווי אזוי מע רעדט אָפּ אַ מויד? נעכאָך, אַ רהמנות אויף איהם! — מאַכט חיה־עטעל. — לאָמיר געהן האַמטש אָפּשפּיעלען זיי אַ בייזען, אַ וויסמען, אַ פינסטערען...

— שאַ — זאָג איך צו איהר. — חיה-דעמעל, פאָלג מיך, לאָז זיין שטיל! מיר זענען דאָך נישט ביי זיך אין דער היים! מיר זיצען דאָך עפּיס אין בויבעריק, אויף אַ דאָטשע!

— אַ דאָטשע? — זאָגט מיין ווייב. — אַ גליק האָט מיך גע- טראָפּען! זי וואָלט דיר געמעגט פאַרברענט ווערען מיט גאַנץ בוי- בעריק, איידער מיר האָבען זי געדונגען! איך האָב איהם אָבער געזאָגט, מע דאַרף ניט קיין דאָטשעס! האָט זיך איהם אָבער פאַר- גלוסט נאָכשטופּען די קאַרעמע! אלע אידען פאַהרען קיין בויבע- ריק, דעריבער דאַרפּען מיר אויך פאַהרען! וואָס וואָלט דו גע- טהאָן, אַשטייגער, ווען אלע אידען זאָלען זיך אָפּשניידען די נעז? ... מיין ווייב זאָל לעבען איז געגליכען, להבדיל, צו אַ מאַשינע: אז זי הויבט'אָן רעדען, זאָלט איהר זיך ניט פּרובען זי איבער- שלאָגען; זי וועט אזוי לאַנג רעדען, ביז זי וועט זיך אַליין אָפּ- שטעלען... בשעת זי האָט זיך דאָ אויסגע'טענה'ט מיט די אַריסטאָ- קראַטקעס פאַר דער מויד, בין איך מיך דערווייל דורכגעגאַנגען צו דער קעכין, טאָמער וועל איך ביי איהר פּועל'ען, אז זי זאָל שטעלען דעם סאַמאָוואַר; האָט זי מיר געגעבען אַ רעכטען פּעמשאַמעס: „איך וועל מעגען וואַרטען, זאָגט זי, ביז זי וועט אויפשטעלען דעם סאַמאָוואַר! דער סאַמאָוואַר איז ניט איהר אַרבייט. ס'איז אזוי אויך גענוג, זאָגט זי, אז זי באַדאַרף זיך וואַלגערען, ווי אַ הונט, אין דרויסען, אויף דער שענער דאָטשע זייערער! דאָטשעס האָט זיך זיי פאַרוואָלט! זיי ווייסען שוין גאַרנישט וואָס אויסצוטראַכטען פאַר גרויס ראַסקאַש!“

— דאָס איז איין מאָל אזועק, — זאָגט די קעכין — און דאָס אַנדערע, פאַר וואָס פּרעגט איהר מיך ניט, וואו וועל איך אײך נעמען וואַסער?

— וואָס הייסט — זאָג איך — וואו? מיר האָבען דען ניט קיין ברונען אויף דער דאָטשע?

— זאָל איך אײך — זאָגט זי — געהן, הייסט דאָס, ציהען וואַסער? אַ ניט דערלעבען וועלען דאָס מיינע שונאים, אז כתיבה

ביילע די שמש'טע זאָל ווערען אַ וואַסער-טרענגערין! גענוג, אז
אײך באַראַרף דיענען אויף דער עלטער! אז אַך און וועה איז מיר,
אויף וואָס איך בין איבערגעקומען! מיין רפּאַל, עלירהשלום, זאָל
איצטער אויפשטעהן און אַ קוק טהון אויף זיין בתי-הביילע'ן, וואָלט
ער נאָך אַ מאָל געשטאַרבן!...

בתי-הביילע צעוויינט זיך, ווי אַ קליין קינד, עס פּערקלעהמט
מיר ביי'ם האַרצען, און איך רופּ מיך אָן צו איהר:

— ווייסט איהר וואָס? — גיט מיר דעם עמער מיט'ן שטריק,
וועל איך מיך פּרובען אַליין אָנציהען איין עמער וואַסער.

איך נעם דעם עמער, געה צום ברונען, דרעה מיט'ן שטריק
אַהער און אַהין אויף אלע זייטען — עס געהט נישט! „אַפּנים,

ס'איז גרינגער דורכשלאָגען צעהן געשעפטען אין יעהופּעץ, ווי אָנ-
שעפען איין עמער וואַסער אין בויבעריק"... — אזוי טראַכט איך

מיר און טהו אַ וואָרף דעם עמער. גליטשט זיך אַרויס די שטריק
און פּוץ אין ברונען — ניטאָ ניט קיין עמער, ניט קיין שטריק, ניט

קיין וואַסער!

— וואָס עס האָט זיך מיר גע'חלומ'ט יענע נאַכט און היינט
טיגע נאַכט! — זאָגט בתי-הביילע. — ס'איז אַ פּרעמדער עמער

מיט אַ פּרעמדער שטריק! ווער האָט אײך געבעטען, איהר זאָלט
אַליין ציהען וואַסער? זינט איך לעב, זינט איך שמעה אויף מיינע

פיס! אַ בעל-הבית זאָל זיך ליעב האַבען מישען אומעטום, אין
אלע טעפלעך! וואו וועל איך איצטער נעמען איין עמער? מיט

וואָס וועל איך זיך שמעלען קאַכען?

איך אַנטלויף פון קיך, בענגענט מיך מיין ווייב מיט אַ געוויין.

— נאָט איז מיט דיר, חיה-טעל, וואָס וויינסט דו?

— אַ דאַטשע האָט זיך איהם — זאָגט זי — פאַרגלופּט!

„לופּט“ האָט זיך איהם געוואָלט אין בויבעריק! זאָלסט געווען

הערען, וואָס פאַר אַ „לופּט“ איך האָב דאָ געהאַט פון דינע שענע

אַריסטאָקראַטקעס! זיי האַבין מיך אָפּגעזידעלט, ווי מע זידעלט

אַ דיענסט! טאַקי כּראַי געווען, כלעבען, אַרויספאַהרען צוליעב

דעם קיין בויבעריק אויף א דאטשע! איך האָב געמיינט, אז די הקדשווייבער וועלען זיך פאר מיר איינשמעלען, צום סוף האָט מיר די רעסטפאָליער אויסגעוואָרפען, אז ס'איז ביי אונז א טרפה קיך, מילכיגס מיט פליישיגס איז ביי אונז, זאָגט זי, יחדיו... נאָר מעהר פון אלעמען פארדריסט מיך אויף דער בלינדער, וואָס מאַנדעלשטאַם דער דאָקטאָר ברענגט איהר מיט ליאַפעס, עס זאָלען איהר נאָר אַרויס די אויגען, ליַעבער נאָט!

— אז איהר וועט ניט אַנשטומט ווערען, — לאָזט זיך הערען אַ קול פון יענער זייט וואַנד — וועט מען אייך צעפאַטשען די פּיסקעס! מע וועט ניט קוקען אויף אייערע איבערגעוואַכסענע טעכטער, וואָס איהר זענט געקומען מיט זיי אַהער אַפּען חתנים, און אויף אייער מאַן, וואָס האָט געמאַכט איין אַפּערעלע און „גע- האַפּט“ עטליכע טויזענדער! מאַהלט אייך, זיי וועלען געדויערען ביי אייך, ניט מעהר זאָל דער אירישער גלות געדויערען, פון אַסתר-תּענית ביז פורים! מע האָט שוין געזעהען אַזעלכע גבירים אין יעהופּעץ, וואָס היינט פּאָהרען זיי אויף גומעלאַסטיקענע רעדלעך און מאָרגען געהען זיי אָהן שטיוועל צו פּוס!...

„יאָ, — קלער איך מיר — דער פּריהמאָרגען אויף דער דאטשע האָט זיך אָנגעהויבען ניט אין בעסטען. אַ שלעכטער סימן!“
איך זוך-אויס פאַר מיין ווייב אַ תּירוץ, אז איך בעדאַרף האָבען נויטיג אין שטאָרט אַרײַן, און לויף צו דער באַהן.

ט.

[דאס אַפּוקומעניש. — חידושים פון „זעכס-אויזעכציג“ און פון „סטוקעלעק“. — ווי אזוי עס ווערד געמאַכט איין „אפּיס“ פון א „אומעניע“. — דער יעהופּעצער טראַמוואַי.]

די בויבעריקער דאטשניקעס, וואָס פּאָהרען אַלע טאָג אין שטאָרט אַרײַן, האָבען, אַפּנים, שטאַרק פּערזינדיגט פאַר'ן רכונר

של-עולם, מחמת זיי זענען פער'משפט געוואָרען, זיי זאָלען פאַר זייערע גרויסע זינד אָפּקומען אויף דער וועלט, לעבעדיגער הייד זיך פּרעגלען אין גיהנום, זיך בראַמען און ברענען אַ גאַנצען טאָג אין שטאַרט אויף דער הייז, אַרומלויפען, ווי די פּער'סמ'טע מייד, הין און צוריק, אָנגעלאָדען מיט פּעקלעך, בינמלעך און פּאַפּיערענע פּי-דעלעך, עסען מכות, ניט שלאָפען, שטענדיג קוקען אויפ'ן זייגער, לעבען אין פּחדים, ציטערען, מע זאָל חלילה ניט פּערשפּעטיגען די באַהן...

גאָר אז מע קומט זיך צענויף צווישען מענשען, בעדאַרף מען זיך בעריהמען מיט דער דאַטשע, אז ס'איז גאָר איין אַנטיק אין דער וועלט; דער עיקר איז די „לופט“: די „לופט“ איז מחיה נפשות, איין אמת'ער גן-עדן!

און זיי זענען אזוי געוועהנט געוואָרען מיט'ן דאָזיגען „גן-עדן“, אז זיי מיינען שוין, אז סע קומט זיי טאַק... זיי בעקלאָגען זיך שוין גאָר ניט, זיי זענען ווי די פּער'משפט'ע אַרעסטאַנטען, וואָס ווייסען, אז זיי מווען אָפּזיין זייער שטיקעל צייט, איבערקומען דעם זומער, — וואָס זאָל מען טהון? זיי זענען דעריבער זעהר צופריעדען, אז גאָט העלפט זיי, זיי פּערהאַפען האָטש איין אָרט אין וואַנגאָן — דאָס איז אזא גליק, וואָס ניט אימליכער קאָן דערצו גרייכען. מע בעדאַרף זיך שלאָגען איבער איין אָרט און מע בע-דאַרף טאַק האָבען אַ שטיקעל הצלחה אויך; וואָרום אַ מאָל מאַכט זיך, איהר האָט שוין גוט מלחמה געהאַלטען, קום מיט צרות אייני-גענומען דעם אָרט, קומט צו געהן איינער אַ גלוח מיט לאַנגע וואַנצעס, איהר ווייסט ניט, צי ס'איז אַ איד, צי אַ כריסט, און בעט אייך, איהר זאָלט זיך מטריח זיין — „פּאַזוואָלטי וואַס בעז-פּאַקאָאיט!“*.

דער וואַנגאָן, וואוהין איך האָב מיך אַריינגעחאַפט, איז געווען אַנגעשטויסען מיט בויבעריקער דאַטשניקעס; אַ סך זענען געזע-

* זייטשע מוהל.

סען, און נאך מעהר זענען געשטאנען מחילה אויף די פיס. דער עולם האָט זיך צעשלאָגען אויף רעדלעך און מע האָט געשמועסט פון געשעפט: דער פון די בענק — די בענק זעצען אָן; דער פון וועכסלעך — ער האָט אַ גוט וועכסלע.

— וואָס ווערר אָנגערופען ביי אײך אַ גוט וועכסלע? — פרענט איינער.

— אַ גוט וועכסלע — ענטפערט איהם דער אַנדערער — הייסט אזא וועכסלע, וואָס האָט גע'התמ'עט אַ „בטוח“, נאָר אזא „בטוח“, וואָס האַלט ביי אָנוועזען, איהר פאַרשטעהט?... ביי אזא וועכסלע קאָן מען גוט פאַרדיענען!... אַט האָב איך ערשט נעכטען געמאַט צוויי וועכסלעך אַועלכע, און דוקא אין וואַלד, לינענדיג אין האַמאַק!

— ס'איז בלאָטע! — ענטפערט איהם יענער. — וואָס פאַר די ענט מען ביי וועכסלעך? פאַרדיענען פאַרדיענט מען ביי צוקער! אַט האָט נעכטען יענקעלע „געמאַכט“ הונדערט טויזענד פוד צוקער. — יענקעלע האָט „געמאַכט“ הונדערט טויזענד פוד צוקער? — טהוען אַ פרעג עטליכע מיט אַ מאָל, ווי דערשראָקען. — ווי טייער? ווער האָט געקויפט? ווער האָט פאַרקויפט?...

און עס געהט אַוועק אַ לאַנגער שמועס פון צוקער, און מע רעכענט אויס, וויפיעל יענקעלע מיט דער האַליאַסטערע האָבען היינט טיגען חודש „געמאַכט“ צוקער.

— איך האָב מורא, אויב ניט זעכס מאָל הונדערט טויזענד פוד, דער רוח זאָל זיי נעמען! — זאָגט איינער.

— איך האָב מורא, אויב ניט מעהר! — זאָגט דער אַנדערער מיט אַ זיפּץ. — זיי זאָלען דאָס נאָר אויסקרענקען, רבונו של עולם!...

און דאָרט, אַ ביסעל העכער, זיצען די „מאַכערס“ אַלײן, און שמועסען פון צוקער, צי ס'וועט זיין טייער, צי ס'וועט זיין וואַלד וועל. איטליכער זאָגט זיין מיינונג, געוויינטליך, פונקט דעם היפּך, וואָס יענער זאָגט, און מע הויבט אָן קריטיקירען דעם מיניסטער.

וואָס ער לאָזט אַרויס אזוי ווינציג צוקער אויפ'ן מאַרק. איטליכער בעווייזט זיין חשבון, און איטליכער זאָגט, אז ווען ער זאָל זיין טיניסטער, וואָלט ער בעסער געמאַכט...

* * *

נאָר נישט אלע, וואָס זיצען אין וואַגאָן, אינטערעסירען זיך מיט וועכסעלער, מיט בענק און מיט צוקער; פאַרהאָן אַזעלכע, וואָס רעדען נאָר פון עפּיס אַנדערש.

— אָט וועל איך אַיך דערצעהלען אַ שענע זאַך. — זאָגט אייך נער. — מיר האָבען נעכטען געשפּיעלט אין „זעכס-און-זעכציג“ פון גאַנץ פּריה ביז זייגער צוויי ביינאַכט; ס'איז מיר נישט גענאָנגען די קאָרט, זאָל גאָט שומר זומרחם זיין! קויף איך, ווער איך באַד גראָבען! קויף איך ניט, ליגט גאָלד! דערווייל טרעפט זיך, עס קומט מיר אָן דאָס קערטעל, דינג איך מיך אין טאָג אַריין! הקיצור, מע האָט מיך אַריינגעטריבען אין אלף השּׁשי אַריין, אזוי גרויס ווי הונדערט פינף און פּערציג! וואָס האָב איך געהאַט? איך האָב געהאַט, הערט זשע, מלך, אויבער, מלכה, ניינטעל — פּיק, און טויז, אויבער, מלכה — טרעף. איז זיך מיישב די „ערשטע האַנד“, דער רוח זאָל זי נעמען, און געהט אַרויס מיט'ן קעניג טרעף. לעג איך דאָס צעהנטעל, שלאָגט מען איבער מיין וואַלעט קאָזיר, און איך בלייב אָהן איינס, און שטעל אַ רעמיוז! ווי געפעלט אַיך אזאָ שלאָק? איך האָב געמיינט, איך וועל זיך אַ מעשה אָנטהון! פונקט הונדערט פיער און פּערציג, ווי אין אַפּטיק!

— שאַט! איך וועל אַיך בעסער דערצעהלען, וואָס איך האָב געהאַט! — רופּט זיך אָן נאָך איינער. — מיר זיצען אַמאָל בקאַמפּאַניע און מיר שפּיעלען אין „סטוקעלקע“. ווינטער איז דאָס געווען, אים חנוכה, פונקט צום פינפטען ליכטעל. פאַרגלױסט זיך מיר געהן „בלינד“, „אַ-לאַ לייב“, און קויף מסתמא „שרנא“, און ווער באַגראָבען. איז, דאַכט זיך, גוט? ווער איך אין כּעס און געה נאָך אַ מאָל „אַ-לאַ לייב“, און קויף וויעדער אַ מאָל „שרנא“

אויף א רעמיוז! בקיצור, איך האָב זיך צעהיעט און האָב גע-
פטר'ט אַ קערבעל זעכציג, און האָב דעמאָלט אָנגעשפּאַלטען רב לייב-
לען, ס'זאָל נאָר פּאַלען אין ים אַרײַן!...

— זייט זשע מוחל, וואָס איך וועל אײך פרעגען — רופט זיך אָן
אַ אידעל מן הצד: — איך בין אַליין אַ זוועניראָדקער; מע שפּיעלט
ביי אונז אין זוועניראָדקע אויך אָפּטליך אין „סטוקעלקע“; דאָס
הייסט, מיר שפּיעלען אין אַלע שפּיעלען, נאָר מעהרסטענמײל שפּיער
לען מיר אין „סטוקעלקע“; איך בעט אײך, מאַכט מיך קלאָר, וואָס
הייסט דאָס געגאנגען „אַ-לאַ לייב“?

— „אַ-לאַ לייב“ ווייסט איהר ניט וואָס הייסט? — גיט איהם
צו פערשטעהן איינער פון דער קאָמפּאָניע. — אָט וועל איך אײך
קלאָר מאַכען: ביי אונז אין יעהופּעז אין פּאַרהאָן איינער אַ גע-
וויסער לייב, „אַ גוטער ברודער“, אַ קאָכלעפעל אין שטאָרט; האָט
ער געמאַכט אַ תקנה, אַז מע שפּיעלט אין „סטוקעלקע“, און איינער,
למשל, געהט „בלײַנד“, און דער אַנדערער — „געזעהען“, געהט די
לעצטע האַנד אויך „בלײַנד“, ווערד דאָס אָנגערופּען „אַ-לאַ לייב“.

היינט פּאַרשטעהט איהר שוין דעם שכל?

— נו? — פרעגט דער זוועניראָדקער און ציהט אויס דעם
האַלז. — איז דאָס טאַקי עפּיס אַ סגולה?

— אַזאַ יאָהר אויף לייבען! — ענטפּערט איהם יענער, און
דער גאַנצער עולם לאַכט.

* * *

שטיל אין אַ ווינקעל האָבען זיך פּערקלויבען צוויי אידען, איי-
נער אַ רויטער, דער אַנדערער אַ שוואַרצער. דער רויטער האָט פּער-
ריסען דאָס הימעלע אַרויף, די אַרבעל פּערקאַטשעט, קוקט אויף אַ
בריק, שוויצט און רערט. דער שוואַרצער האַלט אַ שטיפּמעל מיט
אַ ביכעלע און שרייבט.

ד ע ר ו י ט ע ר : פּאַרשרייבט, זייט מוחל, אַ אימעניע אין
חערסאָנער גובערניע...

ד ע ר ש ו ו א ר צ ע ר : איך באדארף האָבען אין פּאָדאָליער
גובערניע.

ד ע ר ר ו י ט ע ר : שרייבט אין פּאָדאָליער גובערניע אזוי
גרויס ווי דרייצעהנהונדערט דעסיאטין ערד.

ד ע ר ש ו ו א ר צ ע ר : דרייצעהנהונדערט דעסיאטין איז
ווינציג.

ד ע ר ר ו י ט ע ר : שרייבט זשע אַכצעהנהונדערט דעסיא-
טין.

ד ע ר ש ו ו א ר צ ע ר : אַכצעהנהונדערט איז אויך וויי-
ציג. איך באדארף האָבען, ס'זאָל זיין האָטש דריי טויזענד.

ד ע ר ר ו י ט ע ר : שרייבט זשע דריי טויזענד פיער הונ-
דערט דעסיאטין ערד „משערנאָזיאָם“...

ד ע ר ש ו ו א ר צ ע ר : הוילע ערד טויג מיר ניט. איך
באדארף האָבען אַביסעל וואַלד אויך.

ד ע ר ר ו י ט ע ר : בתוכם איז פאַרהאַן זעכס הונדערט דע-
סיאטין וואַלד.

ד ע ר ש ו ו א ר צ ע ר : זעכס הונדערט איז ווינציג. איך
באדארף, לבל הפחות, טויזענד דעסיאטין וואַלד. מיין פרייז, פאַר-
שטעהט איהר, האָט לייעב וואַלד.

ד ע ר ר ו י ט ע ר : מיין איך — טויזענד צוויי הונדערט
דעסיאטין וואַלד...

ד ע ר ש ו ו א ר צ ע ר : וואָסער וואַלד זאָל איך שרייבען?

ד ע ר ר ו י ט ע ר : וואָסער וואַלד? סאָסנע-וואַלד, דער
אמת'ער סאָסנע-וואַלד, וואָס מע פרעגט אויף איהם! סאָסנעס גרוי-
סע, גלייכע, איינס און איינס! איהר האָט נאָך אזעלכע סאָסנעס,
גלויבט מיר, ניט געזעהען!

ד ע ר ש ו ו א ר צ ע ר : סאָסנעס טויג מיר ניט; איך
באדארף האָבען דעמב.

דער רויטער: טפול איך מיין טאקי דעמב! די בעס-
טע, די גרעסטע דעמבעס! ארוי לבנון! יעדער דעמב איז אזוי
גרויס, אז ס'איז אונמעגליך איהם צו האקען.

דער שווארצער: און א הויף איז פארהאן אין דער
אימעניע? מיין פרייך באדארף א הויף, און א שענעם הויף.

דער רויטער: נאך א מין הויף! א הויף צו א הויף
איז ניט גלייך. פארשרייבט, זייט מוחל, א פאלאץ פון עטליכע
און צוואנציג חדרים — וואס זאג איך? פון עטליכע און דרייסיג!
איחר מענט שרייבען אלע פערציג — עלי ועל צוארי.

דער שווארצער: און א טייך? מיין פרייך האט ליעב,
ס'זאל זיין ביי דער אימעניע א טייך.

דער רויטער: נאך א מין טייך! א גרויסער, א טיע-
פער, מיט פיש א סך! אט איז די אימעניע, אט איז דער טייך!
(ער בעווייזט איהם אויף דער האנד, וואו איז די אימעניע און וואו
איז דער טייך).

דער שווארצער: ווי אזוי פאָהרט מען אהין? מיין
פרייך וויל, עס זאל זיין נאָהענט צו א באַהן.

דער רויטער: נאך א מין נאָהענט! שרייבט א האַלב
ווערסט — וואָס זאָג איך א האַלב ווערסט? א פערטעל ווערסט,
עטליכע טריט פון דער סטאַנציע; אט איז די סטאַנציע, אט איז
די אימעניע (ער בעווייזט איהם אויף דער דלאָגני, וואו די אימעניע
איז און וואו איז די סטאַנציע)...

— שאַט, מיר זענען שוין באַלד אין יעהופּען! — רופט זיך
אן איינער פון דער "חברה" און האַפט זיך אויף פּונ'ם אָרט און
איז אָנגעברייט לויפּען פּערהאַפּען איין אָרט אינ'ם טראַמוויי, און
נאָך איהם — דער גאַנצער עולם.

פּערהאַפּען איין אָרט אינ'ם טראַמוויי איז נאָך מעהר בריה'—
שאַפט, ווי פּערהאַפּען איין אָרט אויף דער באַהן. דאָ ווערט א גע-

לויפערדיי מיט א געשפרינגעריי איבער קעפ — ערציטערניש! דאָ קוקט מען שוין ניט אויף קיין כבוד. א איד, א כריסט, מיט וואָנר צעם, אָהן וואָנצעס, עס מעג זיין אפילו א דאָמע — שטיקט מען זי און מע קוועטשט זי אזוי צענויף, אז עס געהט איהר שיער ניט אַרויס די נשמה; אָדער אויב זי זיצט, זעצט מען זיך איהר אויפ'ן שויס, און לאָז זי פֿרובען זאָגען, אז זי וויל ניט... בעדאָרף מען היטען די קעשענעס, און דעם זייגער איז גלייכער לאָזען אין דער היים. אז איהר וועט פֿאָהרען אין יעהופעץ אויפ'ן טראַמוויי מיט א גאָלדענעם זייגער (ער מעג זיין א זילבערנער, איז אויך נישקשה), וועט איהר האָבען, איך בעט איבער אייער כבוד, א פייג, ניט קיין זייגער...

טז.

[געסט. — א לייבליכער פעטער. — יענטעל דער מוהמע ולאטע'ס. — אומזיסטע טרערען.]

געקומען צו פֿאָהרען פון שטאָרט א פערברענטער, א פער' שרפה'טער, איין אויסגעמוטשעטער, א הונגערדיגער, לויפען מיר אַקעגען די קלענערע קינדער מיט א גדולה:
— פאפאשא! גאסט! או נאם גאסט! *
— גאט ליעב דיר מיט דייע געסט, סקאצעל קומט! — זאָגט צו מיר מיין ווייב. — די משפחה דייע! געוואָהרע געוואָרען, אז דו האָסט פאָרדיענט געלט, האָבען זיי זיך צעלאָזט פון דער גאָרער וועלט! וואו זענען זיי געווען פריהער, ניט היינט געדאָכט, אז דער דלות האָט געפייבט אין אַלע ווינקעלעך? ...

* טאטע, געסט!

„שוין לאנג שטיל געווען!“ — טראכט איך מיר און לאָז מיר געהן אויף דער דאטשע, קומט מיר אַקעגען איין אַלטער איד מיט אַ טוידט פנים, מיט אַיינגעפאלענע באַקען און מיט אַ גרויסער באַרד, און נעבען איהם שמעהט אַ נידעריג ווייבעל מיט אַ רויטער נאָז און מיט אַ געלער זיידענער פעטשיילע, פערלענט אַרונטער די אויזערען, און מיט אַ וואַרעמער שאַל אויף די פלייצעס, האַמט אין דרויסען איז ניט אזוי קאַלט. דאָס ווייבעל טהוט זיך מיר אַ מאַדנעם בויג, אַ וויש די נאָז מיט צוויי פינגער און אַ זאָג מיט אַ זיס שמייכלע:

— האַסט מיר ניט דערקענט? געה שוין, געה! איך בין דאָך יענטעל דער מוהמע זלאַטע'ס! און דאָס איז דער טאַטע מיינער, דיין פעטער זלמן. ער איז שטאַרק פאַרעלמערט געוואָרען, אַיאָ? איך האָב זיך שוין באַקענט דאָ מיט אַלע דיינע קינדערלעך, איינס שענער פונ'ם אַנדערען, קיין עין-הרע ניט!

— שלום-עליכם, פעטער! — זאָו איך צום פעטער זלמן. — פון וואַנען קומט איהר אָן?

— מחיה נפשות! — ענטפערט מיר דער פעטער זלמן אויף אַ הויך קול און מאַכט מיט די ליפען, ווי אַ מענש בשעת ער עסט און האָט הנאה. — בעסער, הערסט דו, קאָן שוין גאָרנישט זיין! וואָס-זשע מאַכסט דו גוטס? האַ? שוין לאַנג, הערסט דו, ניט גער זעהען זיך? אודאי אַ יאָהר צוויי און צוואַנציג, האַ? און אפשר מעהר? שאַ, שאַ, איך וועל דיר באַלד זאָגען! וויפיעל האַבען מיר פון יענטעל'ס חתונה? האַ? פונקט פון איהר חתונה אָן האַר בען מיר זיך ניט געזעהן! וואָס-זשע מאַכסט דו עפּים אין געזונט, האַ? ווי געהט דאָס דיר אין די געשעפטען, האַ?

— דאַנקען גאָט. — זאָג איך. — נו, און איהר וואָס מאַכט?

— גלייך פון אַווריטש, פון דער היים, הייסט דאָס! — מאַכט ער צו מיר אויף אַ קול. — געווען ביי דיר אין שטאָרט, געקלאַפּט אין דער טיר, מע עפענט ניט! הקיצור, מע זאָגט, דו ביזט אין

בויבעריק. וואָס טהוסט דו אין בויבעריק, האָ? אויף זומער, הייסט דאָס, האָ? זאָגסט עפּיס?

— ער דערהערט ניט. — מאַכט צו מיר יענטעל. — זינט די מאַמע, מיר צו לענגערע יאָהר, איז געשטאַרבן, איז ער, ניט פאַר דיר געדאַכט, געוואָרען טויב, אָבער ווי אזוי מיינסט דו טויב? ווי די וואַנט!

— ס'איז דאָ, הערסט דו, אויסגעצייכענט גוט! האָ? — שרייט צו מיר דער פעטער זלמן אויף אַ קול, גלייך ווי איך וואָלט דאָ געווען דער טויבער, ניט ער. — איך זאָג דיר, הערסט דו, ס'איז דאָ איין אַנטק! ממש אַ גן-עדן! האָ? איך רעכען דאָ, אַסירצה-השם, פאַרברענגען אַ וואָך צוויי אָדער דריי, האָ?

— מיר האָבען געוואָלט פאַרפאַהרען אויף אַ סטאַנציע, — זאָגט יענטעל און פערענטפערט זיך — האָט זיך דער טאַטע אַיינ-געשפאַרט — נאָר אַהער; דו וועסט זיך באַלעדיגען, זאָגט ער, טאָר מער שטעהען מיר ביי אַ פּרעמדען; איך בין דאָך איהם, זאָגט ער, אַ לייבליכער פעטער, עס פאַסט ניט!

— און ווער איז יענז פאַרפאַלק? — זאָג איך און ווייז אָן אויף אַ אידען מיט אַ אידענע, וואָס זיצען אויף דער וועראַנדע און טרינקען טיי פון די שאַלען, בלאַזען און קוויקען זיך.

— לאַמיר אזוי וויסען ביזו! — זאָגט צו מיר יענטעל שטיר לערהייד און ווישט זיך די ליפען און קוקט אויפ'ן פאַרפאַלק. — ס'איז, ווייזט אויס, מאַן און ווייב; זיי זענען געפאַהרען מיט אונז פון חוואַסטעו און וואַגאָן, האָבען מיר זיך צערערט, ווי געוויינטליך, אונטערוועגענס: וואוהין פאַהרט איהר? וואוהין פאַהרט איהר? אַהין-אַהער— בקיצור, זיי זענען געוואָהר געוואָרען, אַז מיר פאַהרען צו דיר, און אַז דיר איז איצטער, קיין עיך הרע, די צייט גוט, דו פאַרשמעהסט? ... זיי זענען, זאָגען זיי, מיט דיר קרובים, און נאָהענטע קרובים. פּרעג איך: ווי אזוי? זאָגען זיי: „ס'איז געקניפט און געבונדען.“ נאָר ווי אַרום און ווי אזוי — קאָן מען ביי זיי ניט וויסען; הויכט ער אָן דערצעהלען, שלאָגט

זי איהם איבער; הויבט זי אָן דערצעהלען, שלאַגט ער זי אי-
בער — אַ מעשה אָהן אַיין עק! דו הער בעסער אויס מיך; מיר זע-
נען דאָך יאָ אייגענע געשוועסטערקינדער!

און יענטעל דערצעהלט מיר אויס איהר ביטער האַרץ, ווי אזוי
ס'איז איהר נעבאָך איצט זעהר ניט גוט די צייט, דאָס הייסט, גוט
איז איהר קיינמאָל ניט געווען, פון דער ערשטער מינוט אָן נאָך
איהר חופּה האָט זי נאָך, זאָגט זי, קיין גוטען טאָג ניט פּערזוכט;
נאָר גאַרנישט, ווי זאָגט מען, ס'איז געווען „נומער ערנער“. נאָר
פון אַ צייט, זאָגט זי, אז ס'ע געהט איהר אַלע מאָל ערגער און ער-
גער, און איצט איז איהר אזוי שלעכט, אזוי שלעכט! אז פּער-
דיענען, זאָגט זי, פּערדיענט זי גאַרנישט, און דאַרפּען דאַרף מען
אַ סך! און דערצו איז פאַרהאַן, זאָגט זי, זייטיגע צרות און וועהר
טיגען: דאָס איז אַ פּרוּזיוו, און דאָס איז אַ קינד אויף חתונה מאַ-
כען, און דאָס פּאַלט אַ בהמה, און דאָס ברענטדאָפּ די קלייט. מע
ראַטעוועט ניט אַרויס, זאָלסט זאָגען — אַ פּאַרעם! איז שוין, דאַכט
זיך, גוט אַרום און אַרום, אַינאָ? לעגט זיך אַוועק אַ מויד פון קרוב
דרייצעהן יאָהר, אַ שענע, אַ ריינע, אַ גלאַטע, אַ מחיה'דיגע, און
שטאַרבט אַוועק! סאָסעל האָט זי געהייסען, טאַקי נאָך דער מוהמע
סאָסיע, געווען תּמיד געזונד און שטאַרק, קיינמאָל ניט געוואוסט
אַ פינגער זאָל וועה טהון, און פּלוצים קומט זי צו געהן פּונ'ם
מאַרק, שטעלט אַוועק דעם קאַשיק, דאָס פּנים מוידט, ווי די וואַנד,
„וועה איז מיר, טאַכטער, וואָס איז דיר?“ — „גאַרנישט — זאָגט
זי — דער קאַפּ טהוט מיר עפּים וועה“. איך טהו זי אַ טאַפּ ביי'ם
קאַפּ — אַ העליש פייער! „לעג זיך צו, טאַכטער, אויף אַ וויילע,
איך וועל אַ לויף טהון צום דאָקטאָר“. — „וואָס טויג דיר, זאָגט זי,
מאַמע, דער דאָקטאָר? איין עבירה אַ צווייער, ס'וועט מיר איבער-
געהן! לאַמיר בעסער, זאָגט זי, אויסזאַלצען דאָס פּלייש און אַנ-
שילען קאַרטאָפּלעם“... איך זעה אָבער, אז דאָס קינד עקט זיך,
הער איך זי ניט און לעג זי אַרײַן מיט גוואַלד אין בעט אַרײַן, וועה
איז מיר, און לויף אַוועק צום דאָקטאָר! וואו איז דער דאָקטאָר?

דאָקטאָר — דאָקטאָר! דאָקטאָר — דאָקטאָר! דער דאָקטאָר איז ערניץ אין אלדי שוואַרצע יאָהר, הינטער'ן שטעדטעל! נאָר ס'איז עפּים אַ תּירוץ? דער דאָקטאָר זאָל מיר זיין! איך האָב איהם אַראָפּגעבראַכט, דעם שענעם דאָקטאָר, און אז איך בין געקומען מיט'ן דאָקטאָר, האָב איך זי שוין געטראָפּען — וואו איך האָב ערניץ אַ שונא — אָהן לשון, די אויגען אַרויף. „טאַכטערעל, האָסט מיר דערקענט?“ — ווער? וואָס? וועמען? רעד צו דער וואַנט! און ביז טאָג איז זי ניט געוואָרען! איין אויסחאַפּעניש, משטיינס געזאַגט, געקומען אויף איהר! אַ שענע, אַ געזונטע, אַ ליכטיגע, ווי אזוי לעגט מען אַזעלכעס אין דער ערד אַרײַן? !“...

און יענטעל דער מוהמע זלאַטע'ס צעוויינט זיך, ווי אַ קליין קינד, און איך, אויף איהר קוקענדיג, פּיהל, אז עס שטיקען מיר די טרערען. — וואָס איז? וואָס איז דער געוויין? — רופּט זיך אָן צו מיר מיין חיה-עטעל און געהט-צו צו מיר.

איך וויל איהר ענטפּערען, קאָן איך ניט אויסרעדען קיין וואָרט. איך שליינג די טרערען. איך נעם זיך אָן מיט כּח און זאָג: — נעבאָך אַ קינד ביי איהר געשטאַ... אַ מירעל פּון דרייצעהן יאָה...
— שוין לאַנג? — פּרעגט חיה-עטעל ווי דערשראָקען.

— שוין אַ יאָהר נייען, אָדער צעהן. — זאָגט יענטעל און רופּט זיך אָן צום פעטער זלמן: — טאַטע, וויפּיעל איז שוין, אז סאָסעל איז געשטאַרבּען? דו באַדאַרפּסט וויסען אַקוראַט.

— פּון אַווריטש? — זאָגט דער פעטער זלמן. — פּון אַווריטש אַהער מיט דער אַקס רעכענט זיך אַ ווערסט דריטהאַלבען הונדערט, און אפשר טאַקי אַלע דריי הונדערט, האַ? ...

בכּדי איך זאָל ניט אויסשיסען קיין געלעכטער, פּערליר איך די בריל, בויג זיך אָן און לאָז מיר געהן אויף דער וועראַנדע מקבּל-פּנים זיין די איבעריגע געסט, וואָס זיצען און טרינקען טיי פּון די שאַלען, בלאָזען און טוויקען זיך.

יז.

[דאס פארפאלק. — געקניפט און געבונדען. — א מעשה אחוה איין עס.]

איך געהיצו צום פארפאלק און טרעה זיי זיצען שטארק פער-
שוויצט פון דעם טיי. ער טראגט א סאמעטענעם קאשקעט מיט א
גאנץ ברייטען דעניק, און זי — א פאריק מיט א ווייסען שרונט.
ביידע זענען זיי גוט געפאקט, וועגען אינאיינעם בלאגוזמא א פוד
פופצעהן אדער זעכצעהן. איך זען מיך צו צו זיי, איך פערבינד
מיט זיי א שמועס: דאָס, יענע, פון וואַנען פאָהרט איהר און
ווער זענט איהר?

— ווען מיר זענען? — מאַכט צו מיר דער מאַן און ווישט
זיך דעם שווייס מיט דער קאפאָטע. — אַט וועט איהר באַלד האָר-
כען. נאָר קודם־כּל, זאָגט מיר, וואָס איך וועל אייך פרעגען: ווי
אזוי האָט געהייסען דער זיידע אייערער פון דער מאַמע'ס צד, ניט
רב מרדכי'לע?

— רב מרדכי'לע. — זאָג איך.

— שוין געשטאַרבען? — פרעגט ער.

— אָהאָ! — זאָג איך. — שוין לאַנג געשטאַרבען!

— ברוד דיין אמת! — מאַכט ער און שאַקעלט מיט'ן קאָפּ. —

טפּר־פרופּו! איין עהרליכער איד, אייך צו לענגערע יאָהר, און
א מופּלג בתורה! אויף איהם מעג מען טאַקי זאָגען: זכר צדיק
לברכה! נו, און די באַכע חנה'לע וואָס מאַכט?

— אויך געשטאַרבען.

— לאָז זי האַבען א ליכטיגען גיידען, אויך געווען א כשר'ע

אירינע! — זאָגט ער און דרעהט זיך אויס מיט'ן פנים צום ווייב: —
דו האָסט זיי ניט געקענט, ווייסט דו ניט, וואָס דאָס איז געווען
פאָר א רב מרדכי'לע און פאַר א חנה'לע! הערט איהר (ער דרעהט
זיך אויס מיט'ן פנים צו מיר), איהר האָט געהאַט א זיידען מיט

א באבע, וואָס ווייסט איהר? וואָס ווייסט איהר, וואָס פאר א זיידען מיט א באבע איהר האָט געהאַט!

— איך ווייס, — זאָג איך — אז איך האָב געהאַט א זיידען מיט א באבע. זאָגט, ווער זענט איהר?

— אָט וועט איהר באַלד האָרען. — מאַכט ער און פערקאָמטשעט די אַרבעט־כמעט ביז די עלענבויגענס און נעמט זיך אָן ביי דער באַרד און שאַקעלט זיך און רעדט מיט א ניגון און מיט א שמייד־כעלע: — אייער זיידע רב מרדכי'לע איז אַליין געווען א קאָרסי־שעווער, פון קאָרסישעווע, און האָט געהאַט אין קאָרסישעווע צוויי שוועסטער האָט ער געהאַט: נחמה'לע און זיסעלע; האָט די נחמה'לע געהאַט צוויי מאַנען, צוויי מאָל, הייסט דאָס, חתונה גע־האַט; דאָס ערשטע מאָל טאַקי פון קאָרסישעווע פאר לייבעלע קאָר־סישעווער, אזוי האָט מען איהם גערופען; און דאָס אַנדערע מאָל האָט זי חתונה געהאַט פאר רב שמחה'לען, טאַקי וויעדער פון קאָר־סישעווע; און דער רב שמחה'לע קאָרסישעווער, אז ער האָט חתונה געהאַט, הייסט דאָס, פאר דער מוהמע נחמה'לע, איז ער געווען אין אַלמן איז ער געווען, — הערט זיך נאָר צו מיט קאָפּ! דאָס ערשטע ווייב זינס איז אויך געווען א קאָרסישעווער, זי האָט געהייסען דבורה'לע, און זי איז געווען, דבורה'לע הייסט דאָס, טאַקי דעם זיידענ'ס אין אייגענע, איהר פאַרשטעהט? האָט זי דער זיידע־אייערער חתונה געמאַכט, איהר הערט צי ניין, פאר זיינעם א שוואַג־נער, טאַקי רב שמחה'לע, בשעת ער איז נאָך ניט געווען זייער א שוואַגער; און ערשט נאָכדעם, אז די דבורה'לע איז געשטאַרבן, האָט דער שמחה'לע גענומען אייער זיידענ'ס שוועסטער, די מוהמע נחמה'לע, און האָט געהאַט א טאַכטער, האָט ער איהר א נאָמען גע־געבען רייזעלע, נאָך זיין מאַמע רייזע, וואָס זי איז געווען טאַקי אייער זיידענ'ס א מוהמע; האָט די רייזעלע רב שמחה'לעס נאָכ־דעם חתונה געהאַט פון מאַנעסטרישטש, טאַקי פאר אין אייגענעם פון דער באַבע'ס צד, מאיר'על האָט ער געהייסען, — איהר פאַר־שטעהט, ווי דאָס געהט? ס'איז געקניפט און געבונדען!

— ס'איז געקניפט און געבונדען! — שלאָגט איהם איבער דאָס ווייב. — ער האָט אָבער פאַרגעסען זאָגען, ווי אזוי געהער זיך אָן רייזעלע מיט איהר מאַן אַ קרוב? אָט וועל איך אייך דערזעהלען! אייער באַבע חנה'לע פון קאָרסישעוו האָט געהאַט אַ פעטער אין מעזשביזש, האָט ער געהייסען נח...

— סקאָצעל קומט! — שלאָגט זי איבער דער מאַן. — זי איז פאַרפּאָהרען אַזש קיין מעזשביזש צום פעטער נח! לאָז מיך, וועל איך זיי קלאָר מאַכען די משפּחה אַקוראַט. הקיצור, אייער זיידע דענ'ס אַנדערע שוועסטער זיסעלע האָט געהאַט אַ מאַן פון הוליי-פּאָלי, רב לוי'ניו האָט מען איהם גערופּען; האָט זי ניט געהאַט קיין קינדער, האָט זי זיך מיט איהם גע'גט, און האָט חתונה געהאַט דאָס אַנדערע מאָל, פון מאַנעסטרישטש, פאַר איינעם אַ געוויסען רב נפתלי מאַנעסטרישטשער, און האָט געהאַט מיט איהם אַזוי גרויס ווי פינף זיהן מיט זיעבען טעכטער...

— פּונקט קאָפּויר! — שלאָגט איהם איבער דאָס ווייב. — זיע-בען זיהן מיט פינף טעכטער.

— מיין איך זיעבען זיהן מיט פינף טעכטער (ער צעהלט אויף די פינגער): ברוכ'על, חיימ'על, יענקעלע, הערצעלע, בערישעל, פישעלע, יוסעלע, און עטעלע, רבקה'לע, האָדעלע, פייגעלע, קריינ-דעלע. — אזוי דאַכט זיך? איז ברוכ'על געשטאַרבן, און יענקעלע האָט חתונה געהאַט קיין קאָרסישעוו, גענומען רייזעלע דער מוהמע נחמה'לע'ס, וואָס געהער זיך אָן אייער זיידען רב מדרכי'לע אַיין אייגענע פלימעניצע; האָבען זיך, הייסט דאָס, דער זיידע מיט דער באַבע משרד געווען. — איהר פאַרשטעהט, ווי עס קייטעלט זיך? ס'איז געקניפט און געבונדען! זאָגט אפשר, אַז ניין?

— יאָ. — זאָג איך — ס'איז געקניפט און געבונדען. וואָס גע-הער עס זיך אָבער אָן מיט אייך? ווער זענט איהר?

— הערט זשע ווייטער! — מאַכט ער צו מיר. — אָט דער נפתלי מאַנעסטרישטשער, וואָס איך האָב אייך געזאָגט, האָט דאָך

געהאט די עלטערע צוויי טעכטער: עטעלע און רבקה'לע. האָט עטעלע חתונה געהאט פון ראַדאָמישל פאר רב משה לייב ראַדאָ מישלער'ס א זון, וואָס געהער זיך אָן מיט נפתלי מאַנעסטריש טשער טאָקי איין אייגענער, מחמת נפתלי'ס א שוועסטער האָט חתונה געהאט פאר משה לייב'ס א ברודער, — איהר פארשטעהט, וואָס דאָ טהוט זיך?

— און וואו האָסט דו אַהינגעטהאָן רבקה'לען? — רופט זיך אָן דאָס ווייב און וויל אָנהויבען דערצעהלען פון רבקה'לען, דער לאַזט זי ניט דער מאַן; ער פערשטעלט איהר דאָס מויל מיט דער האַנד און שרייט:

— האָב צייט מיט רבקה'לען! וואָס האָסט דו קיין צייט ניט? זי וועט זיין גאַנץ! איך וועל זי אין קעשענע ניט באַהאַלטען! יא, וואו זשע האַלט איך? — ביי עטעלע'ן, אַפנים. האָט עטעלע פון מאַנעסטרישטש, הייסט דאָס, חתונה געהאט פון ראַדאָמישל, ווי איהר ווינטט שוין, טאָקי פאר איין אייגענעם, און רבקה'לע האָט גענומען אַ מאַן אַ פליאַסק פון מאַנעסטרישטש, האָט ער געהייסען העניך, און האָט געהאט מיט איהם אַ טאָכטער גענדרעל.

— גוט יוסיטוב דיר! — זאָגט דאָס ווייב. — פון וואַנען האָט זיך צו דיר גענומען גענדרעל? גענדרעל איז דאָך גאָר עטעלע'ס טאָכטער פון ראַדאָמישל!

— און איך וואָס האָב געזאָגט?

— דו האָסט געזאָגט — דער מוחמע רבקה'לע'ס טאָכטער.

— עס האָט זיך דיר גע'חלומ'ט! איך האַלט נאָך גאָר אַפילו ניט ביי רבקה'לען.

— אוי! — מאַכט דאָס ווייב און טהוט אַ טאַנידאונטער. — מע קאָן דאָך פון איהם דעם שלאַג באַקומען! דו האָסט דאָך נאָר וואָס אויסגערעכענט דעם יחוס פון דער מוחמע רבקה'לע, אז זי האָט חתונה געהאט פון מאַנעסטרישטש, אַפילו אַ סימן, זי האָט גענומען אַ מאַן אַ פליאַסק, העניך האָט ער געהייסען...

— זי פארדולט מיר דעם קאפ! — מאכט דער מאן. — וואו זשע האלט איך? יא, האָט רבקה'לע פון מאַנעסטרישטש, הייסט דאָס, געהאַט אַ טאָכטער, מיין איך אַ זוהן, האָט ער געהייסען מענד'דעל, און עטלע פון ראַדאָמישל האָט געהאַט אַ זוהן, מיין איך אַ טאָכטער, גענדרעל, האָבען זיי צווישען זיך אַ שידוך געטהאָן. דאָס הייסט, רבקה'לע'ס טאָכטער מענדעל פון ראַדאָמישל האָט חתונה געהאַט פאַר עטלע'ס זוהן גענדרעל פון מאַנעסטרישטש, מיין איך פאַרקעהרט, רבקה'לע'ס זוהן גענדרעל פון מאַנעסטרישטש האָט גענומען עטלע'ס טאָכטער מענדעל פון ראַדאָמישל פאַר אַ ווייב...

— טפו זאָלסט דו ווערען פאַר אַלע אידען! — רופט זיך אָן דאָס ווייב צום מאַן, האַפט זיך אויף, טהוט אַ פלעסק מיט די הענד. — איהר האָט אַמאָל געהערט, אַז אַ זוהן זאָל הייסען גענדרעל און אַ טאָכטער מענדעל, אַז גענדרעל זאָל נעמען מענדלען פאַר אַ ווייב?

— אַז דו פאַרדולסט מיר דעם קאָפּ! — זאָגט צו איהר דער מאַן און וויל דערצעהלען ווייטער, קומט אָן מיין חיה'עטל:

— שוין געגרייט צום טיש, קומט עסען! רות, ליובעניו, די געסט צום טיש, זיי געהרען אַודאי הונגעריג!

ביי'ם טיש קעהרט זיך אום דער קרוב מינער צו דער באַבע נחמה'לע'ס פעטער פון מעזשביזש, וואָס האָט געהייסען נח, און דער נח האָט געהאַט, ווי יענער נח פונ'ם חומש, דריי זיהן; נאָר יענעם נח'ס דריי זיהן האָבען געהייסען שם, חם און יפת, און דעם נח'ס דריי זיהן האָבען געהייסען שימעלע, חעמעלע און יאָקעל — און ערשט דאָ ציהט זיך אַוועק אַ לאַנגער פאָדעם פון קרובים און שידוכים צווישען זיך, גערעהט און געקייטעלט, געקניפט און גע'בונדען — אַ מעשה אָהן אַיין עק! אַ שטיקעל גליק, וואָס דער פעטער זלמן (מאָריך ימים זאָל ער זיין!) מישט זיך אַריין אין מיטען:

— ווי טייער איז ביי אײך פֿלײש אין בויכעריק, האָ? ביי אונז אין אַווריטש איז פֿלײש ביוקר גדול. ווייסט דו פאר וואָס? איבער דער טאַקסע. מיר האָבען אונזער אייגענעם אַ בעל־טאַקסע. איז ער אַ גרויסער הולטיי! און אײער בעל־טאַקסע איז אויך צוזאָ הולטיי, האָ? אַלע בעל־טאַקסעס זענען גרויסע הולטייעס, ממזרים. ימח שמם! אפשר ניין! האָ?...

מיין קרוב מיט'ן סאַמעטענעם קאַשקעט הערט אויף צו עסען. האַלט דעם גאַפּעל אין דער לופטען און קוקט אויפ'ן פעטער זלמן. ווי אַ גולן, למאי ער האָט איהם איבערגעשלאָגען סאַמע אין מיטען. נאָר דער פעטער זלמן הערט איהם, ווי דעם קאַטער; ער טהוט זיך זיינס: ער דערצעהלט מעשיות פונ'ם אַווריטשער בעל־טאַקסע און פון אַווריטשער קהל און עסט בשעת מעשה גאַנץ געשמאַק.

יח.

[מע בעלענט די משפּחה. — מיר פּאַהרען קיין אויסלאַנד איז די בעדער אַרײַן.]

— וואו באַלענט מען די „משפּחה“? — רופט זיך אָן צו מיר נאָכ'ן עסען מיין חיה־עמעל פּערזאָרגט. — זיי זענען טאַקי זעהר אָנגעלענטע געסט, נאָר פון דעסטוועגען אין דרויסען קאָן מען זיי ניט לעגען.

— פּרעג מיך עפּים גרינגערס! — זאָג איך. — דעם פעטער זלמן רעכען איך אויסבעטען אַט־דאָ, אויף דער וועראַנדע; יענטעל וועט שלאָפען מיט די קינדער; און דאָס פּאַרפּאַלק, וואָס ס'איז „געקניפט און געבונדען“, מעג ליגען ביי דער הייסער וואַנט; לאָד זען זיי האַטש הנאה האָבען פון דער דאַטשע... ווי געפּעלט דיר, חיה־עמעל, דאָס ווינטעלע, וואָס האָט אַ בלאָז געטהאָן? עס חמאַד־דעט זיך. מיר דאַכט, עס וועט געהן אַ רעגען.

— אָמאָן הלאוּאי! — זאָגט היי-העמעל. — די זון האָט אזוי אָנג-
געבראַטען דורכ'ן טאָג, אז עס וואָלט שוין געמעגט, כלעבען, אונ-
טערפרישען אַ ביסעל אויף דער שענער דאטשע! נאָ דיר אַ דאָ-
טשע! נאָ דיר „לופט“! גאָט זאָל העלפען, עס זאָל אַ גאָס טהון אַ
רעגען און פאַרטרינקען די דאטשעס מיט די דאטשניקעס מיט גאַנץ
בויבעריק, רבונו של עולם!

עס געדויערט נישט לאַנג, און דער הימעל ציהט זיך איבער
מיט געדיכטע וואָלקענס. עס ווערט מיט אַ מאָל פינסטער-חושך,
גלייך ווי עמיצער האָט פערלאָשען די זון, די פויגעלעך האָבען זיך
בעהאַלטען אין די נעסטען, די לופט ווערט אַלע מינוט געדיכטער
און שווערער. מיט אַ מאָל שניידט-דורך אַ בליץ און פערבלענדט
די אויגען, און באַלד טהוט אַ זעץ אַ דונער, וואָס קנאַלט, הילכט
און קאַטשעט זיך פון איין עק וואַלד ביז'ן אַנדערען.

— איך האָב מורא, עס וועט געהן אַ רעגען! — רופט זיך אָן
דער פעטער זלמן און קוקט אין הימעל אַריין. — און גלייך ווי ער
האָט געטראָפּען; ער האָט נאָר אויסגערעט, האָט אָנגעהויבען צו
גיסען אַ שלאַקס-רעגען, אַלע מאָל געשמאַקער, געדיכטער און שטאַר-
קער, און אַלע מאָל טהוט אַ בלישמש אַ נייער בליץ, וואָס בעלייכט
דאָס געדיכטע בלויע פינסטערניש, און אַ זעץ אַ דונער, אַ פּאָהר
איבער'ן גאַנצען וואַלד — טירר-ריר-ריר!

— מיר דאַכט, אז דער רעגען האָט זיך פאַרקאַטשעט נישט
אויף אַ וויילע. — זאָגט דער פעטער זלמן. — ער וועט, אסירצה-
השם, געהן און געהן און געהן.

— איהר זאָלט דערלעבען אָנוואַגען בעסערע בשורות! — מאַכט
היי-העמעל דערשראָקען און חאַפּט אַ קוק אַלע מאָל אין שטוב
אַריין.

— וואָס קוקסט די ייִד אַרױב אַלע מינוט? — רופּף איך מיך אָן
צו איהר.

— איך קוק, — זאגט זי — צי סע קאפעט נישט פון דער סטע-
לי. יא, סע קאפעט גלייך אין בעט אריין! מע דארף אונטער-
שטעלען א שיסעל.

— ביי אונז אין אוריש — זאגט דער פעטער זלמן — איז
אויך געווען אזא מבול, שוין דרינען א יאָהר עטליכע און צוואַנציג,
און אפשר, האָ? אלע דרייסיג! עם האָט פאַרטרונקען דעמאָלט די
גאַנצע שטאָרט האָט דאָס פאַרטרונקען! מע האָט זיך געשיפט
אויף שיפלעך האָט מען זיך געשיפט! ס'איז געווען הושך איז גע-
ווען!

— וואו זענט איהר ערגיץ? — הער איך א קול פון שטוב. —
קומט אהער! העלפט טראָגען! ראַטעוועט!...

איך טהו זיך א וואָרף אין שטוב אריין — א צרה! איין אומד
גליק! דער רענען שמייסט דורך די פענסטער, און סע גיסט פון
דער סטעלי, און מיין חיה-עמעל פערקאטשעט דאָס קליידעל אין
וואַסער. אין איין האַנד האַלט זי א קאָפּען-קישעלע, אין דער אַנדער
רער — א פאַן, וואָס מע פּרעגעלט אַיינגעמאַכטס, און שרייט אין
איין קול:

— גוואָלד! העלפט טראָגען! ראַטעוועט! ראַטעוועט.
— וואָס טהוסט דו? — זאָג איך צו איהר. — וואָס שלעפּסט
דו פון שטוב? לאָמיר אַנטלויפען, זיך אַרויסראַטעווען מיט די
נפשות! וואו זענען ערגיץ די קלענערע קינדער?
— פאַפּאַשאַ! אידיקאָ סיוּדאָ! (טאַטע, קום נאָר אַהער!) —
שרייען צו מיר די קליינע חברה-לייט פונ'ם אַנדערען הדר, שטעהען
מלא-שמחה כמעט ביז די קנעכלעך אין וואַסער און טאַנצען און
פאַליאַסקען זיך, מאַכען בולבעלעך און זינגען:

דאָזשיק, דאָזשיק, פּערעסטאַן!
מי פאַיערעם נאָ יאָרדאָן!...*

* רענעו, רענעו, הער שוין אויף! מיר'ן פּאהרען אויפ'ן ירדן!

— גוואלד! גוואלד! גוואלד! ראטעוועט! מיר זענען פאר
 ביי! — שרייט מיין חיהעטעל און צעלאָזט די הענד און בלייבט
 שטעהן אין וואַסער, ווי פערנגליווערט.
 — די קינדער, די קינדער ראטעוועט אַרויס! — שרייט יענטעל
 אויף אַ קוויטש און שטעהט אויף איין אָרט.
 — פאַר וואָס ראטעוועט מען ניט די קינדער? — שרייט דאָס
 פאַרפאַלק און ריהרט זיך ניט פונ'ם אָרט.
 — ווייסט איהר, וואָס איך וועל אייך זאָגען? — שרייט דער
 פעטער זלמן. — עס וואָלט גלייכער געווען, איהר זאָלט די קלענערע
 קינדער ערניץ אַריבערטראָגען, וואָרום עס וועט, שיינט מיר, זיין
 אַ מבל...
 * * *

איך אַייל מיך און פערשלים מיין בעשרייבונג פון גלות דאמשע.
 מחמת מיר האַלטען, איך און מיין חיהעטעל, הייסט דאָס, ביי
 אַוועקפאַהרען קיין אויסלאַנד, אין די „וואַרעמע בעדער“ אַרײַן. די
 דאָקטוירים געפינען, אַז מיר בעדאַרפען ביידע טרינקען אַזעלכע
 מינים וואַסערען און באָדען זיך אין די וואַרעמע בעדער. און אנב
 ווילט זיך אונז טאַקי אַביסעל אַנקוקען אַ וועלט; מהיכריתית, אַז
 נאָט העלפט, מע קאָן, פאַר וואָס ניט? ... די קינדער לאָזען מיר
 איבער אין בויבעריק אויף דער דאמשע, חלילה ניט אַליין; יענטעל
 דעם פעטער זלמן'ס האָבען מיר געמאַכט פאַר בעל-הבית'טע אין
 שטוב, און צוליעב איהר איז שוין פערבליבען דער פעטער זלמן
 אויך. דאָס פאַרפאַלק, וואָס איז „געקניפט און געבונדען“, האָט
 אַפילו אויך שטאַרק חשק געהאַט איבערצובלייבען ביי אונז איבער'ן
 זומער, האָט זיי מיין ווייב געגעבען אַנצוהערעניש, אַז עס וועט
 אין בויבעריק אָהן זיי, אַם ירצה השם, אויך זיין פרייליך, און זיי
 האָבען גענומען דעם וועג. וואוהיין פאַהרען מיר — ווייס איך נאָך
 אַליין ניט; מסתמא יעט אונז שוין דער דאָקטאָר אַפשיקען אַהין,
 וואו מע בעדאַרף. און מחמת מיר האַלטען ביי אַפפאַהרען אין אַזאַ

לאַנד, וואו מע רעדט דייטש, בעדאַרף מען זיך אָנהויבען געוועהד
נען מיט זייער שפראַך און געזענענען זיך מיט אַיך אויף דייטש
און זאָגען: „אָדויע! צום וויעדערזעהעניש!“..

אין די ווארעמבעדער

בילדער, טיפּען, בעגענענישען, זרות און פּערגעניגען.

געשריבען אין יאָהר 1903

אין די ווארעמבעדער

[בידער, טיפע, בעגענענישע, צרות און פערנעניגען.]

א.

[א ווייב מיט „נערווען“ — די באברויסקער דאמע. — מיר פרגעגען
איינגעמאכט.]

„אידער נעמען א ווייב, איז גלייכער זאלסט זיך אויסברעכען
א פוס“ — אזוי האָט געזאָגט איינער אַ פּילאָזאָף (איך האָב מורא,
אויב נישט סאָקראַט?). און איך זאָג: אידער האָבען אַ ווייב מיט
„נערווען“, איז גלייכער גאַרנישט געבוירען ווערען אויף דער וועלט.

דאָס זאָגט אייך נישט קיין פּילאָזאָף, נישט קיין שרייבער, וואָס
זיצט ביי'ם שרייבטיש און טראַכט־אויס מעשיות פּונ'ם קאַפּ; דאָס
זאָגט אַ פּראָסטער בשר־רום, אַ איד אַ בעל־הבית, וואָס גאָט האָט
איהם געהאַלפּען, ער האָט געהאַפּט די גראַבע עטליכע קלינגערס,
אַרויסגעטריבען דעם קבצן פון שטוב, אַריבערגעפּאַהרען מיט ווייב
און קינדער קיין בויבעריק אויף דאַטשע, בעקענט זיך מיט דאָקטויר־
רים, מיט רעצעפּטען, אפטייקען, הידראָפּאַטיע, מאַסאַזש, צרות,
שלעק — הי געלעבט!

דער גרעסטער אומגליק פון אלע אומגליקען אויף דער וועלט
איז דער דאָקטאָר, און נישט אזוי דער דאָקטאָר, ווי דעם דאָקטאָר'ס
קאַבינעט, וואָס מע דאַרף דאָרטען זיצען און שוויצען, בלעמערען
די נאַזעטען, וואָס ליגען אָנגעגרייט אויפ'ן טיש, און אָנקוקען נישט

קיין בעקענמע פנימ'ער אלערליי, וואָס קוקען אויף אײך, און איהר קוקט אויף זיי, און פון נישט האָבען וואָס צו טהון הויבט איהר אָן דורכצוואַרפֿען זיך מיט רעד: „שוין לאַנג, אַז איהר קורירט זיך? וואָס איז אײער שלאַפקייט? וואוהין רעכענט איהר צו פֿאָהרען אויף דער קור?“ און אזוי ווייטער.

מיין חיה-עטעל, זאָל געזונד זיין, איז אַ מענש, וואָס האָט פיינט ויצען און שווייגען. האָט זי זיך צערעדט מיט עפּיס אַ דאַמע, אַ ליטוויטשקע, דאַכט זיך, פון באַברויסק, און איז געוואָרען צו איהר צוגעקלעפט. וואָס האָט זי אַועלכעס דערזעהען אויף דער באַברויסקער דאַמע — ווייס איך נישט; נאָר מע איז געוואָרען גיך נפּש-אחת. מיין חיה-עטעל האָט מיר געזאָגט, אַז ס'איז ביי זיי ביידיען איין חולאת. אין וואָס בעשטעהט זייער חולאת? אין גאַרנישט. וואָס זיי זאָלען נישט דערהערען אויף יענעם, דאַכט זיך זיי אויס, אַז ביי זיי איז אויך דאָס אייגענע. לאָז עמיצען אָנהויבען שטעכען אין זייט, שטעכט זיי אויך; אַ צאָהן — איז אַ צאָהן; איין אויהער — איז איין אויהער; אַ פּוס — איז אַ פּוס. אַז מע שמועסט אַלסדינג, וואָס ביי יענעם, איז ביי זיי! זי איז שוין אויסגעווען, די באַברויסקער דאַמע, וואו די וועלט האָט איין עק און איבערגעטהאָן כל המיטלען שבעולם — עם העלפּט נישט!

— וואָס זשע זאָגט דערויף דער דאָקטאָר? — פרעגט ביי איהר מיין חיה-עטעל מיט גרויס מיטלייד צו דער באַברויסקער דאַמע. — וואָס זאָל ער זאָגען? ער ווייסט אַליין נישט. ער זאָגט, אַז ס'איז נערווען, און הייסט מיר פֿאָהרען קיין אויסלאַנד אין די וואַרעמבערער.

פון דעמאָלט אָן האָט מיין חיה-עטעל בעקומען „נערווען“. נאָר איהר מיינט גלאַט נערווען? נערווען צו נערווען איז נישט גלייך. די נעכט, וואָס איך בין נעבען איהר אויסגעזעסען, זאָל מיר גאָט נישט רעכענען! וואָס טויג אײך, ס'איז דערנאָנגען אזוי ווייט, אַז איך האָב נישט געטאָרט אַ טריט טהון, אַ הוסט טהון, אַ ריהר טהון

זיך; א מינדסט נאָרישקייט, אַ וואָרט, אַז איך האָב אויסגעזען —
 „וואָס האָסטו דו צו מיינע נערווען?“

בקיטור, ס'איז געבליבען, אַז מיר פּאָהרען קיין אויסלאַנד אויף
 דער קור. וואוהין? דאָס וועט מען אונז שוין אַ ידיעה געבען ביי'ם
 פּראָפּעסאָר אין וויען אָדער אין בערלין. און איך האָב גענומען
 מאַכען זיך אַ פּאַס קיין אויסלאַנד, און מיין חיה'עמעל האָט זיך
 דערווייל צוגעגרייט אַביסעל מלבושים מיט היטעלעך אין וועג אַריין,
 גענומען אַיינקויפּען טשעמאָדאַנעס, קאַרוינעס און קוישלעך, און
 פּרעגלען אַיינגעמאַכטס. איז, דאַכט זיך, וואָס געהערען זיך אָן
 מיט מיר, מאַנסביל, היטעלעך, מלבושים, קוישלעך און אַיינגע-
 מאַכטס? „ניין, עס געהער זיך, זאָגט זי, אָן: דו פּאַהרסט, זאָגט
 זי, גלייך מיט מיר, מענסט דו זיך, זאָגט זי, אַביסעל אָנמחון אַ מיה,
 זיך מ'ט'ר'י'ח ז'י'ן“. די ווערטער „זיך מ'ט'ר'י'ח ז'י'ן“ זענען
 געזאָגט געוואָרען מיט אַזא טאָן און מיט אַזא ניגון, וואָס ס'איז
 שווער אַרויסצוגעבען דאָס אויף פּאַפּיער — אויב איהר האָט אַ
 ווייב, און זי האָט „נערווען“, בעדאַרפט איהר זיין אַביסעל בע-
 קענט מיט דעם טאָן און מיט דעם ניגון.

און עס האָט זיך אָנגעהויבען אַ חתונה פון מלבושים, מאַנאַז-
 נען, קלייטען, שניידערס, מאָדיסטקעס, מאָדעס, זשורנאַלען — אַז
 איך האָב איבערגעלעבט בשלום די דאָזיגע דריי וואָכען, וועל איך
 שוין, אַפּנים, לאַנג לעבען! מיין חיה'עמעל האָט זיך גענומען,
 איין מאָל פאַר אַלע מאָל, איבערשטשענגאַליאָיען וויען און בערלין
 און פּערשעמען מאַריענבאַד און פּאַנצענסבאַד און באַדענבאַד און
 אַלע איבעריגע בעדער. מע איז געשטאַנען און מע האָט געפּאַקט
 אין די קאַסטענס, און איך האָב בעצאָהלט השבונות פון די קליי-
 טען און זיך גערעכענט מיט די מאָדיסטקעס: קאַלענקאַר און קנעפּ-
 לעך און העקלעך און בערשטלעך און נאָז, און נאָך אַ מאָל קאַ-
 לענקאַר און פּעטקליאַדופּען און פּראַשוועס און טאַשמעס און שפּיער-
 לעך, און וויעדער אַ מאָל קאַלענקאַר און סאַמעט און זייד און
 מאַרליע און שפּילקעס, און ווייטער אַ מאָל קאַלענקאַר און רויש

און פוליאד און פערערלעך און מאנטשעסטער, און אָבער אַ מאָל קאַלענקאַר. אַ גליק, וואָס ס'איז פאַרהאַן ביי מיר אַ טעלעפּאָן און עמיצער האָט אָנגעקלאָנגען, מיך אַוועקערופען — לאַנג לעבען זאָל ער.

— ווער קלינגט ?

— אינטענדאַנטסקאַיע פראַווליעניע ?

„לעבען זאָלסט דו אַזוי, ווי איך בין אינטענדאַנטסקאַיע פראַוול-ליעניע !“ — טראַכט איך מיר, נאָר איך טרעט נישט אָפּ פון טע-לעפּאָן ; איך האַלט אין האַנד דאָס טרייבעל פון טעלעפּאָן און מיט דער אַנדערער צאָהל איך אָפּ דער מאָדיסטקע און בין זיך מחיה. וואָס איך בין פטור געוואָרען פון איהר און פון איהר חשבון. — וואָס פאַר אַיין אַיינגעמאַכטס, זאָגט זי, זאָל איך פּרעגלען אין וועג אַריין ?

— וואָסערע דו ווילסט.

— וואָס הייסט, איך וויל ? און וואו ביזט דו ?

— איך קאָן מיך באַנעהן, זאָג איך, אָהן אַיינגעמאַכטס.

— וואָס זאָגט איהר אויף איהם ? ער קאָן זיך באַנעהן אָהן אַיינגעמאַכטס ! קומט אויס, הייסט דאָס, אַז אַלסדינג איז נאָר פון מיינעמוועגען ! וואָרום איך בין די גרויסע פּרעסערין, די גרויסע גאַשערין...

— אָבער לאָז זיין שטיל, חיה-עטעל, אין גאָטעס ווילען ! פּרע-

געל דיזען-אַיינגעמאַכטס — אַיין עק !

— ס'זאָל ווערען געצוקערט און מע זאָל דאָס דאַרפּען אַרויס-

וואַרפּען ?

— נו, לאָז זיין וויינשעל — פּרעגעל וויינשעל.

— איך האָב טאַקיי מעהר נישט וואָס צו טהון, נאָר אַנידער-

זעצען זיך איצט אַרויסנעמען די קערלעך.

— ווייסט דו וואָס ? פּרעגעל שוואַרצע יאַנדעס !

— זיי זאָלען צעקראַכען ווערען, חכם איינער ?

-- פּרעגעל מאַלינעס !

— ס'זאל זיין צום שוויצען? רעכסט זיך, אפנים, אז איך זאל
 דארטען גוט קרענקען?
 — פרעגעל פערשקעס! פרעגעל פלאמען! פרעגעל עפעל!
 פרעגעל פאדעשוועס! זאמקעס! לאמפען! האקמעסערס!
 ריקבעטלעך! ...

.....

וואס סע קומט פאר צווישען אונז נאכדעם, נאך דער סצענע
 פונ'ם איינגעמאכטס, קלערט אייך, ווי איהר פערשטעהט, איך בין
 אייך נישט מחויב צו דערצעהלען אלסדינג.

ב.

[וואס הייסט „חבוטהקנר“?]

אונזערע חכמים בעשרייבען חבוטהקנר מיט אלערליי שרעק-
 ליכע פארבען, און דעם גיהנם — נאך מורא'דיגער, סע ווייזט אויס,
 אז זיי האבען נישט געהאט קיין ווייבער מיט „נערווען“ און זע-
 נען קיינמאל נישט געפאָהרען קיין אויסלאַנד אין די וואַרעמבעדער,
 נישט געפיהרט מיט זיך קיין צוועלף פוד באַנאַזש, אַ הויז טשע-
 מאַדאַנעס, קוישלעך, בינטלעך און פעקלעך אלערליי, און האָבען
 נישט מיטגענומען מיט זיך אַהין קיין איינגעמאכטען. מיר, אויב
 ס'איז מיר בעשערט אָפקומען חבוטהקנר, האָב איך איהם געהאַט
 אין בויבעריק אויפ'ן וואַקזאַל, ביי'ם אוועקפאָהרען קיין אויסלאַנד,
 און דער גיהנם האָט זיך פאַר מיר געעפענט שוין זיצענדיג מיט מיין
 היהיעטלען אין וואַגאַן. אייך איז גרינג צו שמעהן און קוקען בשעת
 עס ווערט אַ טומעל, דער קוריערצוג קומט אָן, שמעהט אינגאַנצען
 אַזעלכע פינף מינוט, און מע דאַרף האַפען נעמען בילעטען, אויפ'-

נעבען דעם גאנצען באגאזש, אָפּגעזעגענען און צעקושען זיך מיט אלע קינדער, קיין עין-הרע, אַרײַנחאַפּען זיך מיט'ן ווייב און מיט אלע פעקלעך און טשעמאַדאַנעס און קוישלעך אין וואַגאַן אַרײַן און פּערחאַפּען ערטער, און קיין ערטער איז נישטאָ. איך פּרעה מיך, וואָס איך האָב פּערחאַפּט אַײַן אָרט פאַר מיין חיהדעטלעך, און זי איז נאָך נישט צופריעדען. נישט צופריעדען דערמיט, וואָס איהר אָרט קומט אויס אַקוראַט אַקעגען אַ גראָבען גלח, וואָס אַז מע טהוט אויף איהם אַ קוק, ווערד שוין הייס אויף צו חלש'ען, און נישט צופריעדען דערמיט, וואָס איך האָב נישט וואו צו זיצען און דאַרף מיך האַל-טען מיט די פעקלעך, און נישט צופריעדען דערמיט, וואָס פון אַײַר לעניש האָב איך פּערגעסען אָנזאַגען די קינדער און די דיענסטען אַ סך נויטיגע זאַכען. אַ דאַנק דעם גלח, וואָס ער האָט רחמנות געהאַט אויף מיר, זיך אַביסעל אַ רוק געטהאָן און געמאַכט מיר האַטש אַ שטיקעל אָרט, און איך קאָן זיך צוועצען האַטש אויף אַײַן עק באַנק און אַרומקוקען זיך, וואו איך בין אין דער וועלט. פּונ'ם אָנהאַרעווען זיך, פּונ'ם לויפען מיט'ן טאַרעראַם, דרעהט זיך מיר דער קאַפּ, און איך פיהל, אַז איך האָב עפּיס, דאַכט זיך, פּערגעסען, נאָר וואָס — ווייס איך נישט, און דערפאַר, אפּנים, בין איך אַזוי פּערטראַכט און הער נישט וואָס מע רעדט צו מיר.

— זעה נאָר, האַסט האַטש גוט באַהאַלטען די קוויטאַנציעס? — מאַכט צו מיר מיין חיהדעטעל.

— וואָסערע קוויטאַנציעס?

— פּונ'ם באַגאזש.

— מול טוב!

— וואָס איז דאָס מיט דיר? דו ביזט אַזוי פּאַרטראָגען, אַז

דו ווייסט שוין גאָרנישט, וואָס מע רעדט צו דיר?

ערשט דאָ דערמאָן איך מיך, אַז איך האָב פּערגעסען אָפּנעמען בײַם אַרטעלשטיק די קוויטאַנציעס פּונ'ם באַגאזש, און נישט בעקלערט, וואָס איך טהו, לאָז איך מיך לויפען, וואוהין — ווייס

איך אליין נישט. מײן ווייב'ס נערווען האלטען דאָס נישט אויס, און זי פערווארפט דעם קאָפּ אויף צו חלש'ען. עס ווערט אַ שטיקעל האַרמירער אין וואַגאָן. די פאַסאַזשירען רינגלען אונז ארום, ווערען געוואָהר פון דער מעשה מיט דער קוויטאַנציע. ניט מען מיר אַלער־ליי עצות, וואָס איך זאָל טהון, ווי אזוי און וואוהין איך זאָל טעלעך גראַפירען, ווי אזוי איך זאָל זיך נוהג זיין אויף דער גרעניץ, און אונזער נסיעה ווערט שוין פונ'ם ערשטען אַרויספאַהר פּערגיפּטעט מיט סס'המות, און איך האָב חרטה אויפ'ן גאַנצען פּלאַן פון דער נסיעה. דאָס געזונד, וואָס מיך קאָסט דאָס, וועט מיר געוויס נישט אומגעקעהרט ווערען פאַר די דריי חרשים קורירען זיך, און דאָס בלומ, וואָס מיר ווערד פּערצאַפּט, וועט מיר זיכער נישט צוקומען פאַר די דריי חרשים באַרען זיך. און איך פּערשעלט מיר דאָס גע־ביין מיט'ן אויסלאַנד, מיט די וואַרעמבעדער און מיט אַלע דאָקטוֹר־רים. וואָס איך ווײַנש זיי, מעג זיי אָנקומען האַטש האַלב.

גאָר צו וואַסערע צרות ווערט אַ מענש נישט געוועהנט? די באַהן וועט צוריק, צוליעב מיין באַגאַזש, נישט פּאַהרען, און קייַ נער איז נישט מהויב טראַגען אויף זיך מיינע יסורים. איך בין געווען צופריעדען, וואָס מיין חיה'עטעל האָט זיך האַטש אָפּגעזוכט אין וואַגאָן צוויי דאַמען, וואָס זי האָט זיך גיך מיט זיי בעקענט און געוואָהר געוואָרען, אז זיי פּאַהרען אויך קיין אויסלאַנד אין די וואַרעמבעדער, און אויף אַלע דריי איז געוואָרען אזא שמה, גלייך ווי זיי וואַלטען געוואונען דאָס גרויסע געווינס און האַלטען שוין ביי'ם טיילען זיך.

די צוויי דאַמען זענען געווען: איינע פון אומאַן, אַ דאַמע מיט אַ הוט און מיט אַ סך פודער אויפ'ן פנים. מחמת זי פּאַהרט שוין קיין אויסלאַנד דאָס אַנדערע מאָל, דעריבער רעדט זי שוין העכער האַלב דייטש און איז קלאַר, זאָגט זי, דאָרטען אין אַלע ווינקעלעך, און די אַנדערע — אַ יונג ווייבעל פון יעוּפּעץ, וואָס פּאַהרט אהין דאָס ערשטע מאָל, האַלט זי זיך אָן דער אומאַנער דאַמע, ווי אַ ברע־קעלע קינד, לאַזט זי נישט אָפּ אויף קיין טריט.

— ווער זענט איהר פון יעהופעץ? — פרעג איך דאָס יונגע ווייבעל. — און ווער איז אייער מאַן?
 — איך ווייס נישט, — זאָגט זי — אויב איהר וועט איהם קע-
 נען. מיין מאַן הייסט בראַדסקי.
 דערהערט דעם נאָמען בראַדסקי פון יעהופעץ, האָט דאָס מיך געגעבען אַ טראַגאָנטישער, גלייך ווי אונטער דער באַנק וואָלט גע-
 לעגען בעהאַלטען דינאַמיט, און דאָס ווייבעל איז מיט אַ מאָל ביי מיר אין די אויגען אויסגעוואַכסען מיט נייען-און-נייענציג פראַ-
 צענט.

— וואָס הייסט, — זאָג איך — בראַדסקי'ן וועל איך נישט ווי-
 סען? ווער ווייסט דאָס נישט בראַדסקי'ן? וועלעכן בראַדסקי'ס
 זענט איהר: לאַזאַר'ס, צי ליאָו'ס?
 — נישט לאַזאַר'ס און נישט ליאָו'ס. — מאַכט זי צו מיר. —
 מיר זענען טאַקיי בראַדסקי'ס, נאָר נישט פון די; מיין מאַן איז
 אַ מעקלער פון הייזער.

דאָס יעהופעצער ווייבעל האָט מיט אַ מאָל פערלירען ביי מיר
 אַלע נייען-און-נייענציג פראַצענט, און איך האָב שוין מעהר נישט
 געוואָלט הערען, וואָס זי רעדט.

נישט אזוי איז אָבער געווען מיין חייה-עמעל: זי האָט זיך
 מיט דער קאָמפּאַניע נאָר מחיה געווען. ערשטענס, האָט זי ביי
 דער אומאַנער דאַמע אויסגעטאַפט אַלסדינג, וואָס אין אויסלאַנד
 טהוט זיך, און דאָס איז געווען פאַר אונז בירדען ווי געפונען; און,
 צווייטענס, איז זי געוואָהר געוואָרען פון אַזעלכע נייע מינים שלאָפ-
 קייטען, וואָס זי האָט נאָך פון זיי קיינמאָל ביז אַהער נישט גע-
 הערט. שטעלט אַיך פאַר, אַז דאָס ווייבעל, וואָס זי הייסט בראַד-
 סקי און איהר מאַן איז אַ מעקלער פון הייזער, האָט געהאַט אַ מאָר-
 נע חולאַת: עס האָט זיך איהר גע'חלומ'ט, אַז זי האָט אַיינגע-
 שלונגען אַ גאַנצען קאַסטען מיט אַריינגעשטעלטע צייהן. פון דער
 מאָלט אָן פיהלט זי אינוועניג ביי זיך אין בויך די צייהן, און קי-
 נער קאָן איהר נישט אַינרעדען, אַז עס דאַכט זיך איהר נאָר אזוי.

מחמת זי פיהלט גאנץ גוט, מעהר פון אלע דאקטוירים, אז די צייהן ליגען ביי איהר אינוועניג. פאָהרט זי איצט קיין וויען, און פון דאָרטען — וואוהין דער פראָפּעסאָר וועט זאָגען. סע פערשטעהט זיך, אז מיין חיהעטעל האָט זיך באַלד דער-מאָנט, אז ס'איז ביי איהר אַמאָל ביינאָכט אַרויסגעפאַלען אַ צאָהן, מע ווייסט נישט, וואו ער איז אַהינגעקומען, — איז נישט אַנדערש, אז זי האָט איהם דעמאָלט אַיינגעשלונגען; זי פיהלט טאַק, זאָגט זי, גאנץ אָפט אַ מאָדנע שטעכעניש אינוועניג, זי פערשטעהט נישט פון וואָגען.

— אַ שטיקעל גליק, — זאָג איך — וואָס דאָ פאָהרט נישט קיינער מיט קיין אָפּגעביסענער נאָז...

נאָר קיינער וויל אַפילו נישט קיין שמייכעל טהון אויף מיין חכמה; אדרבה, איך זעה, אז די ווייבער זענען אלע דריי ווי אַנדערדעלט אויף מיר; זיי האָבען צווישען זיך ווי עפּים אָפּגע-מאַכט אַ מין יד אחת אַקעגען מיר, אז מע זאָל מיט מיר נישט רעדען און מיר אַפילו נישט ענטפּערען. איך האָב אָבער גיך דער-לעבט אין זיי אלע אַ נקמה. די אומאַנער דאַמע מיט'ן הוט האָט מיט אַ מאָל זיך אויפּגעהויבען מיט אַזאַ אימפעט און מיט אַזאַ גוואַלד, גלייך ווי עס וואָלטען זיך אָנגעצונדען אויף איהר די מלבושים. דער גאַנצער וואָגאָן מיט פּאַסאַזשירען זענען זיך צע-וויפּעלאָפּען מיט אַ געשריי:

— וואָס איז? וואָס איז? וואָס האָט דאָ געטראָפּען?

און געטראָפּען האָט זיך אַ קלייניגקייט: אַ סלוי אַיינגעמאַכטס, וואָס מיין חיהעטעל האָט געפיהרט מיט זיך קיין אויסלאַנד, האָט זיך אינוועניג, אין דער קאָרוינקע, פּאַוואָלינקע, אויבען אויף דער פּאָליצע, צעבראַכען, אומגעגאַסען זיך און דורכגערונען דורך דער שטרוי פון אויבען אַראָפּ, גלייך אויפ'ן הוט און אויף דער זיידע-נער בלוזע און אויף די איבעריגע מלבושים פון דער אומאַנער דאַמע, וואָס איז ווי צוגעפּרעסט געוואָרען צו דער באַנס. פון די הויסקות, פון די געגנט, וואָס מיר אַליין האָבען געהאַט אין דער קאָרוינע גופא, רעד איך

די הויסקות

שוין נישט. איך שמועס נאָר פונ'ם בזיון פאר דעם גאַנצען פרעמדען עולם, וואָס אין וואַנאָן, וואָס איטליכער פון זיי האָט געזאָגט אין אַנדער ווערטעל, איינס פלאַטשיגער פונ'ם אַנדערען. איינער אַ יונגעראַמאָן מיט בלויע ברילען, מיט אַ שאַפּען קעפעל פון גאַלע לוי-סענע און מיט גראַבע ליפען, וואָס האָט זיך געהאַלטען פאַר אַ גרויסען פאַרשוין, מחמת ער האָט נישט אויפגעהערט צו גלעטען די וואַנסעס און קוקען בשעת מעשה אין אַ קליין שפּיעגעלע, האָט אַ זאָג געטהאָן, אַז די דאָזיגע דאַמע בעדאַרף איצטער זיין זיס, ווי טייגאַכץ מיט האָניג, און האָט אַליין זיך צעלאַכט פון דער חכמה. דער אַנדערער, דוקא אין אַלטער איד, אַ גראַבער, מיט אַ מאַסיווער גאַלדענער קייט אויפ'ן בויך און מיט אַ גראַבער שמעקענדיגער ציי-גאַר אין די צייהן, האָט געזאָגט נאָך גרעכער פון יענעם יונגען מאַן און דער גאַנצער וואַנאָן האָט אויסגעשאַסען אַ געלעכטער. נישט געלאַכט האָבען נאָר די דאַמען, וואָס מיט אַ מאָל האָט די גוט-רען, ווי אַ רויך, אַוועק, ווי אַ חלום. די אומזאַנער דאַמע נעכאַך, וואָס האָט געפּייערט, ווי אַ גולן, און האָט געמוזט נאָך איינהאַלטען זיך, פאַר בושה, האָט בשום אופן נישט געקאַנט פערשטעהן, ווער קאָן דאָס זיין אַ בעלן פיהרען מיט זיך איינגעמאַכטס קיין אויס-לאַנד? דערויף האָט איהר מיין חיה'עמעל, וואָס האָט געפּייערט נישט ווינציגער פון איהר, זעהר גלייך אָפּגעענטפערט, אַז איטליי-כער האָט זיך זיין גוסט: איינער פיהרט מיט זיך איינגעמאַכטס, דער אַנדערער קרייד...

איך מיין, אַז די אומזאַנער דאַמע האָט זיך אָנגעשטויסען, וואָס מיין חיה'עמעל מיינט, מחמת אויף דער ערשטער סטאַנציע האָבען זיי ביידע מיט'ן יעהופּעצער ווייבעל צענויפגענומען זייערע זאַכען און האָבען אָהן אַ „זייענזונד“ זיך איבערגעפּעקעלט אין איין אַז דער וואַנאָן און האָבען אונז בעפרייט צוויי ערטער.

— און ווער איז שולדיג, אַז נישט דו? ...

איך לאָז איבער דעם לעזער, ער זאָל אַליין טרעפּען, וועמען
געהער די דאָזיגע פּראָגע: מיר, צי מיין חייהעטלען?

ג.

זאָ מין הקדמה. — דער שכל פון מאריענבאד. — א דאמע פון יעקאטערי
נאסלאוו. — סטאנציע אין וואלאטשיסק. — איד האנדעל א מצואה און ווער
פון איהר פטור.]

מיין ווייב איז, ברוך השם, א מענש, וואָס האָט פיינט זיצען
אַליין, ווי זי רופט דאָס אָן, "מיט די פיער ווענט". זי האָט ליעב
הערען, ווי מע רעדט, און האָט אַליין אויך ליעב רעדען. אז ס'איז
שטיל אין שטוב, זשומעט איהר דעמאָלט אין די אויהערען, און
איהרע "נערווען" קאָנען דאָס נישט איבערטראָגען. אז עס מאַכט
זיך, זי בלייבט אַליין מיט מיר און עס געהט אויס רעד (צווישען
מאָן און ווייב — וואָס קאָן זיין פאַר אַ רעד?), פּרעגט זי מיך, וואָס
איך שווייג? פאַר וואָס רעד איך נישט?
— וואָס זאָל איך מיט דיר רעדען? — פּרעג איך זי. — שוין
עטליכע און צוואַנציג יאָהר זינט מיר רעדען... אויסגעגאַנגען
שטאַף...

— פאַר וואָס זשע געפינט זיך ביי דיר שטאַף פאַר פּרעמדע?
לאָ זיך דיר דאָכטען, עלעהיי איך בין אויך אַ פּרעמדע?
נו, געהט פּערענטפּערט זיך, געפינט אַ תירוץ!...
דאָס איז אַ מין הקדמה אָדער אַ פירוש צו דעם, עס זאָל אייך
נישט זיין קיין חידוש, וואָס געפאָהרען מיט מיין חייהעטלען קיין
אויסלאַנד אין די וואַרעמבעדער, בין איך געווען צופריעדען, אז גאָט
האָט איהר צוגעשיקט מיט וועמען צו רעדען. איך אַליין האָב איהר
געזוכט אַ קאָמפּאָניע און האָב איהר געפונען אין צווייטען וואַגאַן

א מאסיווע דאָמט פון יעקאטערינאַסלאָוו מיט איהרער אַ טאַכטער, אַ כלה, דאָס הייסט, אַזעלכע, וואָס מעג שוין זיין אַ כלה און וויל שוין זיין אַ כלה, און ס'איז שוין צייט, זי זאָל זיין אַ כלה — און צוליב דעם טאָקי פּאָהרט זי קיין מאַריענבאָד.

דערהערט דאָס וואָרט „מאַריענבאָד“, האָט זיך מיין חייהעטעל פּמש מחיה געווען, מחמת עם האָט זי געצויגען כסדר קיין מאַריענבאָד! וואָס עפּים גראָד קיין מאַריענבאָד? — דעם שכל קאָן קיינער נישט וויסען, פונקט אזוי ווי עם איז שווער צו טרעפּען דעם שכל, פאַר וואָס איינעם געפעלט ווייס, דעם אנדערען שוואַרץ. עם ווענדט זיך אינ'ם גוסט, עם איז אַ געשמאַק-זאָך: איינעם געפעלט אזוינס, דעם אנדערען — אַזעלכעס. ווען אַלע מענשען זאָלען פּאָהרען אין איין אָרט אַרײַן, וואָלטען דאָך אַלע איבעריגע ערטער געבליבען לעדיג...

— פּאָהרט איהר, הייסט דאָס, אויך קיין מאַריענבאָד? — האָט זיך מיין חייהעטעל געווענדט צו איהר מיט אַ שמחה און כשעת מעשה בעטראַכט די מאסיווע יעקאטערינאַסלאָווער דאָמע און גע'חידוש'ט זיך, צו וואָס פּאָהרט אַזעלכע אין די וואַרעמבעדער? וואָס פּעהלט איהר, למש'ל? ... די יעקאטערינאַסלאָווער דאָמע האָט זיך, אַפּנים, אָנגעשטויסען, וואָס בעדייט דער דאָזיגער קוק, און האָט זיך פּערענטפּערט:

— איך פּאָהר קיין מאַריענבאָד אַלע זומער, נישט, חלילה, אויף דער קור; איך בין, דאַנקען גאָט, געזונט און שטאַרק אויף אַלע אַברים (מע זעהט דאָס!), הלואי ווייטער נישט ערנער (אָמן!); נאָר וואָס פּאָהר איך קיין מאַריענבאָד? איך פּאָהר אַהינצו זיך „אַפּציהען“; אַז איך בין אָפּ אַ וואָך זעכס אין מאַריענבאָד, לאַז איך איבער דאָרטען אַ פונט עטליכע און דרייסיג (אָהאָ!), און מאַריענבאָד איז דערצו אַ רפואה. דער חסרון איז, וואָס אַז איך קום אַהיים קיין יעקאטערינאַסלאָוו, נעם איך אָן אויף זיך צוריק די עטליכע און דרייסיג פונט, וואָס איך האָב איבערגעלאָזט אין מאַריענבאָד, מיט נאָך אַ פּאַנץ פּאַנץ (מיין עיז הרע נישט!).

מחמת דער אפעטיט, וואָס איך באַקום נאָכהער צום עסען, הרג'עט מיך אַוועק!...

— איז דאָך גלייכער — זאָג איך — איהר זאָלט בעסער אויס-הערען פּאָהרען קיין מאַרענבאָד?

— וואָס הייסט? — זאָגט זי. — איך מוז דאָך פּאָהרען זיך אַפּציהען, אַוועקגעבען די עטליכע און דרייסיג פונט!

— קומט דאָך אַיך צו — זאָג איך — צוריק עטליכע און דרייסיג פונט מיט נאָך צוואַנציג פונט, הייסט דאָך עס אַלע צוויי יאָהר א פּוד!

— איך האָב גאָרנישט געוואוסט, אז איהר זענט אזא בעל-חשבון! — מאַכט זי צו מיר מיט א שטאָך, און מיין חיה-עטעל קוקט אויף מיר, ווי אויף א גולן, למאפי איך מיש מיך אריין, און איך ביים די צונג. איך זיך און קוק אויף דער יעקאטערינאָסלאַווער דאַמע און טראַכט מיר, וואָס וועט זיין פון איהר, כדומה למשל, טאַמער לעבט זי נאָך א יאָהר צוואַנציג און פּאָהרט אַלע יאָהר קיין מאַרענבאָד און לאָזט איבער עטליכע און דרייסיג פונט און נעמט זיי אָפּ צוריק מיט רוחים? הייסט דאָס צוואַנציג מאָל צוואַנציג. האָבען מיר א קיימא-לן פון פיער הונדערט פונט, און פיער הונדערט פונט האָבען מיר אזוי גרויס, אַפּנים, ווי צעהן פוד.

— סטאַנציע וואָלאַטשיסק! — זאָגט אונז אַן דער קאַנדוקטאָר א בשורה און נעמט אָפּ ביי אונז די בילעטען, און אַלע פּאַסאַזשיר רען טהוען זיך א חאַפּ צו די פעקלעך, און עס לאָזט זיך הערען מיך שמחה:

— די גרעניץ! די גרעניץ!

פאַר וועמען ס'איז א שמחה — פאַר מיר נישט. גאָט ווייסט, צי מע וועט מיר אַפּגעבען דעם באַנאַזש, וואָרום איך האָב דאָך פּערגעסען אַפּגעזען ביי'ם אַרמעלשטיק די קוויטאַנציע און האָב געמוזט **פּווען** טעלעגראַפירען וועגען דעם קיין בויבעריק.

— וואָס וועלען מיר טהון, — זאָגט צו מיר מיין חיה-עטעל — טאַמער, חלילה, גיט מען אונז נישט אַרויס אונזער באַנאַזש?

— למאי — זאג איך — זאלסטו דו איבערקלערען אויף ניין?
טאָמער יאָ?

כך הוה. מיר זענען געקומען אויף דער סטאנציע, האָט זיך אָנגעהויבען אַ לויפעניש פון איינעם צום אנדערען. דער יונגערער האָט אונז אָפגעשיקט צום עלטערען, און דער עלטערער צו נאָך אַ עלטערען. דער זאָגט: ס'איז פאַרהאַן אַ דעפּעש; דער זאָגט: ס'איז נישטאָ קיין דעפּעש. דער זאָגט: ס'איז דאָ אַ דעפּעש, מע זאָל אַרויסגעבען; דער זאָגט: ס'איז דאָ אַ דעפּעש, מע זאָל נישט אַרויסגעבען. כּסדר, מיר האָבען געמוזט געבען פון דאַנען נאָך אַ מאָל אַ דעפּעש און אַליין זענען מיר געבליבען וואַרטען.

מיין חיהדעמטל... וואָס? איהר ווילט טאָקי וויסען, וואָס איך האָב געהאַט פון איהר? אַז נאָט וועט אייך העלפען, איהר וועט פאַהרען אין די וואַרעמבעדער, כּהפּונ'דיג, מיט אייער ווייב, אזוי ווי איך, און איהר וועט פּערגעסען די קוויטאַנציע פּונ'ם באַנאַזש, ווי איך, און וועט דאַרפען וואַרטען ביי דער גרעניץ איין איבער-גען טאָג, ווי איך, וועט איהר דעמאָלט וויסען, וואָס מע קאָן האָבען פון אַ ווייב... איין שטיקעל גליק האָטש, וואָס די יעקאַטערינאַסלאַ-ווער דאַמע מיט דער טאַכטער, די כּלּה, זענען אויך געבליבען וואַר-טען ביז'ן צווייטען צוג איבער איין אנדער טעם: פון אַדעס האָט בעדאַרפט אָנקומען איהרע אַ שוועסטער, וואָס פאַהרט אויך קיין מאַריענבאַד און האָט פּערשפּעטיגט דעם צוג, וועט זי אָנקומען מיט'ן אנדערען צוג.

— איך אזא... — וויל איך פּרעגען און בלייב שטעטן אין מיטען.

— אזא וואָס?

— אזא... מיין איך... וואָס פאַהרט זיך אָפּציהען?

— פאַרקעהרט, — זאָגט זי — מיין שוועסטער איז שוין צו איין אידעלע; פאַהרט זי זיך פאַרדעכטען, און עס קומט איהר צו אַלע יאָהר אַ פּונט פּופּצעהן. נאָך אַז זי קומט אַהיים, פאַרלירט

זי פופצעהן מיט נאָך פופצעהן. זי עסט נישט כמעט נאָרנישט.
זעהר איין איידעלע.

— קומט דאָך אויס, — זאָג איך — אז אין צעהן יאָהר פאַרלירט
זי הונדערט פופציג פונט, הייסט דאָס אזוי גרויס, ווי דריי פּוּר מיט
דרייסיג פונט, היינט וואָס וועט שוין איהר איבערבלייבן?
— ווער בעט דיר, דו זאָלסט מאַכען חשבונות? — פאַלט שוין
אָן אויף מיר מיין ווייב און איז גערעכט. — ער האָט זיך אַביר
סעל צע'חשבונ'ט, דער בעל־חשבון מיינער! באַרעכען בעסער, וואָס
דיר קאָסט־אָפּ דער באַנאָזש איבער דעם, וואָס דו ביזט אַ צעטראַָ
גענער מלאַך, וועסט דו בעסער מאַכען! געה נאָר, ווער געוואָהר, צי
ס'איז שוין דאָ איין ענטפער אויף אונזער דעפּעש?
פערשטעהט זיך, אז קיין ענטפער איז נישטאָ, און עס קאָן נאָך
אזוי גיך נישט זיין. און נישט האָבענדיג וואָס צו טהון, געה איך
מיר אַרויס אַביסעל אויף דער גאַס שפּאַציערען.

דאָס שטעדטעל וואָלאַטשיסק, האָטש סע ליגט ביי דער גרע-
ניץ, איז אַ קליין שטעדטעל, ווי אַלע שטעדטלעך בכל תפוצות
ישראל, מיט אַ מאַרק, מיט קלייטלעך, מיט אירען, וואָס דרעהען
זיך אַרום מיט די שטעקעלעך אין די הענר און האָבען נישט וואָס
צו טהון. און מחמת קיינער קען מיר נישט, קויף איך מיר אַ פונט
אַגרעסען און געה מיר אַרום אין מאַרק און עס מיר די אַגרעסען
פונט'ס שקאַרמעץ. און פּלוצים דערזעה איך פאַר מיינע אויגען
וואַכסט אויס אַ מאַדנע חיה, וואָס איך האָב אַזעלכעס אויף מיין
לעבען נישט געזעהען. אַ מין פּערד אַ הויכס, מיט געלע מאַכנאָמע
האָר, ערטערזוויי מיט פליכעס, אַ ליפּ אַ צעשפּאַלטענע, צוויי האָר-
בעס אויף די פלייצעס, איך וואָלט געמעגט שווערען — אַ ווער
בלויזד! * און אַ שוואַרצער ציגיינער זיצט אויף דער ערד, איינגעווי-
סעלט אין אַ ווייסער וואַרעמער סוויטע, און קוקט מיט אַזעלכע
אויגען, גלייך ווי ס'איז איהם נמאס די נאַנצע וועלט.

לויזד

* אַ קעמער.

איך געהיצו צו איהם נאָהענט און בעטראַכט איהם און כע־
טראַכט די חיח מיט דער צעשפּאַלמענער ליפּ און מיט די צוויי
האַרבעם.

— וואָס איז דאָס ביי דיר? — פרעג איך איהם. — אַ וועג
בלויז? *אויף*
— אַ וועגבלויז. — ענטפערט ער מיר און קוקט נישט אין די
אויגען אַרײַן.

— וואָס קאָסט עס? — טהו איך איהם אַ פרעג און געהיצו
נאָך נעהענטער.

פלוצים הויבט זיך אויף מיין ציגיינער, ציהט זיך אויס אין
דער הויך, ווי עוג מלך הבשן, טהוט אַ גלאַנץ מיט די אויגען גלייך
צו מיר אין פנים אַרײַן און אַ פרעג:

— פּאַקופּאָיעש? (דו קויפּסט?)
— פאַר וואָס נישט? — ענטפער איך איהם אויף קאַטאַוועס.
וואָס ווילסט דו פאַר איהם?

— הונדערט מיט צעהן קאַרבען! — ענטפערט ער מיר. —
וויפיעל ניסט דו?

— אַ פינף-און-צוואַנציגער, — זאָג איך צו איהם אויף קאַ־
טאַוועס.

— דאַוואַי דיענגי! (געב געלד!) — מאַכט ער צו מיר און

טהוט מיך אַ נעם ביי דער האַנד אַזוי פריינדליך, אַז איך האָב
מורא זיך אויסדרעהען פון זיינע הענד. איך קוק מיך אַרום פון

אַלע זייטען און טראַכט מיר: „וואָס טהוט מען דאָ? קויפען? —
זאָס טויג מיר אַ וועגבלויז? נישט קויפען? — האָר איך מורא

פאַר פעטש“... און איך ווייס נישט וואָס מיט מיר איז געווען: איך
האָב אַרויסגענומען, במחילת כבודי, אַ פינף-און-צוואַנציגער און

האָב אַוועקגעקויפט דעם וועגבלויז. *אויף*
און מערקווירדיג! אַזוי ווי ס'איז פריהער נישט געווען קיין

נפש, אַזוי איז מיט אַ מאָל אויסגעוואַכסען נעבען מיר אַ נאַנש

אויף

אויף

אויף

רעדעל און מע האָט מיך גענומען בעטראַכטען מיט דער מציאה. וואָס איך האָב איינגעהאָנדעלט.

— פעטער, וואָס וועט איהר זיך הייסען געבען פאַר דער נבלה? איך האָב געוואָלט, מע זאָל מיר אומקעהרען מיין געלד, איך האָב געוואָלט אָנווערען פריהער אַ פינפערעל, נאָכדעם אַ צעהנער רעל — עס געהט נישט! איך האָב איהם געוואָלט אוועקגעבען אומ-זיסט, אוועקשענקען, האָט מען מיר געזאָגט:

— האַלט זיך געזונטערהייד!

וואָס טהוט מען? איבערלאָזען איהם אין מיטען מאַרק און אַליין אוועקגעהן? איז מיר געווען אַ בזיון, און אַביסעל האָב איך טאַקי מורא געהאַט אויך, טאַמער געהט מען מיר נאָך ביז'ן וואָקסאַל און עס ווערד געוואָהר מיין ווייב...

בקיצור, איך וועל אייך לאַנג נישט מאַריר זיין — איך האָב צוגעצאָהלט אַ פאַר קערבלעך און בין פטור געוואָרען פון אַ צרה! געקומען אַהיים, האָב איך געטראָפּען מיין חיה'עטלעך אין טרע-רען. וואָס איז די מעשה? ס'איז שוין לאַנג פאַרהאַן אַ דעפעש פון בויבעריק, די דעפעש איז געווען נאָך איירער מיר זענען געקור-מען, אומזיסט טעלעגראַפירט, און דער באַגאַזש וועט זיין אויף דער נאַכט.

— וואו ביזט דו אַהינגעקומען? — פרענט זי מיך. — ווי אַזוי נעמט דאָס אַ מענטש און ווערד פאַרפאַלען אויף אַ גאַנצען טאַג און דרעהט זיך אַרום איך ווייס נישט וואו און ווייס נישט וואָס!
„דאַנקען גאָט, — טראַכט איך מיר — וואָס די ווייסט נישט, הלוואַי זאָלסט דו טאַקי נישט וויסען“...

אַז מיר זענען אַריבערגעפּאָהרען פון פּאַרוואָלאַטשיסק, איז ביי מיר אַראָפּ אַ שטיין פּונ'ם האַרצען. איך האָב מיך אַלע מינוט אַרומגעקוקט, צי מע פיהרט מיר נישט צוריק די מציאה, וואָס איך האָב איינגעהאָנדעלט. די יסורים, וואָס איך האָב געהאַט ביי'ם וויזירען די פעסער, די צרות, וואָס איך האָב געהאַט פון מיין ווייב פאַר דעם אייגענמאַכטס, וואָס מע האָט אַרויפגעלעגט פאַר איהם

א שטרף, און פאר די פאפיערען, וואָס מע האָט מיר אַרויסגעוואָר-
פּען, און ביי'ם געלד-וועכסלען, וואָס די חלפנים האָבען מיר פּער-
דעהט צווישען יאָ-און-ניין נייען קעגן-לעך, — דאָס אלץ איז געווען
בלאָטע אַקעגען דעם נאַרישען געברויך, וואָס איז מיר נישט אַרויס-
געקראַכען פון קאָפּ אַ גאַנצען וועג, ביז נאָט האָט מיר בעשערט אַ
נייעם אומגליק אונטער קראַקוי, וואָס ווערד בעשריבען אַט דאָ —
אַ ביסעל ווייטער.

ד.

[אַ פּסק פון אַ ווייב. — אידען איז קאָפּעלישעך. — ווייבער מיט פאַריקען. —
מע שמועסט פון ציערונג, און היהעטעל פאַלט חלשות.]

וואו זענען אַהינגעקומען די יעקאטערינאַסלאַווער מאַסיווע דאָ-
מע, וואָס פּאָהרט קיין מאַריענבאָד פּערלירען דרייסיג פונט, מיט
דער טאַכטער, די כלה, מיט דער איידעלעך שוועסטער, וואָס זיי
האָבען ערוואַרטעט פון אַדעס, — ווייס איך נישט; זיי זענען ווי
אין וואַסער אַריין. עס קאָן זיין, זיי האָבען זיך בעזעצט אין אַיין
אַנדער וואַגאַן, און איך האָב זיי געוואַלט געהן זוכען, האָט מיר
מיין היהעטעל געגעבען אַ פּסק און איז דוקא געווען נישט אומגע-
רעכט.

— וואָס הייסט? — זאָגט זי צו מיר. — מיר זענען נאָרוואָס
אַריבער די גרעניץ, ווילסט דו מיך שוין איבערלאָזען איינע אַליין
אין אַ פּרעמד לאַנד און געהן זוכען פּרעמדע ווייבער?
— טאַקיי פון דיין טובה וועגען, — וויל איך מיך פּערענטפּערען,
נאָר איך מאַך ערגער. „זי דאַרף נישט, זאָגט זי, מיינע טובות, זי
קאָן זיך, זאָגט זי, באַגעהן אָהן זיי; און צווייטענס, אַז עס וועט איהר
זיין שטאַרק סקוטשנע, וועט זי זיך, נישקשה, אַליין אַפּזוכען אַ
קאַמפּאַניע“... און כך הוה: מיר זענען נאָר געקומען אונטער לעט

בערג, האָט אונזער וואַנגאַן אָנגעהויבען אָנגעפילט ווערען מיט איר דען און ווייבער — און וואָסערע אירען! וואָסערע ווייבער! וואָסערע קאַפּעלישלעך, וואָסערע שיד-און-זאַקען! און די ווייבער — צנועות! טראָגען מושקעס, גאַנצע שליערס אויף די קעפּ — רביצינס! היינט די שפּראַך זייערע! זייער אַרט רעדען אַלע אינאיינעם, און פּונ'ם גאַרנעל! און מיט די הענד, און מיט אַ ניגון!

— אָט דאָס זענען „דייטשען“? — מאַכט צו מיר הייהעטעל מיט די אויגען.

— וואָס זאָנסט דו דערויף? — ענטפּער איך איהר אויפ'ן וואונק.

— ארץ-ישראל! — מאַכט צו מיר מיין ווייב.

קינמאַל האָט נאָך מיין ווייב אזוי גלייך נישט געזאָגט, כלע-בען. ארץ-ישראל, ווי איך בין אַ איד!

מיר האָבען זיך ביידע געפיהלט עפּים אזוי היימיש, גלייך ווי מיר וואָלטען געקומען נישט קיין אויסלאַנד, נאָר קיין בערלין טשעוו, אָדער קיין יאַרמעלינעץ אויפ'ן ירדן. דער חילוק איז נאָר געווען דאָס, וואָס ביי אונז אויף דער באַהן, אז עס מאַכט זיך אזאָ קאַמפּאַניע, האָט מען בזיונות פון די אַלע איבעריגע פּאַסאַזשירען; עס ווערט אַ שמועס וועגען אירען, וואָס זענען אומעטום פול און וואָס האָבען שוין איינגענומען כמעט דאָס גאַנצע לאַנד, און עס לאָזען זיך הערען די בעקאַנטע ווערטער: „קאַהאַל“, „זשידי“, „עקספּלאַטאַטאָרי“, וכדומה זיסע נעמען, וואָס מע איז שוין מיט זיי ביי אונז, ברוך השם, געוועהנט געוואָרען.

געוועהנליך, האָבען מיר זיך מיט דער דאָזיגער קאַמפּאַניע גיך בעקאַנט און גאַנץ געשמאַק צערעדט זיך. דערהערט פון אונז, אז מיר זענען פון „רוסלאַנד“, האָבען די דאָזיגע „דייטשען“ געקוקט אויף אונז מיט משונה-מאָדנע אויגען, אונז בעטראַכט, ווי מע בעד טראַכט, אַשמינגער, מאַלפּעס: דאַכט זיך, מענש, און פאַרט נישט מענש... זיי האָבען ביי אונז אויסגעפרעגט איטליכס ברעקעלע.

געוואָלט אויסטאָפּען, וואָס ביי אונזער די געגעל טהוט זיך. זיי האָבען זיך אלץ נאָכגעפרעגט ביי אונז, וואָס מיר עסען? צו וועלכען רבי'ן פּאָהרען מיר? און צי זענען מיר געווען אין "פע-טערסבורג"? און צי האָבען מיר געזעהען "מאָסקווי"?

קוקענדיג אויף זיי, האָט מען געקאָנט זיכער מיינען, אז די דאָזיגע "דייטשען" טהוען נאָרנישט, נאָר זיי פּערנעמען זיך מיט פּאָליטיק. צום סוף, אז איך האָב מיך גוט צוגעהערט צו זייערע שמועסען, האָב איך געהערט נישט געהערט פון זיי אַ חוץ "באַקפּיש". "אַ געפּיטערט גענועל", "קאַלכסכראַטען" וכדומה אַזעלכע זאַכען, וואָס זענען שייך צו דער קישקע.

דאָס איז געווען ביי מיר, צווישען די מאַנסבילען, און דאָרט ביי מיין ווייב, צווישען די דייטשע צנועות, אין געגאַנגען נאָר אין אַנדער שמועס: די ווייבער פון ביידע צדדים האָבען גערעדט פון דער "מאָדע", וואָס מע טראָגט "ביי אונז" און וואָס מע טראָגט "ביי זיי", און ס'האָט זיך אויסגעלאָזט, אז האָטש זיי זענען "דיי-טשען" און מיר זענען "רוססען", פון דעסטוועגען האָלט מען ביי אונז פון דער היינטיגער מאָדע אַ סך געהער, ווי ביי זיי.

— אַ סימן האָט איהר, — זאָגט צו זיי מיין חיה'עטעל — געמט, אַשטייגער, אייער ציערונג און אונזער ציערונג. ביי אונז אַ "פרווי" (מיין חיה'עטעל האָט זיך שוין אָנגענומען פון זיי און האָט שוין אָנגעהויבען "שפרעכען אויף דייטש") — ביי אונז אַ "פרווי" זאָל אָנטהון אַזעלכע צוויי באַמכעס אין די אויהערען, וואָלט מען איהר נאָכגעלאָפּען אין גאַס...

די ווערטער זענען געזאָגט געוואָרען צו אַ לעמבערגער דאָמע מיט אַ פּאַריק און מיט צוויי גאָלדענע אויהערינגען, וואָס האָבען זיך מאָדנע געבאַמבעלט אַהין און אַהער.

— און וואָסערע אויהערינגלעך טראָגט מען ביי אייך אין רוסי-לאַנד? — האָט זיך אָנגערופּען פון דער זייט נאָך אַ דאָמע מיט אַ רויט פנים און מיט נאַסע אויגעלעך, וואָס איז ביי אַהער גע-זעסען אליין אין אַ ווינקעלע און האָט געשווינגען.

— ביי אונז טראַגט מען שוין איין מאָל אויהערינגלעך! —
 רופט זיך אָן צו איהר מיין היהעמעל און פוילט זיך נישט און
 עפענט אויף דעם גרויסען „קאָפּער“ (איך הויב שוין אויך אָן
 שפרעכען אויף דייטש) און נעמט אַרויס פון דאָרט דאָס קליינע
 רענצעלע מיט דער ציערונג, וואָס איך האָב איהר געקויפט דורך
 דער גאַנצער צייט, זינט ביי מיר האָט זיך בעוויזען געלד.
 עס ווייזט אויס, אַז די ציערונג איז דעם עולם שטאַרק גע-
 פעלען, וואָרום אַלע ווייבער, אויך אַ פאַר מאַנסבילען, האָבען
 שטאַרק אַריינגעקוקט אין די קעסטעלעך אַריין, בעמראַכט מיין
 ווייב'ס שענע אויהערינגלעך מיט די גוטע פינגערלעך מיט די
 פּערעל, און מיט'ן גאַנצען איבעריגען שמוק, וואָס זי האָט זיך
 נישט געוואָלט מיט דעם צעשיידען אַפילו אויף איין טאָג.

— וואָס טויג דיר ציערונג אין די וואַרעמבעדער? — טענה
 איך מיט איהר נאָך אין דער היים פאַר'ן אוועקפאַהרן. — אַ קשיא
 אויף אַ מעשה, טאָמער, חלילה, ננב'עט מען דאָס ביי דיר אוועק?
 — און וואו בין איך? ביים זיך אָפּ די צונג! — ענטפּערט
 זי מיר. — דו דאַרפסט אָבער תמיד אויסלעגען צו ביזען!
 „מילא, אַ דאגה! — טראַכט איך מיר. — דיין ציערונג, דיין
 דעה!“

דערווייל האָב איך מיך מיט מיינע „דייטשען“ אַזוי פּעררעדט
 וועגען פּאָליטיק און אַנדערע ענינים, אַז (כ'בין זיך מודה ומתודה!)
 איך האָב גאָר פּערגעסען, אַז ס'איז פאַרהאַן ערגיץ אַ היהעמעל
 אויף דער וועלט... און ערשט ווען האָב איך מיך דערמאַנט? ערשט
 העט'העט, אַז דער גראַבער דייטשער קאַנדוקטאָר מיט'ן מאָדנע
 היטעל אויפ'ן קאָפּ און מיט אַיין אומגעלומפּערט גרויסען שליסעל
 אין די הענט איז דורכגעגאַנגען פאַרביי אונז און האָט אויסגערופּען
 דוקא הויך אויף אַ קול, מיט אַזאַ שפּראַך, וואָס איז שווער צו פּער-
 שמעהן, געקראַקעט, ווי אַ וואָראָנע: — „קראַקאָו! קראַקאָו!“
 און דאָס איבעריגע — זאָל איך אַזוי וויסען פון איהם!

— אַט דאָ — זאָגט צו מיר מיין חיה-עטעל — וועלען מיר
עפּים נעמען אין מויל אַרײַן.

און זי נעמט מיך אונטער דער האַנד אויף דעם אַרימטאָקראַט־
טישען אופּן, און מיר מאַכען ביידע אַ שפּאַציער איבער'ן שענעם
גרויסען וואָקזאַל גאַנץ אויפגעלעכט, ווי אַ יונג פּאַרעל נאָר-וואָס
נאָך דער חתונה.

אינ'ם לעבען פון מאַן און ווייב טרעפען זיך זעלטען אַזעלכע
גליקליכע מינוטען, אַזעלכע שענע טעג מיט אַזאַ לויטערען הימעל.
מעהרסטענסטײַל איז אַדער המאַרנע, אַדער עס רעגענט, אַדער גרויסע
קעלטען, אַדער עס ברענט די זון אומ'ברחמנות'דיג, בריהט און
סמאָלעט מיט סכּנת-נפּשות, אַדער עס ברעכט אויס פּלוצים אַ
וואָלקענבראָך, נאָכדעם בעווייזט זיך די זון אויף אַ וויילע, טהוט
אַ שמייכלע און ווערט פּערשוואַונדען.

אויב ביי אײַך קומט דאָס פּאָר אַנדערש, זענט איהר אַוודאי
אַ מוצלח, געבוירען, ווי מע זאָגט, אין אַ הייכל; ביי מיר מיט
מיין חיה-עטלען, בין איך זיך מודה, קומען-פּאָר זעלטען אַזעלכע
גליקליכע לויטערע זונענדיגע טעג. ווער פון אונז איז דאָ מעהר
חייב — קאָן איך אײַך נישט זאָגען. איך בין בטבע אַ איד אַ
צור-לחכע'ס־ניק, און מיין ווייב איז אַ דאַמע מיט נערווען. צור-
לחכע'ס מיט נערווען — איז פּייער מיט וואַסער, סאָדע מיט קרע-
מעטאַרטערום; קומען זיי זיך צענויף אינאיינעם — קאָכט עס...
דערפּאַר אָבער, אַז עס גיט זיך אויס ביי אונז אַ שענער טאָג
און די זון טהוט אַ שײַן, בענוצען מיר זיך דערמיט ווי ווייט מעגליך
און שעפען פּערגעניגען מיט'ן פּולען מויל.

— חיה-עטעל קרוין, וואָס זאָגסט דו אויף דעם לאַנד, ווי פּריי.

ווי גוט דאָ איז!

— אַ גן-עדן! — זאָגט זי צו מיר, ווי איהר שטייגער איז, און
טהוט מיר אַ קוק אין די אויגען אַרײַן אַזוי פּריינדליך, אַז עס ווייזט
זיך מיר אויס, אַז קיין שענערס פון איהר איז נישטאָ אויף דער
זעלט. און איך רוף זיך אָן צו איהר:

— ווי מיינסט דו, נשמה מיינע, וואָלסט וועלען, אשטויגער,
 זיך דאָ באַזעצען אויף שטענדיג?
 — מיט דיר? אָך, פאַר וואָס נישט?
 — מיט דעם, וואָס איז ליעב, אַפילו אין אַ שאַלאַש! — זאָג
 איך צו איהר מיט דעם נוסח, וואָס אין די ביכלעך שטעהט נע-
 שריבען.

דערויף ענטפערט זי מיר נאָר מיט אַ זיס שמייכעלע, איינס
 פון די שמייכעלעך, וואָס מאַכט פרייליך דעם הימעל, די ערד, די
 נאַנצע וועלט. אלע מענשען בעקומען דעמאָלט גאָר איין אַנדער
 פנים — אַפילו דער קאָנדוקטאָר, וואָס געהט פאַרבײַ אַפילו דער
 זשאַנדאַרם מיט דער גרויסער פערער, אַפילו דער אַרעמער דייטש,
 וואָס שטעהט אָפגעריסען און וואַרט אויף אַ נרבה — אלץ, אלץ
 בעקומט איין אַנדער פנים מיט איין אַנדער געשטאַלט, אלץ שמוי-
 כעלט, אלץ זינגט, אלץ טאַנצט, אלץ גריסט צו אונז נאָר פריינדליך!
 — חיהעמעל...

— וואָס איז, מיין טייערער?
 — לאַמיר זיך געבען איינס דאָס אַנדערע דאָס עהרען־וואָרט.
 אז פון היינט אָן און ווייטער זאָלען מיר זיין שטענדיג שלום,
 שטענדיג גוט, קיינמאָל זיך נישט קריענען, קיינמאָל זיך נישט...
 פלוצים רייסט זי אַרויס ביי מיר איהר האַנד, טהוט זיך אַ
 וואָרף צוריק און שרייט־אויס נישט מיט איהר קול:
 — דאָס קוישעל! דאָס קוישעל!
 — גאָט איז מיט דיר! וואָסער קוישעל?
 — דאָס קוישעל מיט'ן ציערונג! — שרייט זי אויס און פאַלט
 חלשות.

.....

וויפיעל מענשען עס זענען געווען אויפ'ן וואָקזאַל — זענען זיך
 אלע צענויפגעלאָפּען. עס איז אויסגעוואַכסען אין דער מינוט אַ

דאָקטאָר מיט איין אַפטייק, און מע האָט היהיִעטלעך אָפגעמינטערט.
און אז מע האָט זי אָפגעמינטערט, האָט זי זיך ערשט דעמאָלט
רעכט צעוויינט.

— וועה איז מיר, ווינד איז מיר! מיין ציערונג! מיין ציער
רונג!!

עס האָט נישט געהאָלפּען מעהר קיין נוטע רעד, קיין טרייס־
טען, קיין צוואַנגען איהר קויפּען אַנדערע ציערונג — זי וויל נישט
הערען, זי ברעכט די הענד, זי וויינט, זי חלש'ט, זי עקט זיך.
— אוי וועה, מיין ציערונג! נישטאָ קיין ציערונג! פאַר
פאַלען דאָס ציערונג!

די ציערונג איז פּערפּאָלען, און די מאַסיווע דאַמע מיט דער
טאָכטער, דער כלה, האָבען זיך געפונען.

— וואָס איז אייך געשעהען, וועה איז מיר? — פרעגט אונז
די מאַסיווע דאַמע, און אז זי ווערד געוואָהר פון אונזער שאַדען,
ברעכט זי די הענד און פרעגט, ווי אזוי פיהרט מען דאָס אָט אזוי
ציערונג פון אויבען־אויף? און אַלע, וואָס דעהערען פונ'ם שאַד
רען, ברעכען די הענד און פרעגען, ווי קומט דאָס, מע זאָל פיהרען
ציערונג אזוי אויבען־אויף?

— ס'איז אַלץ ער, ער מיט זיין צונג! — זאָגט היהיִעטעל.
און איהר ווייסט דאָך שוין, וועמען זי מיינט!...

ה.

ווייעדער גערווען. — א נרינער קוב פון ארעס. — היהיִעטעל כלזוט
זי. — א רפואה צו דער מכה. — די סוהמע נחמה פון אצלעס.

ביז מיר זענען געקומען קיין וויען איז מיין היהיִעטעל (פאַר
צרות, אַפנים) קראַנק געוואָרען אויפ'ן רעכטען אמת און האָט מיר

פערשטעהרט די נסיעה צום ערשמען ארויספאָהר. וואָס איהר איז געווען — איז שווער צו זאָגען; די נערווען האָבען זיך איהר אזוי צעשפיעלט, אז מע האָט דאָס געקאָנט אַרויסזעהען אויף מיר. לאַכט נישט: אַ מענש, וואָס האָט אַ ווייב מיט נערווען, דעִקלענט מען דאָס ביי איהם אויפ'ן פנים. ווייזט מיר וועמען איהר ווילט דאָס ערשטע מאָל, און לאָס איך מיט איהם רעדען אַ צוויי ווערטער, וועל איך זיך באַלד זאָגען, צי זיין ווייב האָט נערווען, צי ניין. מע דאַרף דערצו האָבען אַ געניט אויג!

מיטלען צו נערווען זענען פאַרהאַן אַ סך, און אַלע טויגען אויף כפרות. דאָס בעסטע פון אַלע מיטלען — מע זאָל לאָזען צורה, און אזוי טהו איך טאַקי. וואָס זי זאָל מיר נישט זאָגען, ענטפער איך איהר נישט דאָס אַנדערע וואָרט. איך נעם אָן אַ פול מויל מיט וואַסער און שווייג. פון איהר רעדען מיט מיין שווייגען לאָזט זיך אַ מאָל אויס גאַנץ מיאוס, נאָר דאָ אין וואַנאָן האָב איך דערפאַר קיין מורא נישט, וואָרום אַקעגען אונז זענען געזעסען די יעקאַטע-רינגסלאַווער מאַסיווע דאַמע, וואָס האָט נישט אויפגעהערט צו קייען, און די טאַכטער, די כלה, וואָס האָט געקוקט כסדר אין שפיעגעלע און געזעהען, אז זי האָט פרישמשעס אויפ'ן פנים, און די איידעלע שוועסטער פון אַרעס, וואָס איז געווען אזוי גרין און איידעל, אז זי האָט אויסגעזעהען, ווי איין איבערגעבונדענער לולב ערב סוכות.

אויף וויפיעל חי־דעטעל איז געווען מיט זיי פריהער נאָהענט, אויף אזוי פיעל האָט זי זיך נאָכדעם פון זיי דערווייטערט און כמעט נאָר אויפגעהערט מיט זיי צו רעדען, און האָט געוואָלט, אז איך זאָל אויך מיט זיי נישט רעדען; נאָר ווי אויף צור־הכעים, האָבען זיך אַלע דריי דאַמען אַלע מאָל געווענדט צו מיר מיט איין אַנדער בקשה, איך זאָל זיך מטריח זיין אַראָפּנעמען דאָס רענצעל, אויפ'ן בינדען דאָס פעקעל, צומאַכען דאָס פענסטער, אַ לויף טהון אויפ'ן וואַקסאַל עפּיס קויפּען, וכדומה אַזעלכע קאַמיסיעס, וואָס מע מוז אויף זיך טראָגען, בשעת מע נעמט אויף זיך דעם גלות פון דאַמען.

מעהר פון אלע האָט מיך דעקוטשעט דער „גרינער לולב“ פון אדעס. אויף וויפיעל זי איז מ'אוס, אויף אזוי פיעל האָט זי זיך פאר מיר געבראַכען און געברעקעלט, און האַלט זיך פאר אַ פאַרשוין איינע אין דער וועלט. מיר האָט זיך געגלוסט אלע מינוט איהר זאָגען דעם אמת, און דוקא צום גראַם: מאַדאַם! איהר זענט גרין ווי גראַז, און האָט אַ לאַנגע נאָז...

איך האָט זיך קיינמאָל נישט געטראַפּען, אז אויף דער צונג זאָל ביי אייך ליגען אַ נאַרישקייט און עס זאָל זיך רייסען אַרויס-צוזאָגען? איך האָב אַמאָל פאַר אזאַ מעשה געחאַפּט פעטש, נישט פאַר אייך געראַכט, און אַ סך... נאָר איך האָב פּערגעסען, אז מיר שמועסען פון דער נסיעה אין די וואַרעמבעדער און מע טאָר נישט רעדען פון זייטיגע ענינים.

בקיצור, די דאַמען האָבען זיך מיט מיר געשאַפּט, און מיין ווייב האָט זיך געבלאָזען און געפּיערט אויף זיי און אויף מיר און אויף דער גאַנצער וועלט מיט סכנת-נפשות! איך האָב געפּיהלט, אז עס בלאָזט אַ שלעכט ווינטעל, אז אַט-אַט הויבט זיך אויף אַ מורא-דיגער שטורם-וויינד, אַט-אַט רוקט זיך אָן אויף מיר אַ חמאַרע און עס ברעכט אויס איין אומגליק, רחמנא לצלן... דער אויבערשטער איז דאָך אָבער איין אל אַרץ אפּים ורב חסד, שיקט ער צו די רפואה פאַר דער מכה. האָט ער אויף מיר רחמנות געהאַט און צוגעשיקט מיר צו הילף אַ נייע דאַמע, דאָס הייסט, דאָרט אין דער היים איז זי אַ „אירינע“, נאָר דאָ, און ווייל זי פּאַהרט אין די וואַרעמבעדער, רופּ איך זי „דאַמע“. דורכגעגאַנגען דורך אונזער וואַנגן און דער זעהען מיין ווייב, איז זי צוגעלאָפּען צו איהר, איז איהר געפּאַלען אויפ'ן האַלז, און מע האָט זיך גענומען איינס דאָס אַנדערע קושען אזוי שטאַרק, אז דער גאַנצער עולם האָט אויף זיי געקוקט און געשמייכעלט.

— אוי, חיה-עטעל, ס'איז דו? אַט וועל איך מיר אַ מעשה

אַנטהון!

— מוחמענוו, ווי קומט איהר אַהער?

- וואוהין פאָהרסט דו דאָס, חייה־עטעל, נשמה מיינע האַר-
ציגע? אפשר אין די וואַרעמבעדער?
- געוועהנליך, אין די וואַרעמבעדער; נו, און איהר, מוטער
מעניו, וואוהין פאָהרט?
- אויך אין די וואַרעמבעדער. אָט דאָס איז אפשר דער מאַן
דיינער? איך וועל מיר אַ מעשה אָנטהון!
- און אזוי האָבען מיר זיך בעקענט, דאָס הייסט, פאָרגעשטעלט
אָהן נעמען און אָהן ווערטער: איך בין געוואָהר געוואָרען, אז זי
איז מיין חייה־עטעל'ס אַ מוהמע פון אַ קליין שטערטעל מיט אַ
פאָרנעם נאָמען — אַצעלעס. דאָס הייסט, שרייבען שרייבט זיך
עס וואָלצענגאַלואָו, נאָר אירען, וואָס האָבען פיינט לאַנגע נעמען,
האָבען דאָס פערקירצט אויף אַצעלעס, און מע רופט זי: די מוהמע
נחמה פון אַצעלעס.
- וואוהין זשע פאָהרט איהר, מוהמעניו, אין וואָסער אָרט
אריין? — פּרענט זי חייה־עטעל.
- לאָז מיך אזוי וויסען ביין מיט דיר אינאיינעם, ווי איך
ווייס, וואָס פאַר אַ נאָמען דאָס האָט! דאָס הייסט, איך האָב אַפילו
יאָ געוואוסט דעם נאָמען, נאָר איך האָב שוין פאַרנעסען. גערענקען
גערענקען איך, אז עס לאָזט זיך אויס מיט אַ „באָד“.
- אפשר מאַריענבאָד?
- סע קאָן זיין, אז מאַריענבאָד.
- צי אפשר קאַרלסבאָד?
- האָסט גע'פּוועל'ט ביי מיר אזוי אויך, לאָז זיין קאַרלסבאָד.
- צי אפשר פּראַנצענסבאָד? אָדער באַרענבאָד?
- לאָז זיין פּראַנצענסבאָד, הייסע באָד, קאַלטע באָד, אַבי אַ
באָד... דער דאָקטאָר האָט מיר געהייסען פאָהרען אין די וואַרעמ-
בעדער, פאָהר איך. איך פיהר מיט זיך אַ בריעה פון איהם צום
פּראַפּעסאָר, מסתמא שרייבט ער שוין דאָרטען אין וואָסערע בעדער.
אונזער מוהמע נחמה האָט, נישקשה, פּערדיענט, איך זאָל אויך
זי בעשרייבען ווי סע געהער צו זיין, איבערגעבען אין קורצען איהר

ביאגראפיע: ערשטענס, איז זי דאך מיין חייהעמטל'ס איין איר-גענע מוהמע, דאס הייסט, מיין שוויגענער'ס איין אייגענע שוועס-טער, און מיין ווייב'ס מוהמע געהער דאך מיר אויך אן א מוהמע. און צווייטענס, איז זי אזא פארשוין, וואָס ס'איז, כלעבען, כדאי זיך מיט איהר צו בעקענען אביסעל פון דער נאָהענט.

אין דער יוגענד, ווייזט אויס, האָט זי בעדארפֿט זיין אַ באַנץ שענע, און בטבע איז זי נאָך היינט אויך אַ לעבעדיגע, אַ פֿרייליכע נשמה, און האָט ליעב לעבען אַ גוטען מאָן. דעם ערשטען מאָן האָט זי געהאַט איין אַלמען שטורמאַק, פֿערשוואַרצט געוואָרען מיט איהם נישט לאַנג, געבליבען נאָך איהם אַ יונגע אַלמנה אָהן קינדער, נאָך מיט געלד — ביידע זאָכען דוקא נישט קיין חסרונות אויף צו חתונה האָבען דאָס אנדערע מאָל און נעמען אַ מאָן נאָך איהר בעד געהר און אָנהויבען פֿיהרען אַ לעבען איבעראַנייעס. וואָס פֿאַר אַ מיין נפש איז איהר צווייטער מאָן, וואָס זי האָט איהם גענומען „נאָך איהר בעגעהר“, קאָן איך אַיך נישט זאָגען; איך ווייס נאָר, אז ער אַליין זיצט אין אַצעלעס, און זי האָט ער אַרויסגעשיקט אין די וואַרעמבערער אויף אַ וואָך זעכס, זי זאָל זיך אָנטהון „כל הפֿער געניגען שבעולם“, נישט זשאַלעווען קיין געלד, און וואָס איהר האַרץ גלוקס — דאָס זאָל זי טהון, און וואָס איהרע אויגען זעהען — דאָס זאָל זי קויפען.

אזוי זאָגט די מוהמע נחמה פֿון אַצעלעס, און איך זעה, אז אַלע מיינע דאָמען זענען איהר מקנא, וואָס זי איז אזוי פֿריי און האָט אזא גליקליך לעבען ביי איהר מאָן, און — אוי וועה! — איך מוז מיך מודה זיין, אז אַפֿילו מיין חייהעמטל אַליין קוקט אויף דער מוהמע און אויף מיר, און איך ווייס, וואָס איהר קוק בעדייט; איהר קוק בעדייט: „אַט וואָס ס'הייסט אַ מאָן אויף דער וועלט!“...

און די מוהמע נחמה פֿון אַצעלעס האַלט אין איין רעדען; דאָס מויל מאַכט זיך איהר נישט צו אויף קיין מינוט. אַליין איז זי אַ קלייניטשקע, אַ ווייסניקע, אַ קיילעכניגע, מיט אַ ווייס קיילעכניג נירערעל, מיט אַ נעזעל ווי אַ פֿאַסאָלקע, מיט גרויע אויגעלעך, און

א קול האָט זי אַ הייזעריגס, און אז זי רעדט, טאַנצט זי אונטער, דרעהט זיך אויף אַלע זייטען, פּערגעסט אַלע מינוט, וואו זי האַלט אין די יוצרות, מיטט צענויף קאַשע מיט באַרשט מיט נעכטיגע טעג, טהוט זיך אַ פאַטש מיט ביידע הענטלעך איבער די קיילעכונגע קלובעס: „איך וועל מיר נאָר אַ מעשה אָנטהון!“ און צעלאַכט זיך אזוי, אז אַלע מוזען לאַכען מיט איהר אינאיינעם.

— מוהמעניו, — פּרעג איך זי — ביי וואָסער פּראָפּעסאָר האָט אייך דער דאָקטאָר געהייסען זיין?

— לאָס איך אזוי וויסען פון איהם! — זאָגט די מוהמע נחמה, — ער האָט מיר דאָרט פּאַרשריבען, דער שענער דאָקטאָר פון אַצעלעס, אויף אַ שטיקעל פּאַפּיער דעם נאָמען זיינעם, נאָר איך געדענק שוין נישט אין וואָסער אַ שטאָרט: צי אין וויען, צי אין בערלין? איך וועל מיר נאָר אַ מעשה אָנטהון!

און די מוהמע נחמה זוכט-זוכט אין אַלע קעשענעס און קאָן נישט געפינען דאָס שטיקעל פּאַפּיער, וואָס דער שענער דאָקטאָר פון אַצעלעס האָט איהר פּערשריבען.

— ווייסט איהר האָטש, לכל הפחות, דאָס חולאת אייערס? — פּרעג איך זי אויף אַ ציקאָוועסט.

— אָט וועל איך דיר באַלד געהן דערצעהלען מיין חולאת! — טאַכט די מוהמע נחמה און צעלאַכט זיך, און אַלע דאַמען שיסען-אויס אזא געלעכטער, גלייך ווי איך וואָלט דאָ געזאָגט מי יודע וואָס פאַר אַ נאַרישקייט. נאָר איך בין צופריעדען און דאַנקבאַר דער מוהמע נחמה פון אַצעלעס און וועל איהר קיינמאָל נישט פּער-געסען די טובה, וואָס זי האָט זיך בעציימענס אונטערזעהאַפּט און אויסגעלייזט מיך נישט איין מאָל פון אַ סך, אַ סך צרות, אי בשעת נסיעה, אי דאָרט, אין די וואַרעמבעדער, זי איז, קאָן מען זאָגען, געווען די אמת'ע רפואה צו מיין ווייב'ס נערווען. קיינער האָט אזוי נישט געקאָנט אויפמונטערען מיין היה'עטלען, ווי די מוהמע נחמה, זי מאַכען בערעדעוודיג, בשעת זי שווייגט, און זי מאַכען לאַכענדיג, בשעת זי איז פּערוואָרגט, מרה'שחורה'דיג.

איך ווינש אייך, לעזער, אויב איהר האָט אַ ווייב, און דאָס ווייב האָט נערווען, און איהר פּאָהרט מיט איהר אין די וואַרעמ-כעדער, זאָל אייך נאָט צושיקען אַ מוהמע נחמה פון אַצעלעם, וועט איהר גענווען זיין און אויסגעלייזט ווערען, אם ירצה השם, פון אַ סך צרות און אומגליקען, וואָס אַ בעווייבטער מענש קאָן אויף זיך האָבען.

1.

[א כהנה אין וויען. — איין אומגליק מיט דער שפּראַך. — נישטא וואָס צו עפען.]

ביז וויען האָבען מיר זיך אַלע געהאַלטען איינס, אָפּגערעדט, מיר זאָלען אַלע פּערפּאָהרען אויף איין סטאַנציע, אַלע געהן צו איין פּראָפּעסאָר — הכלל, אומעטום אינאיינעם. נאָר פון דער ערשטער מינוט אָן, וואָס מיר זענען געקומען קיין וויען, איז גע-קומען אויף אונז אַלעמען אַ טומעל, אַ לויפּעניש מיט איין אויס-חאַפּעניש. דער ערשטער אומגליק האָט זיך גענומען פון די וויענער אַרטעלשטישקעס, וואָס האָבען זיך אַ לאָז געטהאָן צו אונז, ווי די מלאכיהבלה, עפּים גערעדט צו אונז מיט אַ מאָדנעם לשון, נישט געקוקט אין די אויגען אַריין, געהאַפּט אונזער באַנאָזש אונטער די הענד און אַ זאָג געטהאָן:

— געפעק! געפעק!

וואָס געפעק? ווער געפעק? — ווייס איך נישט. מיין חיה עפעל וויל זיי איינהאַלטען, קוקט אויף מיר, ווי איינער רעדט: „וואָס שווייגסט דו?“ נאָר די מלאכיהבלה הערען אונז ביידען, ווי המן דעם גראַנער; זיי האָבען פּערנומען אונזערע פעקלעך און מאַרש, איך ווייס אַליין נישט וואוהין, און מיר נאָך זיי.

— וואָס לאָזט דו זיי? — שרױט צו מיר מיין חיה־עמעל און לױפט מיט מיר אינאיינעם נאָך די מלאכי־חבלה. — פאַר וואָס ברענגסט דו זיי האָטש נישט, וואוהין טראָגען זיי אונזרע זאַכען? דו קאָנסט דאָך מיט זיי רעדען אויף דייטש!

— מסתמא אויפ'ן וואָקסאל — זאָג איך. — וואָס האָסט דו מורא?

— אזוי? וואָס איך האָב מורא? ס'איז דיר דאָס אַנדערע קױשעל מיט'ן ציערונג? — און מיין חיה־עמעל איז שוין פאַרטיג מיר אָפּשפּיעלען אַ ווױזאַט, ווי איך בין ווערטה. ערשט מיר דער־זעהען די מוהמע נחמה פון אַצעלעס ליגען אויף דער ערד אויס־געצױגען און פערשפּרייט ביידע הענד אויף איהרע פעקלעך, ווי אַ געטרייע מוטער, וואָס בעשיצט איהרע קינדער, אָדער ווי אַין אָדלער, וואָס מע וויל ביי איהם אַוועקרויבען זיינע קלױנע אָר־לערלעך. איינער פון די מלאכי־חבלה שטעהט איבער איהר און וויל נעמען טראָגען די זאַכען, לאָזט זי איהם נישט און שרױט אויף אַ קול:

— משעפעט נישט די וועשטשעס, איך וועל מיר אַ מעשה אַנטהון!

אזוי קאָמיש און לוסטיג האָט אויסגעזעהען די דאָזיגע סצענע, אז מיר האָבען זיך ביידע נישט געקאָנט איינהאַלטען און האָבען זיך געקאַטשעט פאַר געלעכטער.

— מוהמעני, גאָט איז מיט אַיך! — מאַכט צו איהר חיה־עמעל. — וואָס האָט איהר מורא? אַט טראָגט מען דאָך אונזרע וועשטשעס אַיך, און מיר האָבען קיין מורא נישט...

בתוך כך האָבען מיר אין דער בהלה פערלױרען די יעקאַמע־רינגאַסלאַווער דאַמע מיט דער טאַכטער און מיט דער שוועסטער, און אַ דאַנק גאָט, וואָס מיר האָבען זיך האָטש געהאַלטען אין דרייען מיט דער מוהמע נחמה, וואָס האָט זיך אָנגעהאַלטען אַן מיין חיה־עמעלן ביי'ם קליידעל, נישט אָפּגעלאָזט זי אויף קיין

טריט, און חיה-עטעל האָט זיך אָנגעהאַלטען אָן מיר, און אזוי זענען מיר געווען אַלע דריי שוין נישט צעשיידט.

אויסגעגרוזעט מיט גרויסע צרות דעם באַגאַזש, דערצעהלט מיר איינער פון די מלאכי-הבלה, אַ רויטער דייטש מיט אַ ווייסען פאַרטוך, עפּיס אַ גאַנצע מעשה אויף זיין געמוטשעט לשון, וואָס מע פערשטעהט נישט אַ וואָרט, מחמת ער רעדט נישט מיט'ן מויל, נאָר מיט'ן האַלז, און מיט אַזאַ מהירות, קוים וואָס מע האַפט מיט'ן אויחער. איינציגע ווערטער נאָר האָב איך געהאַפט: „האַטעל“... „פערד“... „וואַגען“...

— וואָס וויל ער, כ'וועל מיר אַ מעשה אָנטהון? — מאַכט די מוהמע נחמה-צו חיה-עטלען.

— פרעג איהם, וואָס וויל ער? — מאַכט צו מיר מיין חיה-עטעל. — פרעג איהם אויף דייטש: וואָס זאָגט ער?

— ער פרעגט, — זאָג איך — ווי אזוי מיר ווילען פאַהרען אין שטאָדט אַריין? צי מיט פערד, צי מיט'ן טראַמוויי?

— מיט סוסים! — מאַכט צו איהם די מוהמע נחמה, און אויף מיר און אויף חיה-עטלען פאַלט אָן אַ געלעכטער.

— גענוג שוין לאַכען! — זאָגט צו מיר חיה-עטעל. — זאָג איהם אויף דייטש, אַז מיר ברויכען אַיין איזוואַשטשיק.

— פּיואיט! — מאַך איך צו איהם און טהו אַ פּיף און ווי אַ שמיים מיט דער בייטש, ער זאָל מיך פערשטעהן. און שטעלט אַיך פאַר, אַז ער האָט מיך באַלד פערשטאַנען!

— יא וואָהל! — מאַכט ער צו מיר, און אין צוויי מינוט אַרום זיצען מיר שוין אַלע דריי אין אַ גרויסאַרטיגען פאַיעטאָן מיט אַזעלכע געזונדע סוסים, וואָס ביי אונז זעהט מען דאָס גאָרנישט. אַלץ דעם באַגאַזש האָט ער אונז אַרויפגעפּעקעלט, דער רויטער דייטש מיט די געזונדע פלייצעס. איך רוק איהם אַריין אין יד אַריין אַ

שענע מטבע, האַפט ער אַראָפּ דאָס הימעל און דאַנקט אונז אָן אַ פולען קאָפּ. דער קומשער פון די סוסים, אַ גאַנצער דייטש מיט אַ פּלוקע-ציבעק, נעמט זיך פּאַוואָלינקע אַראָפּ פון די פערד די

קאָלדרעם (דאָ געהען אלע פּערד צוגעדעקט מיט קאָלדרעם, זיי זאָלען זיך, חלילה, נישט צוקיהלען), זעצט זיך אַנידער און דרעהט־אויס צו אונז דעם קאָפּ און לאָזט אַרויס אויך פּונ'ם האַלז, נישט פּונ'ם מויל (אזוי רעדען זיי דאָ אלע). עפּיס אַ מינים ווערטער מיט אַ ניגון, וואָס ס'איז שווער צו פּערשטעהן.

— וואָס וויל ער? — מאַכט די מוהמע נחמה צו תּיהעטלען.
 — פּרעג איהם וואָס ער וויל? — מאַכט תּיהעטעל צו מיר.
 — וואָס איז, דייטש? וואָס ווילסט דו? — מאַך איך צו איהם.
 מעהר מיט די הענד, געוועהנליך, און די מוהמע נחמה העלפט מיר אונטער:

— מבח איין אַכסניא פּרעגט איהר?

— האָדיעט שוין, מוהמעניו! — זאָגט צו איהר מין תּיהע עטעל, — דייטש — לאָזט איהם! מין מאַן וועט איהם שוין זאָגען אויף דייטש.

מין תּיהעטעל'ס ווערטער געבען מיר צו אזוי פּיעל קוראזש, אז איך הויב שוין אָן צו רעדען אויף צוויי לשונות מיט אַ מאָל — אויף דייטש און אויף פּראַנצויז:

— גראַנד האַטעל בעסטע קוואַליטעט פּראַנטע מאַאַשיקאָ I — און בשעת מעשה טהו איך איהם אַ קנאַק מיט דער צונג, פּערשטעהט ער מיר, דער דייטש, און רופט זיך אָן צו מיר:

— יאָ וואָהל! יאָ וואָהל!

און עס געדויערט נישט לאַנג, פּיהרט ער אונז צו צו זעהר אַ גרויס־אַרטיג הויז מיט שפּיעגעלדיגע פּענסטער, און עס לויפּען־אַרויס אַקעגען אונז נייע מלאַכ־הבלה מיט שוואַרצע פּרעק, און מע האַפּט אונז אונטער די הענד און מע פּיהרט אונז גלייך אַרויף, און עס קומט אונז אַקעגען איינער מיט צוויי באַקען־בערד, איך וואָלט געמעגט שווערען — אַ גראַף, אַ מאַגנאַט, צום סוף איז דאָס אַ שווייצאַר, האַפּט אַראָפּ דאָס היטעל און טראַגט אונז אַקעגען זעהר אַ שענעם גוט־מאָרגען.

- פיעל צימער ווינשען זיע? — מאכט ער צו די דאמען.
 — וואָס ווינשט ער אונז, איך וועל מיר נאָר אַ מעשה אָנ-
 טהון? — זאָגט די מוהמע נחמה, און מיר ביידע לאַכען.
 — ער פרענט, וויפיעל נומערען. — זאָג איך.
 — זאָג איהם אויף דייטש, אַז צוויי. — מאכט צו מיר חיהר
 עטעל, און איך בעווייז איהם אויף דייטש צוויי פינגער און לעג
 איהם צו אויף פראַנצויזיש:
 — פראַנטע מאַאָשיקאָ באַנושור!
 — יאָ וואָהל! — מאכט ער צו מיר. — אַם ערשטען שטאָק! —
 און פיהרט אונז אַרײַן אין גרויסאַרטיגע חדרים.
 — ווי טייער איז ביי אײך — זאָגט די מוהמע נחמה — אַ
 מעת־לעת?
 שמעהט ער, דער דייטש, און קוקט אויף איהר, ווי אַ זינדיגער
 מענש; ער הויבט נישט אָן צו פערשטעהן, וואָס מע רעדט צו
 איהם, און מאכט צו מיר מיט אַ שמויכעלע זיס, ווי צוקער:
 — פילייכט וואָלען וויר בעסער דייטש שפרעכען?
 — זאָג איהם אויף דייטש, — רופט זיך אָן צו מיר מיין חיהר
 עטעל. און איך מאַך צו איהם מיט די הענר, ווי איינער רעדט:
 מה יקר? פערשטעהט ער מיך נישט און פינטעלט מיט די אויגען...
 אײַן אומגליק מיט זייער שפראַך! ביי אונז רעדט מען אויך דייטש,
 נאָר ס'איז נאָר נישט דאָס דייטש, וואָס ביי זיי. איך בעגעגען מיר
 אַמאָל ביי אונז אין יעהופּעץ מיט דייטשען, איך מאַך מיט זיי געד
 שעפטען. איך רעד מיט זיי האַלב איריש, האַלב דייטש, מיר פערד
 שמעהען איינס דאָס אַנדערע. דאָ זאָל נאָט שומר ומציל זיין! אַלע
 צייהן קאָן מען זיך אויסברעכען!
 דאָס איז אָבער נאָר די ערשטע צייט. וואָס ווייטער ווערען
 מיר אַלץ מעהר געוועהנט מיט דער שפראַך, און מיר הויבען אָן
 פערשטעהן איינס דאָס אַנדערע מיט'ן קוק! אויפ'ן אַנדערען טאָג
 איז שוין מיין חיהרעטעל אַלײַן גענאָנגען מיט דער מוהמע נחמה

אין די קלייטען, און זיי האָבען שוין איינגעהאַנדעלט סחורה, און מע האָט זיי שוין אָפגענאַרט, ווי די אמת'ע בראָדער סוחרים. — געפעלט דיר, היה-עמל, די שטאָרט וויען? — זאָג איך צו מיין ווייב נאָכדעם, אז מיר האָבען זיך שוין איינגעוואַשען און איבערגעטהאָן פונ'ם וועג און אָפגעטרונקען טיי און אָנגעקוקט די שטאָרט וויען.

— אָנצינדען לאָז זי זיך דיר אויפ'ן פייער! — זאָגט היה-עמל. — אין אזא גרויסער שטאָרט זאָל נישט זיין וואו צו עסען! וואָס זשע איז די מעשה? מיר זענען גענאָנגען זוכען אַ איר-דישען רעסטאָראַן, האָבען מיר זיך אַרומגערעהט איבער דער שטאָרט אַ שעה זעכס און נישט געקאָנט געפינען. וועמען מיר האָבען געפרעגט, איז אָדער מע האָט אונז נישט פערשטאַנען, אָדער מיר האָבען יענעם נישט פערשטאַנען... אָט ווייזט ער אָן. דאַכט זיך, זעהר גוט: רעכטס! לינקס! פאַרווערטס!... און קומט צו עפּים, לאָזט זיך אויס, אז עס הויבט זיך גאָר נישט אָן... האָבען מיר דעם ערשטען טאָג טאַקי געגעסען מכות, געלעבט מיט קאַווע און מיט לייווע אייער און מיט וויענער פּוטערגעבעקסלעך, וואָס צעגעהען זיך אין מויל, ווי שניי אויף דער זון. ערשט אויפ'ן צווייטען טאָג האָבען מיר דערטאַפט אַ אידישען רעסטאָראַן מיט'ן נאָמען „כשר“. און נאָך וואָס פאַר אַ מין כשר! כשר צו כשר איז נישט גלייך! דער רעסטאָראַטאָר, האָטש ער „שפרעכט דייטש“, נאָר ער געהט מיט אַ יאַרמעלקע אויפ'ן קאַפּ, און צום עסען וואַשט מען זיך, און די געסט געהען צו איינס צום אַנדערען און מע גיט זיך אָפּ שלום און מע פרעגט זיך אויס, פון וואָנען פאַהרט אַ איר? און וואוהין? און וואָס? און ווען? און אויב געשעפט, איז צוליבע וואָס פאַר אַ געשעפט? און אויב צום דאָקטאָר, איז צו וואָסער דאָקטאָר? — מיט איינעם וואָרט. גאַנץ אידישליך, פּונקט ווי אין וואַרשאַ.

2.

[צווישען אידען ווערד מען נישט פערפאלען. — איין עצה פון א רעסטאראַן
טאָר. — א קאָמפּיטאָנער פון לאַטפּענגלעזער אונטערזוכט מינע דאָמען.]

„צווישען אידען, זאָגט די וועלט, ווערד מען נישט פערפאלען
לען“... זאָלט איהר טאָקי וויסען, אז ס'איז אמת. וואָס וואָלטען
מיר געטהאָן, למשל, ווען מיר שלאָגען זיך נישט צו צו קיין איר
דישען רעסטאָראַן, וואו דער רעסטאָראַטאָר אַליין איז אזוי פריינד-
ליך און שלאָגט זיך אָן מיט זיינע עצות, צו וואָסער דאָקטאָר מיר זאָ-
לען געהן? ווערליג די דייטשען מיט זייער שטומפּיגער שווערער
שפראַך, וואָלטען מיר זיך אַרומגערעהט אין וויען ימים ושנים.
וואָס געהט דאָס אָן, אַשמינער, דעם שווייצאר פון האַמעל, וואָס
מיר טהוען אין וויען? פון זיינעטוועגען וואָלטען מיר געמעגט
דאָרט האַלטען ראש־השנה, און אפילו די אַנדערע מעג סוכות, אבי
מיר זאָלען שטעהן ביי איהם אין זיין גרויסאַרטיגען האַמעל, טריני-
קען די שענע טיי, וואָס מע דערלאָנגט אונז פונ'ם קעסעל, און
צאָהלען איהם פאַר איטליכען טרונק וואָסער און פאַר דער מאַשינע,
וואָס מע הויבט אונז אויף און מע לאָזט אונז אַראָפּ צוואַנציג מאָל
א טאָג, וואָס מיין חיה־עטעל איז דערפון ווינציגוואָס צופריעדען.
זי זאָגט, אז עס דרעהט זיך איהר דער קאָפּ אויף צו חלש'ען, און
די מוהמע נחמה פון אַצעלעס האָט דאָס ערשטע מאָל דערפון אזוי
זיך צעשריען, אז מיר זענען געווען שטאַרקער פון אייזען, אז מיר
האָבען נישט געפלאַצט פאַר געלעכטער!

נישט אזוי איז אָבער צווישען אידען; דער בעל־הבית פון
דער אידישער רעסטאָראַציע האָט אונז באַלד גענומען אויפ'ן צימ-
בעל: ווער זענען מיר? פון וואָנען? וואוהין פאָהרען מיר? וואָס
איז אונזער שלאַפּקייט? און צו וואָסער פראָפּעסאָר דארפּען מיר?
דערהערט, אז מיר פאָהרען אין די וואַרעמבעדער, און אָנגעשמעקט.

אז ס'איז פאַרהאַן געלד, האָט ער אונז אנדערנעלעגט אַ צעטעל, אז מיר מוזען זיך פריהער זעהען מיט'ן פּראָפּעסאָר, וואָרום מיר קאַנען ווערען אומגליקליך, טאָמער חלילה פּאַהרען מיר אין די וואַ-רעמבעדער אָהן אַ פּראָפּעסאָר! בלייבט די קשיא: וואָסער פּראָפּע-סאָר? — דאָס קאָן אונז זאָגען נאָר דער דאָקטאָר. און וואָסער דאָס-טאָר? — דאָס קאָן אונז זאָגען נאָר דער שוואַגער זיינער; דער שוואַגער זיינער איז אויסגעבונדען מיט אַלע דאָקטוירים. אויב מיר ווילען, זאָלען מיר וואַרטען אויף זיין שוואַגער.

איז דאָך מסתמא מיר די געשיכטע נישט געפעלען.
— אפשר וואָלט געווען אַ סברא, — זאָג איך — מיר זאָלען זיך דורכשלאָגען גלייך צום פּראָפּעסאָר? מיר זענען, חלילה, נישט פון די מסוכנע קראַנקע. מיר זענען, ברוך השם, געזונטע מענשען, איינגענטליך; מיר ווילען נאָר וויסען אין וואָסער באַד מיר זאָלען פּאַהרען.

— איהר מיינט, אַפּנים, אז איהר זענט אין רוסלאַנד? — מאַכט דער רעסטאָראַטאָר. — איהר ווילט געהן גלייך צום פּראָ-פּעסאָר? געהט אייך געזונטערהייד, נאָר זעהט, איהר זאָלט קיין חרטה נישט האָבען.

— דארפסט עפּים אַנאַרבייטען אַ חתונה! — מאַכט צו מיר שטילערהייד מיין הידעמעל, און די מוהמע נחמה האַלט זי אונ-טער:

— וואָס וועט דיך אַהרען, אז מיר וועלען פריהער זיין ביי'ם דאָקטאָר?

בקיצור, ס'איז געבליבען, מיר זאָלען זיך זעהען פריהער מיט'ן דאָקטאָר, דאָס הייסט, מיר זאָלען געהן אַהיים און וואַרטען, ביז עס וועט קומען צו אונז דער שוואַגער פּונ'ם רעסטאָראַטאָר; נאָכ-דעם וועט אונז דער שוואַגער ברענגען דעם דאָקטאָר, און דער דאָקטאָר וועט אונז שוין פיהרען צום פּראָפּעסאָר.
געפעלט אייך נאָר, וויפיעל פּראָטעקציעס מע בעדאַרף האָבען אין וויען, ביז מע דערשלאָגט זיך צו אַ פּראָפּעסאָר!

א נאנצען טאָג זענען מיר אָפגעזעסען אין האַטעל און געוואַרט
 אויפ'ן רעסטאָראַטאָר'ס שוואַגער. די זון האָט שוין געהאַלטען
 ביי זעצען זיך, און מיר זענען געזעסען אַלע דריי ביי איין פענס-
 מער און געקוקט אויף דער טומעלדיגער שטאָרט מיט די נאַרישע
 דייטשען, וואָס דרעהען זיך אַרום הין און צוריק אַלע אין צילינד-
 דערס... פּלוצים הערען מיר, עמיצער קלאַפּט אין טיר אַרײַן: איינס,
 צוויי, דריי — און עס קומט אַרײַן אַ דייטש מיט אַ טענדעווערענ-
 דע, מיט אַ צילינדער, מיט אַ גרויסען שטעקען און מיט הענדש-
 קעלעך, און האַטש ס'איז שוין געווען שטאַק-נאַכט, מאַכט ער צו
 אונז מיט אַ ניגון:

— גוטען טאַטאַטאַג!

— אַלע ביזע וויסטע חלומות אויף מיינע שונאים'ס קעפּ!
 איך וועל מיר נאָר אַ מעשה אָנטהון! — רופט זיך אָפּ די מוהמע
 נחמה, און מיר קאָנען זיך נישט אַיינהאַלטען און שיסען אויס אַ גע-
 לעכטער.

איז דאָס דעם דייטש, אַפנים, שטאַרק נישט געפּעלען, וואָרום
 ער האָט זיך שפּאַרק צעבייזערט אויף אונז וואָס מיר לאַכען און
 געקלאַפּט מיט'ן שטעקען אין טיש אַרײַן און אַלץ געשריען:
 — אונפערשעמט! ... רוסישע שוויינען! ...

אַפנים, חזירים הייסט דאָס? ... ביז איך האָב געמוזט אויפ-
 שטעהן און צוגעהן צו איהם און געבען איהם צו פערשטעהן, אַז
 נישט פון איהם לאַכען מיר, נאָר פון דער מוהמע נחמה.

— זי איז פּערריקט? — מאַכט ער צו מיר און גיט מיר צו
 פּערשטעהן אויף אידיש, אַז דאָס הייסט משוגע. פונ'ם וואָרט
 „משוגע“ פּערשטעהען מיר, אַז ער איז אַ איד, און איך ווער גע-
 וואָהר, אַז ער איז דעם רעסטאָראַטאָר'ס שוואַגער, און ס'איז נאָר
 אַ סברא, אַז ער קאָן רעדען אויף אונזער לשון, און עס ווערד אויף
 אונז אַלעמען אַ שמחה. ניך ווערד בעשאַפען מיי (פונ'ם קעסעל,
 געוויינטליך), און מיר טרעטען-צו צו אונזער געשעפט.

— אלזא, וואָס איז אײער שלאַפֿקײט? — צעפרעגט ער זיך בײ אונז.

וואָס קאָנען מיר איהם זאָגען דערויף, אז אײגענמליך ווײסען מיר אַליין נישט? איך פֿרוב איהם געפֿינען אַ תּירוץ, אז איהם קאָנען מיר נישט זאָגען, מיר קאָנען דאָס זאָגען נאָר דעם פֿראַפּעסאָר אַליין; לאָזט ער זיך נישט אײנרעדען און זאָגט, אז פֿראַפּעסאָרען זענען פֿאַרהאַן אין ווײען וויפֿיעל שטערען אין הימעל (קײן עײן־הרע נישט!). און אויף אײטליכער שלאַפֿקײט איז פֿאַרהאַן אַ בעד זונדערער פֿראַפּעסאָר. „וואָס טהוט מען? — קלער איך מיר. — וואָס פֿאַר אַ שלאַפֿקײט זאָל איך איהם אויסטראַכטען?“ בין איך מיר מײשב און דרעה זיך אויס, ווי אויף אַ טעלער, און זאָג איהם דעם דײנעם ריכטיגען אמת, אז איך בין געוונד און שטאַרק אויף אַלע אברים, און די שלאַפֿע זענען זײ. איך ווײו איהם אַ! אויף מײן חײדעטלעך מיט דער מוהמע נחמה און לאָז אויס אויף דײטש: — האָבען זײ פֿאַרשטאַנד?

* — זעהר שען! — מאַכט ער צו מיר מיט אַ שטרענגען קוק און רופֿט זיך אָן צו מײנע דאַמען: — זאָגט זשע מיר, איך בעט אײך זעהר, וואָס פֿעהלט אײך, אײגענמליך?

— אוי, איך וועל מיר נאָר אַ מעשה אָנטהון, לאָז ער אַרויס־געהן! — מאַכט די מוהמע נחמה צו מײן חײדעטלעך, און מע משלח'ט מיר אַרויס אין קאָרדאָר אַרויס אויף עטליכע מינוט, און אז איך קום אַרײן צוריק, ווער איך געוואָהר, אז דער פֿראַפּעסאָר הייסט רױטנאַגעל און דער דאָקטאָר הייסט זילבערשטערען.

— און וואָס זענט איהר? — פֿרעג איך איהם.

— אַ קאָמיסאָנער פֿון לאַמפּענגלעזער און אַבאָזשורען. — מאַכט ער גאַנץ קאַלטבלוטײג.

— וואָס מע האָט זיך מיר גע'חלומ'ט יענע גאַכט און הײנטיגע גאַכט און אַלע נעכט פֿון אַ גאַנץ יאָהר! איך וועל מיר נאָר אַ מעשה אָנטהון! — זאָגט די מוהמע נחמה און טהוט אַ פֿלעסק מיט די הענט, און מײן חײדעטעל ווערט רױט ווי פֿייער, און אויף מיר

פאלט אן א פרישער געלעכטער, און בכרי דער קאמיסיאָנער פון
 לאַמפענגלעזער און אבאזשורען זאָל זיך נישט געפינען בעלעדניגט.
 געפין איך אַ תירוץ און זאָג, אז איך האָב מיך דערמאָנט אַ מעשה,
 וואָס האָט זיך געטראָפּען ביי אונז אין יעהופּעז נאָך פאַר-אַ-יָה-
 דען, און איך לאָז אױס וויעדער אױף דײַטש:
 — האָבען זיי פאַרשטאַנד?

— צי איך האָב פאַרשטאַנד, צי ניין — דאָס איז קיין ספּק
 נישט, נאָר צי איהר האָט פאַרשטאַנד — „דאָס איז איינע פּראַ-
 גע!“ — מאַכט ער צו מיר אױף דײַטש, נעמט די טענרעווע-
 רענדע מיט'ן שמעקען און מיט'ן צילינדער און געהט אַוועק שטאַרק
 אָנגע'ברוגו'ט, און צווישען אונז, פּיחל איך, ווערד אַ שנאה, שנאת-
 מות!

ח.

[דער פּראָפּעסאָר רויטנאַגעל וויל אונז צעשיידען. — ס'ר צעקריענען זיך
 מיט וויען. — די מוהמע נחמה וויווט זיך אַרויס, ווער זי איז.]

גרינגער איז ביי אונז אַרײַנגעבען אַ קינד אין גימנאַזיע אָדער
 אַרויסנעמען פּונ'ם פּריזיוו, ווי זעהען זיך אין וויען מיט'ן פּראָ-
 פעסאָר רויטנאַגעל. פּריהער האָט אונז דער דאָקטאָר זיכערשטע-
 רען געטהאָן טובות, געגעבען עצות, געשריבען רעצעפּטען, אי
 דאָס — צוליעב דעם קאָמיסיאָנער פון די לאַמפענגלעזער און אבאָ-
 זשורען, וואָס האָט אונז געטהאָן צוליעב זיין שוואָגער דעם רעסטאָ-
 ראַטאָר; און ערשט אױפ'ן דריטען טאָג האָבען מיר זיך דערשלאָג-
 גען צום פּראָפּעסאָר רויטנאַגעל, וואָס איז געווען אַזוי פּריינדליך
 און האָט אונז צוגענומען אימליכען בעזונדער און האָט אונז פּער-
 שריבען אימליכען אַיין אַנדער באָד. מיין הייהעטלען האָט ער אָפּ-
 געשיקט קיין פּראַנצענסבאָד, די מוהמע נחמה — קיין מאַריענ-
 באָד, און מיך — קיין קאַרלסבאָד.

שרוים פונ'ם פראפעסאָר רויטנאָגעל, זענען מיר געבליבען שטעהן אלע דריי, געקוקט איינע אויף דאָס אנדערע אָהן ווערטער, ווי איינער רעדט: „וואָס טהוט מען איצטער?“ און ס'איז געבלי- בען, מיר זאָלען זיך איין עצה האַלטען מיט'ן דאָקטאָר זילבערשטער- דען. און אזוי ווי דער דאָקטאָר זילבערשטערען נעמט איצטער נישט צו, בעדאַרף מען אָנקומען צום קאָמיסיאָנער פון לאַמפענ- גלעזער און אַבאָזשורען. נאָר אזוי ווי מיר ווייסען נישט, וואו ער זיצט, איז געבליבען, מיר זאָלען זיך דורכגעהן צום רעסטאָראַטאָר.

— נו, וואָס הערט זיך? — מאַכט ער צו אונז.

— וואָס זאָל זיך הערען? — זאָגען מיר. — אייער שוואַגער

האָט אונז געקוילעט, אלע דריי געקוילעט!

און מיר האָבען איהם דערצעהלט, אז דער פראַפעסאָר האָט אונז געשיקט איטליכען בעזונדער אין איין אַנדער באַד.

— דאָס איז נאָר? נו, וואָס-זשע איז? — זאָגט זיך דער רעס-

טאָראַטאָר נאַנץ קאַלטבלוטיג.

— אַ חכם איהר זייט! — מאַכט צו איהם חיהעמעל. — דע-

רויף בין איך געקומען אַהער מיט מיין מאַן, מע זאָל אונז צעשיי- דען, מיך קיין ליסי, איהם קיין סטריסי!

— בערוהיגען זי זיך, מאַדאַם! — מאַכט ער צו איהר. — פון

פראַנצענסבאָד קיין קאַרלסבאָד איז נאָר נישט אַזאָ ווייטע שטרע- קע; צוויי-דריי שטונדען רייזע, נישט מעהר. ווילט איהר, פאַהרט איהר זיך דורך צו אייער מאַן; ווילט איהר, פאַהרט זיך דורך אייער מאַן צו אייך.

— אַ דאַנק אייך פאַר דער עצה! — זאָגט צו איהם חיהעמעל

שוין מיט כעס. — איהר זאָלט דערלעבען אָנזאָגען בעסערע בשורות און געבען קליינערע עצות.

— דאָרט אין עק, ביי די לאַקשען! — לעגט-צו אַ קניטעל

די מוהמע נחמה. און דער רעסטאָראַטאָר איז זי מבכד און זאָגט צו איהר, אז „מיט מאַרק-ווייבער איז ער קיין מחותן נישט“... פער- דריסט דאַס מיין חיהעמעלען, און זי זאָגט צו איהם, אז די דאָזיגע

מאַרק־אידינע איז איהרע זיין אייגענע מוהמע און קומט ארויס פון א סך א שענערען יחוס, ווי ער מיט זיין רעסטאָראַן, און אפילו מיט דעם שענעם שוואַנגער זיינעם, וואָס טראַגט אַרום לאַמפּענלעז־לעך מיט אַבאזשורען איבער די הייזער אויף צו פּערסויפּען...

— קום! — זאָגט זי צו מיר. — לאַמיר בעסער עסען לייזע אייער, איידער זיך באַגעגענען מיט אַזעלכע גראַבע לייט, וואָס רע־דען כלומרשט אויף דייטש און נאַרען אויס אונזערע רוסישע קערב־לעך.

די גאַנצע צייט, וואָס מיין חיה־עטעל האָט איהם געוידערלט, האָט איהם נישט געאַהרט; נאָר די לעצטע ווערטער „רוסישע קערב־בלעך“ האָבען איהם אזוי צעקאַכט, אז ער האָט זיך אָנגעצונדען מיט אַ העליש פּייער, אָנגעפאַלען אויף אונז, ווי אַ ווילדע חיה, נע־ווען נרייט אונז דורס צו זיין — וואָס טויג אייך, מיר זענען פּונ'ם רעסטאָראַן קוים אַרויס מיט'ן לעבען, און מע האָט אונז אַרויס־בעגלייט שען, מיט כבוד, נאָכגעשריגען אויף דער גאַס און געמאַכט מיט קולאַקעס: — „רוסישע שוויינען! רוסישע שוויינען!“

נאָר דאָס בעסטע האָבען מיר געהאַט דערנאָך, שפּעטער, אינ'ם האַטעל. דאָרט האָבען מיר געהאַט אַ פּערבייסונג פּונ'ם שוואַנגער זיינעם. דער קאָמיסיאָנער פון לאַמפּענלעזער און אַבאזשורען האָט אָנגעקלאַפט צו אונז אין דער מיר אַרײַן, אַרײַנגעקומען מיט נאָך איינעם אַ דייטש, אויך מיט אַ צילינדער, נאָר אָהן אַ מענרעווע־דענרע, און האָט אונז געפּרענט: „אויף וואָס פאַר זײַן אַרפּן האָבען מיר זיך ערלויבט איהם צו בעלעדריגען הינטער די אויגען?“ ... בשעת מעשה האָט ער געקלאַפט מיט'ן שטעקען אין טיש אַרײַן און איז געווען אזוי רויט, אז איך האָב מיך דערשראָקען, אָנגעהויבען מורא האָבען פאַר קלעפּ, אַ קשיא אויף אַ מעשה: וואָס אַ דייטש קאָן בײַ זיך אין וויען?

נישט אזוי האָט אָבער בעקלערט די זאַך די מוהמע נחמה פון אַצעלעס. זי האָט זיך, אפּנים, ווינציג־וואָס איבערנעשראַקען פאַר'ן דאָזיגען דייטש. האָט זי זיך אויפּגעהאַפט פּונ'ם אָרט און איז צו־

געשפרונגען צו איהם גלייך אין פנים אריין, זיך גענומען מיט ביידע הענד ביי די זייטען און האָט איהם אויסגע'לומר'ט אַ צע-טעל, און דוקא אויף פראָסט אידיש:

— הער נאָר אויס, דו קירע-דייטש, דו שוטה בן פיקהאַלץ, דו לאַמפענגלאָז, איך וועל מיר נאָר אַ מעשה אָנטהון! דו מיינסט דאָך אַוודאי, אז מע האָט זיך דערשראָקען פאַר דיין טענדעווערענ-דע מיט'ן שוואַרצען קוימען, וואָס דו טראָגסט אויפ'ן קאַפּ? סך הכל האָסט דו דאָך ביי אונז אויסגענאַרט די עטליכע פאַר גילדען אומזיסט און אומנישט, ווי אַ פראָסטער מאַשעניק! דו מיינסט, מע ווייסט נישט, ווער דו ביזט, דו אָפגעריסענער דלפון, דו נאַ-קעטער כתריליק? געהסט נישט אַוועק? אַט פאַהר איך אַריין צו דיר אין פנים אַריין און פליק דיר אויס דאָס בערדעל עד פרוטה אהת, פאַרשטעהסט דו מיד, וואָרום איך האָב שוין אויף מיין לע-בען געפאַטשט אַזעלכע לייט, הערסט דו, וואָס דו וועסט זיך ביי זיי באַהאַלטען אין קעשענע! וואָס זאָגט איהר, איך בעט איהר, אויף דעם משוגענעם דייטש מיט דעם לאַקשען-טאַפּ, איך וועל מיר נאָר אַ מעשה אָנטהון? ...! פאַלג מיד, נעם דעם וועג, וועסט דו בעסער מאַכען! ...

.....

איך ווייס נישט, צי ער האָט זיך טאַקי איבערגעשראָקען פאַר דער מוהמע נחמה, וועלכע האָט אויסגעזעהען אין דער מינוט, ווי אַ צערייצמע ספּאַלאַשעמע הוהן, וואָס איז גרייט אויסגראַבלען אַייך די אויגען, צי ער האָט גלאַט נישט געוואַלט האָבען צו טהון אין וויען מיט אַ אידינע פון אַצעלעם — מיין דייטש מיט דער טענ-דעווערענדע האָט גענומען דעם צילינדער אין די הענד און די פיס אויף די פלייצעס און האָט געמאַכט פליטה נאָר אויף אַיין אַנדער אופן, אַ שטאַרקען קלאַפּ געטהאָן מיט דער טיר און אויף יענער זייט שוועל געבענשט אונז מיט'ן געוויסען נאָמען „רוסישע שוויי-נען“, וואָס מיר זענען צו דעם שוין אַזוי צוגעוועהנט געוואָרען.

אשמייגער, ווי מיר זענען געוועהנט צו א „גוט מאָרגען, גוט יאָהר“.
 פון דעמאָלט אָן האָב איך אָנגעהויבען פאַר דער מוהמע נחמה
 פון אָצעלעס האָבען דרד-אריי. זי איז ביי אונז ביידען געוואָרען
 אין די אויגען העכער מיט נייען-און-נייענציג פראָצענט, און ס'איז
 ביי אונז געבליבען, מיר זאָלען זיך מיט איהר אונטערוועגענס שוין
 טאָקי מעהר נישט צעשיידען.

מאַריענבאָד

נישט קיין ראַמאָן, נאָר אַ פּערפּלאַנטעניש צווישען
צוויי שטעדט: וואַרשע און מאַריענבאָד, דורך 36
בריוולעך, 14 ליעבעצעטעלעך און 46 דעפּעשען.

געשריבען אין יאָהר 1911

מאַריענבאָד

1.

בעלזי קורלענדער פון בערלין צו איהר מאן שלמה קורלענדער אויף די נאָלעווקים
אין וואַרשאָ.

לבעלי היקר מוהר"ר שלמה נ"י.

איך קום דיר צו מעלדען, אַז דערווייל בין איך נאָך אין בער-
לין און וועל ערשט קאָנען אַרויספאַהרען קיין מאַריענבאָד הילוי נאָך
שבת. איך דאַרף מיך פאַר דיר נישט פערענטפערען, נאָר דו קאָנסט
מיר גלויבען, אַז איך בין כלל נישט שולדיג, וואָס ס'האָט זיך אַזוי
געמאַכט, אַז איך זאָל מיך פעהאַלטען אין בערלין אַ נאַנצע וואָך
צייט. אַז דו וועסט אויסהערען ביו'ן סוף אַלסדינג, וואָס איך האָב
דאָ איבערגעטראָגען, וועסט דו אַליין זאָגען, אַז מע קאָן נישט אויס-
רעכענען אַ זאָך אויף צופריהער. „אַ מענש טראַכט און גאָט לאַכט“.
אַזוי איז די מעשה:

איך האָב גערעכענט צו פערברענגען אין בערלין מעהר נישט,
אַז איין טאָג, העכסטענס — צוויי. וואָרום וואָס דאַרף געדויערען
זיין ביי'ם פראָפּעסאָר? וואָלט געווען גוט, ווען איך ברענג אַראָפּ
דעם פראָפּעסאָר צו זיך. האָב איך מיר אָבער איבערגעלעגט: צו
וואָס זאָל איך דיר אויסברענגען איבעריגע דרייסיג מאַרק, וואָס
קאָנען צוננץ קומען אויף עהים אַנדערש? איך הער אַזוי אויך אָפּט-
מאָל פון דיר, אַז עס געהט אַוועק אַ סך געלד, און די צייט, זאָנסט

דו, איז איצט אויך נישט אין בעסטען, און נאך כדומה אזעלכע
 אַנצוהערענישען הער איך פון דיר... און מחמת דעריבער האָב איך
 שוין נישט געוואָלט פערפֿאַהרען אין יענעם האַטעל אויף דער
 פריערדיכשטראַסע, וואָס מיין קרובה חוה'לע האָט מיר געהאַט
 אויפגעשריבען. ווי קאָן איך מיר גלייכען צו חוה'לע טשאַפניק?
 חוה'לע מעג אויסברענגען וויפיעל זי וויל, וועט איהר קיינער נישט
 זאָגען, וואָרום חוה'לע איז נישט דאָס צווייטע ווייב ביי איהר מאַן,
 אזוי ווי איך, און איהר מאַן האָט נישט קיין קינדער פונ'ם ערשטען
 ווייב, אזוי ווי מיין מאַן, און בערעל טשאַפניק ציטערט נישט אזוי
 איבער'ן גראַשען, ווי דו, און האָט נישט מורא בלייבען איין אָרעמאָן
 אויף דער עלטער, ווי דו האָסט מורא. איך מיין נישט, חלילה,
 קיין זאך, איך זאָג עם גאַנץ ערנסט, אַז איך וויל דיר נישט אויס-
 ברענגען קיין איבעריגס, און מחמת דעריבער האָב איך מיר אָפּ
 געשטעלט דאָרט, וואו אַלע אונזערע נאַלעווקער שמעלען זיך אָפּ,
 ביי דער פערעלצווייג, דאָס איז אַ אַידינע איין אלמנה, זעהר אַ
 וואָהלע בעל-הבית'טע און איין עהרליכע, קאָכט אויסגעצייכענט און
 נעמט נישט טייער, און ס'איז נישט ווייט פון אומעטום. פאַר צעהן
 פעניג ביזט דו אויף דער לייפציגער שטראַסע, ביי ווערטהיימער'ען.
 און ווי איז דאָס מעגליך זיין אין בערלין און נישט אַריינגעהן אויף
 אַ מינוט צו ווערטהיימער'ען? דו זאָלסט זיין איין מאָל ביי ווער-
 טהיימער'ען, וואָלסט דו אַליין געזאָגט, אַז ס'איז אונגעגליך. דעם
 נאָמען ווערטהיימער האָב איך געהערט נאָך אין וואַרשאַ. נאָר איך
 האָב מיר קיינמאָל נישט פאַרגעשטעלט, אַז עם קאָן זיין אויף דער
 וועלט אזאַ מין געוועלכ. וואָס זאָל איך דיר זאָגען, בעלי היקר? עם
 לאָזט זיך נאָר נישט בעשרייבען! וואָס איין אויג קאָן זעהען און וואָס
 אַ מויל קאָן רעדען! און מענשען — אַ שפּילקע נישט דורכצוואַר-
 פען! און אַלסדינג בזיל הוול, פונקט די העלפט געגען די מקחים,
 וואָס ביי אונז אויף די נאַלעווקיס, שמעל דיר פאַר: צוויי מאַרק
 אַ טויז נאָזטיכלעך! אָדער פאַר אַכט און נייענציג פעניג אַ פאַר
 זאָקען זיידענע, וואָס דו וועסט זיי נישט קויפען ביי אונז פאַר קיין

רובעל מיט צוואנציג, צי, אשטייגער, פאר אכט און זעכציג פעניג א וואנדויגער — נה, קאן מען לעבען? איך רעכען, אז גאָט וועט העלפען, איך וועל פאָהרען צוריק אַהיים געזונדערהייד, זאָל איך פאָהרען וויעדער איבער בערלין, נישט איבער וויען, — וויען איז, זאָגט מען, אַ העק, אַ פוסטקע אַקעגען בערלין — און ערשט דעמאָלט זיך אַריינחאַפען צו ווערט היימע'ר'ען און מיט אַ ריינעם קאַפּ זיך אַ נעם טהון אַיינקויפען אין בעל־הבת־ישקיים אַריין אַלסדינג, וואָס כּע דאַרף: אַביסעל גלאָזוואַרג און אַביסעל פאַיאַנס און אַנדערע שטוב־זאַכען, היינט זיידענשטאַף און מעבעל און פּערפומען. פאַר דער גרעניץ זאָלסט דו קיין יסורים נישט האָבען. איך וועל מיר שוין מסתמא אַיין עצה געבען. הוה'לע טשאַפניק פיהרט־אַריבער אַלע יאָהר גאַנצע קאַסטענס. דערווייל האָב איך מיר נאָך כּמעט גאַרנישט געקויפּט, אויסער אַביסעל וועש, אַ פאַר זומערדיגע שיד, נאָך אַ היטעלע, און אַ שלאָפּראַק פון הוילע סטענגעס, אַ האַלב טויז אונטערשטע קליידלעך, אַ גרינעם זיידענשירם, הענטשקעלעך, שפיצלעך און פּריזלעך מיט נאָך אַזעלכע זאַכען, וואָס איך מוז עס האָבען קיין מאַריענבאַד. און ווייל איך בין שוין געווען ביי ווער־טהיימע'ר'ען, האָב איך מיר נישט געקאַנט אַיינהאַלטען און געהייר־טען אין אַיינ־וועגס אַריינפאַקען אַ האַלב טויז טישטיכער מיט צוויי טויז סערוועטלעך מיט אַ מאַשינדעל אויף צו שלאָגען פוטער. איך האָב חרטה, ווי הינט עמען מיר, וואָס איך האָב דיר נישט געפאַלגט און נישט מיטגענומען נאָך אַ פאַר הונדערטער. אַ גרויסע נאַריש־קייט פון מיר, וואָס איך האָב מיר געוואָלט אויספיינען פאַר דיר, אז איך בין נישט אַזאַ גרויסע אויסברענגערין, ווי דו מיינסט. אַ סך מעהר מצוה געווען אין ווערט־היימע'ר'ען, איידער אינ'ם דאָס־טאָר, אויסקרענקען זאָל ער דאָס! נאָך אין בערלין האָט מיר גער־פעלט אַ דאָקטאָר! קאַרג האָבען מיר דאָקטורים אין וואַרשאָ! מאַהל דיר, די בערלינער דאָקטורים וואָלטען שוין געמעגט וואַרטען. ביז איך וועל זיי שיקען רופען. איז אַכער בעשערט אַיין אומגליק־וועסט דו הערען.

איך בין נאָר געקומען צו פאָהרען אויף דער סטאַנציע, וואָס איך זאָג דיר, ביי דער פּערעלצווייג, נאָך נישט צייט געהאַט זיך אַרומצווואַשען און אָנטהון, ווי עס געהער צו זיין, האָט מען מיך שוין אַ נעם געגעבען: וואָס פאַר אַ דאָקטאָר איך וועל מיר הייסען ברענגען? זאָג איך: „ערשטענס, ווער האָט אייך געזאָגט, אז איך דאַרף אַ דאָקטאָר? זעה איך דען אויס אזוי שלעכט, וואָס מע דער-קענט עס אויפ'ן פנים? און צווייטענס, זאָג איך, האָב איך פון דער היים איין אַדרעס אום פּראָפעסאָר“. רופט זיך אָן צו מיר איי-נער עפּים איין אַלטער בחור מיט אַ נאָז, וואָס סע וואַכסט אויף איהר וויימפּערלעך: „האַט קיין פאַראַיבעל נישט, זאָגט ער, מאַ-דאַם, וואָס איך וועל אייך זאָגען, אָט ווייל, זאָגט ער, איהר האָט איין אַדרעס צום פּראָפעסאָר, מוזט איהר זיך פריהער זעהען, זאָגט ער, מיט'ן דאָקטאָר, וואָרום ס'איז אַ גרויסע נפּקאָמינה, זאָגט ער, פון דעם וואָס א י ה ר וועט זאָגען דעם פּראָפעסאָר, ביז, זאָגט ער, דער דאָקטאָר וועט איהם, זאָגט ער, זאָגען אויף זיין דאָקטאָר לשון“. קאָזט זיך אויס, אז אָט דער אַלטער בחור מיט דער רויטער נאָז וואָהנט טאַקי ביי אָט דער אלמנה פּערעלצווייג, וואָס איך זאָג דיר, און ער איז אַ קאָמיסיאָנער פון דאָקטוירים, דאָס הייסט, ער פּערנעמט זיך דערמיט, וואָס ער ברענגט אַראָפּ אַ דאָקטאָר, אז מע דאַרף, און דער דאָקטאָר ברענגט שוין אַראָפּ דעם פּראָפעסאָר, אָדער ער פיהרט שוין אַפּ צום פּראָפעסאָר אַהיים. געב איך זיי אַנצוהערע-ניש, אז מיך פיהרט מען נישט. „איך בין נאָך, זאָג איך, גאָט זיי דאַנק, אויף אזוי פיעל קרעפטיג, אז איך קאָן נאָך געהן אַ מייל צורפּוס“. רופט זיך אָן צו מיר דער קאָמיסיאָנער מיט די וויימפּער-לעך: „מאָדאַם! ביי מיר האָט איהר, זאָגט ער, גע'פּועל'ט, אז איהר קאָנט געהן דריי מייל צורפּוס. נאָר איך דאַרף אייך זאָגען פריהער, אז ס'איז אַרויסגעוואָרפּען, זאָגט ער, אייער טרחה, אַ בערלינגער פּראָפעסאָר, זאָגט ער, אז איהר קומט צו איהם אַליין אָהן אַ דאָקטאָר, האַלט ער אייך נישט מעהר, זאָגט ער, ווי אַ האַפּטע מינוט, פי־פּפּאַ, אַ קלאָפּ מיט'ן פינגער, איינס-צוויי־דריי, און —

אַראָפּ פון מאַרק. פערטיג. און אז איהר קומט, זאָגט ער, מיט זייער דאָקטאָר, איז גאָר אַנדערע ווערטער. אַ דאָקטאָר קאָן ער נישט אָפּזאָגען. אַ דאָקטאָר מוז ער אויסהערען. האָט איהר שוין, זאָגט ער, פערשטאַנען, צי נאָך נישט? ...

אַזוי לאָנג, אַזוי ברייט, ער האָט מיר אַראָפּגעבראַכט דעם דאָקטאָר. איז מיר דער דאָקטאָר אַפילו באַלד נישט געפעלען אין שלייער. ער קוקט נישט אין די אויגען אַריין, האָט קיין צייט נישט, און רעדט מיט אַ קוויטש. האָסט עפּיס ליעב אַ דאָקטאָר, וואָס קוקט נישט אין די אויגען אַריין און רעדט מיט אַ קוויטש?

אויסגעפּרעגט זיך ביי מיר, ווער און וואָס און ווען, און נוט בעטראַכט מיר פון אַלע זייטען, איז ער אַ בעלן געווען, דער קלוגער דאָקטאָר, מיר אַוועקלעגען אין בעט, איך זאָל איהם ליגען ביי מאָר-גען. מאָרגען וועט ער מיר, זאָגט ער, נאָך אַ מאָל בעטראַכטען. און ערשט דעמאָלט וועט ער מיר, הייסט עס, זאָגען, צו וואָס פאַר אַ פּראָפּעסאָר ער זאָל מיר מעלדען. דערהערט, אז ער וויל מיר אַוועקליעגען, האָב איך איהם אויפגעקלערט, אז פון אַוועקלעגען מיר זאָל ער פּערגעסען. איך בין נישט געקומען, זאָג איך, קיין בערלין ליגען. איך דאַרף זיין, זאָג איך, ביי ווערטהיימער'ען, און דאַרף זיין ביי טיטצען, און וויל, זאָג איך, זיין אומעטום. אויב ער וויל, זאָג איך, קומען מאָרגען, מעג ער קומען, נאָר מיר אַוועקלעגען אין בעט — דאָס, זאָג איך, וועט נישט געהן! ... ער האָט געמיינט, אז ער האָט אָנגעטראָפּען אויף אַ יאַחנע פון די נאַלעווקים און וועט ביי איהר ציהען מאַרקען! איך האָב באַלד אַרויסגעזעהען, אז ס'איז נישט קיין דאָקטאָר, נאָר אַ פּיאָוקע. והראיה, אָט וועסט דו הערען, וואָס אַ בלוטצאָפּער קאָן! די האָר שטעלען זיך קאַפּויר!

אויף אין דערפריה, איך קום מיט איהם צום פּראָפּעסאָר, לאָזט זיך אויס, אז ס'איז גאָרנישט דער פּראָפּעסאָר, וואָס חוה'לע טשאַפּ-ניק האָט מיר פּערשריבען. ס'איז גאָר אַיין אַנדער פּראָפּעסאָר אויף גאָר אַנדערע שלאַפּקייטען. דאָס בין איך געוואָהר געוואָרען ערשט נאָכדעם, אז מע האָט מיר נוט אָנגעמוטשעט, און מיר זענען אַרויס-

געגאנגען פון דארטען און געוועזט זיך פאָהרען. האָב איך געמיינט, מיר פאָהרען אַהיים; צום סוף לאָזט זיך אויס, אז מיר פאָהרען צו נאָך אַ פּראָפעסאָר, און וויעדער נישט צו דעם פּראָפעסאָר, וואָס איך מיינ. צו אַ פּראָפעסאָר איין אַקושער האָט ער מיך גאָר גע-בראַכט צו פיהרען! ווער איך דאָך מסתמא רעכט אויפגעבראַכט און הויב אָן צו גוואַלדעווען. ענטפערט מיר דער דאָקטאָר מיט זיין קוויטשיג קול'כעל, אז איך בין נישט אין וואַרשאָ אויף די נאַלעוור-קיס, איך בין אין בערלין, און אז איך זאָל נישט מאַכען קיין לאַנגע טענות, און אז ער האָט קיין צייט נישט, און אז ער ווייסט בע-סער, צו וואָס פאַר אַ פּראָפעסאָר איך דאַרף! האָסט דו עפּיס צו איהם? און אַט אזוי, ווי איך זאָג דיר, זענען מיר אויסגעווען, לאָז זיך דיר דאַכטען, ביי דריי פּראָפעסאָרען, און אלע דריי פּראָפע-סאָרען, גלייך ווי זיי וואָלטען זיך אויפגערעדט, האָבען געזאָגט אלע אין איין קול: „מאַריענבאָד!“ — ווי באַלד אזוי, צו וואָסער אַ כּפּרה האָב איך בעדאַרפט די פּראָפעסאָרען, און נאָך דריי דער-צו? מאַריענבאָד האָב איך דאָך געהערט נאָך אין וואַרשא. קורץ, שולדיג געווען דעם רוח אַ גאַנג — פאַרפאַלען.

געקומען אַהיים, בין איך געווען אזוי אויסגעמאַטערט, אז איך האָב מיך קוים געהאַלטען אויף די פּיס, און איך האָב מיך שוין, נישט ווילענדיג, געמוזט אַריינלעגען אין בעט אַריין. מיינסט דו דאָך, אז לאַנג בין איך געלעגען? נישט מעהר זאָל דער דאָקטאָר לעבען אויף דער וועלט. עס האָט מיך אין דער גיך געגעבען אַ טראַג-אויף פון בעט, גלייך ווי אַ דונער וואָלט מיך דערשלאָגען. שמעל דיר פאַר אַ חשבון פון אַ פעלד-גולן: איך זאָל איהם בעזאַהלען, זאָגט ער, אַכציג מאַרק! פאַר וואָס אַכציג מאַרק? „אַ פּראָסטער חשבון, זאָגט ער: צוויי וויזיטען צו צעהן — איז צוואַנציג. דריי קאָנסוליומס ביי דריי פּראָפעסאָרען צו צוואַנציג — איז זעכציג. און זעכציג מיט צוואַנציג איז, זאָגט ער, אלע מאָל און אומעטום אַכציג.“ האָב איך אויפגעהויבען מסתמא אַזא סקאַנדאַל, אז מע איז זיך צע-נויפגעלאָפּען אלע: די בעל-חבית'טע די אלמנה, דער אַלטער בחור

דער שלים-מזל און אלע איבעריגע געסט. "וואו זענען מיר? — האָב איך מיך צעשריען אויף זיי. — אין בערלין, צי אין סדום? עס איז ביי אייך ערגער, זאָג איך, טויענר מאָל, ווי ביי אונז אין רוסלאַנד! נישט קיין דאָקטוירים זענען ביי אייך, זאָג איך, נאָר חולינאַנעס! פּאָנראַמשטיקעס!" מיט איינעם וואָרט, וואָס מיר איז געקומען אויפ'ן מויל, דאָס האָב איך זיי געזאָגט. און לאָז זיך דיר דאָכטען, עס האָבען זיך אַריינגעלעגט מענשען, און מע האָט אונז קוים מיט צרות אויסגעגלייכט פאַר פינף און פּופּציג מאַרק. פינף און פּופּציג מכות זאָלען זיך איהם זעצן, דעם שעד נעם דאָקטאָר, אויפ'ן פנים! ביזט דו שוין פאַרטיג? האָב צייט. ס'איז נאָך פאַרהאַן איין אַלמער בחור מיט אַ רויטער נאָז מיט ווייטפערלעך, הייסט ער זיך אַ הויז בעצאָהלען פּופּצען מאַרק, וואָס איז דאָס? דאָס איז, זאָגט ער, זיין קאָמיסאָן פאַר'ן דאָקטאָר, וואָס ער האָט מיר, זאָגט ער, רעקאָמענדירט. וואָס זאָגסט דו צו אַזאַ פּראַדאָס? עס האָט מיך אַזוי פּערקאָכט ביי'ם האַרצען, אַז עס האָט זיך מיר אָפּגערוּפּען מיין אומגליק, און איך בין געבליבען ליגען מיט אַ מינגרען ביז'ן אַנדערען טאָג. אַ קלייניגקייט — אַזוי פיעל געלד אַרויסצווואַרפען, און פרעג — אויף וואָס? אויף ווען? וואָלט נישט גלייכער געווען צעהן טויענר מאָל דאָס איבערלאָזען בעסער ביי ווערטהיימער'ען? איך עס מיך אויף אַ לעבעדיגע, וואָס איך בין נישט געקומען אַהער מיט איין וואָך פּריהער, וואָלט איך געטראָפּען דאָ מיין הוה'לע — פּאָרט אַ קרובה, און וואָלט נישט אַריינגעפּאַלען צו אָט די פּיאַווקעס אין די הענד אַריין. אַ שטיקעל גליק, וואָס בערלין איז אַ שטאָדט, וואָס איז פאַרהאַן וואָס צו זעהן; אַנישט, וואָלט איך קראַנק געוואָרען פאַר דאָסאַדע. און צו זעהן איז דאָ אין בערלין אין איין טאָג אַזוי פיעל, וואָס דו וועסט דאָס נישט זעהן ביי אונז אין וואַרשאַ אין דרייסיג יאָהר אַפילו. אַ הויז ווערטהיימער'ען און טיטז און נאָך אַזעלכע געוועל-בען, איז פאַרהאַן אין בערלין אַ "ווינטערנאַרטען" מיט איין "אַפּאָ-לאָטהעזאַטער", מיט אַ צירק "שומאַן" און מיט אַ צירק "בוש".

היינט איז דאָ, זאָגט מען, אַ „לכנה-פּאַרק“ — איז דאָס נאַרנישט צו בעשרייבען. איך קלויב מיך ערשט געהן אַהינצו, אַם ירצה השם, מאָרגען, וועל איך דיר שוין מאָרגען בעשרייבען. דערווילע זיי גער זונד און זאָגן שבע-רחל'ען, זי זאָל אַכטונג געבען נישט בלוז אין קיך, נאָר אויף דער גאַנצער שטוב זאָל זי אַכטונג געבען. איך האָב פאַר'ן אוועקפּאָהר פּערגעסען פּערשרייבען אַ קעלנערעל מיט צוויי ציכעלעך אין קויטיגען גרעט. און אַ סלאָי איינגעמאַכטס האָב איך אָנגעהויבען אַ טאָג פאַר'ן אוועקפּאָהר, איז פון איהם זאָל זי נוצען אין קיך אַריין און נישט אָנרוהרען מעהר פון די איינגעמאַכטסען. וואָס אויפ'ן באלקאָן אונטער'ן קאַסטען. און בריעף זאָלסט דו מיר שרייבען, למען השם, קיין מאַריענבאָד פּאַסט רעסטאַנט, ווי מיר האָבען אָפּגעשמועסט.

פון מיר דיין פרוי בעל צי קורלער ר.

2.

שלמה קורלענדער פון די נאַלעוויקס איז וואַרשאַ צו זיין פריינד חיים סאַראַקער אין מאַריענבאָד.

ליעבער פריינד חיים.

איך האָב צו דיר, ידידי, אַ קליינע בקשה, דאָס הייסט, נישט קיין קליינע, נאָר טאַקי אַ גרויסע בקשה. אַ גאַנץ גרויסע! עס האָט מיך געטראָפּען, ליעבער פריינד, איין אומגליק: מיין בעלציי פּאָהרט קיין מאַריענבאָד. וואָס עפּיס פּלוצים קיין מאַריענבאָד? פּרעג מיך עפּיס גרינגערס. זי זאָגט, אַז זי איז נישט געזונד און מוז האָבען מאַריענבאָד. און דער דאָקטאָר זאָגט אויך, אַז זי איז נישט געזונד און מוז האָבען מאַריענבאָד. און אַז צוויי זאָגען שכוּר, דאַרף דער דריטער געהן שלאַפּען... נאָר בסוד וועל איך דיר איבערגעדען — און איך בעט דיר, אַז צווישען אונז זאָל עס טאַקי בלוז בען, — איך פּערשטעה דעם שכל פון מאַריענבאָד. אַז די מאַדאַם טשאַפּניק פּאָהרט קיין מאַריענבאָד, היינט פאַר וואָס זאָל די מאַדאַם

קורלענדער אויך נישט פאָהרען קיין מאַריענבאָד? זי גלייכט מיך צו בערעל טשאַפּניק! זי ווייסט נישט, אַפּנים, אַז דאָס, וואָס טשאַפּניק קאָן — קאָן נישט איך, נישט דו, נישט קיינער. טשאַפּניק ניס קאָן אָפּווערן אַ קיילעכיג יאָהר אין דער שענסטער דירה, ווי אַ מאַנאַרך, און גאָר פּערגעסען, אַז פאַר אַ דירה דאַרף מען צאָהלען דירה־געלד. נישט היינט געדאַכט, אַז טשאַפּניק איז ביי מיר גע- זעסען אין שכנות, האָב איך געמיינט, אַז איך וועל פון איהם בעי- קומען די טשאַכאַטקע. אלע טאַג פּלעגט ער זיך הייסען מאַכען רעמאַנט, און מיט מיר פּלעגט ער זיך שאַפען, ווי מיט אַ סטרווש. זיין אַנדערען וואָלט איך אַרויסגעוואָרפען אויף דריי שפּענדלעך, און מיט איהם האָב איך געמוזט אָננעמען אַ פּולען מויל מיט וואַסער און מאַכען אַ שווייג — צוליעב בעלצ'ן, באַשר וואָס? באַשר ווייל זיין חוה'לע געהער זיך אָן מיט מיין בעלצ'ן גליעד־גליעד־געשוועס- טערקינדער, דעם פּערד'ס־בייטש־שטעקעלע'ס־אָפּידקאווע! וואָס איך האָב מיך אין דעם יאָהר אָנגעזעהען אויף דעם בערעל טשאַפּניק, איז דאָס אויף אַ וואָך צו דערצעהלען. צו בערעל טשאַפּניק, אַז עס קומט דער קצב מאַנען פאַר פּלייש, עפענט ער איהם מיט'ן קאַפּ די טהיר: אַ העזה פון אַ קצב — גאָר מאַנען פאַר פּלייש! און צו דער מאַדאַם טשאַפּניק, אַז מע קומט מיט אַ חשבון פון גע- וועלכ, געהט מען אזוי לאַנג, ביז מע צערייסט צוויי פּאָר שיד און מע הערט אויף צו געהן. פון שניידערס און פון שוסטערס רעדט מען נישט; מע ווייסט שוין, אַז צו טשאַפּניק'ען נאָך געלד געהט מען נישט, וואָרום מע וועט ניט נתנ'ען. וואָס דאַרפסט דו מעהר? אָט איז דאָ נישט לאַנג געווען ביי זיי אַ וועטשערינקע, די מאַדאַם טשאַפּניק איז געווען אַ אימעניניצע, סאַמע פאַר'ן אָפּפּאָהרען קיין מאַריענבאָד, — האָסט דו געדאַרפט זעהען, וואָס דאָרט האָט זיך אָפּגעטהאָן! איך בין נישט געווען, נאָר מיין בעלצ'י דערצעהלט, אַז מיט אַזאַ קאַלאַציע וואָלט מען שוין געקאָנט חתונה מאַכען צוויי טעכטער. דאָס עסען האָט מען בעשטעלט ביי העקסעלמאַנען אין רעסטאָראַן, און וועטשערע איז געווען כיד המלך: פּיש, און פּלייש.

און געבראָטענס, און וויין, און ביער, און וואָס דו ווילסט. די פלעשלעך האָבען געקנאַקט, משרתים האָבען בעדיענט, ס'איז גע-ווען „ליהודים“, און, ווי געוויינטליך, האָט מען פערלעגט א „בענ-קעל“, און דער באַנקיר איז געווען טאַקי טשאַפניק, און נעוואונען האָט טאַקי וויעדער טשאַפניק — ער קאָן די מלאכה! גאַנצע הונד-דערטערס, זאָגט בעלצ'י, זענען געווען אין באַנק. פון דעסטוועגען, אז העקסעלמאַן איז געקומען אויף מאָרגען מיט אַ רעכענונג, האָט מען פון איהם געמאַכט אזא געלעכטער, אז ער שעמט זיך שוין גאָר אויסצוזאָגען... נאָר איך האָב מיך פעררעדט פון טשאַפניק'ען און כמעט פערגעסען אָן מיין בקשה.

מיין בקשה איז אָט וואָס: אזוי ווי מיין בעלצ'י פאָהרט, הייסט עס, קיין אויסלאַנד דאָס ערשטע מאָל אויף איהר לעבען, זי ווייסט נישט, וואו אַ מיר עפענט זיך און קען נישט די שפראַך, לכן זאָלסט דו זיין אזוי פריינדליך איהר קומען צו הילף, רעקאָמענדירען אַ רעכ-טע סטאַנציע, אַ גוטען דאָקטאָר, אַ כשר'ען רעסטאָראַן, — מיט איינעם וואָרט, זאָלסט זיין פאַר איהר וואָס מע רופט אַ וועגווייזער. אגב, וועל איך דיך בעטען, זאָלסט נאָכקוקען, מיט וועמען זי בע-געענט זיך דאָרט, און מיט וועמען זי קומט זיך צענויף. איך וויל, פערשטעהסט דו מיך, זי זאָל זיין אַביסעל ווייט אָפגעשיידט פון דער מאַדראַם טשאַפניק. וואָס האָב איך, אייגענטליך, צו דער מאַ-דראַם טשאַפניק? זי האָט מיר קיין געשעפט נישט קאָלי געמאַכט; נאָר איך וויל נישט, מיין בעלצ'י זאָל זיין קנעפעל שבקנעפעל מיט דער מאַדראַם טשאַפניק, האָטש זיי זענען גליעד-געשוועסטערקינדער. איך וויל נישט, אז זי זאָל זיין איהר אַפּיטרוּפּס, אז וואָס די מאַ-דראַם טשאַפניק זאָגט — איז גוט, און וואָס די מאַדראַם טשאַפניק טהוט'אָן — איז שען, און וואָס זי דערזעהט אויף דער מאַדראַם טשאַפניק — דאָס ווילט זיך איהר. גלויב מיר, ליעבער פריינד, עס געהט מיר נישט אין געלד. דו ווייסט, אז איך בין, חלילה, נישט אזא קמצן, און מיין בעלצ'י פיהרט ביי מיר אויס, ווי מע זאָגט, דאָס טעלערעל פונ'ם הימעל — פאָרט דאָס צווייטע ווייב. דאָס

צווייטע ווייב, זאָל אַ מען, און אַ בתי־חירה פיהרען־אויס אַלסדינג. נאָר וואָס דען? איך וויל נישט, אז וואו צוויי זאָל מיין ווייב זיין אַ דריטע... וואָס קומט מיר דערפאַר? איך האָב אַזוי אויך גענוג שונאים אויף די נאַלעווקים, וואָס וואָלטען מיך דערטרונקען אין אַ לעפעל וואַסער. און ווער שמועסט, זינט איך האָב חתונה געהאַט פאַר בעל־ציון, וואָלטען זיי זיך וועלען נוקם זיין אָן מיר, איך ווייס נישט פאַר וואָס, גלייך ווי איך וואָלט עמיצען אָנגעריהרט אין כבוד אָדער אין פרנסה. באַשר, זאָגען זיי, זי וואָלט געקאָנט זיין מיינע אַ שוור. טאַמער ווייסט דו, וואָס געהט זיך עס אָן מיט זיי? עס זענען שוין געווען שטיגומערעס, וואָס האָבען זיך גע־פרובט מאַכען צווישען אונז אַ ביזן לעבען. פרעג, וואָס האָב איך זיי געטהאָן? דער גאַנצע גוואַלד, למאַי זי איז אַ שענע! אַ רוח זיי אין פאַטער און מוטער אַריין — און אז איך זאָל געווען חתונה האָבען דאָס אַנדערע מאָל און נעמען אַ מיאוסניצע, וואָלט זיי שוין געווען בעסער?

הכלל, ליעבער פריינד, קיין סך דאָרף איך מיט דיר נישט שמוע־סען. איך מיין, אז דו פערשטעהסט שוין דעם מיין, וואָס איך מיין... איך וויל, אז דו זאָלסט זי האַלטען אויפ'ן אויג און זאָלסט מיר אַריינשרייבען אַמאָל אַ בריוועל פון דיין מאַכען, וואָס דו מאַכסט, און פון מיין בעל־ציון, וואָס זי מאַכט. און אז זי וועט זיך ווענדען צו דיר נאָך געלד, — איך האָב איהר געגעבען דיין אַר־רעם — זאָלסט דו איהר אַרויסגעבען אויף מיין רעכענונג וויפיעל זי וויל, געוויינטליך, נישט אויף אַ מאָל, נאָר ביסלעכווייז, ווייל ביי איהר געלד — צווישען אונז זאָל עס בלייבען — האָט נאָר קיין ממשות נישט. איך האָב געוואוסט פריהער, אז ווען איך זאָל איהר מיטגעבען, למשל, פון דאָנען איך ווייס אַליין נישט וויפיעל, איז אַזוי ווי זי פאָהרט איבער בערלין, וועט דאָס דאָרט מסתמא אַוועקגעהן ביי איהר מיט'ן ווינד און מיט'ן רינד. און כך הוה, אַזוי ווי דאָס האַרץ האָט מיר געזאָגט. איך האָב שוין בעקומען פון איהר אַ בריוועל פון בערלין (פאָהרענדיג קיין מאַריענבאָר, האָט זי זיך אַראָפגעזאָפּט

קיין בערלין), שרייבט זי מיר א גרוס, מיין בעלצי הייסט עס, פון עפּים איינעם מיט'ן נאָמען ווערטהיימער, האָט ער א געוועלכ, אָט דער ווערטהיימער, וואָס מע נעפינט, זאָגט זי, ביי איהם פון פּויגעל-מילך. איז זי שוין געווען דאָרט, שרייבט זי מיר, מיט א ווייזט, און ווערלינג איך פּערשטעה, האָט זיך דער ווערטהיימער פון איהר נישט גענאָרט. זי גלייבט זיך צו דער מאַדאָם טשאַפּניק. בערעל טשאַפּניק בעריהמט זיך, אַז ער האָט געהאַט מיטגעגעבען זיין חוה'לען קיין אויסלאַנד אַ תק'ער אויף דער נסיעה. און אַז זי איז געקומען קיין בערלין, האָט זי שוין געשריבען, מע זאָל איהר שיקען נאָך געלר, האָט ער איהר געמוזט אויף דער צווייטער וואָך אַרויסשיקען נאָך אַ תק'ער. ער וואַרפט זיך עס מיט תק'ערס, אָט דער טשאַפּניק! טאָמער ווייסט דו די געשעפטען, וואָס ער טרייבט? אַ מענש זיצט אין וואַרשאַ שוין אפשר צוואַנציג יאָהר, און לאָז מיר עמיצער זאָגען, מיט וואָס האַנדעלט בערעל טשאַפּניק? עס איז זיך אַיין אָפּגעפּוצט אידעל, מיט אַ שען בייכעל, מיט אַ פּיינעם חתוּך-דהכּוּר, און עס רעדט נישט אַיין איבעריג וואָרט; אַיין אויגעל קוקט ביי איהם כלומרשט קיין פּעזוֹזייט, און דאָס אַנדערע טראַכט, ווי אַזוי מע צעשפּילעט דיך און מע בעקומט ביי דיר אַרויס אַ גמילות-חסד אויף צו פּערפּאַלען...

הקיצור, ער איז גאָרנישט ווערטה, אָט דער טשאַפּניק, מיר זאָל לען פון איהם אַזוי פּיעל רעדען. איך בעט דיך נאָך אַ מאָל, היים, דו ווייסט, ווי מיין בעלצי איז ביי מיר טייער. איך האָב גרויס ענמת-נפש, וואָס זי פּאַחרט אַליין. איך וואָלט אויך מיטגעפּאַהרען — נאָר ווי קאָן איך אַוועקוואַרפען דאָס געשעפט? ס'איז ביי מיר סאַמע סעזאָן. איך האַלט אין בויען, און צו נאָט אַ האַפּנונג: אַ יאָהר וועל איך, דאַכט מיר, האָבען גאָר נישט קיין שלעכטס, ווער ליג עס ווייזט זיך, דאַרף זיך מיט דירות אַוועקשטעלען, מיט'ן אוי-בערשטענ'ס הילף, אַ סך העכער ווי פּאַראַיאָהרען. נאָר פאַר מיין בעלצי'ן איז נישט נויטיג, זי זאָל עס וויסען. אדרבה, אויב עס וועט דיך אויסקומען, טענסט דו איהר זאָגען פּערקעהרט... ווי אַזוי צו

דערען — דארף מען דרך נישט לערנען. דו ווייסט שוין. און וויי-
טער איז נישטאָ קיין בעוונדערע נייעס. אונזערע צייטונגען לייענסט
דו דאָך דאָרטען אויך, ווייסט דו שוין מסתמא, אז ביי אונז איז
עפּים נישט אזוי פּריויליך. אַ גרום קאָן איך דיר אָפּגעבען פון דיין
אסת'רען. איך האָב זי געזעהען פון דערווייטען. זי שיינט מיר
גאנץ נאָהענט אויף דער צייט צו זיין. היינט-מאָרגען... טאָמער
אַ יונגעל, ווי אזוי וועט דאָס זיין אָהן דיר אַ ברית? זעה זשע למען
השם, ידידי, טהו ווי איך בעט דרך, און שרייב מיר באַלד אַ תשובה.
פון מיר דיין בעסטער פּריינד שלמה קורלענדער.

.8

בעלצי קורלענדער פון בערלין צו איהר מאן שלמה קורלענדער אויף די נאלעווקים
אין וואַרשאַ.

לבעלי היקר מוהר"ר שלמה נ"י.

איך האָב דיר צוגעזאָגט נעכטען, אז איך וועל דיר בעשרייבען
דעם בערלינער „לבנה-פּאַרק“, וויבאַלד איך וועל נאָך קומען פון
דאָרט. — טהו איך דיר צוליעב, האָטש אפילו דאָס איז אַ זאך,
וואָס עס איז אונמעגליך, וואָרום אז איך זאָל דיר אַ גאנצע נאכט
זיצען און שרייבען, וועל איך דיר דען בעשרייבען אפילו אַ צעהנט-
הלק פון דעם, וואָס מע זעהט זיך אָן אין דעם „לבנה-פּאַרק“? ס'איז
שוין איין מאָל אַ פּאַרק I שטעל דיר פאָר אַ גרויסען פּאַרק פון סאַ-
מע פייער, אַרום און אַרום פייער, אַלע שטיבער זענען יבעגאָסען
פון אויבען ביז אַראָפּ מיט פייער. און גלייך ווי דו קומסט,
מרטסט דו אַרין אין אַ „לאַך-זאַל“, דאָס איז אַ מין זאַל, וואָס
אז דו קומסט אַרין, פאַלט אָן אויף דיר אַ געלעכטער, און דו לאַכסט
אזוי לאַנג, ביז דו ווערסט שיער צעפלאַצט פאַר געלעכטער — וואָ-
רום וואוהין דו גיכט זיך אַ קעהר, זעהסט דו, אז דו האָסט אַ פנים
פון אַ שוואַרץ יאָהר. דערנאָך בעצאהלסט דו און זעסט זיך אויף

אויף אזא מין משוגענער באהן, וואָס פליהט משוגענערוויין איבער
 בערג און איבער טאָלען. אָט טהוט עס דורך אַ הויב־אויף העכער היי-
 זער, און אָט טהוט עס דורך אַ מאַרדעווע אַראָפּ אין אַלדי שוואַרצע
 יאָהר, אין דער שאול תחתיה אַרײַן, אז דו ווערסט שיער נישט צעפאַ-
 לען אויף שטיקער. און עס ווערד אַ קוויטשעריי מיט אַ געפילדער.
 און באַלד נאָך דעם הויבט עס דורך אויף וויעדער אַרויף אויף אַ באַרג.
 און וויעדער אַראָפּגעלאָזט דורך אין דער ערד אַרײַן. ביז דו קומסט
 צוריק אויפ'ן אייגענעם אָרט און בלייבסט שטעהן, ווי אַ נאַר.
 הייסט דיר דער דייטש אויסשטייגען, אַרויסגעהן הייסט עס. געהסט
 דו אַראָפּ, ווי אַ נעכטיגער, און נאָכדעם קומסט דו צו אַ טײך.
 זעהסט דו, ווי מענשען גליטשען זיך אויף שיפלעך באַרג־אַראָפּ און
 פאַלען אַרײַן גלייך אין וואַסער אַרײַן און ווערען נישט דערטרונ-
 קען; נעמט דורך אַן אַ יצירה־ע און דו קריכסט אַרויף אויף טרעפּ
 אויפ'ן באַרג און קויפסט וויעדער אַ בילעט און זעצסט זיך אַרײַן
 אין שיפלע און פליהסט, ווי אַ משוגענער, אין וואַסער אַרײַן, און
 געהסט אַרויס פון דאָרט אַ פערשפריצטער פיטש־נאַס, און דו
 בלייבסט שטעהן און קוקסט זיך אַרום, פאַר וואָס אַ דייטש נעמט
 געלד? פון דאָרט געהסט דו אַביסעל ווייטער, זעהסט דו ווילדע
 מענשען און שוואַרצע ציגיינער פון מצרים, וואָס טאַנצען און זינג-
 גען, דרעהען זיך און שפרינגען, לעקען מיט דער צונג געגליחהטע
 אַייזענס, שטעכען זיך מיט שפיעזען, מאַכען מיט די בייכער, און
 פאַר דעם אַלסדינג צאָפט מען ביי דיר געלד. און אז דו ווילסט,
 פיהרט מען דורך נאָך אַרײַן גלייך אין גיהנם אַרײַן און מע ווייזט
 דיר מתים מיט רוחות מיט שדים, שלענג און עקדישען מיט צרות.
 מיט שלעק, — און דו בענשט גומל, וואָס מע האָט דורך אַרויסגע-
 לאָזט אַ לעבעדיגען. פון קאַפעס, רעסטאָראַנען, מוזיק, שפיעל-
 קעסטלעך, קינעמאַטאָגראַפען, קאַמעדיעס, פאַטאָגראַפיעס און נאָך
 אַזעלכע זאַכען — פון דעם שמועסט מען נישט. דאָס איז דאָרט
 פאַרהאַן, ווי שטערען אין הימעל, און ווען דו זאָלסט זיך נאָר וועלען
 צולאָזען צו די דייטשען און געהן אומעטום וואו מע רופט דורך.

קאָנסט דו אַרויס פון דאָרטען אַ קדוש. מיך האָט די גאַנצע חתונה געקאָסט אַרום און אַרום אַ נישט, אַ צעבראַכענער פעניג. וועסט דו דאָך פרעגען, ווי אזוי איז דאָס מעגליך? וועסט דו הערען אַ שענס.

אַט דער כּהור דער פּראָדאָם מיט די וויימפּערלעך, וואָס האָט ביי מיר אַרויסגעפּרעסט פּופּצעהן מאַרק דערפּאַר, וואָס ער האָט מיר גערעקאָמענדירט דעם שענעם דאָקטאָר, האָט ער מיך דאָס גע- נומען אין דעם „לכּנה־פּאַרק“ אויף זיינע הוצאות, און נאָך מכּבּר געווען מיך מיט זעלצער־וואַסער און מיט שאַקאַלאַד און מיט וואָס דו ווילסט. געזעהען, אַפּנים, אז ס'איז מיר איבער דער טבע, מאַכט ער צו מיר אזוי: „פאַר שענע ווייבלעך, וואָס דאַרפּען האָבען צום דאָקטאָר, בין איך, זאָגט ער, אַ קאָמיסיאָנער, און אויף אַנצוקוקען בערלין בין איך, זאָגט ער, אויס קאָמיסיאָנער, נאָר אַ קאָוואַליער און אַ דושענטלעמען.“ האָסט דו עפּים צו אַזאַ שלים־מוז? שוין געהענדיג צוריקווענס, רופּט ער זיך אָן צו מיר, דער חכּם, און דאָס פּנים לויכט איהם, ווי די זון אין תּמוז: „מאַדאַם! איהר וועט קיין פּאַראַיבעל נישט האָבען, וועל איך אײך עפּים זאָגען.“ זאָג איך: „אַבי אַ קלוגס.“ זאָגט ער: „אַ קלוגס ווייס איך נישט, נאָר פאַר אײך וועט עס, זאָגט ער, זיין זעהר אינטערעסאַנט.“ זאָג איך: „אויב אינטערעסאַנט, פאַר וואָס נישט?“... מאַכט ער צו מיר: „נאָר מיט אַ תּנאי, מאַדאַם, אז איהר זאָלט מיר דערנאָך זאָגען, זאָגט ער, אײער מיינונג.“ זאָג איך: „פאַר וואָס זאָל איך אײך נישט זאָגען?“... זאָגט ער: „ניין, איך מײן, איהר זאָלט מיר, זאָגט ער, זאָגען אויפּריכטיג, נישט פּערליקענען.“ זאָג איך: „למאײ זאָל איך לייקענען?“... זאָגט ער: „ניין, איך מײן, טאָמער געפּעלט דאָס אײך נישט, זאָלט איהר מיר, זאָגט ער, זאָגען, אז עס געפּעלט אײך נישט.“ זאָג איך: „זאָגט, וואָס נודעט איהר?“... שמעלט ער זיך אָפּ און מאַכט צו מיר אזוי: „הערט־זשע אויס, מאַדאַם, עס איז אזוי די געשיכטע. איהר וועט מיר גלויבען, צי ניין? אפּשר וועט איהר מיר גלויבען, און אפּשר ניין. האָטש איך

ווייס נישט, זאגט ער, פאר וואָס איהר זאָלט מיר נישט גלויבען. איך בין אַ מענש, זאָגט ער, איין אויפריכטיגער, וואָס איך האָב — דאָס, זאָגט ער, זאָג איך. איך האָב פיינט, זאָגט ער, האַלבע ווער-טער. ביי מיר איז איינס-צוויי-דריי — און פארטיג. איך דאַרף אַיך זאָגען, זאָגט ער, מאַדאָם, אז איך בין אזא מענש, זאָגט ער, וואָס האָב איך עפּיס, מוז איך עס אַרויסגעבען. האַלטען דאָס לאַנג ביי זיך קאָן איך נישט. איך האָב אַיך שוין לאַנג, זאָגט ער, גע-וואָלט זאָגען, אז איהר זענט מיר געפעלען געוואָרען, זאָגט ער, פון דער ערשטער מינוט, זאָגט ער, וואָס איך האָב אַיך דערזעהען. וואָס וועט איהר, זאָגט ער, זאָגען דערויף? "..." "וואָס זאָל איך, זאָג איך, זאָגען? ס'איז אַייער גליק, זאָג איך, וואָס מיר זענען אין בערלין אויף דער פריעדריכשטראַסע. ווייטער וואָלט איך אַיך, זאָג איך, בעווויזען, ווי אזוי צו זיין אַ נאָחאַל!"... דערמיט האָט זיך אונז זער שמועס געענדיגט, און פון דעמאָלט אָן בין איך געבליבען אָהן אַ קאָוואַליער און מוז געהן אַליין אומעטום. נאָר אָהן אַיין אומ-גליק. בערלין איז נישט קיין וואַלד, און די דייטשען זענען אזעל-כע מענשען, וואָס זיי פוילען זיך נישט, שטעלען זיך אָפּ און הערען דיך אויס אַלסדינג, און וויזען דיר אָן אַלסדינג, וואָס דו פרעגסט ביי זיי. און פערקעהרט, טאָמער פרעגסט דו ביי זיי עפּיס אַ זאָך, וואָס זיי ווייזען נישט, זעהט מען, אז ממש עס עקט זיך זיי דאָס חיות. אַ דייטש בלייבט אַ דייטש.

האָב איך דיר שוין אַרויסגעשריבען אַלסדינג, ווי איך האָב דיר צוגעזאָגט. געב גאָט, איך זאָל שוין קומען געזונדערהייד קיין מאַריענבאָד, וועל איך דיר פון דאָרט שרייבען מעהר נייעס. דערווייל זיי געזונד און שרייב מיר קיין מאַריענבאָד, וואָס הערט זיך ביי אונז אין וואַרשאָ? וואָס מאַכט אסתר סאָראָקער? צי איז זי שוין געלעגען געוואָרען, צי נאָך נישט? און אויב יאָ, וואָס האָט זי גע-האַט: אַ יונגעל, צי אַ מיידעל? אַ שענער יושר פון אַ מאַן. איך מיין טאָגי חיים סאָראָקער. איבערלאָזען אַ ווייב אויף דער צייט און אַליין אַוועקפאַהרען קיין מאַריענבאָד — וואָס איז? ער וויל

„אָפּגעמען“, פּערלירען דעם בויך. ווען דאָס זאָל זיין אויף מיר, וואָלט ער שוין צוריק אויף די נאַלעווקים נישט געקומען. איך וואָלט איהם געלאָזט, ער זאָל שוין בלייבען זיצען דאָרטען, אין מאַריענבאד, אויף שטענדיג. ער וואָלט שוין ביי מיר „אָפּגענומען“ און פּערלירען נישט נאָר דעם בויך אַליין. זאָג דיר, וואָס דו ווילסט, — ער איז דיינער אַ גוטער פּריינד — נאָר מע טהוט נישט אַזוי. עס האָט מיר אויסגעריסען אַ שטיק האַרץ, אַז איך בין גער-ווען ביי איהר זיך געוועגענען. זי איז נישט אַזעלכע, וואָס זאָל זיך בעקלאָגען, נאָר מע זעהט. זיי האָבען שוין אַזאַ מוֹל, ביידע שוועס-טער: סאַי אַסתר, סאַי חנצי, חנצי, זאָגט מען, ווערד נאָך מעהר אויסגעריסען ביי איהר מאַיר'ען. מע האָט מיר געזאָגט דאָ אין בערלין, אַז מאַיר מאַריאַמטישק איז אויך אין מאַריענבאד. און בראַנזי לויפּערמאַן, און לאַה'צי ברויכשטוהל, און די יאַמאַיטישיכע מיט איהרע טעכטער זענען שוין אויך אין מאַריענבאד! אַלע נאָ-לעווקים אין מאַריענבאד. קיין עינדערע נישט! — איך האָף צו טרעפען פון דיר בריעף אין מאַריענבאד, נאָר פּערגעס נישט מיר שרייבען פון אַלסדינג, וואָס אין דערהיים טהוט זיך. זאָלסט נישט פּערלאָזען זיך אינגאַנצען אויף שבער'ל'ען. זאָלסט אַליין איר בערקוקען אַלע טאָג, וואָס זי ברענגט פון מאַרק, און איבערוועגען דאָס פלייש פון קאַב, און למען השם נישט נעמען אָהן געלד קיין זאך, וואָרום די קרעמער, די עהרליכסטע אַפילו, האָבען אַ טבע — זיי שרייבען צו. און טאָמער וועט זיין ביי דיר לאַה די מאַרניצע מיט טענות, אַז איך האָב איהר אָפּגעריסען פאַר דער אַרבייט, און וועט זיך וועלען פּערלאָזען אויף דיין יושר, זאָלסט דו איהר נישט ענטפּערען. דערפאַר, וואָס זי האָט געסטראַשעט מיט'ן סאָנד. זאָל זי געהן אין סאָנד! און פּערגעס נישט, למען השם, אַרוויסיקען מיר געלד קיין מאַריענבאד. איך וועל דיר געבען צו וויסען מיין אַדרעס באַלד, ווי איך וועל קומען צו פּאָהרען. גאָט זאָל העלפּען. איך זאָל שוין קומען געוונדערהייד.

פון מיר דיין פרוי בעל צי קורלענדער.

4

שלמה קורלענדער פון די נאלעווקים אין ווארשא צו זיין ווייב בעלצי קורלענדער
אין מאריענבאד.

לזוגתי היקרה מרת בעלצי שתחי'.

איך האָב דיינע ביידע בריעה פון בערלין ערהאלטען און קום
דיר צו מעלדען, בעלצי היקרה, אז איך בין, ברוך השם, געזונת,
און אז אין דערהיים איז אלסדינג אין בעסטער אָרדנונג. הלאוי
וואָלטען נאָר אלע לאַקאטאָרען וועלען צאָהלען צו דער צייט, מע
זאָל נישט דאַרפֿען האָבען מיט זיי צו טהון. וואָרום אַ חוץ וואָס
עס געהט פֿערלירען געלד, קאָסט נאָך הוצאות, אַדוואָקאטען מיט
פּאַפּיערען מיט שלעק. און דערצו נאָך די בזיונות, וואָס מע האָט.
וואָרום עס זענען דאָ אזעלכע לאַבוסעם, וואָס בעדיהמען זיך, אז
טאָמער וואָרפט מען זיי אַרויס פון דער דירה, וועלען זיי דיך בעד-
שרייבען אויף די גאַזעמען. און איך וויל נישט, מע זאָל מיך בעד-
שרייבען אויף די גאַזעמען. איך האָב עס פּיינט. היינט דאָס בוי-
ען, וואָס איך בוי, שלינגט-אַיין אזוי פּיעל געלד, אז איך ווייס גאָר-
נישט, ווי אזוי איך וועל זיך אַמאָל אויסבאָדען, און דערצו האָט מען
צו טהון מיט גראַבע מענשען, בעל-מלאכות און אַרבייטער, וואָס
קריכען אויפ'ן קאַפּ, האָבען נישט קיין טראַפֿען דרד-אַרץ פֿאַר אַ
בעל-הבית. הכלל, וואָס זאָל איך דיר זאָגען, בעלצי היקרה, ס'איז
צרות מיט צרות מיט צרות! און דאָ קומסט דו מיט דיינע בריוור-
לעך פון בערלין, קאָנסט דו זיך גאַרנישט משער זיין דעם עגמת-
נפש, וואָס איך האָב געהאַט, וואָס דו ביזט נישט געפּאָהרען אויף
וויצען, איידער אויף בערלין. מילא, דו ווילסט זיך זיין ביי'ם פּראָ-
פעסאָר איין עצה האַלטען — מהכתיית. איך וועל דיר, חס ושלום,
נישט פֿערוועהרען, און קיין געלד, ווייסט דו גאַנץ גוט, אז איך
וועל דיר נישט זשאַלעווען דאָרט, וואו עס געהט אין דיין געזונת.

פּוּקח־נפּש. נאָר אַרײַנלאָזען זיך מיט דאָקטוּר־ים־פּיאָווקעס און האָר־
בען צו טהון מיט דריי פּראָפּעסאָרען, וועלען זיי דיר סוף־כל־סוף
פּערדרעהען דעם קאָפּ, אז דו וועסט, חס ושלום, קראַנק ווערען
פון זיי. איז איין מאָל אַוועק, והשנית, פּרעג איך דיך, בעל־צי
היקרה, ווי שאַנעוועסט דו נישט דיין געזונד און געהסט אַרום צו
ווערטהיימער'ען און צו טיטצ'ען האַנדל'ען מציאות? איך גלויב
דיר, אז ס'איז ביי זיי אַלסדינג כּהצ'יחנם. איז, ערשטענס, ביי
מיר דיין געזונד טייערער, און צווייטענס, מיין איך, אז מע קריגט
אין וואַרשאַ אויך די מציאה. פאַר געלד קריגט מען אַלסדינג, זאָגט
מען, נאָר נישט קיין קדחת. אַוודאי איז טאַקי כּדאי, זאָג איך דיר,
זיך שטופּען אין איין ענגשאַפּט — וואָס איז? טאָמער וועט מען
קויפּען אַ פּאַר זאָקען מיט אַ וואַנדזייגער? דאַרף מען אַיינשטעלען
דאָס לעבען דערויף? איך פּרעג דיך, בעל־צי, ביזט דאָך עפּים נישט
פון די נאַלעווקער יענטעס, כּלעבען, ווי קומט דאָס, דו זאָלסט טהון
אַזאַ נאַרישקייט? היינט דאָס אַרומגעהן אַנקוקען בערלין — דאַרף
איך דיר זאָגען, בעל־צי היקרה, אז איך הויב נישט אָן צו פּערשטעהן,
וואָס, אייגענטליך, איז דאָ וואָס צו זעהן אין בערלין? איך שמעל
מיר פּאַר — אַ גרויסע שטאָדט, דריי מאָל, פינף מאָל, צעהן מאָל אַזוי
גרויס, ווי וואַרשאַ, און מויערען שענע, גרויסע, אַ סך שענער און
אַ סך גרעסער, ווי וואַרשאַ, — נו, וואָס זשע האָב איך דערפּון?
צי, אַשטייגער, דו שרייבסט, אז דו ביזט געווען אין טהעאַטער
און אין צירק און אין נאָך אַלעכע ערטער — אַהרט עס מיך נישט.
פּערקעהרט, ביזט דו אין אויסלאַנד, דאַרפסט דו אומעטום זיין און
אַלסדינג זעהן. פאַר וואָס נישט? מיך אַהרט נאָר איין זאַך: לַמאי
זאָלסט דו נישט היטען דיין כּבוד און דיין שטאַט און לאָזען זיך
פּיהרען פון יעדען לעדיגגעהער, וואָס דו קענסט איהם נישט און
ווייסט איהם נישט? גוט, וואָס דו האָסט אָנגעטראָפּען אויף אַ
פּלאַכט, אַ פּראַ־ארם, וואָס האָט געלעגט אויף דיר כּבוד, וואָס טהוט
מען, אז מע טרעפט אָן אויף אַ חוליגאַן, אַדער אַזוי אַ שאַרלאַטאַן?
אין דער פּרעמד, בעל־צי, דאַרף מען זיין געהיט נאָך מעהר ווי אין

דערהיים. מע קאן אמאל האָבען דעם גרעסטען בזיון מיט'ן גרעס-טען אומגליק, היליכה. איך האָב דעריבער געשריבען אַ בריעף צו מיין נומען פריינד חיים סאַראָקער קיין מאַריענבאָד, ער זאָל דיר בעהולפיג זיין אַ מאָל מיט איין עצה, אַ מאָל מיט אַ גוט וואָרט. ער איז אַ מענש, וואָס איז שוין געווען אין אויסלאַנד עטליכע מאָל און איז בעקאַנט מיט זייערע גענג און מיט זייערע מנהגים. און אגב, אַזוי ווי איך האָב מיט איהם חשבונות, האָב איך צו איהם אָנגעוויזען, ער זאָל דיר אַרויסגעבען געלד, וויפיעל דו וועסט בע-דאַרפען האָבען. וואָרום דאָס שיקען פער פּאַסט קאַסט טייער, היינט פערלירט מען אָפטמאָל אויפ'ן קורס, אַז ס'איז נישט בראי דאָס שיקעכץ. לכן זאָלסט דו זיך זעהן דאָרט מיט חיים סאַראָקער און זאָלסט איהם לאָזען גריסען און זאָלסט איהם זאָגען, אַז איך וואָרט פון איהם איין ענטפער אויף מיין בריעף, וואָס איך האָב איהם די טעג געשריבען. און דו זאָלסט איהם איבערגעבען, אַז ביי איהם אין דערהיים איז נאָך דערווייל קיין שום נייעס נישט פאַר געקומען. זיין אסתר האַלט זיך נאָך. און נאָך אַ זאך וועל איך דיר בעטען, בעלצי היקרה, אַז דו זאָלסט זיך האַלטען אַביסעל וויי-טער פון דיין קרובה, חוה'לע משאַפניק. נישט מחמת דעם, וואָס זי האָט נישט קיין שענעם נאָמען ביי אונז אויף די נאַלעווקים, — איך לאָך מיך אויס פון אַזעלכע זאַכען — נאָר גלאַט אַזוי, איך וויל נישט, מע זאָל דיר האַלטען אין מויל יעדער בעזונדער און מע זאָל אויף דיר טייטלען מיט די פינגער. ווייל אין מאַריענבאָד, זאָגסט דו דאָך אַליין, איז איצט אַ שטיק וואַרשאָ. די גאַנצע נאַלעווקים האָבען זיך היינטיגען זומער, זאָגסט דו, אַריבערגעטראָגען קיין מאַר ריענבאָד. קאַנסט פערשמעהן, אַז בראַני לויפערמאַן און לאַה'צי ברויכשטוהל, און אַפילו יאַמאיטישיכע מיט איהרע טעכטער, זאָגסט דו, זענען שוין אויך אין מאַריענבאָד. היינט וואָס ווילסט דו נאָך? בעדאַרפסט דו דיר היטען פאַר זיי, ווי אין איין אויג אַ שטאָך. וואָרום זיי זענען מסוכנ'ע בערעדערניס! אידער אַריינפאַלען צו דער יאַמאיטישיכע אין מויל אַרײַן, איז שוין בעסער אויסברעכען זיך

א פוס. אש"לכהב! און וואָס געהט־אַפּ בראַני לויפערמאַן? און
 לאה'צי ברויכשטוהל? וואָס איז מיט זיי די גדולה, וואָס זיי האָבען
 זיך אַוועקגעשלעפט קיין מאַריענבאך — ווייס איך נישט. מילא,
 לויפערמאַן האָט, זאָגט מען, געוואונען היינטיגען יאָהר אין דער
 לאַטעריע, ווילט זיך איהם פטר'ען די עטליכע רובעל, אָבער ברויכ־
 שטוהל? ערשט יענע וואָך איז ער געווען ביי מיר נאָך אַ גמילות־
 חסד, האָב איך איהם אָפגעזאָגט, ווי אַ טוירמען. לייען גמילות־
 חסדים און שיקען דאָס ווייב קיין מאַריענבאך — דערויף דאַרף
 מען שוין האָבען איין עזות! און וואָס דו שרייבסט מיר, בעלצי
 היקרה, איך זאָל אַכטונג געבען אין שטוב, זאָלסט דו זיין גאַנץ
 רוהיג, דו דאַרפסט זעהען זיך נאָר קורירען און קומען אַהיים בשלום.
 ווייטער וועט שוין אַלץ זיין רעכט. און וואָס דו האָסט מורא פאַר
 שבע־דחל'ען, איז דאָס איין איבעריגע זאַך. ערשטענס, האָסט דו
 זי שוין וויפיעל מאָל אויסגעפרובט, אַז זי איז איין עהרליכע, עט
 מעג ליגען גאָלד. און צווייטענס, געב איך טאַקי אַכטונג אויף אַיט
 ליכט ברעקעל. נישט נאָר די צוקער־פושקע, אַפילו דאָס ברויט
 איז ביי מיר אונטער'ן שלאַס. און אָהן געלד האָב איך אַליין אויך
 פיינט נעמען אין די קלויטען. מיר האַנדלען טאַקי מיט עהרליכע
 לייט, אָרענטליכע מענשען, נאָר פון דעסטוועגען זאָל זיך זיי זעצען
 אַזוי פיעל מכות, וואָסערע גנבים זיי זענען. און ווייטער בעט
 איך דייך, בעלצי היקרה, זאָלסט נישט זשאַלעווען קיין געלד און
 זאָלסט זיך דאָרטען אַנטהון כל הפּערגעניגענס מיט כל הוואוילמאַך־
 גען אין דער וועלט, נאָר איין זאַך וועל איך דייך בעטען — אין די
 געוועלבען זאָלסט דו נישט געהן און קיין מציאות זאָלסט דו נישט
 האַנדלען. אַז דו וועסט קומען, אם ירצה השם, בשלום אַהיים, זאָג
 איך דיר צו, אַז איך וועל דיר קויפען אַלסדינג, וואָס דיין האַרץ גע־
 לוסט. צו וואָס טויג דיר שמאַטעס, טישטיכער, נאָומיכלעך — דו
 האָסט זיי קאַרג? צו וואָס דאַרפסט דו אַ מאַשין אויף פוטער שלאָג־
 גען? און וואו וועסט דו זיך אַהינטהון מיט אַ וואַנדזיינער? איך
 האָב מורא, בעלצי, אַז דו זאָלסט אויף דער גרעניץ נישט אַוועק־

לענען, חלילה, דאָס גאַנצע געזונד, וואָס דו וועסט אָנזאַמלען אין מאַריענבאָד, און עס וועט זיין אַרויסגעוואָרפֿען מיין געלד, אַ חוץ וואָס דו וועסט נאָך האָבען בזיונות, ווי פֿאַר דריי יאָהרען די מאַט־דאָס קאָראָלניק פֿון די נאַלעווקים, וואָס האָט אויסגעזעהן אויף דער גרעניץ אַביסעל צו גראָב, האָט מען זי געבעטען, מחילה, אין אַ בעזונדער חדר און אויסגעטהאָן ביז דעם העמד און אָפּגעוויקעלט פֿון איהר העכער פיער הונדערט איילען זיידענע בענדער. פֿון דער מאַלט אָן האָט זי דאָס בעקומען ביי אונז אויף די נאַלעווקים דעם שענעם נאָמען „די קאָראָלניטשקע מיט די סטענגעס“.

זיי געזונד און זעה, למען השם, זאָלסט זיך מיר פֿערריכטען און קומען, אם ירצה השם, געזונדערהייך אַהיים, ווי עס ווינטשט דיר באַמת.

בעלך שלמה קורלענדער.

5.

חיים סאַראַקער פֿון מאַריענבאָד צו זיין פֿריינד שלמה קורלענדער אויף די נאַלעווקים אין וואַרשאַ.

ליעבער פֿריינד שלמה!

איך האָב דיין ליעבען בריעף ערהאַלטען. עס פֿרעהט מיך זעהר, וואָס דו שרייבסט צו מיר אַזוי אָפּענטליך, ווי צו איין אַמת'ען פֿריינד, און עס ויעט מיך נאָך מעהר פֿרעהען, אַז איך וועל דיר בע־הילפיג זיין מיט וואָס איך וועל נאָר קאָנען. אַז דיין בעלצי קומט קיין מאַריענבאָד — דאָס האָב איך געוואוסט נאָך איירער דיין בריעף איז צו מיר אָנגעקומען. ווי אַרום און פֿון וועמען בין איך עס געוואָהר געוואָרען? טאַקי פֿון דער מאַדאַם משאַפּניק. ווי אַזוי? דאָס איך דיר אויסשרייבען די גאַנצע מעשה אַקוראַט, ווי אַזוי ס'איז

געווען. ס'איז במילא נישטאָ וואָס צו טהון, מע ווערד דאָ שיער נישט משוגע, וועל איך ווערען אויף אַ מינוט אַ שרייבער. נאָר איין זאך וועל איך דיך בעטען, שלמה, אז אלסדינג, וואָס איך וועל דיר שרייבען פון דאָנען, זאָל זיין בסוד. דערפאר, וואָס דו האָסט זיך מיט דיין בריעה פערטרויט אויף מיר, ווייל דו האָלסט מיר פאר אַ בעל-סוד, פערטרויע איך פאר דיר אַזעלכע זאכען, וואָס איך וואָלט זיי פאר איין אנדערען נישט געטרויט, אפילו פאר מיין אייגען ווייב, און איך בין זיכער, אז צווישען אונז וועט דאָס בלייבן בען.

קודם דארף מען דיר בעשרייבען דאָס מאַריענבאד, זאָלסט וויי-סען, מיט וואָס מע עסט דאָס און וואָס דאָס איז. אהער קומען צו פאָהרען מענשען, וואָס גאָט האָט זיי געבענשט מיט אַ סך געלד און געשטראָפּט מיט אַ סך פלייש, מיין איך פערקעהרט, געשטראָפּט מיט אַ סך געלד און געבענשט מיט אַ סך פלייש. אַזעלכע מענשען זענען די סאַמע אומגליקליכסטע אויף דער וועלט. זיי ווילען עסען און טאָרען נישט. זיי ווילען געהן און קאָנען נישט. זיי ווילען ליי-גען, לאָזט מען זיי נישט! „איהר דאַרפט געהן, וואָס מעהר געהן, מאַכען מאַציאָן. — זאָגען די דאָקטוירים. — איהר דאַרפט אָפּנע-מען, זאָגען זיי, וואָס מעהר אָפּנעמען“... „אָפּנעמען“ הייסט אויף אונזער לשון — פערלירען דאָס בייכעל, אַביסעל איינדאַרען הייסט עס. און אויף „אָפּנעמען“ איז פאַרהאַן איין מיטעל — מאַריענבאד. עס נעמט אָפּ, ווי מיט די הענד נעמט עס אָפּ! און וואָס איז דער חידוש? אז עסען עסט מען דאָ מכות מיט בכורות, — דער דאָקטאָר לאָזט נישט עסען — און מע לעבט נאָר פון דעם, וואָס מע טרינקט אין דער פריה דאָס ביסעל מים המאָררים, וואָס מע רופט דאָס „קרויצברונען“. אַ טעם האָט דאָס וואַרעמעהייד אויפ'ן ניכטערען האַרצען פון צעהן חלשות'ען, און אז דו טרינקסט, דאַרפסט דו שפאַצירערען, מאַכען מאַציאָן, ווי דער דאָקטאָר רופט עס אָן. און נאָך אזא טרינקעכץ מיט אזא מאַציאָן גלוסט זיך עפּים נעמען אין מויל אַרײַן; געהסט דו אַהיים עסען, דערלאָנגט מען דיר „פריה-

שטיק". נישט קיין עמען. וואָס איז דאָס פאַר איין עמעניש, איך בעט דיך, אז פלייש — נישט, אייער — נישט, זעמעלעך — נישט; אַ שאַל "קאָקע" מיט אַ סוכערעל — אָט דאָס איז דער גאַנצער פריהשטיק. און נאָכ'ן פריהשטיק הייסט ערשט דער דאָקטאָר געהן, מאַכען מאָציאָן, און ערשט דעמאָלט בעקומסט דו דעם רעכטען אַפּע-טיט, און אז עס קומט די צייט פון וואַרעמעס, דאַכט זיך דיר אויס. אז דו וואָלסט אַיינגעשלונגען איין אָכס מיט די הערנער. זאָגט אָבער דער חכם, דער דאָקטאָר: "לא, פעטערשי! אז איהר וועט אזוי אַכ'ל'ען, זאָגט ער, וועט איהר, זאָגט ער, אָפּנעמען אַ פייג, נישט קיין פּוד שמאַלץ, און וועט נישט פּטור ווערען, זאָגט ער, פון אייער טשעמאָדאָן ווי לאָנג איהר וועט לעבען!"

הקיצור, ס'איז אַ גיהנם, וואָס זאָלסט דו קלערען? איין שטיק קעל גליק, וואָס מע קאָן אָנפייפען דעם דאָקטאָר. ער הייסט עמען קדחת — קדחת עם אַליין. ער הייסט געהן — געה. מיר וועלען זיך בעסער אוועקזעצן מאַכען אַ פרעפּעראַנסעל. איז אָבער דער חסרון, וואָס נישט אַלע מאָל איז דאָ אַ דריטע האַנד. מוז מען מאַכען אין צווייען אַ זעכס-און-זעכציג. דו ווייסט דאָך, אז איך האָב עם נישט פיינט. נאָר מיט וועמען קאָן מען דאָ שפּיעלען אין זעכס-און-זעכציג, אז נישט מיט דער מאַדאָס טשאַפּניק? אוי, איז דאָס אַ מאַדאָס! וויפּיעל דו קענסט בערעל טשאַפּניק, איז ער אַ הונט אַקעגען זיין ווייב. ס'איז, זאָג איך דיר, אַ מאַדאָס פון גאַט! שפּיעלען שפּיעלסט זי דוקא נישקשה'דיג. זי וועט פּערשטעקען אין גאַרטעל דריי מאַנסבילען. נאָר וואָס דען? זי האָט פיינט פּער-שפּיעלען מיט סכנת-נפשות! און אז זי פּערשפּיעלסט, צאָהלט זי נישט: "נישקשה, זאָגט זי, איך בין, זאָגט זי, אַ בטוח, און פאַר נויט, זאָגט זי, וועט אייך מיין מאַן, זאָגט זי, בעצאָהלען". וואָס זאָנסט דו אויף דעם צאָהלער? וואָלט זי נאָך געווען אַ האַלבע צרה! איז אָבער אין זעכס-און-זעכציג, וואָלט נאָך געווען אַ האַלבע צרה! איז אָבער דער חסרון — זי האָט ליעב, מע זאָל מיט איהר געהן שפּאַציערען איבער מאַריענבאַד. וואָלט דאָס שפּאַציערען אַליין איך געווען נאָר

צו דערליידען; איז אָבער דער חסרון, וואָס זי האָט פיינט גלאַט אזוי צו שפּאַציערען. שפּאַציערען הייסט ביי איהר — געהן איבער די געוועלבען, האַנדלען מציאות, אָפּמאַרען די דייטשען — שמעקט דאָס שוין מיט אַ גמילות-חסד אויף אַ קורצע צייט, דאָס הייסט, אויף צו פּערפּאלען. אַ שלאַק, זאָג איך דיר, פון זיין ליעבען נאָמען! מע קאָן זיך גאָר פון איהר נישט אויסבעהאַלטען. און ווי אויף צו-להכעיס, בין איך דאָ איינער אויפ'ן ירד. נישטאָ איין מאַנסביל פון די נאַלעווקים. סאַמע נקבות. דו האָסט דאָ בראַני לויפּערמאַן, און לאַה'צי ברויכשטוהל, די מאַדאַם שערענציס מיט דער מאַדאַם פּעקעליס. היינט די יאַמאַיטשיכע מיט איהרע דריי איבערגעוואַכ-סענע מאַמוזעלען, וואָס האָבען אַ שם אין מאַריענבאָד מיט זייערע יאָהרען. זיי וואָלטען געווען נאַנץ פיינע מאַמוזעלען, ווען זיי זאָלען נישט האָבען די געזער. אַ גערעט היינטיגען סעזאָן אין מאַריענבאָד אויף נאַלעווקער ווייבער, און גלאַט אזוי ווייבער, ווייבלעך, דאַמען, דאַמען, אָהן אַ שיעור דאַמען! על-פּירוב זענען דאָס גראַבע וויי-בער פון ביאַליסטאָק, פון קעשעניעוו, פון יעקאַטערינאָסלאָוו, פון קיעוו, פון ראָסטאַוו און פון אָדעס און פון דער גאָרער וועלט, וואָס קומען אַהער כלומרשט אויף דער „קור“, נאָר זייער גאַנצער מיין איז חתנים פאַר זייערע טעכטער, די צייטיגע מאַמוזעלען. אָנגע-טהאַן געהען זיי אין זייד און אין סאַמעט, טראָגען העלזער פּערעל און פיהרען אַרויס זייערע מאַמוזעלען אויף דער אויסשטעלונג. רע-דען רעדען זיי „קאַמעניצער דייטש“ און וואַרפען מיט אויגען אויף יעדען מאַנסביל, ווי איינער רעדט: „ביזט דו אַ בחור, קום אַהער. ביזט דו אַ בעווייבטער, זאָלסט דו געהן אַהין, פון וואַנען דו ביזט געקומען“... אַרום די דאָזיגע „מאַמעס“ דרעהט זיך אַרום, ווי אַ ביהן אַרום האָניג, איינער אַ פאַרשוין מיט אַ צילינדער, וואָס מע רופט איהם סוויורסקי. אָט דער סוויורסקי — דאָס איז אַ איד אַ שדכן, אַ לאַנדשדכן. אַליין איז ער אפילו אַ אונזעריגער, נאָר ער רעדט נישט קיין זשאַרגאָן, האָטש געב איהם אַ קרענק, נאָר דייטש. אַ שידוך איז ביי איהם — אַ „פאַרטי“, אַ חתן איז אַ „ברויטיגאַס“;

„אייער ווייב“ וועט ער דיר קוינמאָל נישט זאָגען. נאָר „אייער פרוי געמאָהלין“. איך זאָג דיר, דעם זיעבעטען חן אָנצוקוקען, ווי די גראַבע מאַמעס מיט די העלוער פּערעל יאָגען זיך נאָך נאָך דעם הערר סווירסקי, רעדען מיט איהם „קאָמעניצער דייטש“, און ער בעריהמט זיך פאַר זיי, „וויפּעל „פּאַרטיען“ ער האָט שוין אויסגע- פיהרט אויף דער קור, און אַלע דורך ליעבע! אונזער יאַמאַיטשי- כע פון די נאַלעווקים מיט איהרע דריי טעכטער האָב איך בעגעגענט שוין עטליכע מאָל אַרומשפּאַציערען מיט דעם הערר סווירסקי, וואָס טהוט נישט אויס דעם צילינדערהוט נישט שבת, נישט וואָך. נאָט מעג איהר העלפּען, מהכתיית, איך ווינש איהר פונ'ם גאַנצען האַר- צען, אז סווירסקי זאָל איהר קריגען אַ „פּאַרטיי“, דריי „פּאַרטיען“ מיט דריי „ברויטיגאַמס“, פאַר אַלע איהרע דריי נעזער, עס מעג זיין אָהן ליעבע, אַבי גיכער, וואָרום ס'איז אַ סברא, אז די יונגערע מעג זיך שוין אָפּשערען, וואָרום זי איז שוין אַריבער שלשים... און אז מיר זאָלען צולעגען צו איהרע יאָהרען די יאָהרען פון איהרע צוויי עלטערע שוועסטער, וועט אינאיינעם, האָב איך מורא, האַפּען עפּיס מעהר ווי אַ מאה... נאָר האַפּט זיי בעני! איך זעה, ווי ווייט מעגליך, די יאַמאַיטשיכע אויסמיידען, וואָרום דו קענסט דאָך זי, וואָס פאַר אַ בערעדערין דאָס איז, אַ וואַנד מיט אַ וואַנד קאָן זי דיר צענויפּפיהרען!

אַצינד, אז איך האָב דיר שוין אַביסעל בעשריבען מאַרענבאָר, מעג איך דיר שוין בעשרייבען, ווי אזוי איך בין געוואָהר געוואָרען, אז דיין בעלצוי קומט צו פּאָהרען.

איך קום אַרויס נעכטען אין דערפריה צום „וואָדאָפּאָי“, טרעף איך די מאַדאַם טשאַפּניק, מיט דער מאַדאַם לויפּערמאַן, מיט דער מאַדאַם ברויכשטוהל, מיט דער מאַדאַם שערענציס, מיט דער מאַד- דאַם פּעקעליס, מיט דער יאַמאַיטשיכע מיט אַלע איהרע דריי נעזער, און נאָך ווייבער — הכלל, די גאַנצע מאַרענבאָרער נאַלעווקים. „גוט מאַרגען“, „גוט יאָהר“. „ווי געאָט עס?“ „וואָס הערט זיך נייעס?“ דערווייל רופּט זיך אָן צו מיר חוה'לע טשאַפּניק: „ווייסט

איהר שוין, אז מיר האָבען מאָרגען אַ נאַסט ביי אונז אין מאַריענבאד-באד? זאָג איך: „נאָט ליעב איך מיט אייער נאַסט. ווער איז?“ זאָגט זי צו מיר: „אנו, זייט אַ חכם און טרעפט.“ „זאָג איך: „וואָס בין איך פאַר אַ טרעפער?“ זאָגט זי: „איך וועל איך זאָגען אַ סימן.“ זאָג איך: „אדרבה, לאָמיר הערען, זאָג איך, אייער סימן.“ זאָגט זי: „נישט אין סימן, נאָר עטליכע סימנים. ערשט טענס, איז זי, זאָגט זי, אַ שענע, דאָס שענסטע ווייבעל פון אלע נאַלעווקער ווייבלעך.“ דאָס האָט שוין פּערדראָסען, ווי איך האָב פּערשטאַנען, אלע איבעריגע דאַמען, וואָרום זיי האָבען אלע פיער זיך איבערגעקוקט מיט מאָדנע אויגען און געוואָרפּען אזא פּיערע-גען קוק אויף דער מאַדאַם טשאַפּניק, וואָס קאָן פּערברענגען אַ קליין שטערטעל אין פּוילען; און די מאַדאַם טשאַפּניק מאַכט זיך, ווי זי זעהט נישט, און רעכענט אויס די מעלות פונ'ם שענעם ווייבעל, וואָס קומט צו פּאָהרען צו אונז קיין מאַריענבאד. „טאָמער וואָלט געווען גענוג, זאָג איך צו איהר, אויסרעכענען מעלות? אפשר ווייסט איהר, זאָג איך, נאָך אַ סימן?“ „דער אַנדערער סימן, זאָגט זי, — זי האָט אַ מאַן, וואָס איז עפּים מעהר ווי צוויי מאָל עלטער פון איהר, וואָרום זי איז נאָך נישט אלט, זאָגט זי, קיין צוואַנציג יאָהר אַפּילו.“

דאָ האָבען אלע איבעריגע דאַמען אויסגעשאַסען מיט אַ געלעכ-טער: „אַ הויז גוישע שבתים און יום־טובים!“... זעה איך, אז ס'איז אַ מעשה אָהן איין עק, רוף איך מיך אָן צו דער טשאַפּניק: „אפשר וואָלט גענוג געווען, זאָג איך, שאַרפּען די צינגלעך, און זאָגען, זאָג איך, ווער איז דאָס ווייבעל, וואָס קומט צו אונז קיין מאַריענבאד?“ מאַכט צו מיר די טשאַפּניק: „שאַט, נאָך אין סימן, זאָגט זי, און איין עק! זי איז, זאָגט זי, טאַקי מיינע אַ קרובה.“ „אזוי? — זאָג איך. — וואָס זשע דרעהט איהר אַ מוח? זאָגט זאָג איך, אז עס קומט צו פּאָהרען בעלצוי קורלענדער קיין מאַריענבאד — און אַ סוף!“ און עס געהט אַוועק אַ שמועס צווישען די דאָזיגע ווייבער וועגען דיין בעלצוי, און מעהר פון אלע, געוויינט-

ליך, יאמאיטשיכע. וואָס זאָל איך דיר זאָגען, שלמה? איך קאָן עס גאָר אזוי פיעל נישט אַרויסשרייבען און וויל עס גאָר אַפילו נישט איבער'חזר'ען. דו דאַרפסט שוין אַליין פערשטעהן, וואָס אַ יאָ מאַיטשיכע קאָן זאָגען אויף דיין בעלצ'ין, און נישט אזוי נאָך אויף בעלצ'ין, ווי אויף דיר! עמיצער זאָל הערען, וואָלט ער זיכער מיר נען, אַז דו האָסט איהר קאַלי געמאַכט אַ יריד, אָדער אַ שידוך. אַ גליק, וואָס ס'איז אונטערנגעקומען דער הערר סווידסקי מיט'ן ציר-לינדער און האָט אַוועקגערופען די יאמאיטשיכע אויף אַ סוד, מסתמא וועגען אַ „פאַרטי“ מיט אַ „ברויטגאַס“.

אַט אזוי בין איך געוואָהר געוואָרען פון דיין בעלצ'ין, אַז זי קומט צו פאָהרען קיין מאַריענבאָר. און ערשט אויף דער נאַכט, אַז איך בין געקומען אַהיים, האָב איך געטראָפּען דיין בריעף. זעהר רעכט, וואָס דו האָסט מיר געשריבען. זיי זיכער, ליעבער פריינד, אַז איך וועל מסתמא זעהן טהון פון דייעטוועגען און פון איהרעט-וועגען אַלסדינג, וואָס דו בעטסט מיך. קאָנסט זיך שוין אויף מיר פערלאָזען. איך וועל נישט זשאַלעווען קיין טרחה און קיין צייט צו שרייבען דיר אַלע מאָל וואָס און ווען... דערפאַר דאַרפסט דו אויך נישט פוילען זיך און שרייבען אָפטער בריוולעך, וואָס הערט זיך עפּים נייעס ביי אונז אין וואַרשאָ. נאָר עפּים פרייליכע נייעס זאָלסט דו מיר שרייבען. איך האָב פיינט טרויעריגע בריעף. ממה נפשך: בין איך אויף דער קור, דאַרף איך פערגעסען פון אַלע צרות און פון אַלע אומגליקען. ס'איז גענוג די צרות, וואָס מע טראָגט אַ נאַנץ יאָהר אין דערהיים. וועסט מיר גלויבען, צי ניין? איך, אַז איך בין אין אויסלאַנד, לייען איך אַפילו נישט קיין בלאַט-צייטונג. איך טהו מיר מיין זאך בשלמות: איך עס און טרינק און שלאָף און געה אויפ'ן שפאַציער און „נעם-אָפּ“ און שפיעל אַ פרעפּעראַנסעל, אויב ס'איז דאָ אַ דריטע האַנד, אַנישט — איז אין צווייען אַ זעכס-און-זעכציג. און ווייטער זיי געזונד. אַם ירצה השם, מאָרגען, אַז דיין בעלצ'י וועט קומען, וועל איך דיר מסתמא

באלד געבען צו וויסען פון אלעס נאך מעהר באריכות. זיי נאך א
מאָל געזונד און מאַך גוטע געשעפטען, ווי עס ווינשט דיר
דיין בעסטער פריינד חיים סאָראָקער.

.6

בעלזי קורלענדער פון מאריענבאד צו איהר מאן שלמה קורלענדער אויף די
נאלעווקים אין ווארשא.

בעלזי היקר מוהר"ר שלמה נ"י.

איך קום דיר צו מעלדען, אז איך בין געקומען בשלום קיין
מאריענבאד און האָב געמיינט, איך וועל טרעפען אויפ'ן באהנהויה
חזה'לע טשאפניק. לסוף לאָזט זיך אויס, אז מיין קרובה האָט מיין
לעצטען בריעה פון בערלין נישט ערהאלטען. אזוי זאָגט זי, נאָר
איך מיין, אז ס'א ליגען. זי האָט מיין בריעה זעהר גוט ערהאלטען,
נאָר זי האָט קיין צייט נישט געהאט געהן מיך אָפנעמען פון דער
באהן. זי איז פערנומען; זי שפיעלט גאנצע טעג אין זעכס-אויף
זעכציג טרעה מיט וועמען? — וועסט קיינמאָל נישט טרעפען,
אפילו ווען דו זאָלסט זיין מיט אכצעהן קעפ — מיט דיין גוטען
פריינד חיים סאָראָקער. אך, ווען זיין אסתר זאָל דאָס וויסען!
א פגירה וואָלט איך זיך געריכט אויף דיין גוטען פריינד! ער
לעבט דאָס דאָ א גוטען טאָג, זאָגט מען, ער באַדט זיך דאָ, זאָגט
מען, ווי א קעז אין פוטער. דאָס בין איך געוואָהר געוואָרען באלד,
ווי איך בין געקומען, פון דער יאמאיטשיכע, איך האָב געהאט די
עהרע זי צו בעגעגענען אויפ'ן וואָקזאל מיט אלע איהרע דריי נעזע-
לעך. זיי האָבען ארויסבעגלייט עפּים א יונגען מאַן. אפנים, א התן
האָט מען געפאנגען, מחמת עס האָט זיך געשארט ארום זיי עפּים
א בלאַזנע פארשוין מיט א הויכען קוימען אויפ'ן קאָפּ, ווייזט אויס,
א שדכן. קיין סך האָט זי מיט מיר נישט געקאָנט רעדען; פון

דעסטוועגען האָט זי צייט געהאַט מיר איבערצוגעבען פּעק מיט נייעס פון אונזערע נאַלעווקער לייט אין מאַריענבאָד, וועלכע איך לאָז איבער אויף איין אַנדער מאָל. דערווייל וועל איך דיר בעשרייד בען די נסיעה פון בערלין קיין מאַריענבאָד.

נישט קיין גוטע נסיעה האָב איך געהאַט, און אַלץ איבער וועמען? איבער דיר און איבער דיין קלאָגען זיך, וואָס דו בע-קלאָגסט זיך אויף די שלעכטע געשעפטען איך האָב געזשאַלעוועט נעמען צווייטע קלאַס און בין געפאָהרען דעם גאַנצען וועג דריטע קלאַס, איז זעהר נישט איינגענעהמען. ערשטענס, איז ענג, נישטאָ וואו צו זיצען. פון צולעגען זיך איז אָפּגערעדט, און אָנגערור-כערט איז ווי אין אַ באָד. די דייטשען רויכערען אַזעלכע מסוכ'כענע ציגאַרען, וואָס פּער/הרג'ענען דעם קאַפּ. און צווייטענס, קוקט מען אויף דער גרעניץ אין צווייטער קלאַס גאָר אַנדערש, ווי אין דרי-טער קלאַס, האַטשט איך קאָן מיך נישט בעקלאָגען, אַז מע זאָל האָבען ביי מיר עפּיס אויסגעטרייסעלט. נאָר פּחדים האָב איך גע-האַט, וואָס איך קאָן דיר גאָר אַזוי פּיעל נישט אַרויסגעבען. איך האָב געמיינט, אַז צווישען בערלין און מאַריענבאָד איז נישטאָ קיין שום גרעניץ. זיי רעדען דאָך אַלע אויף איין שפּראַך, צו וואָס בע-דאַרפען זיי אַ גרעניץ? צום סוף לאָזט זיך אויס, אַז ביי זיי איז אויך דאָ אַ גרעניץ, און די דייטשען האָבען אויך ליעב קוקען און זוכען און נישטערען. האָב איך מיך איבערגעשראַקען נישט אויף קאַטאַוועס. און געשראַקען האָב איך מיך נישט אַזוי פאַר די איר בעריגע זאַכען, ווי פאַר די שפּיצען. ווען איך ווייס, אַז פון בערלין קיין מאַריענבאָד איז דאָ אַ גרעניץ, וואָלט איך מיך שוין מיט די שפּיצען אַנדערש בעוואָהרענט. איך וואָלט זיי אַריינגענייהט אין דער געשטעפטער קאָלדרע, אַזוי ווי די טשאַפּניק טהוט אַלע יאָהר. און איך, שטיא, בין געגאַנגען און האָב זיי פון דער גרינג אָנגענייהט אויף מיינע אַלטע קליידלעך און אַריינגעלעגט זיי אין קוויטנען גרעט. פּרעגט מיך דער דייטש: „וואָס האָבען זיי היער?“ איז מיר אַנטלאָפּען דאָס געזונד. געה איך און עפען איהם אויף דעם טשע-

מאָדאָן און זאָג איהם: „אַלטע קליידער און קויטיגע גרעט“. הערט ער מיך אויס און ווייזט מיר אויפ'ן צווייטען טשעמאָדאָן: „אונד וואָס האָבען זיי היער?“ געה איך און עפען איהם אויף דעם צווייטן טען טשעמאָדאָן, שפּרינגט נישט אַרויס דיין שטרויענער קאַפעליש? איך האָב נאָר פּערגעסען דיר שרייבען, אַז איך האָב דיר געקויפט אַ שטרויענעם קאַפעליש ביי ווערטהיימער'ען אין בערלין, אַיין עכטע פּאַנאַמע. טרעה, וואָס קאָסט זי? איך וועל דיר נישט אויס-זאָגען, ביז איך וועל נישט קומען אַהיים. דו מוזט אַליין טרעפען, וויפּיעל איך האָב בעצאָהלט פאַר דיין פּאַנאַמע. קורץ, אַז ס'איז אַרויסגעשפּרונגען די פּאַנאַמע, בין איך געבליבען אַ געשטאַרבע-נע: ווי קומט צו מיר אַ מאַנסבילשער קאַפעליש? פאַל איך אויף אַיין עצה — איך ווייס, אַז אַ דייטש איז נישט איבעריג קלוג — און איך רופּ מיך אָן צו איהם אויף דייטש: „דאָס איזט מיין פאַ-נאַמע, ביי אונז אין ריסענלאַנד טראָגען אַלע דאַמען מאַנסבילשע פּאַנאַמעס“. ענטפּערט ער מיר דערויף גאָרנישט ניט, און מאַכט צו מיר: „פיהרען זיי רוססישען טיי? האָבען זיי סיגאַרעטען?“ טראַכט איך מיר: מיינע צרות אויף דיין קאַפּ! און רופּ מיך אָן צו איהם, אַז מיט קיין טיי האַנדעל איך נישט, און קיין סיגאַרע-טען דריבער איך נישט. נעמט דער דייטש און טהוט אַ שטרייך-איבער מיט אַ קריידעל איבער אַלע מיינע טשעמאָדאַנעס, פּעקלעך און קווישלעך, ווי איינער רעדט: כשר! דורכגעלאָזט הייסט עס. היינט געה זיי אַ נביא און טרעה, אַז דער דייטש וועט ביי מיר זי-בען גאָר רוססישען טיי מיט רוסישע פּאַפּיראַסען! בעשערט געווען אומזיסטע פּחדים מיט אומזיסטע יסורים. ווען איך פּאָהר אָבער צווייטע קלאַס, וואָלט דער איבערשרעק אויך נישט געווען, וואָרום אין צווייטער קלאַס, זאָגט מען, געהט דער דייטש נאָר דורך פּערביי דעם וואַגאָן און פּרעגט זיך נאָך, אויב ס'איז נישט פּאַרהאַן ביי עמיצען עפּים צו צאָהלען. און ווער איז שולדיג? טאַקי איך אַליין. אַז איך ציטער אויסברענגען דיר אַיין איבעריגען גראַשען. זאָגען זאָגסט דו מיר טאַקי גאָרנישט. נאָר אַז ס'קומט צום חשבון, האָסט

דו א טבע זיפען און קרעכצען און געבען אַנצוהערענישען, אז עס
 געהט אַוועק א סך געלד... איך בין מיך מחיה, וואָס איך האָב
 האָטש אַנגעטראָפּען אין בערלין א ביליגע סטאַנציע מיט איין
 עהרליכער בעל־הבית'טע. די פּערעלצווייג האָט מיר דערלאָנגט פּאַר'ן
 אַוועקפּאַהר, זאָלסט אַנקוקען, א חשובּן, האָב איך געמיינט, איינס
 פון די צוויי: אָדער ס'איז א חלום, אָדער זי איז פּונ'ם זינען.
 שטעל דיר פּאַר: קיין גלאַז מילך רעכענט זי נישט. טיי און צו
 קער האָט זי פּערגעסען. הערינג, רעטאַכלעך, ציבעלקעס, לעבערלעך
 און נאָך אַזעלכע זאכען — דאָס ווערד אַנגערופּען, זאָגט זי, "פּאַר־
 שמאַק". רעכענען רעכענט זי נאָר פּאַר'ן עסען און פּאַר'ן שלאָפּען.
 ווייטער גאָרנישט. און איבערלאָזען טרינק־געלד, ווי עס פיהרט
 זיך אין די האָטעלען, איז מען ביי איהר אויך פטור, וואָרום זי איז
 דאָך אַליין די ריענסט און אַליין די בעל־הבית'טע. איך זאָג דיר,
 נישט קיין האָטעל, נאָר א גן־עדן! נישט אומזיסט שטעהען ביי
 איהר אַלע אונזערע נאַלעווקער דאַמען... היינט דאָס אַרויסבעגליי־
 טען מיך אויפ'ן וואָקזאַל! נישט געלאָזט מיך אפילו א געפּעקטרער
 גער נעמען. אַלסרינג אַליין! און טאַמער איז דיר קאַרג, האָט מען
 מיר נאָך אונטערגעטראָגען א בוקעט פון פּרישע בלומען! דאָס איז
 שוין געווען נישט פון איהר, נאָר פּונ'ם קאָמיסאַנער, דעם אַלטען
 בחור דעם פּראָדאַם מיט די וויימפּערלעך, וואָס איך האָב דיר גע־
 האָט געשריבען אין מיין פּריהעריגען בריעף. אָט א אירדיאַט! נאָר
 פּערגעסען דעם פּסק, וואָס ער האָט געהאַפּט פון מיר אויף דער
 פּריעדריכשטראַסע, טשעפעט ער זיך צו מיר אויף מאָרגען, איך
 זאָל איהם זאָגען, אויפּריכטיג, אויב ס'איז אמת, וואָס ער האָט גע־
 הערט, אז איך האָב א מאַן א זקן פון עטליכע און אכציג יאָהר.
 פרעג איך איהם: "אין אָדעס זענט איהר קיינמאָל נישט געווע־
 זען?" רופּט ער זיך אָן צו מיר אויף ליטוויש (ער איז נאָך א
 ליטוואַק אויך צו די צרות): "וואָסי?" זאָג איך: "אין אָדעס,
 זאָג איך, איז דאָ א טאַמאַטשאַו מיט א חלירע. איינס פון די
 צוויי וואָלט פאַר אַייך געווען, זאָג איך, נישט איבעריג" ... מיינסט

דו אפשר, אז ער האָט זיך געפונען בעלעדיגט? זינט נאָט האָט
 דעלט מיט שלים-מזל'ען האָט ער נאָך אזא שלים-מזל נישט בע-
 שאפען. א סך ערגער פון די צוויי שלים-מזל'ען, וואָס דער אויבער-
 שטער האָט מיר צוגעשיקט דערנאָך אין וועג, שוין זיצענדיג אין
 וואַגאָן דריטער קלאַס. נאָר פון זיי האָב איך האָטש געהאַט א שטי-
 קעל נוי, זיי האָבען מיר ביידע אָפגעטראָטען זייערע פלעצער, און
 איך האָב געקאָנט נישט נאָר זיצען, נאָר אפילו לעגען זיך שלאָפען.
 האָב איך אָבער מורא געהאַט, טאָמער זענען זיי זשוליקעס. א קשיא
 אויף א מעשה? אַרויסגעגעבען האָבען זיי זיך אפילו פאַר זעהר פיי-
 גע מענשען. איינער האָט זיך פאַרגעשטעלט אַלס לאָדזער קאָמיר-
 וואַיאזשער פון דריי פאַבריקען, און דער אַנדערער האָט געזאָגט,
 אז ער האָט א „סקלאַד אַפּטעטשנע“ אין לאָמזשע. רעכטע צוויי
 שלים-מזל'ען! מיך האָבען זיי נישט געוואָלט רופען „מאַדאַם“,
 האָטש געב זיי א קרענק, נאָר „פּרייליך“ און נאָר „מאַמזעל“! זאָג
 איך צו זיי: „פּשעפּראַשאַם, איך האָב שוין א מאַן“. זאָגען זיי:
 „פּשעפּראַשאַם, מיט וואָס וועט איהר אונז איבערצייגען?“ נעם
 איך און ווייז זיי דאָס קידושין-פינגערעל און רוף מיך אָן: „אַט
 דאָס איז אייך ווינציג?“ נעמט איינער, דער וואָס איז א קאָמיר-
 וואַיאזשער פון דריי פאַבריקען, בויגט זיך צו צו מיר, בעטראַכט
 דאָס פינגערעל און טהוט מיר א קוש אין האַנד. נעם איך און
 וואַרף איהם אויף א פאַטש. האָט דאָס געהאַט, זאָג איך דיר, דעם
 זיעבעטען חוץ פון דעסטוועגען מיינסט דו, אז זיי האָבען מיר נישט
 געהאַלפּען אַרויסוואַרפען דאָס געפעק פון וואַגאָן אין מאַריענבאָד?
 זיי האָבען אפילו שטאַרק חשק געהאַט, איך זאָל זיי אויפגעבען מיין
 אַדרעס אין מאַריענבאָד, האָב איז זיי געזאָגט, זיי זאָלען אַביסעל
 צודאַרען. „אז איך וועל מיך נאָך אייך פּערבענגען, זאָג איך, וועל
 איך אייך געבען צו וויסען, זאָג איך, דורך א דעפעש, אָדער דורך
 א שליח“...

אַט אזוי, ווי דו זעהסט, האָב איך געהאַט נישט קיין גליקליכע
 דייווע. א דייווע פון פּחדים מיט שרעק מיט בייזע בענגענישען,

א חוץ וואָס איך בין א נאכט נישט געשלאָפּען, און דער קאָפּ טהוט מיר וועה נאָך איצט, און בין צעלאָמעט, צעבראָכען און מיער, און מחמת דעריבער שרייב איך דיר נאָך פון מאַריענבאָד גאָרנישט. אז איך וועל מיר אויסרוהען און אַרומקוקען, וואו איך בין אין דער וועלט, וועל איך דיר שוין שרייבען פון אַלסדינג. דערווייל זיי געוונד, און געב אַכטונג אין שטוב, פערלאָז דיר נישט אויף שבערדחל'ען. הייס, זי זאָל נאָך אַ מאָל אַרויסנעמען אַלע טעפּיכער מיט אַלע מיין נע ווינטערדיגע מלבושים מיט'ן רויכוואַרג, גוט דורכלופטערען, נאָך אַ מאָל איבערשיטען מיט נאַפּטאָלין. און איך שיק דיר דאָ מיין אַדרעס, און זאָלסט נישט פּערגעסען, למען השם, מיר באַלד אַרויס-שיקען געלד.

פון מיר דוין פרוי בעל צי קורלענדער.

.7

היים פאַראַקער פון מאַריענבאָד צו זיין ווייב אַסתר פאַראַקער אויף די נאַלעוויס אין וואַרשאַ.

טייערע אַסתר!

איך דאַנק דיר פּיעל מאָל, וואָס דו שרייבסט מיר אַזעלכע אָפּ-טע און גוטע בריעף. דו דאַרפסט וויסען, אז ביי מיר אין נישטאָ קיין גרעסערער יום-טוב, ווי אז איך האָב פון דיר אַ בריעף. די פאַסט — דאָס איז דאָס איינציגע שטיקעל פּערגעניגען דאָ, אין דעם וויסטען מאַריענבאָד. ווען נישט די פאַסט, וואָלט מען נאָר משוגע געוואָרען. נישטאָ וואָס צו טהון. נישטאָ מיט וועמען זיך צו בעגעגענען. נישטאָ מיט וועמען אַ וואָרט אויסצורעדען. און דאָס מאַריענבאָד אַליין, אזוי ווי עס אין געווען עטליכע יאָהר צו-

ריק, אזוי איז דאָס פּערבליבען. די אייגענע גראַבע פעמפעקעס, וואָס קומען אַהער מיט זייערע פּולע טשעמאָדאַנעס „אַפּנעמען“, ווער אַ פּוּד און ווער צוויי. די אייגענע גראַבע ווייבער מיט די העלזער פּערעל, וואָס קומען אַהער מיט זייערע צייטיגע מאַמוזעלען זוכען חתנים, האַפּען איידעמס. די אייגענע אַפּגעפּוצטע דייטשען, וואָס האַלטען זיך פּרימער פאַר דער גאַנצער וועלט דערמיט, וואָס זיי טהוען אָן דעם קאַפּעליש צום עסען און גאָלען נישט די בערד אום ספּירע. איין גאָט ווייסט דעם אמת, ווי איך האָב זיי פּיינט. די דאָזיגע האַלבע אידען! אפנים, אז אַ האַרץ פּיהלט אַ האַרץ. אונז, רוסישע, האָבען זיי פּיינט טאַקי נאָר אזוי ווי חזיר, און אונז זערען איין אַרעמאָן, אַ „שנאָרער“ הייסט ער ביי זיי, וואָלטען זיי צעריסען אויף שטיק־שטיקלעך. דערפאַר האָבען זיי ליעב אונזער רוסיש געלד דאָס חיות. פאַר אַ רוסישען הונדערטער וועט דיר אַ דייטש אַראַפּנעמען דאָס הימעל פאַר אַ מייַל. אַ דייטשער איד פּערשטעהט נישט, וואָס האָבען מיר זיך צו בעקלאַגען אויף „אונז זער לאַנד“, וועלכעס פּערמאַנט אַזעלכע רובלען, וואָס מיר בעקומען פאַר זיי דריטהאַלבען קרוין, און אַ מאָל נאָך מיט אַ פאַר העלער צוגאַב? ...

איין עבירה, אמת, וואָס איך בין נישט קיין שרייבער. איך וואָלט דאָ געהאַט שטאַף צו שרייבען און צו שרייבען. און מעהר פון אַלעמען וואָלט איך בעשריבען אונזערע נאַלעווקער ווייבער, וואָס קוים פּאָהרען זיי אַריבער די גרעניץ, אזוי ווערען זיי דאַמען און פּערנעסען אונזער וואַרשעווער לשון און הויבען אָן צו רעדען אויף דייטש, אויף קאַמעניצער דייטש. אַ סך, די וואָס פון אַדעס, רעדען נאָר אויף רוסיש. נאָר דאָס איז שוין איין מאָל אַ רוסיש! ... היינט דאָס אַנטהוון זיך זייערס, דאָס וועלען זיך אויספּיינען איינע פאַר דער אַנדערער מיט'ן הוט, מיט'ן שמוק און מיט די ברייאַנ־טען! זאָלסט זעהן, וואָס ויאַ טהוט זיך מיט זיי. די וועלט איז מיט זיי פּול. די גאַנצע וועלט. אז זיי קומען אַרויס אויפ'ן פּראַ-מענאַד, אַדער אז זיי קלויבען זיך צענויף אין קאַפּע „עגערלענדער“.

מייט מען אויף זיי מיט די פינגער, וואָרום זיי הויבען אויף אזא געפילדער און לאַכען אזוי הויך, און קוויטשען אזוי שטאַרק, גלייך ווי זיי וואַלטען געווען ביי זיך אויף די נאַלעווליס.

מיט איינעם וואָרט, אסתר, מאַריענבאָר האָט זיך אין די עט' ליבע יאָהר נישט אַ רוק געגעבען, זאָלסט זאָגען אויף אַ האָר, נאָך מיין מיינונג, איז דאָס אידישע מאַריענבאָר אַביסעל געפאַלען, זינט דער ענגלישער קעניג עדואַרד איז נפטר געוואָרען. פאַר עטליכע יאָהרען, אַז איך בין געווען אין מאַריענבאָר, געדענק איך, וואָס דאָ האָט זיך אָפגעטהאָן מיט דעם עדואַרד'ען, וואָס האָט געגעסען געפילטע פיש אין דעם גרעסטען אידישען רעסטאָראַן. נישט נאָר דער בעליהבית פונ'ם רעסטאָראַן, אַ פעטער אויסגעפאַשעטער דייטש מיט אַ נאָז ווי איין אוגערקע, האָט געהאַלטען פאַר אַ גרלות דאָס, וואָס ער האָט זוכה געווען, אַז דער ענגלישער קעניג זאָל ביי איהם עסען פיש, נאָר יעדער קורגאַסט, איטליכער איד, האָט זיך געהאַלטען גרויס דערמיט, וואָס ער עסט דאָרט, וואו דער ענגלישער מלכות האָט געגעסען. עס זענען געווען אירען, וואָס האָבען גע' שריבען אַהיים און בעריהמט זיך פאַר זייערע ווייבער, אַז זיי עסען ביי איין טיש און כמעט פון איין טעלער מיט'ן ענגלישען מלכות, דעם בעריהמטען אוהב'ישראל... איצט איז אין מאַריענבאָר נאָר נישט דאָס. מע קאָן זאָגען, אַז עדואַרד עליו השלום איז אָפגע' שטאַרבען פאַר די מאַריענבאָדער אירען אַ סך מעהר, ווי פאַר דער גאַנצער איבעריגער וועלט.

און ווייטעו, וואָס זאָל איך דיר שרייבען נאָך, טייערע אסתר? איך שיק דיר דאָ אַ בריעף פון מיין פריינד שלמה קורלענדרער. גע' פעלט דיר, ווי דער שומה ציטערט עס אַביסעל איבער זיין בעלצין? און וואָס זאָנסט דו, וואָס ער צערערט אויף בערעל טשאַפניק? אַז מע זאָנט, אַז די קורלענדרער זענען אַביסעל נישט דערוואַלצען, איז דאָס, אָפנים, טאַקי איין אמת. אָט אַ שומה! ער מיינט, אַז איך האָב דאָ טאַקי נישט מעהר וואָס צו טהון, נאָר אַכטונג געבען

אויף זיין בעלצ'ן. טאָמער זענען דאָ קאָרג נאַלעווקער ווייבער, נאָ דיר נאָך איינע! מיר דאַכט, אז איין יאָמאָיטשיכע מיט איהרע דריי טעכטער איז גענוג פאַר מאַריענבאָך, און בעשטעהט שוין פאַר אַלע נאַלעווקער ווייבער. מיין גאַנץ גליק, וואָס איך האַלט מיך מיט די נאַלעווקער ווייבער, און איבערהויפּט מיט ווייבער, פון דער ווייטען. איך האָב זיי איבערגעלאָזט פאַר דיין שוואַגערין. ער איז אַ קאוואַליער. פאַר איהם איז דאָס אַ שטיקעל עסק... נאָך איך ווייס, דו האַסט פיינט, אז מע רעדט פון דיין מאַר'ען, איז שאַ! האַטע פּאַקרישקע!... הכלל, איך ווייס נאָך איין זאַך: בין איך אויף דער קור, דאַרף איך מיך קורירען, אַנישט — וואָס האָב איך צו טהון אין מאַריענבאָך? עס איז גענוג דאָס נודען וואָס מע נודעט זיך, און דאָס בענגען וואָס מע בענגט אַהיים. גאָט זאָל העל-פען, עס זאָל שוין אַריבערלויפּען די צייט און איך זאָל שוין קומען אַהיים. דערווייל קאָן איך דיר זאָגען, אז איך טהו נאָך דאָס, וואָס דער דאָקטאָר הייסט, אַפילו אויף אַ האָר טרעט איך נישט אָפּ, ווי איין עהרליכער איד פון שלחן-ערוך. און דער דאָקטאָר איז מיט מיר זעהר צופריערען. ער האַפט, אז איך זאָל איצטיגס מאַל אָפּ-נעמען נישט ווינציגער, און אפשר נאָך מעהר, ווי פאַר עטליכע יאָהרען. און וואָס איז דאָס חידוש? מיר דאַכט, אז וואָס איך געה-אויס דאָ אין איין טאָג, וועל איך נישט אויסגעהן אין דער היים אין אַ יאָהר. אַ חוץ, וואָס איך לעג מיך צו אַמאָל נאָכ'ן עסען אויף אַ האַלבע שעה, זיץ איך נישט אַפילו אַ מינוט. פון קאַרטען שמועסט מען נישט. איך האָב שוין נישט אָנגעקוקט קיין קאַרט אין די אוי-גען זינט איך בין פון וואַרשאַ. און עסען עס איך כמעט גאָרנישט. איך היט די ריעט אזוי שמרענג, אז דער דאָקטאָר אַליין וואונדערט זיך. ער זאָגט, אז די אַלע פעטע פאַציענטען זיינע, אויסער איך איינער, ליידען פון דער אכילה. איך געה מיט דעם גאַנג, אז מע איז אויף דער קור, טאָר מען נישט נאָכגעבען דעם יצר-הרע. מיר זינדיגען גענוג מיט'ן עסען אַ גאַנץ יאָהר אין דערהיים. וואָס? נישט אזוי?

דו פרענסט מיך, אסתר, וואָס איך טהו גאַנצע טעג און מיט
 וואָס איך פערברענג די צייט? וואָס זאָל מען טהון אין דעם
 וויסמען מאַריענבאָד? אָדער מען איז ביי'ם ברונען, אָדער מע
 מאַכט מאַציאָן, אָדער מע זיצט אין דערהיים און מע לייענט אַ
 בוך. איך האָב קיינמאָל אזוי פיעל נישט געלייענט, וויפיעל איך
 לייען דאָ אין מאַריענבאָד. זעלטען-זעלטען מאַכט זיך, אַז איך
 קום אַרויס אין קאַפּע „עגערלענדער“, טרינקען אַ גלעזעל טיי און
 לייענען אַ בלאַט-צייטונג. קאָן איך אָבער דאָרט לאַנג נישט זיצען,
 איבער די גראָבע ווייבער מיט זייערע טעכטער, וואָס די מאַמעס
 האָבען געבראַכט אַהער אויף דער אויסשטעלונג. איך דאַנק גאָט,
 וואָס מיר האָבען זיהן, נישט קיין טעכטער, וועלען מיר פערשפּאַרען
 פיהרען זיי אַהער אויף דער אויסשטעלונג, אַז זיי וועלען אויס-
 וואַכסען. קוש די קינדער, אסתר, און, למען השם, זאָלסט זיך
 זעהען מיט'ן דאָקטאָר נאָך אַ מאָל, ער זאָל דיר זאָגען אַקוראַט,
 ווען דו דאַרפסט אָפּוואַרטען... און זיי מיר געזונט, און איך קוש
 דורך פיעל מאָל, און לאָז גאָט געבען, זאָלסט מיך בעגליקען אין
 גיכען מיט אַ גוטער דעפּעש.

דיין איבערגעגעבענסטער מאַן חיים סאָראָקער.

 8

די יאמאיטישע פון מאַריענבאָד צו איהר מאַן וועלעל יאמאיקער אויף די
 נאַלעווקים אין וואַרשאַ.

וועללועל דו שרייבסט, איך זאָל דיר שרייבען נייעס,
 שרייב איך דיר, אַז ס'איז נאָך דערווייל גאַרנישטאָ, וואָס צו שריי-
 בען, אָבער גאַרנישט מיט גאַרנישט. און איך שרייב דיר, וועללועל,
 אַז איך האָב מורא, אַז פון דעם מאַריענבאָד וועט נישט זיין גאָר
 נישט. איך האָב די גאַנצע צייט גע'טענה'ט, מע זאָל פּאָהרען קיין

קארלסבאד, נישט קיין מאריענבאד, וואָרום אין קארלסבאד, זאָגט מען, קומט צו פאָהרען די גאנצע וועלט. אין קארלסבאד ווערען געשלאָסען, זאָגט מען, די גרעסטע שידוכים אין די טויזענדער. און דו האָסט דורך אָבער איינגעשפאָרט, ווי אַ גוי, מאריענבאד, און דו, אז דו שפאָרסט זיך איין אַ זאך, איז דען מעגליך דורך איבערצוגען שפאָרען אַפילו מיט דריי פאָר אָכסען? און איך שרייב דיר, וועלוועל, נאָך אַ מאָל, צו וואָס האָט מיר געטויגט אָט דאָס מאַריענבאד, אז מען זעהט דאָ נישט קיין מאַנסביל אויף אַ רפואה? וואו מען וואַרפט אַ שמעקען, טרעפט מען אַ הונט, און וואו מען טהוט זיך אַ קעהר, טרעפט מען אַ מאַדאם מיט אַ מאַמוזעל אויף חתונה צו מאַכען. און אז מײַך האָט גאָט געבענשט, קיין עין־הרע, מיט דריי מאַמוזעלען, וואָלט איך, דאָכט מיר, געמעגט זיין אויף איין אַנדער פּלאַץ, נישט אויסשטעהן אזאַ ביטערע קאָנקורענץ? און ווי אויף צו להכעיס, האָבען זיך היינטיגען זומער אַ לאָז געגעבען אַהער אַלע מיט זייערע מאַמוזעלען, און אַלע שיטען זיי מיט גרין: צוואַנציג טויזענד, דרייסיג טויזענד, פערציג טויזענד. מיט צעהן טויזענד וויל מען דאָ גאַרנישט הערען. אַ ליאַדע דאָקטאָרעל, וואָס ביי אונז אויף די נאַלעווקים וואָלט ער גענומען מיט ביידיע הענד צעהן־פופצען טויזענד, הייסט זיך דאָ אָפּגילטען. און פון סוחר'ישען שטאַנד זענען אַצינד אויך געוואָרען מיט גאָלד גלייך. און איך שרייב דיר, וועלוועל, אז ס'איז דערווילע זעהר נישט פרייליך, וואָרום אָט רער סוויירסקי, וואָס איך האָב דיר געשריבען, אָט דער לאַנד־שדכן מיין איך, האָט מיר געהאַט געבראַכט צו פיהרען דריי שטיקלעך סחורה. איינער פון זיי איז אַ לאָרזער פון לאָדו, זעהט אויסעט אַ קראַנקער צו זיין, וואָרום אז ער רעדט, רעדט ער ווי מיט אַ זאָדישקע, האַטש אזוי אויפ'ן קוק איז ער אַפילו גאַנץ פּיין געקליידט, און האַלט זיך שען, און ער זאָגט, אז זיין פאָטער האָט אַ פאַבריק אין לאָדו, דאָס הייסט, נישט קיין פאַבריק, נאָר אַ קליין פאַבריקעל. און גרין גיט מען איהם, זאָגט ער, צעהן טויזענד, און אַקעגען פערלאַנגט ער פינף און צוואַנציג

טויוזענד. און איך טענה מיט איהם, מיט'ן וועלט־שדכן: „פאר וואָסערע מעשים־טובים קומט איהם דריי מאָל אזוי פיעל? דער פאר וואָס ער זינגט אזוי שען?“ און ער ענטפערט מיר, דער וועלט־שדכן: „ערשטענס, איז פינף און צוואַנציג, זאָגט ער, נאָר דריטהאלבען מאָל אזוי פיעל, נישט דריי מאָל אזוי פיעל, און צווייטענס, זאָגט ער, דארפֿט איהר בענשען גומל, וואָס ער הייסט זיך נישט געבען, זאָגט ער, פינף מאָל אזוי פיעל. איהר זעהט דאָך, זאָגט ער, וואָס היינט טהוט זיך מיט חתנים אין מאַריענבאָד! גיט מיר, זאָגט ער, דריי טויז אזעלכע לאָרזער יונגע לייט, וועט איהר זעהען, זאָגט ער, אויב איך וועל זיי נישט פערצוקערען.“ האָסט דו דיר אין מאָל אוועק. און איך שרייב דיר, וועלעוועל, אז דער אַנדערער איז אַ ביאָליסטאָקער פון ביאָליסטאָק, אויך זעהר אַ לייט־טישער יונגערמאַן און אַ גאַנץ פערמעגליכער, נאָר שוין איין אַלמן. דאָס הייסט, נישט קיין אַלמן, נאָר אַ גרוש, וואָרום ער האָט ערשט נישט לאַנג, זאָגט ער, גע'נט זיך מיט אַ ווייב. און אז איך וויל מיך צעפרעגען: פאר וואָס האָט ער זיך גע'נט? לאָזט ער מיך נישט רעדען, דער וועלט־שדכן, וואָרום ער זיצט אַקעגען מיר, דער וועלט־שדכן, פערבייסט אַ ליפֿ און ווינקט צו מיר, ווי אַ גזלן. און זאָג זאָג איהם נאָכדעם, דעם וועלט־שדכן: „אין גאָטעס ווילען, זאָג איך, ווי קאָן איך אָנהויבען רעדען מיט אַ מענשען, אז איך ווייס נישט, זאָג איך, פאר וואָס האָט ער זיך גע'נט? אפשר, זאָג איך, האָט זי איהם גע'נט, נישט ער זי?“ און ער ענטפערט מיר, דער וועלט־שדכן, אז „ערשטענס זעהט מען נאָכ'ן יונגענמאַן, אז ער האָט זי גע'נט, נישט זי איהם. וואָרום נישט אזאָ יונגענמאַן, זאָגט ער, גיט מען; און צווייטענס, זאָגט ער, אז איהר וועט אָנ־הויבען, זאָגט ער, אזוי צו גריבלען זיך, טאָמער אזוי און טאָמער אזוי, קאָנט איהר, זאָגט ער, פאָהרען מיט אייער סחורה, זאָגט ער, צודיק קיין וואַרשאָ אויף די נאַלעווקים.“ און איך זאָג צו איהם: „זאָגט מיר, זאָג איך, וואָס וואַרפט איהר מיר אויף, זאָג איך, די וואַרשעווער נאַלעווקים? איהר מיינט, זאָג איך, ביי אונז קריגט

מען נישט די סחורה?" "אז מע קריגט, זאגט ער, ביי אייך די סחורה, צו וואס זשע האָט איהר בעדארפט זיך מטריח זיין אַווי ווייט, און נאָך מיט דריי טעכטער דערצו?" אַ שייגעץ קאָן I ביי אונז אין וואַרשאָ וואַלט אזא איד, ווי אָט דער סווידסקי, ביי מיר געפלויען פון די טרעפּ אַראָפּ פּייל אויס'ן בויגען, און דאָ האָט ער אָנגעהאָן אַ שוואַרצען קוימען אויפ'ן קאָפּ מיט געלע הענטש-קעס אויף די הענד און רופט זיך לאַנד־שדכן, און מע צערייסט איהם אויף שטיקלעך. און איך שרייב דיר, וועלוועל, אז קיין סך רעדען טאָר מען דאָ נישט מיט איהם, מיט'ן לאַנד־שדכן, וואָרום ער איז ביי זיך אַ גרויסער פּריץ. ער זאָגט, אז ביי איהם געהען די שידוכים נישט אויפ'ן שדכנ'ישען אַרט, נאָר דורך בעקאָנט־שאַפט און דורך ליעבעס. דאָס הייסט, פריהער טרעפט מען זיך אויף אין קאַפּע "עגערלענדער", אזא גאָרטען מיט מוזיק און מיט טישלעך אַ סך. דאָרט ווערט געשלאָסען דאָס בעקאָנטשאַפט כלומרשט גאַנץ אומגעהרען, טאַקי דורך איהם, דורכ'ן לאַנד־שדכן. נאָכדעם בעגעגענט מען זיך ביי'ם ברונען, וואו מע טרינקט וואַסער, שוין אַהן דעם לאַנד־שדכן. דערנאָך געהט מען אין טהעאַטער אָדער אויף קאַנצערט, און קיין לאַנד־שדכן זעהט מען אַלץ נישט. און דאָרטען, אין טהעאַטער אָדער אויפ'ן קאַנצערט, קומט שוין דאָס פּערליעבעניש, און נאָכ'ן פּערליעבעניש אַ פּערלאָבעניש, און ערשט אויפ'ן פּערלאָבעניש וואַכסט־אויס דער לאַנד־שדכן און נעמט אַפּ זיין רח"ש. נאָר ווי דערלעבט מען דאָס שוין, רבונו של עולם? האָסט דו דיר שוין צוויי חתנים. און איך שרייב דיר, וועלוועל, אז דער דריטער איז אַ קעשעניעווער פון קעשעניעווען. נאָר מיר האָבען איהם נאָך רעכט נישט אָנגעקוקט, ווייל ס'איז געווען ביי-נאַכט, און ער האָט זיך בעקאָנט מיט די קינדער אין טהעאַטער. וועל איך דיר שוין שרייבען פון איהם איין אַנדערס מאָל. און איך שרייב דיר, וועלוועל, קאָנסט דיר זאָגען וואָס דו ווילסט, מיר האָבען צו שידוכים קיין גליק נישט. אָט דער לאָדזער, וואָס פון לאָדי, האָט זיך מיישב געווען און איז פּלוצים אָפּגעפּאָהרען פון

מאריענכאד. דער פאָטער האָט איהם, זאָגט ער, אַרויסגערופען קיין לאָדז. אזוי זאָגט ער, דער לאַנד־שדכן. צום סוף לאָזט זיך אויס, אז ס'א ליגען. ער איז גאָר אוועקגעפאָהרען ערגיץ אין אַ סאַנאַטאָריע. און איך שרייב דיר, וועלוועל, ווי אזוי איך בין גער וואָהר געוואָרען, אז ער פאָהרט אין אַ סאַנאַטאָריע. נישט קיין לאָדז. מיר זענען אלע אַרויסגעקומען צו דער באַהן, איך און די קינדער און דער לאַנד־שדכן, איהם צו בעגלייטען, און גוט נאָכ־געקוקט, אפשר פאָהרט מיט איהם דער לאַנד־שדכן אָנקוקען אַ כלה, אַ קשיא אויף אַ לאַנד־שדכן? און איך שרייב דיר, וועלוועל, אז איך האָב גוט נאָכגעקוקט, ווי ער נעמט איהם אַ בילעט, דער לאַנד־שדכן, האָב איך געהערט, ווי ער זאָגט צום קאַסיר: „באַדענווייל־לער, דאָס האָב איך גאַנץ גוט געהערט, איך בין נישט טויב, און איך זאָג צו איהם נאָכרעם, צום לאַנד־שדכן: „איהר האָט דאָך געזאָגט, זאָג איך, אז ער פאָהרט קיין לאָדז, צום סוף האָט איהר איהם, זאָג איך, גענומען אַ בילעט גאָר קיין באַדענווייל־לער?“ און ער זאָגט צו מיר: „וואָסערע פּלאַמען? וואָסער באַדענווייל־לער?“ און איך זאָג צו איהם: „איך האָב גוט געהערט, ווי איהר האָט געזאָגט, זאָג איך, באַדענווייל־לער, איך בין נישט קיין טויבע.“ און ער זאָגט צו מיר, דער לאַנד־שדכן: „אַ מאַדנע אידנע איהר זענט! ווייסט איהר דען נישט, זאָגט ער, אז באַדענווייל־לער איז אויף יענער זייט לאָדז?“ און איך זאָג צו איהם: „איהר זאָלט שוין אזוי זיין, זאָג איך, מיט דער נאָז, ווי לאָדז האָט אַרום זיך אַ באַדענווייל־לער. מסתמא האָט איהר איהם, זאָג איך, אוועקגעשיקט, זאָג איך, קיין באַדענווייל־לער אָנקוקען אַ כלה, זאָג איך, זייט זיך, זאָג איך, מודה, וואָס טויג אייך הינטישע גענג?“ און ער צעלאָזט זיך, דער לאַנד־שדכן, און רופט מיך אַוועק אויף אַ זייט און דערצעהלט מיר דעם גאַנצען אמת, און שווערט זיך מיט אַזעלכע שבועות, אז מע מעג גלויבען אַ משומה, אז דער בחור איז נישט מיט אַלעמען, דאָס הייסט, חלילה, נישט קראַנק, נאָר אזוי, זאָגט ער, אַביסעל פיבער. האָבען איהם די דאָקטוירים, זאָגט ער, אָפגעשיקט אויף אַ קורצע

צייט קיין באדענוויילער אין א סאנאטאָריע, זאָגט ער. און איך שרייב דיר, וועלוועל, אז איך האָב מיך נישט בערוהיגט ביו איך האָב מיך נישט צעפרעגט אַקוראַט דאָ אין מאַריענבאָד, אויב ס'איז אמת, אז אין באַדענוויילער איז פאַרהאַן אַ סאַנאַטאָריע. און עס לאָזט זיך אויס, אז ס'איז טאַקי אַיין אמת. נאָר וואָס קומט אַרויס? דערווייל איז געבליבען אין מאַריענבאָד מיט אַ חתן ווינציגער. און איך שרייב דיר, וועלוועל, אז איך האָב בעגעגענט דאָ אויפ'ן באַהנ-הויף היינט אין דער פריה אונזער שלמה קורלענדער'ס ווייבעלע בעלציי, אויסגעטראַצעלט, ווי אַ כלה צום שליער-וואַרעמעס. און אויפ'ן וואַקואַל האָט זי אָפגעוואַרט אונזער מאַריאַמטשיק'ס זוהנ-דעל פון אַדעס, מאיר'על שאַרלאַטאַן; איך האָב אַליין געזעהען מיט מיינע אויגען, איך בין נישט בלינד, ווי ער האָט זי אַרויפגע-זעצט אויף דער פוהר. און איך האָב אַליין געזעהען מיט מיינע אויגען, איך בין נישט קיין בלינדע, ווי זיי האָבען זיך אויפגעזעצט ביידע אויף איין פוהר פאַהרען אין שטאָדט אַרין, איך זאָל שוין אַזוי זעהן מיינע קינדער צו דער חופה אין גיכע צייטען, אָמם. און איך שרייב דיר, וועלוועל, אז פון צווייטען חתן, דעם ביאַליסטאַקער פון ביאַליסטאַק, האָב איך דיר נאָך לעת-עתה גאַרנישט וואָס צו שרייבען, ווייל ער געפעלט מיר נישט דערמיט, וואָס ער איז שוין בעקאַנט מיט דער טשאַפּניטשקע. ווי קומט ער צו דער טשאַפּניטשקע? מילא, אז אונזער חיים סאַראַקער פון די נאַלעווקים איז מיט איהר אַ נאָהענטער מחותן, שפיעלט ער האָטש מיט איהר אין זעכס-און-זעכציג גאַנצע טעג מיט גאַנצע נעכט, אז אָך און וועה איז צו חיים'ס ווייב, אסת'רען מיינ איך. אָבער וואָס געהט זיך אָן ער, אַ ביאַליסטאַקער יונגערמאַן פון ביאַליסטאַק, מיט דער מאַ-דאַם טשאַפּניק? און איך שרייב דיר, וועלוועל, אז איך קוק נאָך אַקוראַט נאָכ'ן ביאַליסטאַקער פון ביאַליסטאַק, און וואָס איך וועל געוואָהר ווערען, וועל איך דיר מסתמא שרייבען. דערווייל שרייב מיר, פאַר וואָס שרייבסט דו מיר נישט פון דער חיים, וואָס הערט זיך אין דער חיים? און זיי געזונד, און עס לאָזען דיר גריסען די

קינדער גאָר פריינדליך, און לאָז גרויסען די איבעריגע קינדער גאָר פריינדליך.

פון מיר דיין געטרייע פרוי פערעל יאמאיקער.

9.

שלמה קורלענדער פון די נאלעוויס אין ווארשא צו זיין ווייב בעלצי קורלענדער אין מאריענבאד.

לזוגתי היקרה מרת בעלצי שתחי'.

דיין בריעה, אז דו ביזט געקומען בשלום קיין מאריענבאד, האָב איך מקבל געווען. א דאנק גאָט, וואָס דו האָסט זיך אַרויס- געריסען פון דעם פערשאַלטענעם בערלין מיט די ווערטהיימערס מיט די שמייגערס די אַלטע בחורים מיט נאָך אַזעלכע לצים און ביזט אַריבערגעפאָהרען גליקליכערהייד די גרעניץ און ביזט דער- פאָהרען געזונדערהייד ביז מאריענבאד. טאַקי ממש נסים ונפלאות. אַלע אידען פאָהרען קיין מאריענבאד — און מיט קיינעם טרעפען זיך נישט אַזעלכע גליקען, ווי מיט דיר. ערשטענס, וואָס האָסט דו בעדאַרפט פאָהרען דריטע קלאַס? דו זאָנסט, אז דער גאַנצער חייב בין איך. פערשטעה איך נישט, ווי קאָנסט דו זאָגען אזא זאך, אז איך האָב דיר אָנגעזאָגט אפשר טויזענד מאָל, אז דו זאָלסט נישט זשאַלעווען קיין געלד אויף זיך. איך, אז איך בעקלאָג זיך אַמאָל, למאַי עס געהט אַוועק איבעריגס, איז נאָר דעמאָלט, ווען מע ברענט געלד אויפ'ן פייער, ווען מע ברענגט-אויס אויף דער רוח ווייסט וואָס, אויף שמאַטעס, אָבער דאָרט, וואו'ס'איז שייך צו געזונד, שפיעלט ביי מיר געלד לחלוטין קיין ראָלע נישט. א סימן, איך האָב דיר פאַר'ן אַוועקפאָהר, שוין אויפ'ן וואָקזאַל אין ווארשאַ, כמעט מיט נואַלד אָנגעהאָנגען אַיין איבעריגען הונדערטער, קוים אַיינגעבעמען, זאָלסט איהם נעמען, היינט ווי קאָנסט דו זיך אויף

מיר בעקלאָגען, אז איך זשאַלעווע דיר, חס ושלום, איין איבעריגען
 גראַשען, אָדער אז איך קוק דיר אַרײַן צו־שטאַרק אין חשבון אַרײַן?
 דו ווייסט גאַנץ גוט, בעלצי היקרה, ווי מיר איז טייער דיין געזונד,
 אז איך קוק נישט אויף קיין זאַך, צי די לאַקאָמאָרען צאָהלען דיר-
 געלד, צי נישט, צי איך בוי, צי איך בוי נישט, דאָס וואָס דו
 דאַרפסט — דאָס איז תמיד פאַרהאַן און דאָס וועט, אם ירצה השם,
 תמיד זײַן. און נאָך בעדאַרף איך דיר זאָגען, בעלצי היקרה, אז
 איך בין דיר נישט חושד, חלילה, אויף אַ האָר. דו ביזט ביי מיר
 בעגלויבט פון דער ערשטער שעה, וואָס איך האָב דיר דערקענט,
 און איך ווייס, אז די אַלע שטיגומערעס, מיט די שמוינגערס, מיט
 די שאַרלאַטאַנעס, וואָס דרעהען זיך אַרום סאַי דאָ אין וואַרשאַ
 (געדענקסט פאַראַיאַהרען אין פאַלעניצע?), סאַי די, וואָס אין
 בערלין און אין וועג און אין מאַריענבאד, וואָס זענען נאָך דיר די
 כפרה, בעדאַרפען מיר אָנגעהן, אייגענטליך, פונקט ווי דער פאַר-
 אַיאַהריגער שניי, איך ווייס, אז דו האָסט זיי אַלעמען אין דער
 ערד, וואָרום דו ביזט אַ ריינע כשר'ע נשמה און ביזט געטריי צו
 דיין מאַן, צו וועלכען דו האָסט זיך איבערגעגעבען, ווייל דו
 ווייסט, אז ער איז דיר געטריי און איבערגעגעבען מיט לייב און
 לעבען. על-כּן קאָנסט דו מיך נישט חושד זײַן אין קיין זאַך, אז
 איך טראַג אויף דיר, חלילה, אַ שלעכטע מחשבת, גלויב מיר, איך
 פערשטעה גאַנץ גוט, אז דער שאַרלאַטאַן, וואָס האָט געהאַט אַ
 פּאַטעפּאַלאַנסט אַ קוש געבען אין האַנד אַרײַן אַ פרעמד ווייב,
 האָט דיר דערמיט נישט אָפּגענוצט, אזוי ווי עס האָט דיר נישט
 געשאַרט דער פאַלעניצער שלים-מול, וואָס האָט זיך מיר מודה
 געווען, אז ער איז נאָך דיר די כפרה... אַוודאי, ווען איך פּאַהר
 מיט דיר אין וואַגאַן, וואָלט איך מיך מיט דעם לאַדער קאַמיוואַ-
 יאַזשער פון דריי פאַבריקען אָפּגערעכענט נישט אזוי ווי דו: איך
 וואָלט איהם געבראַכען אַ בײַן, אז דער רוח וואָלט איהם צוגענומען.
 ער וואָלט ביי מיר פּערזוכט דעם טעם פון הלכות אשת-איש. עס
 איז מיר נאָך אַ חידוש אויף דיר, וואָס דו האָסט נישט אַרײַנגע-

רופען דעם קאָנדוקטאָר און געהייסען איהם אַרויספיהרען צו אַלדרי
 שוואַרצע יאָהר; נישט דערלאָזען, אַז אַזאַ עזות-מחוצה-פנים זאָל
 דיר נאָך העלפען אַרויסוואַרפען די פעקלעך פון וואַגאַן, אַז דו ביזט
 געקומען אויפ'ן אָרט. צי, אַשטייגער, ווי דערלאָזט דו, אַז אַזאַ
 שמייגער, ווי דער אַלטער בחור פון בערלין, נאָכדעם וואָס ער האָט
 מיט דיר גערעדט אַזעלכע קלאַרע דברים אויף דער פריערדיג-
 שטראַסע, זאָל דיר אונטערטראַגען בלומען אויפ'ן וואַקזאַל? ביי
 מיר וואָלט אַזאַ לעקיש געהאַפּט מיט די בלומען גלייך אין פנים
 אַרײַן, וואָס פאַר אַ מחותן איז ער מיט דיר צו שענקען מתנות,
 אונטערטראַגען בוקעטען? פאַרהאַן ביי אונז אַ שפּריכוואָרט: „ווי
 דער מענש נעמט זיך פאַר, אַזוי העלפט איהם נאָט“. איך מײַן
 נישט, חסידשלום, דיר בעלעדיגען דערמיט. איך זאָג נאָר, אַז יעדער
 מענש דאַרף זיך האַלטען אין דער מראַה, היטען זיין שטאַט, נישט
 דערלאָזען צו אַזעלכע סקאַנדאַלען, נישט דערלעבען זאָל ביי מיר
 יענער שאַראַטאַן פון לאָדז, ער זאָל גאָר האַבען אַ השגה מיר צו
 געבען אַ קוש אין האַנד אַרײַן, אין אַ וואַגאַן, צווישען אַזוי פיעל
 מענשען! דאַנקען נאָט נאָך, וואָס ס'איז נישט געזעסען דערביי
 קיין היימישער פון די נאַלעווקיס, און גוט האָסט דו געטהאָן, וואָס
 דו האָסט זיי נישט געזאָגט דעם נאָמען דיינעם, לאָזען די כלבים
 האַטש אַ מכה וויסען, ווער דו ביזט. נאָר דאָס איז אַלץ פון די
 זאַכען, וואָס האַבען ביי מיר קיין ווערדע. איך האָב דיר געוואָלט
 שרייבען, בעלצי היקרה, וועגען אַיין אַנדער זאַך. נאָר איך וועל
 דיר בעטען, אַז צווישען אונז זאָל עס בלייבען. קיין פּויגעל טאָר
 נישט וויסען, וואָס איך שרייב דיר דאָ. ס'איז אַ הייליגער סוד.
 מע האָט ביי מיר כמעט גענומען תקיעת-כּף, אַז איך זאָל דיר וועגען
 דעם קיין חצי-דבור נישט שרייבען. אַזוי איז די מעשה:

דו שרייבסט, אַז אויפ'ן באַהנהויף אין מאַריענבאָד האָסט דו
 דיר בעגעגענט מיט אונזער יאַמאַיטשיכע פון די נאַלעווקיס. הלאַזי
 וואָלסט דו דיר מיט איהר בעסער נישט בעגעגענט, וואָלט איך
 איצטער געוועזען אַ סך רוהיגער און נישט געהאַט קיין חרפות?

בושות פאר לייטען. יאמאטישיכע'ס מאן בעגעגענט מיך היינט אויף גענשאַגאס און מאכט צו מיר אזוי: „איך קאָן אייך, זאָגט ער, אָפּגעבען, רב שלמה, אַ גרום פון אייער פרוי פון מאַריענבאָד.“ זאָג איך: „אַ דאַנק פאַר אַ גרום. ווי קומט איהר קיין מאַריענבאָד?“ זאָגט ער: „נישט אייך, זאָגט ער, מיין פרוי איז איצט אין מאַריענבאָד, זאָגט ער, אויף דער קור, זאָגט ער, עס געהט איהר, זאָגט ער, גאַנץ נישקשה'דיג.“ „געלויבט דער אויבערשטער, זאָג איך; וואָס זשע, זאָג איך, שרייבט אייך עפּים אייער פרוי פון מאַריענבאָד?“ געהט ער און נעמט אַרויס אַ גרויסען בריעף, בע־שווערט מיך פריהער מיט כל השבועות, פערבויגט פון אויבען און בעווייזט מיר, וואָס אונטען שטעהט, עטליכע שורות, — איז מיר פינסטער געוואָרען אין די אויגען. זי שרייבט איהם, יאמאטישיכע הייסט עס, מיט דעם דאָזיגען לשון (איך געב דיר איבער איהרע אויגענע ווערטער): „און איך שרייב דיר, וועלוועל, אַז איך האָב בעגעגענט דאָ אין מאַריענבאָד אויפ'ן באַהנהויף, שרייבט זי, היינט אין דער פריה אונזער שלמה קורלענדער'ס צווייטע פרוי, בעלציי, אויסגעפוצט, שרייבט זי, ווי אַ כלה צו בעדעקענס. און אויפ'ן וואָקואַל האָט זי אָפּגעוואַרט, שרייבט זי, אונזער מאַריאַמטשיק'ס זעהנרעל, מאיר'על שאַרלאַטאַן, און איך האָב אַליין געזעהען, שרייבט זי, מיט מיינע אויגען, ווי זיי האָבען זיך אויפגעזעצט ביידע, מאיר'על מיט בעלציי'ן, אויף איין פוהר, איך זאָל אזוי זעהען, שרייבט זי, מיינע קינדער צו דער חופת געהן“... נו, ווי געפעלט דיר אזא זאך? פערשטעהט זיך, אַז איך האָב איהם געזאָגט, אַז ס'א ליגען. „עס האָט זיך אייער ווייב, זאָג איך איהם, אויסגע־וויזען אַ קוצע קוה פאַר אַ באַרנבוים. דאָס האָט געמוזט זיין, זאָג איך, נישט מאיר'על מאַריאַמטשיק, זאָג איך, נאָר מיין פריינד חיים סאָראַקער, זאָג איך, וואָרום איך האָב געשריבען, זאָג איך, צו חיימ'ען, אַז מיין בעלציי, זאָג איך, פאָהרט די טעג קיין מאַריענבאָד.“ אזוי האָב איך געזאָגט דער יאמאטישיכע'ס מאן און אזוי האָב איך טאַקי ביי מיר אַליין אָפּגע'פּסק'ענט. נאָר אַז איך

בין געקומען אהיים און האָב איבערגעלייענט דיין בריעף, וואו דו שרייבסט, אז דו האָסט דײַך טאַקי בעגעגענט מיט דער יאַמאַי טשיכע אין מאַריענבאַד אויפ'ן וואַקזאַל, און אז דיין קרובה, חוה'לע טשאַפניק, זאָגסט דו, איז נישט אַרויסגעקומען דיר אַקעגען, וואָרום זי איז געזעסען, זאָגסט דו, מיט חיים סאַראַקער, זאָגסט דו, און געשפּיעלט, זאָגסט דו, אין זעכס-און-זעכציג, — ווי באַלד אַזוי, איז דאָך יאוונע ויאַסנע, אז דאָס איז נישט געווען חיים, און ווי באַלד נישט חיים, ווער זשע דען איז דאָס געווען?

איך קאָן מיר גאַרנישט פאַרשטעלען, בעלצי היקרה, אז דאָס זאָל זיין געוועזען מאַיר'על מאַריאַמטשיק, וואָרום דו ביזט מיט איהם, דאַכט מיר, גאַרנישט אַזוי נאָהענט בעקענט, ובפרט דו אַליין שרייבסט, אז ער איז אַ שאַרלאַטאַן און זיין תַּנצי ווערר ביי איהם אויסגעריסען, סײַדען דו האָסט זיך מיט איהם בעקענט נאָהענט די לעצטע צייט, טאַקי ביי חיים סאַראַקער'ס ווייב אסתר? וואָלסט דו, דאַכט מיר, געמעגט דערצעהלען מיר אויך, אז דו האָסט זיך בעקענט מיט דעם תכשיט? אלא, אז דו האָסט מיר נישט דערצעהלט, איז אַ סימן, אז דו האָסט זיך מיט איהם נישט בעקענט, און וויבאַלד דו האָסט זיך מיט איהם נישט בעקענט, איז עס דאָך געווען נישט ער, ווי באַלד אַזוי, פרעגט זיך נאָך אַ מאָל די אײַגענע קשיא: ווער זשע איז דאָס געווען אָט דער יונגערמאַן, וואָס האָט דײַך אָפּגעוואַרט אין מאַריענבאַד אויפ'ן וואַקזאַל, און פון וואַנען האָט ער געוואוסט, ווען דו קומסט צו פּאָהרען? איך מײַן אָבער, אז די גאַנצע מעשה איז שקר וכזב, ווייל עס שטאַמט פון דער יאַמאַיטשיכע, על-כן בעט איך דײַך, בעלצי היקרה, אויב ס'איז אַ לײַגען, זאָלסט דו אויף מיר קיין פאַראיבעל נישט האַכען, וואָס איך שרייב דיר אַזעלכע זאַכען, וואָס נישט געשטויגען און נישט געפּלויגען. און איך בעט דיר נאָך אַ מאָל און נאָך אַ מאָל, זאָלסט זיך זעהען מיט מײַן גוטען פּריינד חיים סאַראַקער און זאָלסט ביי איהם נעמען געלד, ווען דו דאַרפסט און וויפּיעל דו דאַרפסט, און למען-השם נישט זשאַלעווען אויף זיך און אויף דיין געזונד קיין

שום געלד, און זאָלסט דיר אַנטהון כל הפּערגעניגענס מיט כל
הוואַוילטאָגען שבעולם, און זאָלסט מיר קומען, אם ירצה השם,
אַהיים געזונד און שטאַרק, ווי עס ווײַנט דיר

בעלך שלמה קורלענדער.

10.

היים סאַראַקער פון מאַריענבאד צו זיין פּריינד שלמה קורלענדער אויף די
נאַלעוויקס אין וואַרשאַ.

ליעבער פּריינד שלמה!

אַצינד קאָן איך דיר שוין שרייבען נייעס פון דיין בעלצ'ין.
זי איז שוין, ברוך-השם, אין מאַריענבאד, און איך האָב מיר שוין
מיט איהר געזעהען, אָבער איך האָב נישט זוכה געווען צו רעדען
מיט איהר מעהר, ווי צוויי מינוט, איבער אַיין אורזאַכע, וואָס נישט
מיין שולד איז געווען דערינען. נאָר קאָם איך דיר דערצעהלען אַקור-
ראַט, ווי אַזוי ס'איז געווען די מעשה. דו ווייסט דאָ, אַז
איך האָב ליעב דערצעהלען אַ זאָר, זאָל עס זיין דערצעהלט מיט
אַלע פּישטשעווקעס.

ווי איך האָב דיר שוין בעשריבען אין מיין פּריהעריגען בריעף,
איז מען דאָ, אין מאַריענבאד, כמעט דעם גאַנצען טאָג אין דרוי-
סען אויפ'ן שפּאַציער. טהון טהוט מען דאָר, ברוך-השם, קיין האַנד
אין קאַלטען וואַסער, נאָר מע שפּאַנט-אַרום הין און צוריק איבער
די גאַסען, מע זעהט דעם, מע זעהט יענעם, מע גיט זיך אָפּ דעם
גוטמאָרגען און מע געהט ווייטער, גלאַט אַזוי, אָהן אַ שום צוועק,
נאָר מיט אַיין כונה — מע זאָל „אַפּנעמען“.

דערווייל, אַזוי ווי איך געה מיר היינט נאָכ'ן וואַרעמעס אי-
בער מאַריענבאד און נעם-אָפּ, איך טהו אַ קוק — מיין ווייב'ס שוואַך-
געריק, מאיר מאַריאַמטשיק, געהט מיר מיט עפּיס אַ שען ווייבעל
אונטער אַ מוראַדיג ברייטען הוט, נאָר חבּר, מעשה קאוואַליער.

אונטער די הענד. מילא, וואָס מײן ווייב'ס שוואַגער קאָן געהן מיט ווייבלעך — בעדאַרף אײך דיר נישט דערצעהלען. מע קאָן איהם אויף די נאַלעווקים אויסגעבונדען. ווער ווייסט נישט מאיר'על שאַרלאַטאַן? מײן שוועהר האָט זיך נעכאַך גענוג אויסגעבראַכט. ביז ער האָט קוים געקראָגען די מציאה פאַר זיין מיוינקע. אײך האָב באַלד געזאָגט צו מײן אַסתר'ען: „הערסט דו, זאָג אײך, אַסתר, אָט דער בחור, זאָג אײך, געפעלט מיר נישט. צו פיעל פראַנט, זאָג אײך, און צו אַ גרויסער קנאַקער פאַר דיין הנצי'ן“. איז זי דאָך אַ אירדינע. זאָגט זי צו מיר: „אַז דו ביזט געווען, זאָגט זי, אַ בחור, ביזט דו דען נישט געווען, זאָגט זי, אַזאַ קנאַקער? דו וואָלסט נאָך איצטער אויך געווען, זאָגט זי, דער אייגענער, נאָר...“ „נאָר וואָס, זאָג אײך?“ „נאָר נאָר נישט, זאָגט זי, האַטאַ פאַקרישקע“. און אזוי ווייטער. האַלבער ווערטער, ווי געוויינטליך אַ ווייב.

הקיצור, אײך זעה, מײן שוואַגערײק געהט מיט אַ יפהפיה עפּים זעהר נאָהענט. טראַכט אײך מיר: רבּונו של עולם! ווער זאָל זיין אָט דאָס ווייבעל? עפּים איז זי מיר אזוי קענטליך, נאָר בשום אופן קאָן אײך מײך נישט דערמאָנען, ווער דאָס איז? פּלוצים פּליהט מיר דורך אַ געראַנק: שאַ, אפשר איז דאָס בעלצי? נעכטען איז דאָך געווען דער טאָג, וואָס דיין בעלצי האָט בעדאַרפט קומען צו פּאָהד רען פון בערלין. נאָר ערשטענס — וואָס פאַר אַ מחותן איז מיט איהר מאיר'על מאַריאַמטשיק? והשנית, וואָס עפּים אונטער די הענד? ווען האָבען זיי זיך עס אזוי גיך בעפריינדעט, אַז מע זאָל שוין געהן געאַרעמט? דערווייל, אזוי ווי אײך שטעה און טראַכט — ויבוא המן: די יאַמאַיטשיכע מיט איהרע אַלע דריי מאַמועלען. „גוט מאַרגען“. „גוט יאָהר“. „געפעלט אײך דאָס פאַרעל?“, „וואָסער פאַרעל?“ „אײער מאיר'על מאַריאַמטשיק מיט שלמה קורלענדער'ס ווייבעל. אַ לעבען, ווי אונטער'ן באַדו!“ זאָג אײך: „ווי קומט ער צו איהר?“ זאָגט זי: „אַהאָ! אײך האָב זיי נעכטען, זאָגט זי, געד זעהן ביידען אויפ'ן באַנהויף. עס ווייזט אויס, זאָגט זי, אַז ס'איז ביי זיי געווען אײן אָפּגערעדטע זאַך, וואָרום פון וואַנען, זאָגט זי.

ווייסט אייער שוואַגער, ווען שלמה קורלענדער'ס ווייבעלע קומט צו פאָהרען? ... אזוי זאָגט יאָמאָיטשיכע און שיט, און שיט, ווי איהר שטייגער איז. נאָר איך מײן, אז דאָס איז מיין שוואַגער'ס געוואָהר געוואָרען פון דער טשאַפּניק. די טשאַפּניק האָט אויסגעפּויקט אײַ בער גאַנץ מאַריענבאָד, אז דיין בעלצי קומט צו פּאָהרען, און בער-וויזען אַלעמען די בריעה, וואָס בעלצי שרייבט צו איהר פון בער-לין. האָב איך אַפילו חשק געהאַט אַרויספּאָהרען אויפ'ן באַהנהויף אָפּנעמען דיין בעלצי'ן, נאָר איך האָב נישט געוואוסט, מיט וואָס סער אַ צוג זי קומט אָן. און אַנג האָט מיר די טשאַפּניק אזוי פּער-דולט דעם קאָפּ נעכטען מיט איהר זעכס-און-זעכציג, אז אַ גאַנצע גאַכט האָט זיך מיר געפּלאַנטעט דער „פּערציג“ מיט'ן „צוואַנציג“. און איך דעק און דעק... דערווייל האָב איך דורכגעלאָזט דיין בעל-צי'ס אָנקומען, און מיין שוואַגער'ס, ווייזט אויס, האָט דאָס דוקא נישט דורכגעלאָזט, וואָרום ס'איז אַ סברה, אז ס'איז טאַקיי אײַן אמת, אז ער האָט זי געבראַכט צו פּיהרען פון דער באַהן. אזוי ווייזט דאָס אויס. נאָר לאָמיר געהן כּסדר, וואו מיר האַלטען. מיר האַלטען בײַ דער יאָמאָיטשיכע.

דערהערט פון דער יאָמאָיטשיכע, אז דאָס איז בעלצי, האָב איך מיך באַלד גענומען פּערענטפּערען, אז איך האָב קיין צייט נישט הערען לשון-הרע. איך בעראַרף, זאָג איך, געהן, זאָג איך. דער דאָקטאָר האָט מיר געהייסען, זאָג איך, געהן. און לאָז מיך שוין אַביסעל גיכער, גלייך נאָך זיי פון הינטען, און יאָג זיי מסתמא אָנעט שוין בײַם אַרײַנגעהן אין האָטעל אַרײַן — שמעל דיר פּאָר, אז זי שטעהט טאַקיי מיט איהם אין אײַן האָטעל! דערויף האָב איך מיך שוין נישט געריכט... גלויב מיר, שלמה, ס'איז בלאָטע שבבלאָט טע און אַלסדינג; מע שטעהט אַמאָל אין אײַן האָטעל דער שוואַרץ יאָהר ווייסט מיט וועמען... נאָר פון דעסטוועגען איז דאָס מיר נישט געפּעלען... ס'איז געזינטער, זי זאָל שמעהן ערגיץ אַנדערש...

הקיצור. איך האָב דורכגעלאָזט אַ פּאָר מינוט, ביז זיי וועלען זיך אפּגעזעגענען און צעגעהן. קום איך אַרײַן אין האָטעל גלייך צו

דיין בעלצ'ין, און מאך מיך, גלייך איך ווייס גאָרנישט, גלייך ווי
 דו האָסט מיר גאָרנישט געשריבען, אז זי פּאָהרט קיין מאַריענבאָד:
 „ברוך-הבא, זאָג איך, אַ גאַסט! וואָס מאַכסט דו, זאָג איך, וואָס
 מאַכט דיין שלמה? וואָס טהוּסט דו, זאָג איך, ביי אונז אין מאַר-
 ריענבאָד?“ מאַכט זי צו מיר: „דאָס אייגענע, וואָס איהר.“ זאָג
 איך: „אויף דער קור?“ זאָגט זי: „אויף וואָס דען?“ זאָג איך:
 „מיט אזא פנים?“ זאָגט זי: „קיינער ווייסט נישט, וועמען דער
 שוך קוועטשט.“ „וועלען מיר אפשר געהן, זאָג איך, אַביסעל אַנ-
 קוקען מאַריענבאָד?“ זאָגט זי: „אַ דאַנק, איך האָב שוין געזעהן
 גאַנץ מאַריענבאָד.“ זאָג איך איהר: „אפשר ווילסט דו עסען?
 אפשר דאַרפסט דו אַ כשר'ען רעסטאָראַן? וועל איך דיך פיהרען.“
 זאָגט זי: „אַ דאַנק, מע האָט מיך שוין געפיהרט.“ זאָג איך:
 „ווער?“ זאָגט זי: „מאיר מאַריאַטשיק.“ האָט דאָס מיר דער-
 לאַנגט, ווי מיט אַ שאַרף פון אַ מעסער, גלייך אין האַרצען אַרין:
 וואָס פאַר אַ מחותן איז ער מיט דיין בעלצ'ין? ער בעדאַרף האָבען
 אַ זכיה, אזא שאַרלאַטאַן, אז זי ענטפערט איהם אויף אַ גוט-מאָר-
 גען, נישט אַרומגעהן מיט איהר איבער מאַריענבאָד, אז ער זאָל זי
 פיהרען אין רעסטאָראַנען. פאַר מיר מאַכט נישט אויס, איך קען
 דיין בעלצ'ין, פערשטעהסט דו מיך, נישט פון נעכטען, און איך
 ווייס, אז דיין בעלצ'י קען איהם. ווער קען נישט מאיר'על שאַרלאַ-
 טאַן? די גאַנצע מעשה — וואָס וועט די וועלט זאָגען? דאָ אין
 מאַריענבאָד, דאַרפסט דו וויסען, קומען זיך צענויף מענשען פון
 דער גאָרער וועלט, צום מיינסטען לעדינגעהער, וואָס קומען אַהער,
 ווי איך האָב דיר שוין געהאַט געשריבען, נישט מעהר נאָר אַפ-
 נעמען. מע ווערט אויסגעריסען אין עושר און אין כבוד. דאָס
 הייסט, מע עסט און מע טרינקט און מע שלאַפּט און מע פּוצט זיך
 אויס, און מע געהט שפּאַציערען, און מע קוקט, ווער מיט וועמען
 עס געהט, ווער מיט וועמען עס זיצט און ווער מיט וועמען עס
 לאַכט. דערזעהט מען אַ שען ווייבעל מיט אַיין אויסגעפּוצטען יונגען
 מאַן, הויבט מען זיך אָן צו פרעגען: „ווער איז דער? און ווער

איז די? " און מע הויבט אָן צו דערצעהלען מעשיות, מיט היס-טאָריעס, מיט געשיכטעס, פונקט ווי ביי אונז, אויף די נאלעוו-קיס: נעמט מען אַרײַן עמיצען אין מויל אַרײַן, מעג זיך שוין יענער אָפגעזעגענען... און ווער שמועסט, אז די יאמאטישיכע איז דאָ אין מיטען — נרנו! איך מײַן נישט, חלילה, קיין זאך; איך וואָלט נאָר וועלען, זי זאָל אויסמײדען נישט קיין געווינשטע בע-קאַנטשאַפט מיט אַזעלכע לײַט, וואָס קאָן שאַרען איהר און דיר און אײַך בײדען... וכפרט נאָך דיין ברײעף, וואָס דו שרײבסט מיר, איך זאָל אויף איהר השגחה האָבען, האָב איך מיר געזאָגט: לאָז זיך זײַן, וואָס סע וויל זיך. ראשית חכמה, דאַרף מען זעהן פאַר דיין בעלצײַן אײן אַנדער סטאַנציע, פאַרהאַן אין מאַריענבאָד גענוג האַטעלס און גענוג מעבלירטע צימער. זײ זיכער, איך וועל זי שוין בעזאָרגען מיט אַ סטאַנציע, מיט אַ דאָקטאָר און מיט אַלעס. און געלך טאָמער וועט זי דאַרפֿען, וועל איך איהר מיט פֿערגעניגען אויסלײהען, אזוי ווי דו שרײבסט מיר, נישט מיט אַ מאָל, נאָר צו ביסלעך. מעגסט זיך שוין פֿערלאָזען אויף מיר, איך האָב אויך אַ ווייב און פֿערשטעה גאַנץ גוט. אַלע ווייבער זענען אויסגעקאָממען פֿון אײן טײַג, אַ ווייב, זי מען זײַן די קלײנסטע, קוים געהט זי דורך פֿערבײ אַ גרויסען פֿענסטער מיט אײן אויסשטעלונג פֿון שמאַ-טעס, געהט פֿערלױרען אַ גאַנצען איהר חכמה, דו דאַרפסט דיין בעלצײַן דערפֿון, אײגענטליך, גאַרנישט שרײבען. מײנע ברײעף דאַרפען זײן בײ דיר, ווי איך האָב דיר שוין געשריבען, אַ הײליגער סוד. זי בעדאַרף אַפילו נישט וויסען, אז מיר שרײבען זיך דורך וועגען איהר. פֿערלאָז דיך שוין אויף מיר, שלמה, דו האָסט דאָ אַ גוטען שומר אין מאַריענבאָד, וואָס ווייס וואו אײן און וואו אויס, און וואָס זײן נאָמען איז —

חיים סאַראָקער.

.11

וועלעך יאמאיקער פון די נאלעווקים איז ווארשא צו זיין ווייב פערעל
יאמאמישיכע איז מאריענבאד.

לאשתי החשובה מרת פערעל שתחי'.

דיין מכתב האָב איך מקבל געווען. די מענה וואָס דו טענה'סט
ארות קארלסבאד, אז קארלסבאד איז בעסער פאר מאריענבאד, האָב
איך דיר כמה וכמה מאָל געזאָגט, אז קארלסבאד טויג נישט איבער
כמה וכמה טעמים. ראשית, איז קארלסבאד, כפי איך פערשטעה
מיט מיין שכל הישר, אַ מקום פון חלאים, קראַנקע מענשען מיט
אמת'ע חולאת'ען, על-פירוב אזעלכע, וואָס ליידען על המאָגען.
און דער שכל איז דאָך מתחייב, אז דאָרטען קאָנען נישט זיין קיין
חתנים, כי איך בין משער, אז עם המאָגען האָבען צו טהון עלטערע
מענשען, נישט קיין בחורים. והשנית, האָב איך גלאַט נישט גע-
דערט, אז בקארלסבאד זאָלען געשלאַסען ווערען שידוכים נכבדים,
ווי דו זאָנסט. און דער, וואָס האָט דיר געזאָגט, אז לקארלסבאד
קומט די גאַנצע וועלט, איז אָדער אַ שקרן אָדער אַ שומה. און אז
איך האָב געזאָגט מאריענבאד, האָב איך געזאָגט מיט אַ מעם און
מיט אַ שכל, כי איך בין נישט משוגע און ווייס וואָס איך רעד.
און הגם איך בין במאריענבאד בעצמי נאָך נישט געווען קיינמאָל,
פערשטעה איך פון דעסטוועגען על פי סברה, אז דאָס מאריענבאד
איז אַ מקום פון תענוג און פון מותרות. אהינצו פאָהרען, הייסט
עס, אזעלכע מינים מענשען, וואָס אָדער זיי פיהלען זיך, אז זיי
זענען עטוואָס נישט בקו הבריאה, אָדער להיפך, זיי זענען שוין
צופיעל בקו הבריאה, און זייער גאַנצע כונה איז נישט מעהר, ווי
אַ ביסעל אַפצערעווען זיך, ווי למשל אונזער חיים סאָראַקער, וואָס
איז אַ גרויסער בעליבשר, אָדער אזעלכע מינים מענשען, וואָס ווילען

גלאט האָבען אַ נחת־דוח, אָנקוקען אַ וועלט וכדומה אַזעלכע תענוגי עולם. על־כן איז צווישען אַזעלכע מינים מענשען בנקל צו געפינען אַ שידוך הגון אַ סך מעהר ווי במקום אחר.

און דאָס וואָס דו שרייבסט בנידון הדאָקטוירמלעך, אַז על הנאַלעווקים זענען זיי בנמצא צו קריגען פאַר עשרת אלפים רי"ב, האָסט דו, במחילה, אַ טעות גדול. די דאָזיגע סחורה איז אַצלנו בוארשא די לעצטע צייט וויערער בחשיבות גדול, און אזא דאָקטויר טאַרעל, ווי דו זאָגסט, הייסט זיך בזמן הזה משלם זיין כ' אלפים און ל' אלפים נישט ווינציגער, כי דער שכל איז מתחייב: וואָס מעהר גזירות עם ווערען אַרויסגעגעבען, בעונותינו הרבים, אויף אידישע קינדער בהנימנאזיעס והאוניווערסיטעטען וכו' וכו', ווערען דאָקטוירים און אַדוואָקאטען אַלץ טייערער און טייערער, און אויב די גזירות וועלען, חלילה, געהן נאָך ווייטער, — איז מי יודע ביו וואַנען עם קאָן דערגרייכען!

און וואָס דו שרייבסט מיר בנידון סוחרישע שידוכים, בין איך גם כן נישט מסכים מיט דיר, אַז ס'איז געוואָרען טייערער, רק איך מיין אַדרבא דעם היפך, און דאָס איז אויך על־פי סברה און על־פי דרך הטבע, כי ס'איז דאָ סוחרים לרוב בכל תפוצת ישראל. על־כן זעה איך נישט אַרויס מיט מיין שכל הישר, וואָס דו האָסט געהאט צו יאָגען זיך אחר השידוך עם הלאָדער פאַבריי־קאנטעל. לאָדער פאַבריקאנטלעך קאָן מען קריגען בכאן אויך, מע דאַרף נישט פאַהרען נאָך איהם למאריענבאד, ובפרט, אַז ער איז נאָך נישט בקו הבריאה, איז אַדאיי נישט כדאי דער גאַנצער ענין.

און וואָס דו שרייבסט מיר בנידון הביאַליסטאָקער, פערשטעה איך גם כן נישט, וואָס דו ביזט זיך מפקפק און קווינקעלסט זיך, ממה נפשך, ווילסט דו וויסען, ווער האָט וועמען גע'גמט? צי ער זי, צי זי א י ה ס, קאָנסט דו דאָך מיר שרייבען דעם נאָמען זיינעם, וועל איך אַוועקשרייבען אַ מכתב להקאָמיטענטען שלי בביאָ־ליסטאָק, וועל איך געוואָהר ווערען מכל דבר שורש. ס'איז כיר אַ

הידוש, וואָס דו ביזט בעצמו נישט געפאלען דערויף, כי די וועלט
 איז אָפּען און וואַרשאַ מיט ביאַליסטאָק איז כמו ווי איין שטאָדט.
 אחרון אחרון חביב. וואָס דו שרייבסט מיר בנידון הקעשעניע-
 ווער סקעשעניעווע, איז דאָס שוין אויף אַ שטיקעל דרך, כי מבעסע-
 ראַביע געפעלט מיר בעסער, ווי פון דער ליטא. איך בין בעצמי אַ
 בעסעראַביער און עם ווילט זיך מיר אַ שידוך טהון אויך מבעסע-
 ראַביע, ובפרט מקעשעניעווע, וואָס איז נישט ווייט מכפר יאַמאַיקע,
 קאָן איך שרייבען אַ בריעה צו מיינע קרובים ביאַמאַיקע, זיי זאָלען
 חוקר ודרוש זיין אויפ'ן קעשעניעווער שדוך מקעשעניעווע. על-כן
 אבקש, דו זאָלסט מיר למען השם אַרויסשרייבען דעם נאָמען מיט
 דער משפחה מיט כל דבר שורש, און דער אויבערשטער זאָל העלפען,
 ס'זאָל זיין מיט הצלחה, כי ס'אז שוין צייט... השם יתברך זאָל
 רחמנות האָבען און מיר זאָלען אַ שידוך טהון מיט די מעכטער,
 וואָלט מען געקאָנט אין זינען האָבען די איבעריגע קינדער. לעת-
 עתה לערנט בני יעקב שיחי' זעהר געשמאַק. ער איז זיך מכין צום
 עקזאַמען עם הרעפּעטיטער שלו, נאָט זאָל מיר העלפען, ער זאָל
 שוין איבערגעקומען בשלום, כי ער זעהט אויס ווי אַ רוח. הגם איך
 ווייס נישט, וואָס וועט זיין ווייטער, אפלו אז נאָט וועט העלפען,
 ער וועט שוין אָפּגעבען העקזאַמען שלו? נאָר איך שיהיה, אז לער-
 נען אין חדר נישט, און אידישקייט נישט, לאָז ער האָבען, לפחות,
 אַ שטיקעל אַטעסטאַט, אפשר וועט דאָס איהם צונוץ קומען. איך
 וואָלט אַודאי וועלען בעסער, אז בני יעקב שיחי' זאָל זיין אַ סוחר
 ווי כל ישראל. נאָר אז ס'איז היינט אזא וועלט פון סאַמע אַטעס-
 טאַמען ודיפּלאָמען, לאָז ער אויך האָבען אַ שטיקעל דיפּלאָם, לפחות,
 פון זעכס קלאַסען. און בני מענדעל שיחי' וויל שוין אויך נישט
 געהן אין חדר, און דאוונען מאַן דער שמייה! האָב איך גערעדט
 עם הלעהרער, זאָגט דער לעהרער, אז ער נעמט זיך אונטער פאַר
 צוויי יאָהר איהם מכין זיין על ג' קלאַסען. ווייס איך נישט, וואָס
 מע טהוט, כי עם ווילט זיך מיר נישט אָפּרייסען בני מענדעל שיחי'
 פונ'ם חדר.

און וואָס דו שרייבסט מיר בנידון שלמה קורלענדער'ס פלונות, האָב איך דיר שוין לאַנג געוואָגט, אז לפי דעתי איז שלמה אַ משוגע־נער, וואָס האָט גענומען אויף דער עלטער אַ בתולה, און חוץ לזה איז ער אַ גרויסער בעל־עולה אַקעגען די קינדער פונ'ם ערשטען ווייב. רק איך וויל מיך נישט מישען אין פרעמדע ענינים. גענוג די אייגענע צרות די והותר. דער פדיון איז כעת זעהר געשלאָגען מחמת ההיצען, וואָס זענען בכאן אזוי גרויס, אז ס'איז אין לשער.

און וואָס דו שרייבסט מיר בנידון דער טשאַפניטשקע עם חיים סאָראָקער, האָב איך דיר שוין לאַנג געוואָגט, אז חיים פּאָהרט למאָ־ריענבאָד נישט לשם קוראָציע, נאָר לשם לעבען אַ גוטען טאָג און לשם אַ קערטעל, כי ס'איז ידוע, אז ער האָט ליעב אַ קערטעל. און בערעל טשאַפניק איז שוין וויעדער געווען אַצלי וועגען אַ גמילות־חסד, און האָט מיר געגעבען אַנצוהערעניש וועגען שידוכים, אז מע פרעגט זיך אָן אַצלו פון כמה וכמה שטערט אויף אונזערע טעכטער. גם האָט ער מיר איבערגעגעבען כסוד סודות, אז ער האָט אַ צד בנוגע צום עקזאָמען פון בני יעקב שיחי', און ס'איז ניכר פון זיינע רעד, אז ס'איז דוקא קרוב לאמת, רק עם דאָרף קאָסטען געלד. האָב איך איהם געוואָגט אַ תירוץ, אז איך וועל דיר שרייבען אַ מכתב און וועל איהם געבען אַ תשובה אין עטליכע טעג אַרום. דערווייל האָב איך איהם גע'פטר'ט אָהן אַ גמילות־חסד.

געדענק זשע, וואָס איך שרייב דיר בנידון הקעשעניעווער מקע־שעניעוו, זאָלסט שרייבען, למען השם, וואו עם האַלט, און דער עיקר — דעם נאָמען זיינעם מיט דער משפּחה. און מחמת די היצען זענען זעהר גרויס און קיין איבעריגע צייט איז נישטאָ, על־כן בין איך מקצר. רק חיים ושלום. און איך לאָז דיר גריסען מיט די קינד־דער שיחי' נאָר פריינדליך, און זאָלסט מיר שרייבען אַפטע בריעף מכל דבר שורש.

ממני בעלך זאב וואָלף בר' מענדעל יאמאיסקער.

.12

בעלזי קורלענדער פון מאריענבאד צו איהר מאן שלמה קורלענדער אויף די נאלעווקים אין ווארשא.

לבעלי היקר מוהר"ר שלמה נ"י.

דיין בריעף האָב איך נאָר וואָס ערהאַלטען, און האָב איהם צוויי מאָל דורכגעלייענט און האָב נישט געוואוסט, וואָס זאָל איך טהון: צי זאָל איך לאַכען פון דיינע נאַרישקייטען, צי זאָל איך וויינען אויף מיין פינסטער מזל? זאָג אַליין, שלמה, דו ביזט דאָך עפּים אַ איד אַ בעיאָהרטער, אויב ס'איז נישט קיין געלעכטער די אַלע זאַכען, וואָס דו שרייבסט מיר? מילא דאָס, וואָס דו זאָגסט מיר מוסר פאַר די "שמאַטעס", וואָס איך האָב אַיינגעהאַנדעלט ביי ווערטהיימער'ען, לאַך איך פון דיר. ביי דיר איז אַלסדינג "שמאַטעס". פאַראַיאָהרען, געדענק איך, אז איך האָב געקויפט אויף אַ ליציטאַציע אַ קאַלנער פון שוואַרצע פּיקס מיט אַ גרויזשעט-קע פון סויבלען, האָסט דו אויך געזאָגט "שמאַטעס", ביז אַלע רויב-ווערנער האָבען דיר איהם געשאַצט און געזאָגט, אז ס'איז אַ מציאה פון אַ גנב דריי מאָל אזוי פּיעל, האָסט דו שוין אַליין דעמאָלט אויך מודה געווען, לאָס איך נאָר קומען געזונדערהייד אַהיים, וועסט דו אַ קוק טהון אויף די "שמאַטעס", וואָס איך האָב אַיינגעהאַנדעלט, וועסט דו אַליין זאָגען, אז ס'איז אַ מציאה. נישמעהר, דו דאַרפסט מיר פּריהער אויסקאָכען דאָס וואַסער. שוין אזא טבע ביי דיר. און ווייטער, וואָס דו האַלטסט מיך פאַר, למאי איך האָב נישט אַ שמיץ געגעבען דעם בוקעט מיט בלומען דעם בערלינער בחור, אָדער דעם "שמינגער", ווי דו רופסט איהם, אין פנים אַרין, איז דאָס אויך נישט אזא גרויסע חכמה, ווי דו מיינסט. דו ביזט, זאָלסט מיר קיין פאַראַיבעל נישט האָבען, אין די זאַכען שוין אַביסעל אויסגעוועבט. דו ווייסט נישט, וואָס אין דער גרויסער וועלט טהוט זיך. דאָ, אין אויסלאַנד, איז אַיינגעפּיהרט, אז אַ גאַסט פאַהרט אַוועק, ער מעג

זיך זיין יאָ צופריערען, נישט צופריערען, אויפ'ן וואָקזאל אַרויס-
בעגלייטען איהם מיט בלומען — דאָס מוז מען. אין האַרצען מעג
זיך יענער טראַכטען: „מיט'ן קאָפּ אין דער ערד“, נאָר אַ בוקעט
נאָ דיר. און אז יענער איז אַזוי פיין און איידעל און טראַגט
דיר אונטער אַ בוקעט, ער מעג זיך זיין אַ שמייגער און אַ פּראַ-
אדם און וואָס דו ווילסט, קאָנסט דו אָבער נישט זיין קיין גרעסערער
פּראַ-אדם און קיין גרעסערער שמייגער פון איהם און דאַרפסט דעם
בוקעט אָננעמען, און מיט אַ שמייכל דערצו, און נאָך זאָגען:
„דאַנקע שטען“... יאָ, שלמה, אָט אַזוי פיהרט זיך עס אויף דער
וועלט; מע קאָן שוין היינטיגע יאָהרען נישט אויסקומען מיט דעם
שכל, וואָס אַמאָל.

און ווייטער, וואָס דו זאָנסט, אז דו וואָלסט געבראָען אַ ביין
דעם שלים-מזל דעם קאָמיוואַיאַזשער, וואָס אויף דער באַהן, האָב
איך שוין טאַקי גאָר גוט געלאַכט. פאַר וואָס, אייגענטליך, קומט
איהם, מע זאָל איהם ברעכען די ביינער? מיט וואָס האָט ער דאָ
אַזוי חוטא בעגל געווען? דערמיט, וואָס ער האָט זיך אָנגעריהרט
מיט די ליפען צו אַ שפיץ פינגער פון מיין האַנד, האָט ער מיר אָפּ-
געביסען? ובפרט, אז איך האָב דיר אַליין געשריבען, אז ער האָט
געחאַפט פון מיר אַ פאַטש, היינט וואָס נאָך ווילסט דו? דער גאַנ-
צער עיקר בלייבט איבער איין זאך: למאַי איך בין געפאָהרען מיט
מאיר מאַריאַמטשיק'ען איבער מאַריענבאָד, איך ווייס נישט אויב
פופצען מינוט, פונ'ם באַהנהויף ביז דער שטאָרט? וועה איז מיר,
וואָס דאָ טהוט זיך! וואָס וואָלסט דו שוין געזאָגט, זאָלסט זעהען,
זוי אונזערע נאַלעווקער צנועות, די שערענצים מיט דער פעקעליס,
שפאַצירען דאָ אַרום פראַנק און פריי מיט ווילד-פרעמדע יונגע
לייט, און נאָך ביינאַכט דערצו? אָדער, אַשטייגער, למשל כדומה,
וואָס וואָלסט דו געזאָגט, ווען דו זאָלסט הערען, וואָס מיין קרובה,
חוו'לע טשאַפּניק, דערצעהלט זיך אָן פון אַסטענרע, — זי איז שוין
געווען צוויי מאָל אין אַסטענרע — ווי אַזוי דאַמען באַדען זיך דאָר-
טען אינאיינעם מיט מאַנסבילען אין איין ים, אפילו נישט איבער-

געצאמט פון יוצא וועגען מיט ברעטלעך, ווי ביי אונז, נאָר טאָסי
 פּראָסט און פּשוט, אינאיינעם געפּאָליאָסקעט זיך, אינאיינעם געד
 שוואומען און אפילו פאר די הענד געהאלטען זיך? מעהר נישט,
 מע ציהט ארויף, זאָגט זי, אויף זיך אַזעלכע קאָסטיומען, קורצע
 לייבקאָלירענע הויזלעך, וואָס זענען געמאַכט געוואָרען, זאָגט זי,
 פאַר מאַנספּאַרשוינען און פאַר פּרויענצימערס לכתחילה אויף צו
 באַדען זיך אין זיי? ס'איז היינט איין אַנדער וועלט, שלמה, א
 וועלט איין אָפענע און א פּרייע. דו אליין האָסט מיר געזאָגט ווי
 פיעל מאָל, אַז נישט די איז א צנועה, וואָס טראָגט א פאַרדיק, און
 נישט די איז א הולטייקע, וואָס געהט אין אייגענע האָר. היינט
 ווי קומט דאָס, אַז דו זאָלסט אַזעלכעם שרייבען?

דו פּרענסט א קשיא: ווי קומט אַט דער שאַרלאַטאַן מאַריאַט
 טשיק אויפ'ן וואָקזאַל אין מאַריענבאַד, און פון וואַנעט האָט ער
 געוואוסט, אַז איך קום צו פּאָהרען? אוראי איז דאָס אַ קלאַזיקשיא.
 נאָר וואָס דען? איך זעה, אַז דו ווייסט נישט, וואָס הייסט מאַריענב
 באַד. דו מיינסט, אַז מאַריענבאַד איז מאַריענבאַד? מאַריענבאַד
 איז באַרדיטשעוו, מאַריענבאַד איז וואַרשאַ, מאַריענבאַד איז די
 נאַלעווקים. מע ווייסט דאָ איטליכער, וואָס ביי יענעם קאָכט זיך,
 וואָלסט הערען, וואָס די יאַמאַיטשיכע דערצעהלט זיך אָן פון בראַני
 לויפערמאַן, פון לאַה'צי ברויכשטוהל, און פון דער שערענצים, און
 פון דער פעקעלים! צי, אַשטייגער, דו זאָלסט הערען, וואָס זיי אַלע
 רעדען-אויס אויף דער יאַמאַיטשיכע מיט איהרע טעכטער און מיט
 די שרוכים און מיט די התנים — די האָר שטעלען זיך קאַפּויר!
 אַנו, לאָז עמיצער אַרויסלאָזען אַ וואָרט ערגיץ ביי'ם ברונען, אָדער
 אין אַ קאַפע, אָדער אין רעסטאָראַן, אַזוי ווערד עס צעטראַגען איר
 בער נאַנץ מאַריענבאַד. אַשטייגער, אַז איך בין געווען אין בערלין,
 האָב איך געהאַט געשריבען צו מיין חוה'לע טשאַפּניק, אַז איך
 פּאָהר קיין מאַריענבאַד, האָט אויפ'ן אַנדערען טאָג געוואוסט נאַנץ
 מאַריענבאַד פון איין עק ביי'ן אַנדערען, ווען איך קום, מיט וואָסער
 א צוג, אין וואָסער אַ שעה, און אפילו וואָסער אַ היטעלע איך וועל

טראָגען. ער שפיעלט זיך מיט מאַריענבאָד! און אזוי ווי מיין קרובה איז געווען יענעם טאָג, ווי איך האָב דיר שוין געשריבען, שטאַרק בעשעפטיגט מיט דיין גומען פריינד היים סאַראַקער (זיי האָבען געשפיעלט אין זעכס-און-זעכציג), און אזוי ווי מאיר מאַר-יאַמטשיק איז יענעם טאָג גראָד געווען אויפ'ן וואַקואַל, אַרויסגע-שיקט, זאָגט ער, זעהר אַ נויטיגען בריעף קיין אָדעס, דערווייל האָט ער דערזעהען אַ בעקאַנטע דאַמע (מיך טאַקי) שטעהט מיט פעק-לעך, מיט פידעלעך און מיט טשעמאַדאַנעס איינע אַליין אויפ'ן וואַקואַל. — איז ער צוגעגאַנגען צו מיר און רופט זיך אָנעט אויף זיין אָדעסער לשון, האַלב גוייש, האַלב אידיש: „אויב איך אָשיבאָ-יע זיך נישט, זענט איהר, דאַכט זיך, מיינע אַ זעמליאַטשקע, אַ וואַר-שאַווערין פון די נאַלעווקים?“ ענטטפער איך איהם אויף זיין לשון: „עס קאָן זיין, אַז איהר אָשיבאַיעט זיך נישט“... ווערד ער פרייליך און מאַכט צו מיר: „אויב איך אָשיבאַיע זיך נישט, האָב איך אַיך ווסטרעטשאַיעט ביי דער מאַדאַם סאַראַקער אויף די נאַלעווקים?“ זאָג איך איהם נאָך אַ מאָל: „עס איז גאַנץ מעגליך, אַז איהר אָשי-באַיעט זיך נישט“. פוילט ער זיך נישט און מאַכט צו מיר נאָך אַ מאָל: „אויב איך אָשיבאַיע זיך נישט, דאַרפט איהר זיין די צוויי-טע פרוי פונ'ם הערר קורלענדער?“ ווער איך שוין בייזליך און רופ מיך אָן צו איהם: „וואָס טויג מיר, צי איהר אָשיבאַיעט זיך יאָ, צי איהר אָשיבאַיעט זיך נישט? איהר טהוט בעסער אַ קוק, זאָג איך, ווי איך שטעה דאָ מיט'ן געפעק אין דרויסען, אין מיטען מאַריענבאָד, נישטאָ קיין טרענער, נישט קיין רוח און נישט קיין שוואַרץ יאַהר“... איז ווי איך האָב נאָר אויסגערעדט די דאָזיגע ווערטער, אַז מיין חברה-מאַן טהוט זיך נישט אַ וואַרף, פיהרט מיר צו אַ טרענער, דינגט אַ פיאַקער און זעצט מיך אַרויף, און אַליין זעצט ער זיך אויך אַוועק מיט מיר פאַהרען אין שטאָדט אַריין, — זאָל איך איהם זאָ-גען: „פעטער, געהט צורפּוס“? ... נישמעהר איין זאָך, איך האָב געמיינט, אַז די יאַמאַיטשיבע, וואָס איז דעמאָלט געווען, ווי איך האָב דיר געשריבען, אויפ'ן וואַקואַל, זעהט נישט — אַרויס זאָלען

איחד די אויגען! נאך לאַמיר שוין זאָגען אפילו, אז גאנץ מאַריענ־באָר, דאָס הייסט אַלע וואַרשעווער נאַלעוויקס, האָבען אונז געזעהען פאַהרען — נו, איז וואָס? ווי וואָלט געווען, למשל כדומה, ווען אויב'ן באַהנהויה זאָל געווען זיין, ווי דו האָסט געוואָלט, דוין פריינד סאַראַקער, נישט מאַריאַמטיק, און איך וואָלט מיך אויפגעזעצט מיט איהם פאַהרען אין שטאָרט אַרײַן, וואָלט דיר שוין געווען גרינגער? חיים סאַראַקער איז נישט קיין וואַרשעווער און נישט קיין בעווייבטער? וואָס זשע האָט עס דיך אזוי אויפגעקאָכט, אז דו זאָלסט מיר פערצאָפּען דאָס בלוט אומזיסט־אומנישט און מאַכען אזוי, אז איך זאָל איבער דיר זיך אוועקזעצן וויינען און אָפּוויינען דריי שעה דורכאַנאַנד? דערויף בין איך געפאַהרען קיין מאַריענבאָר, אויסגעבראַכט אזוי פיעל געלד, איך זאָל אוועקלעגען דאָ דאָס איר בעריגע ביסעל געזונד איבער דעם, וואָס דיר וועלען זיך פּלאַנטען אין קאָפּ נאַרישע מחשבות און געדאַנקען?

ניין, שלמה, פון דיין בריעף בעדאַרף מען נישט וויינען, נאָר לאַכען, אזוי ווי איך האָב געלאַכט פאַראַיאָהרען אין פאַלעניצע — בעת דו ביזט אָנגעפאַלען אויף דעם מאַנופאַקטוריסט דערפאַר, וואָס ער האָט זיך אַרויסגעחאַפּט מיט אַ וואָרט און געזאָגט, אז ער געדפינט, אז איך בין שענער פון אַלע וואַרשעווער ווייבלעך אין פאַלעניצע. דו ביזט דאָך גרייט געווען, געדענקסט דו, דעמאָלט איהם דורס זיין, פאַר וואָס? פאַר ווען? האָסט דו דען אַליין נישט מודה געווען נאָכדעם, אז ס'איז געווען פון דיר אַ גרויס נאַרישקייט? און איצט אין בריעף שרייבסט דו דען נישט, אז דו הערסט זיי, ווי דעם פאַראַיאָהריגען שניי? ביי דיר איז תמיד אזוי: פריהער זאָגסט דו, און דערנאָך האָסט דו חרטה. דו אַליין שרייבסט מיר, אז איך זאָל נישט איבערטראַכטען קיין זאָך, אז דו האָסט נישט, חלילה, אויף מיר קיין זייטיגע מחשבות, און נאָך אזעלכע זאַכען, און וואַרפסט מיר אויס אַלע מאָל איין אנדער חטא, און פערשאַפסט מיר דערמיט נאָר עגמת־נפש, אזוי, אז עס געהט מיר נישט איין די טר, און צום סוף זאָגסט דו נאָך, איך זאָל זעהען למען השם זיך

פערריכטען און קומען בשלום אַהיים. ווי קאָן מען זיך פערריכטען, אַז מע האָט אַזעלכע בריעף פון דיר? עס געהט מיר דען אַיין, וואָס איך עס און וואָס איך טרינק און וואָס איך קויף מיר, אַז דו צעהלסט יעדען גראַשען, און וואַרפט מיר אויס שמאַטעס מיט שמאַטעס?

איך בין אַזוי אויפגערגוט און נערוועז פון דיין בריעף, שלמה, אַז איך קאָן דיר מעהר ניט שרייבען. און די בערלינער פראָפעסאָרען האָבען מיר אָנגעזאָגט אויסדריקליך, אפשר הונדערט מאָל, איך זאָל מיך נישט ערגערען. איך זאָל עסען, זאָגען זיי, און טרינקען און שפאַציערען געהן און זיין רוהיג. אין מאַריענבאָד דאַרף מען זיין. זאָגען זיי, רוהיג, נישט נערוועז, אַנישט איז אַרויסגעוואַרפען, זאָגען זיי, די גאַנצע קוראַציע מיט'ן גאַנצען מאַריענבאָד.

מעהר קיין נייעס איז נישטאָ צו שרייבען. מאַרגען-איבערמאָרגען וועל איך דיר מסתמא שרייבען נאָך. דערווייל זיי געזונד און זאָגן שבע-רהל'ען, אַז זי זאָל נישט פערגעסען, אַז זומער איז נישט ווייניג טער. זומער דאַרף מען איבערשלאָגען דאָס ווייכע מעבעל אַלע טאָג, און די פענסטער האַלטען צו, ס'זאָל זיך אַזוי נישט זעצען קיין שטויב און קיין פליעגען, און די לאָדען אויך, ס'זאָל אַזוי נישט בראַטען. די זון און נישט בליאַקעווען. איך רעכען, אַז איך וועל פאַהרען געזונדערהייד צוריק איבער בערלין, וועל איך איהר אויך עפּים קויפען אַ מתנה, אַ קאַפּטעל, אַנישט וועל איך איהר אויס-זוכען פון מיינע אַלטע קאַפּטלעך אַ קאַפּטעל. און הער אויף, שלמה, צו זיין אַ קלאַג-מוטער, און שרייב שוין אַ מאָל עפּים פּרייליכערע בריוולעך.

פון מיר דיין פרוי בעל צי קורלענדער.

.18

מאיר מאריאמטשיק פון מאריענבאד צו זיין פרוי הנצי מאריאמטשיק אויף די נאלעווקים אין ווארשא.

אומזיסט אופרעקאיעסט דו מיר, דאושינקע, אז איך שרייב דיר, באודטאָ בי, איין מאָל אין צוויי וואָכען. מיר דאַכט, אז איך שרייב דיר פּאָטשטי אַ טאָג איבער אַ טאָג. איך האָב דען עפּיס אנדערש וואָס צו טהון דאָ אין דעם מאַריענבאָד, וואו די סקוקע איז גרויס און מע זעהט נישט קיין לעבעדיגע סאוּשטשעסטוואָ. אויסער אונזערע וואַרשעווער אַריסטאָקראַטקעס, וואָס איך איזביע־נאָיע זיי ווי די טשומאַ, וואָרום דו ווייסט, ווי אזוי איך אָטנאַסע זיך צו זשענשטשינעס וואָאָבשטשע, און ווי אזוי איך פרעזיראַיע אַייערע וואַרשעווער נאַלעווקים מיט די נאַלעווקער ספּלעמניצעס. ביי אונז אין אַדעס האָט מען פּיינט ספּלעמניס. ביי אונז אין אַדעס קאָנסט דו דיר געהן מיט'ן קאָפּ אַראָפּ און מיט די פּיס אַרויף — קאַקאָיע קאָמו דיעלאָ? נאַפּרימער, פאַר וואָס אַהרט מיר נישט, וואָס דיין שוואַגער חיים אוחאַזשעוועט נאָך שלמה קורלענדער'ס קראַסאַוויצע? און ווי אזוי, מיינסט דו, אוחאַזשעוועט? ער פרעד־לאַנאַיעט איהר דאָזשע געלד אויף שלמה'ס קאָנטע. ער זאָגט, אז שלמה קורלענדער האָט איהם, באודטאָ בי, אָנגעוויזען, ער זאָל איהר דאָ געבען געלד אויף זיין רעכענונג. נאָר קאַקאָיע מניע דיעלאָ? צי, אַשטייגער, וואָס געהער זיך אָן מיט מיר, וואָס ער שפּיעלמ, דיין שוואַגער טאַקי, מיט דער מאַדאַם טשאַפּניק אַלע טאָג אין זעכס־און־זעכציג? נאַפּרימער, וואָס וואָלסט דו געזאָגט, דאושינקע, ווען דו זעהסט מיר שפּיעלען מיט אַ פרעמדער זשענשטשינע אין זעכס־און־זעכציג? נאָר קאַקאָיע מניע דיעלאָ? אַדער, נאַפּרימער, וואָס געהט מיר אָן, וואָס די שערענצים מיט דער פעקעליס, אַזעלכע רע־ליניאַנצע צוויי ווייבלעך, וואָס אויף די נאַלעווקים סמעיען זיי נישט רעדען מיט אַ מוושטשינע אַ הויך וואָרט, האָבען זיי דאָ אַראָפּגע־

וואָרפען די פּאַריקלעך און געהען פּאַדרוטשקע מיט עפּים איינעם אַ קעשעניעווער פּראַנט, אַ דאַנטיסט, וואָס אוחאזשעוועט נאָך אלע דריי יאַמאַטישיכעס טעכטער, און יאַמאַטישיכע אוחאזשעוועט נאָך איהם, געהט אויס, ס'זאָל זיין אַ שידוך, האָטיאָ עס וועט אזוי זיין אַ שידוך, אזוי ווי איך וועל זיין אַ רב, וואָרום דער קעשעניעווער פּראַנט פּיהרט, וואָפּערוויך, אַ ליובאַוו מיט בעלצי קורלענדער, אָבער גאַנץ סעריאָזנע. איך האָב אַ דאַקאָזאַטעלסטווע, אז ער האָט זיך איהר שוין אַביאַסניאַיעט, און זי האָט איהם מכבד געווען מיט אַ שענעם אָטקאַז, דאָס ווייס איך פון אַ דאָסטאַוויערנע איסטאַטשניק, טאַקסי פון דער יאַמאַטישיכע אַליין, זי איז דאָך פּאַרט מיינע אַ דאַלני ראָרסטוועניצע, איז איין מאָל אַוועק, וואָוטאַריך, ווייס איך פון דעם זנאַמעניטען וועלד־שרכן סווירסקי, אז מע פרעדלאַנגט־ יעט איהם אַ סך אַנדערע פּאַרטיעס, און וואָס פאַר אַ פּאַרטיע מע זאָל איהם נישט פרעדלאַזשען, איז נוט. האָט מען זיך אָנגעפרעגט אויף איהם אין קעשעניעווי ביי עטליכע מענשען, און מע וואָרט אויף אַיין אָטוועט, נאָר קאַקאַיע מניע דיעלעאַ? איך האָב מיר אין זינען מיינ זאָך: איך דאַרף מיך פּאַפּראַווען און קומען אַהיים טשעם סקאַרעיע צו מיינ חנצ'ין, וואָס איז ביי מיר ווישע ווסייע־ וואָ! איך בעט דיך, ליובעניו, זאָלסט דיך נישט צוהערען צו די נאַלעווקער ספּלעטנים און זאָלסט אויפהערען איבערצוקלערען, וואָ־ רום דאָס וויליעיאַעט אויף דיינע גערווען, און דו ווערסט אומזיסט דאַוסטראַיעט, און סע אַטראַזשאַיעט זיך אויף דיין געזונד, און אויף מיר מאַכט דאָס אויך נישט קיין גוטע וופּעטשאַטלעניע.

און וואָס דו שרייבסט מיר, דאושינקע, וועגען דער אימוש־ טשעסטווע, סאָוועמעווע איך דיר, אז דו זאָלסט זיך בעסער סאָגל־ען אַ אויף אַ ראַודיעל, מיינ פּאַפּאַשע זאָגט אויך דאָס אייגענע. מענסט זיך אַביזשאַיען, וויפיעל דו ווילסט, איך האָב געזאָגט און זאָג אלע מאָל, אז איך דאָויעראַיע נישט דיין שוואַגער'ס חשבונות מיט זיינע דאַסחאַדען, וואָרום דיין שוואַגער איז אַ מאַשעניק, מיינ פּאַפּאַשע זאָגט אויך דאָס אייגענע, אַ סך געזינטער וואָלט געווען

פאר אונז אלעמען, ווען ער צאהלט דיר אויס דין טשאסט, און לאָז
 ער בלייבען ביי דער אימושטשעסטווע. אזוי איז מיין מניעניע, און
 אזוי איז די מניעניע פון מיין פאפאשע, און דו טהו דיר, ווי דו
 פערשטעהסט. קאקאיע מניע דיעלאָ?

און ווייטער זיי געזונד, ליובעניו, איך וויל דיר קויפען, איך
 האָב געזעהן דאָ אין מאַריענבאָד, אַ „קימאַנע“. עס איז היינט די
 גאַנצע מאָדע, מיט ברייטע אַרבעל, קורצע, און פון הינטען מיט אַ
 קאַפּוּשאָן. איך ווייס נאָר נישט, וואָסער אַ צוועט דיר געפעלט
 בעסער: שוואַרץ מיט רויטע פּאַרקלאַרקע? אָדער נאָר אַ פּער-
 סידסקי קאַליר? פון אונזערע אַדעסיטען האָב איך דאָ ווסטרע-
 טשאַיעט זעהר ווינציג בעקאַנטע. און דאָס — מעהר זשענשטיש-
 נעס, וואָרום זייערע מאַנען זענען אין באַזעל אויפ'ן קאַנגרעס. און
 אזוי ווי איך האָב פיינט זיך ווסטרעטשאַיען מיט זשענשטינעס,
 ווייל די זשענשטינעס פון די קוראַרטען זענען באַלשי טשאַסטי
 ספּלעטניצעס, געה איך דאָ אַרום איינער אַליין און סקוטשאַיע אזוי.
 אַז איך צעהל שוין די טעג, ווען עס וועט זיך קאַנטשען דער סראָפּ
 לעטשעניע און איך וועל קאָנען פּאַהרען אַהיים צו מיין טייערער דו-
 שינקע הנצי. און ווייל איך האָב נישט וואָס צו טהון, האָב איך דאָ
 סאַטשינאַיעט אַ באַסני אויף מיין יאַמאַיטשיכע'ס טעכטער, וואָס
 קלויבען און קלויבען און קאָנען זיך נישט צוקלויבען קיין חתנים.
 די באַסני הייסט ביי מיר מיט'ן נאָמען „די פּער רייס ע נע
 כ ל ה“ און הייבט זיך אָן אזוי:

„אַמאָל איז געוועזען אין וואַרשאַ אַ מיידעל,
 שטאַרק אַבראַזאַוועט, געלערענט און איידעל;
 געשפּיעלט האָט זי פּיאַנע,
 פּראַנציוויש גערעדט,
 געלייענט ראַמאַנען,
 שען — אַ פּאַטרעט,
 זומער זאַנראַניצע געפּאַהרען,
 געהאַט נאָר טשוט-טשוט אַ חסרון. —

איהר מיינט דאך, קאניעטשנאָ, אָהן אַ קאָפּיקע געלט.
 ווי עס ביוואַיעט היינט אויף דער וועלט?
 האָט איהר קאָס ראָז ניט געמראָפּען:
 געלט איז געווען, חתנים געלאָפּען,
 נאָר איין זאָך דארפֿט איהר וויסען —
 די כלה איז געווען, איזווייניטע, פּערריסען,
 ראַזבאָרטשיווע, הייסט עס, אַ שרעק,
 פּריווערדליווע און קאָפּריווע אָהן איין עס:
 „איך בין דאָך, זאָגט זי, רב וועללעל'ס אַ טאָכטער,
 וויל איך אַ חתן, פּאָ קראַני מיער, אַ דאָקטאָר,
 נישט קיין דאָנטיסט.
 קיין פּאַרמאָצעווט, קיין שלים-מול,
 אָדער אַ דאָקטאָר אַ ציוניסט,
 וואָס זאָל פּאַהרען קיין באַזעל.
 ניין! אַ דאָקטאָר מעדיצין, אַ הויכען ברוינעט,
 וואָס זאָל האָבען אויף די נאַלעווקים אַ רייכען קאַבינעט,
 און אַרויספּאַהרען מיט'ן קנאַק,
 און הייסען זאָל ער פּאָל אָדער זשאַק!...
 אָדנים סלאָוואַם, ס'איז גענאַנגען אַ גאַנג,
 און געצויגען זיך לאַנג,
 שדכנים האָבען געאַרבייט, טעריאָיעט די כחות,
 געקלאָפּט טעלעגראַמעס, געלאָמעט די מוחות.
 נאָר אַ דאָקטאָר מעדיצין, אַ הויכען ברוינעט,
 וואָס זאָל האָבען אויף די נאַלעווקים אַ רייכען קאַבינעט,
 און אַרויספּאַהרען מיט'ן קנאַק,
 און זאָל הייסען פּאָל אָדער זשאַק —
 האָבען זיי, ק'נעסטשאַסטיג, נישט געפונען,
 האָטש לעג זיך און שטאַרב, געה אַראָפּ פונ'ם זינען!
 דער איז איהר צו וונג, דער איז צו שען,
 דער איז צו הויך, דער איז צו קליין.

און דער וואָס געפעלט,
 האָט אין זיך קאָפּרירען:
 ער ליעמשיט אָהן געלד,
 געחאָפט אין ציוניזם.
 מעזשדו טיעם לויפען די יאָהרען:
 מיידלעך ווערען עלטער,
 חתנים ווערען קעלטער.
 און אַ באַרישני איז נישט קיין וויין:
 זי מעג זיין ווי אַבראַזאָוועט, ווי פּיין,
 נאָר קוים ווערד זי אַלט, ראַז האָט זי צרות,
 פערלירט זי — דאָס ווייסט איהר אַליין —
 איהר גאַנצע סימפּאַטיע, איהר מיידעלשען הַן,
 און טויג שוין אויף אַ טישטשע כפרות..."

*

נו, ווי געפעלט דיר מיין באַסני? אַלע טראַגען זיך אַרום מיט
 איהר אין מאַריענבאָד. אַ סך האַכען זי אויסגעלערענט אויף אויס-
 וועניג, און וואָס קאָסאיעט זיך דער יאַמאַיטשיבע אַליין, האָט מען
 מיר פערעדאיעט פון איהר נאָמען, אַז מיין ראַדסטוועניצע סאָביראַ-
 יעט זיך דיר שרייבען אַ בריעף וועגען מיר. אַ פּאַטאַמו זאָלסט דו
 וויסען, אַז וואָס זי וועט דיר שרייבען אויף מיר, איז שוואַ ושאַק. און
 אויב עס וועט זיך דיר מאַכען, וועסט זיין אויף דער חלאַדנע אוליצע,
 האַפּ זיך אַריין אין דער רעדאַקציע און געב זיי איבער די באַסני,
 לאָזען זיי זי נאַפעטשאַטעווען, נאָר מיט איין אוסלאָווע: מיין
 נאָמען זאָלען זיי נישט אַרויסשמעלען. ס'איז מיר נישט לאָווקע,
 ווייל ס'איז אויף זשאַרגאָן...

דיינער, דושאַי אי טיעלאָם,

מ א ר ק ד א ו ו י ד א ו ו י ט ש מ א ר י א מ ט ש י ק .

.14

חולה'ע טשאפניק פון סאריענבאד צו איהר מאן בערעל טשאפניק אויף די נאלעוויסיס אין ווארשא.

ליעבער בערנארד!

דו דארפסט מיר פערצייהען, וואָס איך האָב דיר די גאַנצע צייט געשריבען נאָר געלד און געלד. איך בין שולדיג געווען. אַז די האָר זענען נישט מיינע. איצט האָב איך מיך שוין אַביסעל אַרומגעצאָהלט און דאַנק דיר פּיעל מאַל, וואָס דו האָסט זיך געשטויסען מיר אַרויסשיקען דאָס געלד טעלעגראַפּיש. אַנישט, ווייס איך נישט, וואָס איך וואָלט געמאָגן. מאַריענבאָד איז אַ פּוסטקע. אָהן אַ שיעור וואַרשעווער דאַמען, מייסטענס פּון די נאָר לעוויסיס, און ס'איז נישטאָ, ביי וועמען זיך די הענד צעפּיהרען. אויך מיר דאַמען! איינס און איינס. איך האָב שוין, גלויב מיר, קיין זייטען פּון זיי. זאָלסט זעהען זייערע פּיהרעכטען דאָ, זייער אַנטהון זיך, זייער אַרט לעבען. זאָלסט הערען זייערע געשפּרעכען, זאָגן איך דיר, אַז מע קאָן מאַכען פּון זיי אַ בוך. וואָס זאָגן איך אַ בוך? צעהן ביכער! וואו זענען אָט די אַלע שרייבערס, וואָס שרייבען אַזוי שען אויף די גאַזעטען? פאַר וואָס קומען זיי נישט אַהער, אין די קוראַרטען, אין די בערער: קיין מאַריענבאָד, קיין קאַרלסבאָד, פּראַנצענסבאָד, קיין וויסבאָדען, עמס, קראַנץ אָרער אָסטענרע, האָטש אויף איין זומער, וואָלטען זיי דאָך געהאַט שטאַף נאָכרעם אויף דריי ווינטערען!

אַשטייגער, נעם מיין קרובה, בעלצי קורלענדער. כלומרשט אַ גביר'טע און אַ ציטעריגע ביי איהר מאַן, דעם קורלענדער שומה. זי וואָלט געקאָנט, דאַכט מיר, שטעהן אין מאַריענבאָד ווי אַ מענש, און לעבען ווי אַ מענש, און עסען ווי אַ מענש. זאָלסט דו זעהען, האָט זי זיך געדונגען אַ צימערעל אין האָמעל — אַ שטייג, וואו מע דאַרף האַלטען עופות, אונטער'ן סאַמע דאָך. עס באַקט אַזוי אַן

רורכ'ן טאָג די זון, און מע דארף דריי מאָל א נאַכט חלש'ען פאַר
 הייַ. עס קאָסט אָבער וואָלוועל. דערפאַר, און זי קומט-אַרויס אין
 דער פריה צום ברונען, געהט זי אָנגעהאַן אזוי שרייענדיג שעה, מיט
 אזוי פיעל שמוק און ברייאַנטען, און די דייטשען מיינען, און דאָס
 איז אָדער אַ רוסישע פירשטין, אָדער אַ שאַנסאַנעטין. היינט זאָלסט
 דו זעהען איהר עסען אין כשר'ען רעסטאָראַן. פון אַ פערמעל עוף
 הייסט זי זיך בעהאַלטען אַ שטיקעל אויף דער נאַכט. עס פלאַמט
 מיר פשוט דאָס פנים פאַר'ן קעלנער. אַנומעלטען האָט זי זיך גע-
 הייסען דערלאַנגען אַ טרונק וואַסער, האָט מען איהר אויפגעפּענט
 אַ פלעשעל „ניסהילבער“. און ס'איז געקומען צו דער רעכענונג און
 זי האָט דערהערט, און מע הייסט זיך בעצאָהלען פאַר דאָס גלאָז וואַ-
 סער, איז זי געוואָרען אָנגעצונדען! אַ גליק, וואָס איך בין מיט
 איהר געזעסען ביי איין טישעל, האָב איך איהר אויף פּויליש אויפ-
 געקלערט, זי זאָל בעצאָהלען און מאַכען אַ שווייג, וואָרום עס קאָן
 דערפון אַרויס אַ סקאַנדאַל. וויפיעל מאָל מיר זיצען אין קאַפּע
 „ענערלענדער“, האָט זיך נאָך נישט געטראָפּען, און זי זאָל בע-
 צאָהלען פאַר דער טיי. אָדער חיים סאַראַקער צאָהלט, אָדער אינוער
 אַרעסיט מאיר'על מאַריאַמטשיק. די בידע קאָואַליערסטוועווען
 מיט איהר אויף וואָס די וועלט שטעהט, און זי נעמט דאָס אָן פאַר
 גוט געלד, און מאַכט זיי ביידען אַזעלכע חנ'דלעך, און מע קאָן
 שטאַרבען! אַצינד איז שוין דאָ אַ דריטער, וואָס צאָהלט. עפּים
 איינער אַ קעשעניעווער דאַנטיסט, וואָס שדכנ'ט זיך צו יאַמאַיטשי-
 כע'ס טעכטער. די יאַמאַיטשיכע איז דאָ אין מאַריענבאָד מיט אַלע
 דריי טעכטער און זוכט חתנים מיט ליכט, יאָגט זיך נאָך זיי אין
 די גאַסען און שלעפּט זיי פאַר די פּאַלעס. דער קעשעניעווער פּראַנט
 איז אָבער קיין נאַר נישט. נדן וויל ער טאַקי זאָל איהם געבען די
 יאַמאַיטשיכע, און שמיכלען זאָל צו איהם. בעלציי. יאַמאַיטשיכע
 אָבער ניט אַכטונג. יאַמאַיטשיכע איז נישט אַזאַ אידניע, וואָס
 מע נאַרט זי. זי האָט אַיין אויג, וואָס זעהט, און אַ נאַז, וואָס
 שמעקט. זי שמעקט אָן אַ זאך פאַר אַ מייל. זי ווייסט אַקוראַט פון

דער ערשטער מינוט, וועלכער בחור ס'איז א חתן און וועלכער נישט. איך האָב געוואָלט זיך אַרײַנלעגען אין אַ שידוך פאַר איהר עלטערער טאָכטער מיט איינעם אַ מאָסקווער יובעלירער, זעהר אַ רײכער יונגערמאַן און וואַרפט מיט געלד. האָט זי מיר באַלד געזאָגט: „נשמח'ניו, זאָגט זי, ס'איז נישט פאַר מיר קיין חתן, זאָגט זי; זיין כלה, זאָגט זי, איז אין קיעוו; אָט וועט איהר זעהען, זאָגט זי, אַז היינט־מאָרגען איז אַ וואָרט.“ און אזוי ווי זי איז געווען דערביי. דער שדכן סווירסקי האָט זיך שוין בעריהמט פאַר מיר, אַז ער האָט היינט אין דער פריה צענויפגעפיהרט צוויי שטעדט, מאָסקווע מיט קיעוו, און פערדיענט דערביי אַ שענע מטבע. אָט דער סווירסקי פערדיענט דאָ שטיקער גאָלד! זאָלסט זיך נישט בײַ זערען אויף מיר, טייערער, וואָס איך בין געוואָרען אַ שדכנ'טע אויף אַ ווײלע. איך ווייס, אַז עס קומט דיר אָן נישט גרינג. עס טריקענט דיר גוט דער מח, ביז דו שיקסט מיר אַרויס געלד, האָב איך גע־וואָלט דיר קומען צו הילף. און אגב ווײלט זיך מיר טאַקי אַ טובה מהן דער יאַמאַיטשיכע. פאַר וואָס נישט? יענע חלש'ט, געהט־אויס אַ שידוך! און ס'איז טאַקי אַ מצוה אויך. שוין צייט... כלעבען, די יאַמאַיטשיכע איז, ווי דו קוקסט זי אָן, אַ סך לײטישער פון איהר קרוב, דעם אָדעסער שאַרלאַטאַן מאיר'על מאַריאַמטשיק, און אפילו פון מיין קרובה די גביר'טע, איך מיין טאַקי בעלצוי. איך ווייז איהר דיין בריעה, וואו דו שרייבסט מיר, אַז נאָך שבת שיקסט דו מיר אַרויס געלד, ווערד זי רויט, דערנאָך בלאַס, און שווערט זיך, אַז זי האָט נישט אפילו קיין צעהן קרוין, וועהרענד איך ווייס, — היים סאָראָקער אַליין האָט מיר געזאָגט — אַז ער האָט איהר ערשט נעכטען אַרויסגעגעבען אויף איהר מאַנ'ס רע־בענונג פינף הונדערט קרוין נאָך מיט עפּיס. פון די לײט קאָן מען זיך דערוואַרעמען. בראַני לײפערמאַן, אַז זי דערזעהט מיך נאָר, הויבט זי שוין אָן צו בעקלאַגען זיך אויף איהר מאַן, אַז ער שיקט איהר קיין געלד נישט. זאָג איך צו איהר: „ווער פרעגט אײך, און אַקעגען וואָס דערזעהלסט איהר עט מיר?“ זאָגט זי, אַז זי

דערצעהלט עם גלאט אזוי, אקעגען איהר מאן, וואָס די גאנצע וועלט ווייסט, אז ער האָט געוואונען אויף דער לאַטעריע, פאַר וואָס זשע זאָל ער איהר נישט שיקען געלד צו דער צייט? ... איך ווייס, און אלע ווייסען, אז ס'איז שוואַר. איהר חבר'טאָרין און איהר פריינדין לאה'צי ברויכשטוהל האָט מיר איבערגעגעבן בסוד סודות, אז זי האָט אַליין געזעהען ביי בראַנז'ין אַ פול בייטעלע מיט גאָלד, און שווערט מיט שבעות. אַוודאי דאַרף זי מיר דערצעהלען, און אז נישט, הייסט עס, ווייס איך נישט! ... פרעג איך דיך, איז נישט גליכער, אז די יאַמאַיטישכע האָט מיר אָפגעענטפערט גלייך, אָהן חנ'לעך און אָהן חכמות: „נשמה'ניו, זאָגט זי מיר, זאָלט איהר מיר געזונד זיין, זאָגט זי, ביי מיר וועט איהר, זאָגט זי, קיין געלד, זאָגט זי, נישט לייגען, וואָרום איך וועל אַיך נישט לייגען, זאָגט זי. איהר ווייסט אַליין, זאָגט זי, אז אייער מאַן, זאָגט זי, זאָל געזונד זיין, איז גענוג שולדיג מיין מאַן. אויב איהר ווילט, זאָגט זי, פערדיענען שענע עטליכע הונדערט קרוין, העלפט מיר צו מיט'ן קעשעניעווער שידוך.“ העלף איך איהר, ווי ווייס איך קאָן. איך רעד איהם צו, דעם קעשעניעווער דאַנטיסט, ער זאָל זיך שוין ער קלערען צו יאַמאַיטישכע'ס אַ מאַכטער, און אַיין עק זאָל עס האָבן בען! זאָגט ער: „עס האָט נאָך צייט. לאַזען זיי נאָך אַביסעל צו וואַכען“ ... אַ ריינער אומגליק: אַלע ווייסען, אז יאַמאַיטישכע'ס מעכטער זענען נישט זשעדע אין קיין יאָהרען...

דערווייל שאַרט זיך אַט דער קעשעניעווער פויגעל אַרום מיין בעלצין און מיינט, אז דאָ האַפט ער דעם טאַטער. האָב איך איהם געגעבען אַנצהערעניש, אז ס'איז אומזיסט זיין טרהה, וואָרום אַט יאָס שענע ווייבעלע, זאָג איך איהם, וואָס פיסקעלט זיך, און חנ'ט זיך, בענשט, נישט דאָ געדאַכט, אַלע ערב שבת ליכט און טראַגט, נישט פאַר מיר געדאַכט, זאָג איך, אַ פרעמדען שיניאָן אויפ'ן קאַפּ... איז ער אַבער אזוי פערברענט אין איהר, אז ס'איז איהם גאַרנישט אָפצווענדען! איך ווייס נישט, וואָס מיט איהר איז, מיט אַט דער בעלצין: וואו ערניץ אַ מאַנספאַרשויף איז ער נאָך איהר די כפורה.

און מעהר פון אלעמען, דאכט מיר, אָט די צוויי שוואַגערס: חיים סאַראַקער און דער אַדעסיט מאַריאַמטשיק. מילא, מאַריאַמטשיק איז געווען אַ שאַרלאַטאַן, אַז ער איז נאָך געוועזען אין אָרעס. אַבער חיים סאַראַקער, אַ איד אַ סוחר, האָט שוין דערוואַכסענע קינדער! דו מיינסט, איך האָב איהם נישט געפרעגט? „ווי שעמט איהר זיך נישט, זאָג איך איהם, אַ איד, אַ טאמע פון קינדער, נאָך לויפּען, ווי אַייער שוואַגער, דער אַדעסער שאַרלאַטאַן, נאָך שענע ווייבלעך? דערויף איז ער דאָך, זאָג איך, אַיין אַדעסיט און הייסט, זאָג איך, מאַרק דאַוידאָוויטש“...

אַ שענעם נאָמען האָט דאָ אָט דער מאַרק דאַוידאָוויטש. ער מעג זיך בערגאַבען, און עס וואָלט געווען אַ מצוה, אַז זיין חנצי זאָל עס וויסען. איך וואָלט זעהר געוואָלט דערלעבען אַן דעם אַדעסיט אַ נקמה, נאָר דערפאַר, וואָס ער בערעדט דיך פון קאָפּ ביז פיס. ער שווערט, אַז זיין חנצי שרייבט איהם, אַז זי האָט געזעהען ביי אסתר סאַראַקער אַ בריוועל, וואָס חיים סאַראַקער האָט איהר צוגעשיקט פון מאַריענבאָד. דאָס בריוועל איז געשריבען פון שלמה קורלענדער פון וואַרשאַ צו חיים סאַראַקער קיין מאַריענבאָד. שמעהט דאָרט געשריבען המנ'ס מסירות אויף דיר, בערנאָרד, און אויף מיר און אויף אונז ביידען. עס שמעהט דאָרט בעשריבען אַפילו די וועטשערניקע, וואָס צו מיין געבורטסטאָג, און אַז דו האָסט נישט בעצאָהלט העקסעלמאַנ'ען פאַר דער וועטשערע, און אַז דו ביזט גע-זעסען ביי שלמה'ן אין דער דירה און נישט אָפּגעצאָהלט איהם קיין דירה-געלד פאַר אַ גאַנצן יאָהר, און אַז דו זיצסט שוין צוואַנציג יאָהר אין וואַרשאַ און קיינער ווייסט נישט, ווער דו ביזט און וואָס דו ביזט און מיט וואָס דו בעשעפטיגסט זיך. און נאָך אַזעלכע זאַכען שרייבט ער אויף דיר. און מאַרק דאַוידאָוויטש פּוילט זיך נישט און ווייזט אלעמען זיין חנצי'ס בריוועל. דערפאַר וואָס אָט דער אַדעסער שאַרלאַטאַן געהט דאָ אַרום און קלאָפּט מיט דער צונג אויף דיר און אויף מיר און אויף אונז ביידען, וואָלט געווען אַ גרויסער יושר, אַז דו זאָלסט איהם דאָרט צושמעלען אַ בענקעלע

פאר זיין חנצ'ין, עס זאל איהם אזעלכעס פערנעהן, אז ער זאל פער-
 געסען אן אונז. און א בענקעלע קאנט דו איהם צושטעלען זעהר
 א שענס. איך שיק דיר דא זיינע א פאר ליעבע-צעטעלעך, וואס ער
 האט געהאט געשריבען דא אין מאריענבאד צו צוויי נאלעווקער
 ווייבלעך, צו דער שערענצים און צו דער פעקעליס. געבאך כשר'ע
 נשמות. ביי אונז אויף די נאלעווקים געהען זיי אלע שבת אין דער
 פריה אין שוהל אריין דאוונען, און בייטאג אין זאקסישען גארטען,
 נישט אליון, מיט זייערע איטשע-מייערס; נאר די איטשע-מייערס
 בלייבען אויף יענער זייט, ווארום מע לאזט זיי נישט אריין איבער
 די לאנגע קאפאטקעלעך. דא האבען די דאזיגע צנועות אראפגע-
 ווארפען, זאלסט זעהן, די פאריקלעך און ווילען געניסען מאריענ-
 באדער פערגעניגען און ווייסען נישט ווי אזוי. מיר האבען זיי
 זיך פערטרויט, ווי פאר איין אייגענער שוועסטער, און מעגסט זיי
 גלויבען אויף נאמנות, אז ווייטער פון די בריוולעך איז ביי זיי
 נישט געגאנגען. איך בין דיר ערב פאר זיי, ווי פאר זיך אליון,
 און טאקי די בריוולעך אליון זענען דער בעסטער בעווייז. נאר
 איינס צום אנדערען געהער זיך נישט אן. ס'איז נויטיג, ווי אין
 לעבען אריין, אז מאיר'על'ס ווייב, חנצ'י זאל די דאזיגע ליעבע-
 צעטעלעך זעהן און אביסעל קלויבען נחת פון איהר תכשיט... איך
 מוין, אז זי וועט באלד דערקענען איהר מארק דאוידדאוויטש'עס
 האנדשריפט מיט זיין אדעסער אידיש, און לאז זי זיך נאר גוט
 צוקוקען צום דאטום, אז די צעטעלעך זענען געשריבען געווארען
 נישט פאר חמעלניצקי'ס צייטען הלילה, און נישט אין אדעס אויפ'ן
 לימאן, נאר היינטיגען זומער, טאקי דא אין מאריענבאד. זאלסט
 נאר זעהען אזוי, אז אויסער חנצ'ין זאל קיינער דערפון נישט וויסען,
 ווארום די צעטעלעך זענען פערטרויט געווארען נאר מיר, און איך
 האב זיי געגעבען מיין עהרענווארט, אז קיין פויגעל וועט נישט
 וויסען. זיי מיר געזונד, בערנארד. איך ערווארט פון דיר גוטע
 נאכריכטען און פערבלייב דיין דין ליעבענדע פרוי

ח ו ה ט ש א פ נ י ס .

.15

פאר טארימטיק פון טאריענבאר צו דער מאדאם שערעניץ און מאדאם
געקעליס אין טאריענבאר.

אויב איך אָשיכאַציע מיך נישט, האָבען מיר זיך מיט אַיך
זוכטערע מיט פאַרזאָהרען אין וואַרשאַ אין שוויצאַרסקי דאָלינע
אויף אַ אירישען ליטעראַטורנע וועטשער. אַ סימן: איהר זענט
געזעסען אין צווייען מיט אַיער פאַדרונג און האָט זיך געשמאַלצען
פאַר געלעכטער. ס'איז געווען דעמאָלט דער „זידע“ פון אונזער
אָדעס, און וואַרשאַ האָט איהם געטשעסטעוועט. נאָך אַ סימן:
איך בין צוגענאַנגען צו אַיך דעמאָלט און האָב אַיך אַ פּרעג גע-
געבען אויף רוסיש: „פאַוואָלטי אונזאַט פּריטישינו וואַשיי ראַ-
דאָסטי?“ האָט איהר מיר געענטפערט האַלב אויף פּויליש, האַלב
אויף רוסיש: „דליאַ טעגאַ טשטאַ נאַם וועסאַלאַ“. און איהר האָט
זיך איבערגעקוקט מיט אַיער פאַדרונג, און אַך! איך וועל קיינ-
מאַל נישט פּערגעסען דעם בלעסק פון אַיערע שענע אויגען! ...
גאָכדעם זענען מיר גענאַנגען אין דרייען — געדענקט איהר — פון
די לאַזענקיס ביז יערוסאַלימסקי אַלע און אַביסעל ווייטער. איך
קאָב געבאַלטהאיעט, דערזעהלט אַנעקדאָטען, און איהר האָט גע-
לאַכט... און נאָכדעם האָט איהר מיך געבעטען, איך זאָל אַיך
אָסטאָווען. האָב איך אַיך אָסטאָוועט, נאָר מיט אַיין אוסלאָוויע,
אַז מיר זאָלען זיך ווסטרעטשאיען נאָך אַ מאָל. איצט, אַז מיר
האָבען זיך ווסטרעטיט ביי'ם קרייצברון, האָט איהר זיך געמאַכט
גלייך ווי מיר זענען גאָרנישט זנאַקאָמע... איך האָב זיך באַלד גע-
שטויסען, אַז עס פאַסט אַיך נישט מסתמא פאַר פאַסטאָראַני. און
דאָס איז די פּריטישינע, וואָס איך אַבראַשטשאיע זיך צו אַיך דורך
אַ זאַפּיסקע. איהר קאָנט אַיך גאָרנישט פּרעדסטאָווען, ווי ווייט
איהר האָט זיך ביידע איזמעניאיעט, קאָניעטשנאָ, צו גוטען. איך
זאָל וויסען, אַז מיינע ווערטער וועלען נישט קלינגען ווי אַ קאַמי

פלימענט, וואָלט איך אייך געזאָגט פּאָ סעקרעט, אז איך ווייס נישט, ווער פון אייך ביידע איז יונגער און ווער איז שענער. עס איז בעשערט געווען, אז אונזער צווייטע ווסרעמטשע זאָל זיין זכר גראַניצע, און איך בין זעהר ראַד. וואָרום זאָגראַניצע איז נישט וואַרשאַ, און מאַריענבאָד איז נישט די נאַלעווקיס. איך פּאָדראַווע אייך און אייער פּאָדרוגע מאַדאָם פעקעליס מיט אייער פּריעד קיין מאַריענבאָד. און איך בעט אייך, איהר זאָלט זיין אזוי ליובעזנע צונעמען פון מיר דעם בוקעט פון פּרישע ראָזעס אינאיינעם מיט מייע בעסטע פּאָזשעלאַניעס.

אייער פּאָקאָרני סלוגאַ

מ א ר ק ד א ו ו י ד א ו ו י ט ש מ א ר י צ מ ט ש י ק .

16.

מאיר מאַריאַמטיק פון מאַריענבאָד צו דער מאַדאָם שערענציס און מאַדאָם פעקעליס איז מאַריענבאָד.

אַטשען ראַד, וואָס איהר האָט מיך פּערשטאַנען, נאָר איהר אַשיבאַיעט זיך, אויב איהר פּרינימאַיעט עס פאַר אַ קאַמפּלימענט. איך אוויעראַיע אייך, אז איך בין וואָקאַבשטשע אַ מענש אַ איס-קרענער. אַלע אַרעסיטען זענען אזוי. ביי אונז אין אַדעס זענען נישט פאַרהאַן קיין דוואָליטשנאַסטען. און וואָס איהר נאַמיעקע-וועט אויף מיין דאָלני ראָדסטוועניצע, אויף דער יאַמאַיטשיכע און אויף דער מאַדאָם טשאַפּניק און נאָך אַזעלכע... (דאָ איז אויסגע-מעקט אַ וואָרט), איז ביי מיר נאַפּליעוואַט! אַ קוראַט איז נאָר זנאַטשעט געוואָרען אויף ראַזוואַליעמטשעניעס, נישט אויף מאַדאָל. איך זעה נישט אַיין אין דעם קיין שום פּרעסטופּלעניע, וואָס איהר ווסטרעטשאַיעט זיך מיט אַיין אַכראַזאַוועטען מענשען. זאָגט מיר,

פאזשאלאכטא, פאר וואָס קומט אייך, איהר זאָלט סטראַדאָיען מעהר
 פאר דער גאנצער וועלט? פאר וואָס איז ביי אונז אין אָרעס יעדע
 זשענשטינע סוואַבאָדנע און ווייסט נישט פון קיין ראַכסטוואָ?
 איך בין וואָזמושטשאָן, זאָג איך אייך, דאָ גלוביני דושי אי אַב-
 ראַטנאָ! נאָר אויב איהר ווילט, מיר זאָלען ראַזסושראָיען וועגען
 דעם מעהר פאָדראָבנע, זייט היינט פון דריי ביז פיער אין "קאָפּע-
 מיניאָן", וואָרום אין "קאָפּע-ענערלענדער" איז צופיעל האַרמידער,
 נאָך ערנער ווי ביי אייך אין וואַרשאָ אויף די נאַלעווקיס. וועמען
 האָט איהר דאָרט נישט געזעהען?
 מיט דער גרעסטער ניעמערפעניע וואַרט איך אויף אייך ביידען.
 גריסט דער מאַדאָם פעקעליס.

מ. ד. מ.

.17

מאיר מאַריאַמטיק פון מאַריענבאָד צו דער מאַדאָם שערענציס און מאַדאָם
 פעקעליס אין מאַריענבאָד.

נאַפראַסנע האָט איהר מיך פאָדאָרעוואָיעט. איך פּערזיכער
 אייך, אז דאָס, וואָס איך האָב אייך געזאָגט היינט ביי'ם ברונען,
 איז ווייט פון אַ קאָמפּלימענט. איהר מענט מיר גלויבען פּאַסאָ-
 זועסטי. איך ציעניווע אין יעדער זשענשטינע וואָפּערוויך שבל,
 וואָוטאָריך טאַקט, און ווטערטיך אַבראַזאַוואָניע. איך האָב מיט
 אייך ווינציג גערעדט, אָבער גלויבט מיר: איך קען אייך ביידען
 אזוי אַסנאָואַטעלנע, גלייך ווי מיר וואָלמען זיין זנאַקאָמע פון
 יאָהרען. און דאָס, וואָס איהר מיינט, אז איך בין רעווינווע, —
 די מאַדאָם פעקעליס האָט מיר דאָס צוויי מאל נאַמיעקעוועט —
 שווער איך אייך, אז איהר אָשיבאָיעט זיך. איך האָב נאָר גע-
 זאָגט: וואָס האָט אזאַ קעשעניעווער גאָס, אזאַ פּראָווינציאַל.

צו אוחזזשעווען נאך אונזערע נאלעווקער ווייבלעך? און דאָס, וואָס איך בין אזוי ליובעוונע מיט דער מאַדאָם קורלענדער, בער דערפֿר אייך נישט אודיווליאַען. איך אווערצאיע אייך, אז איך בין צו יעדער זשענשטינע אזוי. ס'איז ביי מיר אזא פֿריוויטשקע. אַלע אַדעסיטען זענען וואָאָבשטשע וועזשליווע און אַטקראָווענע. און איך זאָג אייך אַטקראָווענע, אז די מאַדאָם קורלענדער איז נישט ווערטה אייער מיזיניען. אייך ווייס איך, פֿאַקראַיני מערע, אז מע האָט אייך נאָוואַזעוועט צוויי „איטשי-מאיערס“, און איהר סטראַדאיעט נעבאך און קומטאַפ פֿאַר פרעמדע זינד. די מאַדאָם קורלענדער אָבער האָט זיך אַליין פֿערקויפט צוליעב געלד. און דאָס, וואָס די מאַדאָם פֿעקעליס נאָפֿאַמינאיעט מיר אַלע מאָל, אז איך בין אַ זשענאָטער, איז דאָס, פֿאַ מאַיעמו, איין איבעריגער טרוד. איך אַטריצאיע דען, אז איך האָב אַ פֿרוי? איך זאָג נאָר, אז דאָס מעשאיעט מיר נישט צו זיין דרוזשנע מיט שענע קלוגע אַבראַזאָוועטע דאַמאַטשקעס, אויף וויפיעל ס'איז נאָר וואָזמאָזשנע. פֿאַלנט מיר, אַ גוטען פֿריינד, און פֿאַלזעוועט זיך מיט אייער פרע-ביוואַניע דאָ אין מאַריענבאָד... מעושרו פֿראַמישים, ווער האָט אייך געזאָגט, אז איך שרייב באַסנים? די מאַדאָם טשאַפֿניק, צי די מאַדאָם קורלענדער? און וואָס האָבען זיי אייך געזאָגט? וואו זעהען מיר זיך היינט?

אייער מ. מ.

מאיר מאַריעטשיק פון מאַריענבאָד צו דער מאַדאָם שערענצויס און מאַדאָם פֿעקעליס אין מאַריענבאָד.

אונזער קרוזשאַק אין מאַריענבאָד האָט גערעשעט יעדינאָנלאַס-נע, אז אייער פֿריוסטטויע איז אזוי פֿריאַטנע, אז מיר אַסמעליווען

זיך צו פריגלאשען אייך אינאיינעם מיט אייער פאָררוגע, מאַדאַם פעקעליס, אויף אונזער פּראָגולקע מאָרגען קיין ענער. דאָרט וועלען זיין אַלע אונזערע אינטימע בעקאַנטע, און מיר וועלען פּערברענגען די צייט זעהר פּריאַטנע. מיר וועלען זיך קאַטאַיען אויף אַ לאַדקע, און איך וועל לייענען מיינע אַ באַסני, וואָס איך האָב סאַטשיניאַעט אויף יאַמאַיטשיכע'ס טעכטער, און איך נאַדעיע זיך, אַז איך וועל אייך דאָסטאַווען איין אמת'ע אוראָוואַלסטוויע. איך מיין, אַז ווי באַלד די מאַדאַם קורלענדער סאַגלאַסעט זיך, דאַרפט איהר און אייער פּאָררוגע זיך אויך סאַגלאַסען. מיר געפינען זיך אין מאַד-ריענבאָך, נישט אין וואַרשאַ אויף די נאַלעוויקיס, און דאַרפֿען זיין ווייט פון אַלערליי פּרעראַזסודקעס.

איך גרים אייך ביידען גאָר פּריינדליך.

אייער מאַרק דאָווידאָוויטש מ.

.19

שלמה קורלענדער פון די נאַלעוויקיס אין וואַרשאַ צו זיין ווייב בעלצי קורלענדער אין מאַריענבאָך.

לזוגתי היקרה מרת בעלצי שתחי'.

איך האָב דיין בריעף מקבל געווען און איהם דורכגעלייענט פון אָנהויב ביז'ן סוף און געטראַכט זיך, אפשר ביזט דו גערעכט? אפשר בין איך טאַקי, ווי דו זאָגסט, אין די זאַכען אויסגעוועכט? אפשר בין איך טאַקי, ווי דו זאָגסט, אַ מענש פון דער אַלטער וועלט און ווייס נישט, וואו איין און וואו אויס? מעגליך, אַז איך בין נישט שטאַרק איבערגעשפיצט, האַמש אַפילו די וועלט האַלט מיר, דאַכט זיך, נישט פאַר אַזאַ גרויסען נאַר. מעגליך, אַז דו ביזט גע-רעכט, אַז יעדער פּלאַכט און יעדער שמייער, ער מעג זיין איין

אלטער בחור, און מעג האָבען וויימפערלעך אויף דער נאָז, און מעג
 רייסען פון טוידט און פון לעבעדיג, נאָר קוים זיצט ער אין בערלין,
 איז ער שוין אַ קאוואַליער און מעג דערצעהלען פרעמדע ווייבלעך,
 אז זיי זענען איהם פון דעם ערשטען טאָג אָן געפעלען, און האַמטש
 מע זאָגט איהם אין די אויגען, אז ער איז אַ איריאַט און אַ נאָחאַל,
 פון דעסטוועגען איז ער מיך, מכבד אויף מאַרגען מיט בוקעטען און
 מיט בלומען, און איך דאַרף עס אָננעמען פאַר ליַעב, און איך טאָר
 זיי איהם נישט וואַרפען אין פנים אַרײַן. מעגליך, אז דו ביזט גע-
 רעכט: אז איך פּאָהר אין וואַגאַן, דער רוח ווייסט מיט וועמען, און
 איך ווייז זיי דאָס קידושין־פינגערעל און זיי האַפען מיר קישען די
 האַנד, טאָר איך זיי נישט ברעכען די ביינער, אָדער אַרויסוואַרפען
 פון וואַגאַן, אָדער, לכל הפחות, אַרײַנרופען דעם קאַנדוקטאָר און
 הייסען אַרויספיהרען, נאָר איך דאַרף זיי נאָך, אַדרבה, אויסנוצען,
 זיי זאָלען מיר העלפען אַרויסוואַרפען די פעקלעך פון וואַגאַן, און
 איך בין מחויב אויסהערען פון זיי בעת־מעשה טויזענד קאָמפּלי-
 מענטען, וואָס שלאָגען צו דער גאַל... מעגליך, אז איך בין אַיין
 אויסגעוועבטער פון דער אלטער וועלט און הויב נישט אָן צו פער-
 שטעהן, אז עס קומט מיר אַרויס אַקעגען אויפ'ן וואַקואַל אַ יונגער-
 מאַן, אַיין אַדעסיט, וואָס איך ווייס, אז ער האָט אַ שם פון אַ שאַר-
 לאַטאַן, און שטעלט זיך אוועק מיך אויספרעגען ווער איך בין און
 וואָס איך בין, טאָר איך איהם נישט זאָגען: "ווער זענט איהר,
 יונגערמאַן, און וואָס זענט איהר?" ניין, חס ושלום. אַדרבה,
 איך דאַרף איהם מאַכען טאַקי באַלד אויפ'ן אַרט פאַר אַ קאוואַליער
 און אויפזעצען זיך מיט איהם אויף אַיין פוהר און העצקען זיך מיט
 איהם פונ'ם וואַקואַל ביד'ן שטאָרט אַרײַן, אזוי, אז נישט נאָר די
 יאַמאַטישיכע, וואָס בעשטעהט אַלײַן פאַר אַ גאַנצע וועלט, נאָר
 טאַקי די גאַנצע וועלט זאָל זעהען, ווי שלמה קורלענדער'ס ווייבעל
 פון די נאַלעווקים פּאָהרט אין מאַריענבאָר מיט אַיין אַדעסער שאַר-
 לאַטאַן פּראַנק און פּריי, און שטעלט אַרויס דער וועלט אַ גרויסע
 פּייג. דאָס אַלײַן איז אָבער נאָך ווינציג. אז מאיר'על שאַרלאַטאַן

איז אזוי פריינדליך און איז זיך מטריח און קומט ארויס מיך אָפֿ-
 נעמען פון דער באַהן, און העלפט מיר ביי'ם געפּעק, און זעצט זיך
 אויף מיט מיר אויף איין פּוהר, טאָר איך נישט פּערפּאָהרען אַהין
 וואו איך וויל, חס ושלום! נאָר איך מוז, מע נויט מיך פון קהל,
 איך זאָל מיך אָפּשטעלען דוקא אינ'ם אייגענעם האַטעל, וואו דער
 אַדעסיט, דוקא מיט איהם געהן אָנקוקען מאַריענבאד, און דוקא
 פון איהם לאָזען זיך פיהרען אין אַ רעסטאָראַן אַריין, און מסתמא
 מיט איהם ביי איין טיש זיך אַוועקזעצן עסען, אזוי, אז לאָז די
 יאַמאַיטישכע, מיט דער טשאַפּניק, מיט דער לויפּערמאַן, מיט דער
 ברויכשטוהל, מיט דער שערענציס, מיט דער פּעקעליס, — דאָס
 הייסט, אלע נאַלעווקיס, פון איין עק ביז'ן אַנדערען עק, — לאָזען
 זעהען, מיט וועמען שלמה קורלענדער'ס ווייב בעלצי עסט אַ די-
 טשען וואַרעמעס! און פּערקעהרט, אז עס קומט דעם מאַנ'ס אַ
 גוטער פריינד און וויל מיר איבערגעבען אַ גרום פון מאַן, דאַרף
 איך איהם זעהען וואָס גיכער משלח זיין, וואָרום דעם מאַנ'ס גוטער
 פריינד איז דאָך נישט קיין קאָוואַליער, און יענער איז אַ קאָוואַ-
 ליער, און איין אַדעסיט, און אַ רושענטעלמאַן, און גלאַט אַ יונגער-
 מאַן אַ תּכשיט, וואָס אַבי מע האָט איהם אָפּגעגעבען דאָס נרן,
 היינט וואָס געהט איהם אָן אַ ווייב, אז ס'איז פאַרהאָן אין מאַ-
 ריענבאד שענערע ווייבלעך, עלענדע, וואָס מוזען נעבאָך אויסשטיי-
 גען איינע אַליין אין אַ פּרעמדער שטאָרט, זיך אויפּזעצן אַליין אויף
 אַ פּוהרעל און פּערפּאָהרען אַליין אין אַ האַטעל, און געהן אַליין
 אין אַ רעסטאָראַן מיטאַג עסען אָהן אַ שום קאָוואַליער — געשיקט
 זיך עס? אַי, טאָמער איז יענער איין אויסוואורף פון דער נאַטור,
 וואָס גאַנץ וואַרשאַ האָט מיט איהם צו טהון — וואָס געהט עס
 מיך אָן?

נאָר למאני זאָל איך רעדען, בעלצי, היקרה, אויף אַ מענשען
 לשוֹדְהֵרע גלאַט אזוי אין דער וועלט אַריין? אַמעהר, נא, אָט האָסט
 דו דיר דאָ די בריעף פון מיין פריינד, חיים סאָראַקער, און זעה,
 וואָס ער, איין אייגענער שוואַגער, שרייבט אויף דיין שענעם קא-

וואליער און אויף דיין דזשענטעלמאן, וואָס האָט נישט קיין אַנדער נאָמען ביי אונז אויף די נאַלעווקים, אויסער מאיר'על שאַרלאַטאַן. איך בין זיכער, בעלצי היקרה, אז דו וועסט דורכלייענען סאָראַקער'ס בריוולעך, וועסט דו אַליין זעהן, אז עס וואָלט פאַר דיר פיעל געווינטער געווען, ווען דו פּאָלגסט מיך און האַלטסט זיך בעדער ביי מיינע גוטע פריינד, נישט ביי די אַדעסער שאַרלאַטאַנעס, וואָס וואַרפען אַוועק זייערע ווייבער און פליהען אַרום איבער מאַר ריענבאָד און קוקען אַרויס, טאַמער דאַרף קומען צו פּאַהרען אַ שטען ווייבעל, זאָלען זיי זיך אָננעמען איהר קרווידע. און וואָס די יאָ מאַטישיכע וועט דיר דערצעהלען מעשיות אויף מיין פריינד חיים סאָראַקער, אז ער שפיעלט טאָג ווי נאַכט אין זעכס-און-זעכציג מיט סאָראַקער, אז ער שולדיג אין דעם דיין קרובה, בעלצי היקרה, אז ערשטענס, איז דאָס אַ ליגען, און צווייטענס, טאַמער אַפילו איז דאָס אַיין אמת, איז שולדיג אין דעם דיין קרובה, נישט ער. אַ סימן — נאָ זעה, וואָס חיים סאָראַקער שרייבט מיר טאַקיי וועגען דעם. זיי מאַכען אַ מאָל אַ זעכס-און-זעכציג, ווייל ס'איז איהם סקוטשנע, נישטאָ מיט וועמען צו שפיעלען, שפיעלט ער מיט איהר. נאָר ער וויל אַזוי שפיעלען מיט איהר, ווי איך וויל טאַנצען, וואָרום, אַז זי פערשפיעלט, צאָהלט זי נישט. לייען איבער גוט חיים סאָראַקער'ס בריוולעך, וועסט דו זעהן, וואָס ער שרייבט מיר פון אַלס-דינג, ער לאָזט נישט דורך קיין ברעקעל. און אז דו וועסט איבער לייענען די בריוולעך, זאָלסט דו זיי מיר אָפשיקען צוריק, ווייל איך האָב איהם געגעבען מיין עהרען-וואָרט, אז קיין פויגעל זאָל נישט וויסען, וואָס ער שרייבט מיר.

איך מיין, אז דו פערשטעהסט אַליין, אז ער איז גערעכט, וואָס ער שרייבט מיר, וואָרום ער איז מיר אַ גוטער פריינד באמת און איז שוין נישט קיין „אויסגעוועבעטער“. ער איז שוין יאָ אַ קלוגער מענש און אַ פראַקטישער. ער פערשטעהט שוין דוקא יאָ, וואו אַיין און וואו אויס. על-כן בעט איך דיך, בעלצי היקרה, זאָלסט-למען השם, ווי נאָר דו וועסט ערהאַלטען דעם דאָזיגען בריעף.

באלד זעהען זיך מיט מיין פריינד היים טאָראַקער, איהם נישט דערצעהלען, וואָס און ווען, ער זאָל גאָר אָפילו ניט איבערקלערען, אַז דו ווייסט פון זיינע בריוולעך צו מיר. זאָלסט איהר נאָר לאָזען גריסען פון מיר גאָר פריינדליך, און זאָלסט נעמען געלד ביי איהם אויף מיין רעכענונג, וויפיעל דו בעדאַרפט. זאָלסט זיך נישט קווינקלען אין דער סומע, נאָך אַ פינף-און-צוואַנציגער און נאָך אַ פופציגער. ממהנפשך — עס קאָסט שוין אזוי פיעל! ... זאָלסט נאָר גערענקען איין מאָל פאַר אַלע מאָל, אַז איך זשאַלעווע דיר, חלילה, נישט דעם גראַשען דאָרט, וואו עס געהט אין דיין געזונד, וואָרום סוף-כל-סוף איז מיר דיין געזונד טייערער פון אַלץ אויף דער וועלט.

גם זיי וויסען, בעלצי היקרה, אַז עס איז געווען ביי מיר אַ גאָסט, דיין פעטער משה פון ראָדעם, און האָט מיך אָפגענודעט אַ גאַנצען טאָג מיט אַ גאַנצער נאַכט. ער וויל, איך זאָל איהם געבען אַ שטעלע ביי מיר אין דעם נייעם הויז. האָב איך איהם געגעבען אַ פיינע נדבה. האָט ער קיין נדבה נישט געוואָלט נעמען. ער איז נישט קיין מקבל, זאָגט ער, און, חלילה, נישט קיין מחזיר על הפתחים. ער וויל, זאָגט ער, כּשר פּערדיענען זיין שטיקעל ברויט. ווייס איך נישט, וואָס ער מיינט „כשר“, און וואָס מע טהוט מיט איהם. און פון דיין פעטער נחמן פון קוטנע האָב איך געהאַט אַ בריעה, שרייבט ער, אַז ער איז אָפגעברענגט געוואָרען אין דער גרויסער שרפה, אַרויס מיט ווייב און קינדער ווי די מאַמע האָט זיי געהאַט, און בעט הילף. האָב איך איהם אַרויסגעשיקט וויפיעל איך האָב געקאָנט, האַטש, דעם אמת זאָגענדיג, איך לייען צייטונגען, איך האָב אין ערגיץ נישט געזעהען, אַז קוטנע זאָל האָבען געהאַט אָפגעברענגט. הכלל, געלד געהט אזוי ווי רויך, און דיר-הגעלד, ביז מע רייסט-אַרויס ביי די לאַקאָטאַרען, קומט-אַן מיט ווערים. און דאָס נייע הויז האָט מיך שוין אַרײַנגעשלעפט אזוי ווייט, אַז איך פיהל, גלייך ווי איך טרינק מיך. נאָר זאָלסט נישט איבערטראַכטען, אַז איך שרייב דיר התנצלות, בכדי ס'זאָל ביי דיר

ווינציגער אוועקגעהן. חס וחלילה! זאָלסט דיר נישט אָפּזאָגען פון קיין זאָך. רס זאָלסט זיך היטען פון שלעכטע מענשען, פון לעדינגעהערס, פון שאַרלאַטאַנעס, וואָס האָבען נישט אין זינען זייערע אייגענע ווייבער און קוקען אויף שענערע. און זאָלסט דיר אָנהאַלטען בעסער אָן מיינע אמת'ע גוטע פריינד, און זאָלסט אָפּ-היטען די קור, און זאָלסט מיר זיין געוונד, און קומען געוונדער-הייד, אם ירצה השם, אַהיים, ווי עס ווינשט דיר באמת

בעלך שלמה קורלענדער.

20

אסתר סאַראַקער פון די נאַלעווקים אין וואַרשאַ צו איהר מאַז חיים סאַראַקער אין מאַריענבאָד.

ליעבער חיים!

עס וואונדערט מיך, וואָס איך האָב שוין לאַנג פון דיר קיין שום ידיעה. פון יענעם בריעה אָן, וואו דו בעקלאַנסט זיך אויף דעם „וויסטען“ מאַריענבאָד, אז ס'איז דאָרט נישטאָ וואָס צו טהון, ביזט דו מיט אַ מאָל אַנשוויגען געוואָרען, וועהרענד צו אַנדערע, האָב איך געהערט זאָגען, שרייבסט דו זעהר אָפט און זעהר אַ סך... איך ווער געוואָהר דורך פרעמדע, אז דו ביזט דאָרט, מיט גאָט'ס הילף, אַ קאָואַליער אין דעם מאַריענבאָד, וואָס פערמאַגט, ווי איך האָב געהערט זאָגען, אזוי ווינציג מאַנספאַרשוניגען און אזוי פיעל פרוי-ענצימערס! איך דענק, חיים, אז עס דאַרף צו זיין גאַנץ אַנגע-נעהם זיך פיהלען, ווי מע זאָגט ביי אונז, „איין זכר אין מאַסווע“... אמת, מע דאַרף זיין דערצו זעהר געשיקט און מע מוז בעוויצען גע-וויסע פעהיגקייטען צו קאָנען יוצא זיין פאַר אזוי פיעל דאַמען, קיין

עין־הרע... נאָר נישט פון דעם דער איד. דו ווייסט, חיים, אז איד בין נישט אזוי דום, איד זאָל זיין אייפערזיכטיג, ווי אנדערע פרויען, ווי מיין שוועסטער חנצי, למשל, אז אָך און וועה איז צו איהר מול, זי האָט אויך גוטע גרוסען פון מאריענבאד. גוטע פריינד שלאָפּען נישט, געבען זיך מיה צושטעלען איהר אלע מאָל נייע סיורפריזען פון איהר תכשיט, בריוולעך און ליעבע־צעמלעך צו אלערליי „רושינקעס“ און „ליובינקעס“. א נחת צו האָבען אזא שוואַגער, ווי אונזער מאַרק, און א תענוג איז דאָס א גרויסער, אז מע האָט די זכיה איהם פאַר א מאַן צו האָבען. ווען דו זאָלסט זיין אין דער חיים, וואָלטען מיר אינאיינעם פאַרט געזעהען עפּיס איין עצה, וואָס טהוט מען מיט דעם פאַרפאַלק, א ביטערער רחמנות אויף מיין שוועסטער! אפשר וואָלטען מיר דאָס פאַרעל אָפּגע'גט, טראָץ דעם, וואָס חנצי איז אין איהם צו די צרות פערליעבט, זאָגט, אז זי קאָן אָהן איהם נישט לעבען. פערפינסטערט איז זי געוואָרען! האָב קיין פאַראיבעל נישט, חיים, וואָס איד דול דיר א קאַפּ. ווי טאָר איד פון דיר פערלאַנגען, אז דו זאָלסט אין זינען האָבען פאַר־מיליען־זאָכען, אז דו האָסט אויף זיך דאָרטען אזוי פיעל פליכטען? ... נאָר איד קעהר מיך אום צו דיין בריעה.

דו בעקלאַנגסט זיך פאַר מיר, חיים, און בעדויערסט, וואָס דו ביזט נישט קיין שרייבער. ווען דו זאָלסט זיין א שרייבער, זאָגסט דו, וואָלסט דו געהאַט פון מאריענבאד צו שרייבען און צו שרייבען. וועלטען וואָלסט דו איבערגעקעהרט! איד מיין, אז דו זאָגסט עס גלאַט אזוי, ווייל דו ביזט זעהר בעשיידען. אומגעקעהרט, איד דאָרף דיר מאַכען א קאָמפלימענט, אז איד האָב מיר קיינמאָל נישט פאַרגעשטעלט, אז מיין מאַן זאָל האָבען אזא טאַלאַנט צום שרייבען. דייע בריעה, חיים, זענען, אָהן א טראָפּען חניפה גערעדט, א מוס־טער פון א בריעפענשטעלער. אויסערדעם, וואָס זיי זענען אזוי שען געשריבען, זענען זיי נאָך דערצו פערשיעדענארטיג, יעדער בריעה מיט איין אנדער טאָן און מיט איין אנדער אינהאַלט, טראָץ דעם, וואָס זיי זענען אלע כמעט אין איין און דערזעלבער צייט געשריבען.

צום ביישפיעלע, דייןע בריעף, וואָס דו שרייבסט צו דיין פרוי, זענען נישט אזעלכע, ווי די, וואָס דו שרייבסט צו דייןע גוטע פריינד. אין די בריעף, וואָס דו שרייבסט צו דיין פרוי, בעקלאַנגסט דו דיך אויף דעם „וויסטען“ מאַריענבאָד, אָז דו טהוסט נישט קיין זאָך, אויסער דעם, וואָס די דאָקטוירים הייסען דיך. נישט דו עסט, זאָגסט דו, נישט דו זיצסט אויף איין אָרט, נישט דו ריהרסט דיך צו, חס ושלום, צו אַ קאַרט, — מיט איינעם וואָרט, דו „קורירסט“ זיך און קומסט נעבאָך אָפּ אויף דער וועלט און ליידסט גלות מאַר ריענבאָד. וועהרענדר דייןע בריעף, וואָס דו שרייבסט צו אַנדערע, זענען אַ סך לעבעדיגע, אַ סך פרייליכער, און לייענען זיך, ווי אַ פעליעמאָן. פון דייןע בריוולעך, וואָס דו שרייבסט צו אַנדערע, איז צו זעהן, ערשטענס, אָז דו שמעלסט די דאָקטוירים אַ פייג, און אַז דו עסט, קיין עין־הרע, דוקא מיט אַ רעכטען אַפעטיט, און שפיעלסט, דאַנקען גאָט, גאַנצע מעג אַדער אין דרייען פרעפעראַנט אַדער, פאַר נויט, אין צווייען אין זעכס־און־זעכציג. לאַנג לעבען זאָל די מאַדאַם טשאַפּניק, וואָרום וואָס וואָלט איך געטהאָן, ווען זי זאָל, חס ושלום, אויך נישט זיין אין דעם „וויסטען“ מאַריענבאָד? מיט וועמען וואָלסט דו געשפיעלט אין זעכס־און־זעכציג? ... און, צווייטענס, איז צו זעהן פון דייןע בריעף, וואָס דו שרייבסט צו פרעמדע, ווי געטריי דו האָסט גענומען אויף זיך די אויפזיכט אויף יענע אומגליקליכע ווייבלעך נעבאָך, וואָס פאַהרען אַרויס דאָס ער־שטע מאָל אויף דער גרויסער וועלט, און ווי נאָהענט דו נעמסט זיך צום האַרצען, וואָס די דאָזיגע עלענדע ווייבלעך שפאַציערען אַרום איבער מאַריענבאָד נישט מיט דעם, וואָס מע דאַרף, און געהען אין רעסטאָראַן עסען נישט מיט דעם, וואָס עס פאַסט פאַר זיי, און שמעהען נישט אין דעם געווינשמען האַטעל. באַשר בכך, דאַרפסט דו אַוועקלעגען דאָס געזונד, איבערפּעקלען די פערבלאָנזעטע נשמות אין איין אַנדער האַטעל און למען השם געבען צו וויסען זייערע מאַנען, אָז זיי זאָלען נעבאָך האָבען עגמתי־נפש און אויסגעהן מיט אַלע כחות? ... ניין, היים, מפקיד זיין זיך שוין טאַקי גאָר איני

גאנצען פון יענעם וועגען איז אויך נישט כדאי. דו טארסט נישט פערנעסען, אז דו ביזט אויף דער „קור“, דארפסט זיך אזוי נישט אָפּעסען דאָס האַרץ, חיים. גלויב מיר, די עלענדע ווייבלעך וועלען, מיט גאָט'ס הילף, קומען בשלום אַהיים, צו זייערע מאַנען, וואָס האָבען קיין צייט נישט געהאַט און האָבען זיך געאַיילט התונה האָבען באַלד נאָך שלשים, און איצט ציטערט אויף זיי דאָס לייב, זייערע ווייבלעך זאָלען, חלילה, נישט געשטרויבעלט ווערען... נאָר רישע מענער! זיי זאָלען מיך פרעגען, וואָלטען זיי בעדאַרפט די דאָזיגע ווייבער לאָזען לויפּען. האַלטען צוגעבונדען אויפ'ן שטריק קאָן מען נאָר אַ קוה, און דאָך טרעפט זיך אַ מאָל, אז זי געהט אין שאַרען...

נאָר מיין נישט, חיים, אז דאָס, וואָס איך שרייב דיר דאָ אין אַזאַ טאָן, איז, ווייל עס פּערדריסט מיך. דו ווייסט גאַנץ גוט, צו איך בין נישט גלייך צו מיין שוועסטער חנצי, וואָס וויינט און קלאָגט אויף איהרע יאָהר און טעג און פּערשעלט זיך דאָס געביין. איך וויל דיר נאָר בעמערקען איין זאַך, אז די „קור“ אין מאַריענבאָד באַד קאָן נישט געהן גוט, אז מע פּאַלגט נישט דעם דאָקטאָר און אז מע שפּיעלט גאַנצע טעג אין קאַרטען און מע עסט זיך אָפּ דאָס האַרץ פאַר פּרעמדע ווייבלעך, וואָס מע דאַרף אויף זיי השגחה געבען, זיי זאָלען, חלילה, נישט געהן אין שאַרען...

לייענענדיג, חיים, דייע שענע גרויסע בריעף, וואָס דו שרייבסט צו דייע, „גוטע פריינד“, האָב איך מיך דערמאַנט אין די אַמאָליגע גליקליכע צייטען, וואָס וועלען זיך שוין ליידער קיינמאָל נישט אומר קעהרען... אַמאָל, געדענק איך, פלעגסט דו מיר אויך שרייבען גרוי סע ליעבע האַרציגע בריעף; היינט שרייבסט דו אַזעלכע בריעף צו אַנדערע, און מיך פּטר'סט דו אָפּ מיט עמליכע שורות, אָדער עס געהען-אָוועק וואָכען און דו שרייבסט נאָרנישט. נאָר שאַ, איך האָב נאָר פּרעגעסען אז דו האָסט קיין צייט נישט. האָסט נעבאָך אויף זיך אזוי פיעל זאָרגען אין דעם „וויסטען“ מאַריענבאָד, דער אויבערשטער זאָל טאַקי שומר ומציל זיין אַלע אירען!...

זיי געוונד, היים, און פערנעם נישט פון דעסטוועגען מיר אויך אמאל אריינווארפען א בריוועל האַטש פון יוצא וועגען. לאָז זיך דיר דאַכטען, עלעהיי איך בין אויך פון די „גוטע פריינד“ דינע, וואָס דו שרייבסט צו זיי אָפט און אַ סך, אמת ב ס ו ד ס ו ד ת ... און איך ווינט דיר ערפאָלג אין זעכס-און-זעכציג און אין פרעפּע-ראַנס, אזוי ווי אין אלע דינע איבעריגע מאַריענבאָדער געשעפטען און אונטערנעמונגען...

א ס ת ר .

.21

די יאָמטישטיכע פון מאַריענבאָד צו איהר פאָ וועלוועל יאָמטיקער אויף די נאַלעווקים אין וואַרשאַ.

וועלוועל! וואָס פּרעסט דו די נשמה און זעצסט מיט בריעה, איך זאָל דיר שרייבען און שרייבען? איך שרייב דאָך דיר, דאַכט מיר, אלע וואָך, אז ס'איז דערווייל נישטאָ גאַרנישט וואָס צו שריי-בען, וואָרום מיר זענען אין מאַריענבאָד, נישט אין קאַרלסבאָד. און איך שרייב דיר, וועלוועל, אז עס בלאָזט דערויף, אז מיר זאָלען שוין דאָ בלייבען ווינטערען אין מאַריענבאָד, און לאָזען אונזערע שונאים שוין אזוי לעבען, ווי איך וועל דאָ עפּים מאַכען. און אלץ איבער וועמען? איבער דיר מיט דיין עקשנות און מיט דיין שכל הישר, וואָס וועט אונז פּערפיהרען אלעמען, הלאַזי איך זאָל לינען זאָגען, דער שוואַרץ יאָהר ווייסט וואוהין, וואָרום אז טאָמער וואָלט איך שוין געווען פאַרטיג האַטש מיט איינעם, איך מיינ מיט'ן ביאַליסטאַקער, איז ביו איך האָב זיך אַ קעהר געגעבען, איז דער-ווייל אונטערגעשפרונגען באַזעל. אַ היץ אין באַזעל, אַ קאַנגרעס פון ציוניסטען. האָט דאָס איהם אוועקגעטראָגען קיין באַזעל מיט נאָך עטליכע יונגע לייט און בחורים, וואָס זענען צום מיינסטען אויף מיינ פינסטער מזל אלע ציוניסטען. אַ גליק האַטש, וואָס דער

קעשעניעווער פון קעשעניעוויז איז נישט קיין ציוניסט. ער לאַכט פון די ציוניסטען. ער זאָגט, אז ס'איז נאָר איין אָנשטעל. פונקט ווי די, וואָס פּאָהרען זיך קורירען. דער גאַנצער מיין, זאָגט ער, איז חתנים און כלות. ווי באַלד אַזוי, טהומט מיר טאַקי באַנג, פאַר וואָס בין איך געפּאָהרען קיין מאַריענבאָד און נישט קיין באַזעל. ווען איך ווייס פריהער פון אַ קאַנגרעס און פון אַ באַזעל, וואָלט איך בעסער געפּאָהרען קיין באַזעל, וואָרום די גאַנצע וועלט, זאָגט מען, וועט זיין אין באַזעל. און איך שרייב דיר, וועלוועל, אז איך ווייס פריהער, וואָס דו וועסט מיר דערויף שרייבען. דו וועסט מיר שרייבען, איך זאָל דיר נישט שרייבען פון באַזעל, וואָרום נאָך דיין שכל הישר קומט דאָך אויס תמיד קאַפּור, מיט'ן קאַפּ אַראָפּ און מיט די פיס אַרויף. דערפאַר וויל איך דיר גאַרנישט שרייבען פון באַזעל, וואָרום איידער דיך איבערשפאַרען איז שוין גרינגער איבער-טראַגען מאַריענבאָד אויף די נאַלעווקיס, אָדער די נאַלעווקיס קיין מאַריענבאָד. און איך שרייב דיר, וועלוועל, אז דו וועסט זיין ערגער פון ערגער, אז דו וועסט זיך נישט זעהען דאַרטען מיט די איטשע-מייערס, איך מוין הירש לויפערמאַנ'ען, קלמן ברויכשטוהל, יצחק-מאיר שערענציס און יצחק-מאיר פּעקעליס, און דער עיקר מיט שלמה קורלענדער, און פרעגען ביי זיי, וואָס איז די גדולה, וואָס זיי האָבען אַוועקגעשיקט זייערע ווייבער אויף הפקר און אַליין זענען זיי געבליבען אין דער היים? פאַר וואָס זאָלען זיי בעסער נישט קומען אַהער צו פּאָהרען האָטש קלייבען נחת, זעהען, ווי זייערע ווייבער פערנעמען זיך דערמיט, וואָס זיי האַפען איבער פרעמדע חתנים, רעדען-אָפּ יונגע לייט, אז זיי זאָלען נישט חתונה האָבען. מע איז זיך אַביסעל אָנגעפּאָהרען אַהער! קלאַמפּערשט אויף דער "קור"! ווער מיר קור? אז טאָג ווי נאַכט נאָר מע זוכט קאַוואַליע-רען. אַ בחור איז אַ בחור, איין אַלמן איז איין אַלמן, אַ גרוש איז אַ גרוש, אַ בעווייבטער איז אויך גוט, אַבי אַ זכר, זינט איך לעב, זינט איך שמעה אויף מיינע פיס — נאָ דיר אַ באַד. ביז מע דערלעבט צו זעהען אַ שטיקעל מאַנספאַרשוין, בע-

פאלען איהם אונזערע נאלעווקער וויבלעך, אזוי ווי די פליעגען, און מע הויבט זאן פריהער מיט די פיסקעלעך און מיט די צינגעלעך זיסע רעדעלעך: העמי — פעטי — מעטי — וועטי, און דוקא אויף דייטש, אנדערש לוינט זיך נישט, און נאכדעם געהט מען אלע אינע איינעם פארלעכווייז, קלאמפערשט טרינקען קאווע, נאך דער עיקרשט איז העמי — פעטי — מעטי — וועטי. אזוי לאנג, אזוי ברייט, ביז מע מאכט א פארהראווים ערגיץ העט הינטער דער שטאָרט ארויס, און דארטען אָדער מע געהט אין וואַלד, אָדער מע שיפט זיך אויף שיפלעך, אָדער דער שוואַרץ יאָהר ווייסט זיי, וואָס זיי טהוען דאָרטען! און איך שרייב דיר, וועלוועל, אז דו שרייבסט מיר, איך זאָל דיר שרייבען פונ'ם קעשעניעווער שירוך, וואָס פון קעשעניעוו, — שרייב איך דיר, אז איך האָב דיר שוין געשריבען. וויפיעל מאָל דארף מען דיר שרייבען? הייסען הייסט ער זיידענער, און אליין איז ער אַ צייהן־דאָקטאָר, און אויפ'ן פנים איז ער אַ שענער, אַ פאַרשוין קאָן מען זאָגען, און טהוט זיך אָן שען, אז ס'איז אַ פערנעניגען צו קוקען, אלסדינג גוט אַרום און אַרום. און איך שרייב דיר, וועלוועל, אז דער שדכן האָט אַוועקגעשריבען שוין צוויי בריעף קיין קעשעניעוו, מע זאָל איהם שרייבען, ווער און וואָס דער זיידענער איז, שרייבט מען איהם פון דאָרטען, אז ער איז טאַקי אַ צייהן־דאָקטאָר און אַ גוטער צייהן־דאָקטאָר, שרייבט מען, און האָט זעהר אַ שענעם קאַבינעט, און איז זעהר אָנגענומען, און פערדיענט זעהר שען געלד, שרייבט מען. און מע זעהט טאַקי, אז געלד איז ביי איהם בלאַטע, און ער רעדט אַפילו גאַרנישט פון קיין געלד, ווי אנדערע, למשל, דער ביאליסטאָקער, וואָס דינגט זיך מיט מיר שוין פון צוויי וואָכען, ווי איבער איין אָכס. דאָס הייסט, נישט ער דינגט זיך, נאָר דער שדכן דינגט זיך. און אליין שטעהט ער כלומרשט ביי דער זייט, ער מישט זיך נישט, הייסט עס, אין אַזעלכע זאַכען... און איך שרייב דיר, וועלוועל, אז דער קעשעניעווער דאַנטיסט געפעלט מיר זעהר. איך רעכען אַוועקגעבען איהם נאָך דער חתונה אונזער יענקלען, טאָמער וועט ער איהם מאַכען

פאר א שטיקעל מענש. און איך שרייב דיר, וועלוועל, אז דו האסט
 נישט וואָס צו זעצען מיט בריעה, אז איך זאָל דיר שרייבען, וואָרום
 איך האָב דערווייל גאַרנישט וואָס צו שרייבען. אז ס'זועט זיין
 וואָס צו שרייבען, וועל איך דיר אַליין שרייבען, אָדער קלאַפּען אַ
 דעפעש, זאָלסט קומען אויפ'ן גריימען. און איך שרייב דיר, וועל-
 וועל, אז איך האָב צוגעשלעפט צום קעשעניעווער שידוך אונזער
 טשאַפּניטשקע. לעבען לעבט זי גרויס און קיין געלד האָט זי נישט,
 האָב איך איהר צוגעשארט אַ פּערדיענסטעל. למאָי זאָל דער סווי-
 סקי, דער וועלט-שרכן, וואָס איך האָב דיר געשריבען, צונעמען די
 נאַצע פּוטער? וואָס וועט מיך אַהרען, אז די טשאַפּניטשקע וועט
 אויך עפּים נאַשען? הלואי זאָל זיך עס נאָר אויסקייטלען, אַם
 ירצה השם, אין אַ גוטער שעה, איך זאָל דיר קאָנען שרייבען נייעס.
 און איך שרייב דיר, וועלוועל, זאָלסט זיך מאַכען צייט און למען-
 השם זיך זעהען דאָרטען מיט לויפּערמאַנ'ען און מיט ברויכשטוהל'ען,
 און דער עיקר מיט דעם קורלענדער אָבס, און איהם אויפּעפענען
 דעם מוח אויף זיין בעלצ'ין, אז ס'איז גלייכער, ער זאָל בעסער
 אַכטונג געבען אויף זיין ווייב איידער אויף זיינע הייזער. די היי-
 זער וועט דער רוח נישט נעמען, און זיין בעלצ'י מאַכט דאָ חנ'דלעך
 מיט פרעמדע חתנים און מיט פרעמדע מאַנען, וועלכע שלאָגען זיך
 גאָר פאַר איהר, ווי פאַר עפּים רעכטס. ס'איז חולשי חלשות, אַ
 בויון מיט אַ האַרצוועהטיג אינאיינעם. וואָרום ווען נישט אָט די
 נאַלעווקער וויבלעך, וואָלט אָט דער קעשעניעווער שידוך שוין לאַנג
 געווען אַ שידוך. און איך שרייב דיר, וועלוועל, אז איך קאָן דיר
 גאָר אזוי פּיעל נישט אַרויסשרייבען, און זיי געזונד, און גרויס די
 קינדער, יענקלען און מענדלען, גאָר פּריינדליך.

פון מיר דיין פרוי פערעל יאמאיקער.

.22

היים סארענבאד פון סארענבאד צו זיין פריינד שלמה קורלענער אויף די
נאלעווקים אין ווארשא.

ידידי !

איך וואָלט דיר בעדערפֿט אָפּשפּיעלען אַ פּריהמאָרגען גאָר אויף
אַיין אַנדער אָפּן. אָדער נאָך בעסער וואָלט געווען, איך זאָל דיר
גאָרנישט שרייבען, וואָרום דו ביזט דאָס נישט ווערט. אויף אזאָ
פּראָדאָם, ווי דו, אָהן ביידע זאָכען : אָהן שכל און אָהן יושר, איז
אָסור לרחם ! אז די וועלט זאָגט, אז די קורלענער זענען חכמים
בלילה, איז דאָס, אָפּנים, נישט אומזיסט. אַ וועלט איז נישט
משוגע.

איך פרעג דיך אַליין, ביזט דו נישט קיין פּערד, האָטש דו
ביזט שוין אַ איד קרוב צו ששים : בערעכען דיך, אויב דו האָסט
נאָך אַ שטיקעל קלעפּקע אין קאָפּ, וואָס האָסט דו געטהאָן ? דו
געחסט און שרייבסט מיר אַריין אַ בריעף אזוי און אזוי, און בעטסט
מיד רחמים, עס האָט דיך געטראָפּען אַ צרה, דיין בעלצי פּאָהרט
קיין סארענבאד דאָס ערשטע מאָל אויף איהר לעבען און קען נישט
די שפּראַך און ווייסט נישט, ווער עס האָט זי געשלייערט, על-
כן זאָל איך זי מקרב זיין, אויף איהר השגחה געבען, אויסלייגען
איהר געלד און נאָך אזעלכע זאָכען. און דו אַליין לענסט מיר
נאָך אַריין אַ פינגער אין מויל אַריין, איך זאָל זעהן, אז זי זאָל זיין
ווייט אָפּגעשיידט פון איהר קרובה, חוה'לע טשאַפּניק, און כּדומה
אזעלכע זאָכען. און בעטסט מיד נאָך אַליין, ס'זאָל זיין בסוד,
און איך בין אזאָ שוטה, און גלויב דיר, וואָס דו שרייבסט מיר,
און האָב אויף דיר רחמנות, און שרייב דיר אזעלכע בריעף און
נאָך אַ בריעף, און געב דיר איבער אַלסדינג מיט אַלע פּישטשעווקעס.

און זאגן דיר אן צעהן מאָל, אזוי ווי דו שרייבסט מיר בסוד, אזוי אויך דאָס, וואָס איך שרייב צו דיר, בעדאָרף זיין אַ הייליגער סוד, וואָס נאָר צווישען אונז ביידען זאָל עס בלייבען, און קיין פּויגעל זאָל נישט וויסען אַפּילו, אַז דו שרייבסט צו מיר און אַז איך שרייב צו דיר. לסוף וואָס טהוט אזאַ חכם, ווי דו? געהסט דו, קור-לענדער אינדיק וואָס דו ביזט, און טראַנסט אַוועק מינע בריעה גלייך צו מיין אַסתר'ען, — ביזט דו נישט ווערמט, אַז מע זאָל דיר אַנידערלעגען אין מיטען די נאַלעווקיס און אַפּצימבלען דיר, ווי עס געהער צו זיין, אָדער שניידען פון דיר פּאַסען? איך פרעג דיר, משונענער לעקיש, ווער טהוט עס? דאָס טהוט דאָך נישט דער ערגסטער הולטיי שבהולטייעם! נישט אומזיסט זאָגט די וועלט אַ ווערמעל, אַז אַ נאַר איז טויענד מאָל ערגער פון אַ הולטיי. ניין, איך פרעג דיר זיין אַנדער קשיא: וועלכער רוח האָט דיר געטראַגען, אַז דו זאָלסט זיך צו מיר אַנשלאָגען מיט דיין בעלצין? און וואָס געהט מיך אָן, צי דיין בעלצין פּאַהרט דאָס ערשטע מאָל קיין מאַריענבאָד, צי דאָס לעצטע מאָל? ווער האָט געבענגט נאָך איהר אַט דאָ אין מאַריענבאָד און ווער האָט אַרויסגעקוקט אויף איהר, אַ חוץ מיין שוואַגער, דער שאַרלאַטאַן? ווייס זשע, דו קורלענדער בהמה, אַז דיין בעלצין איז דאָ, חלילה, נישט קיין עלענ-דע; אַ חוץ מיין שוואַגער, דעם אַדעסער תכשיט, טאַנצען אַרום איהר נאָך שאַרלאַטאַנעס, און מעהר פון אַלעמען איינער אַ קעשע-ניעווער פּראַנט מיט ווייסע הויזען, אַ דאַנטיסט, וואָס האָט בע-דאַרפט די טעג אַ חתן ווערען. די מאַראַם טשאַפּניק איז געווען די נאַנצע שרעקלעכע און נעזאָלט האַפען דערביי אַ גראַבס, נאָר ס'איז צו-נישט געוואָרען, מע ווייסט נישט איבער וואָס, מע האַלט דאָס בסוד. נאָר דיין בעלצין ווייסט פּונ'ם סוד, וואָרום קיינער איז מיט איהם אזוי נישט נאָהענט, ווי דיין בעלצין... זיי שפּאַ-ציערען אַרום שטענדיג אינאיינעם, טרינקען אין איין צייט דאָס וואַסער ביי'ם ברונען, און עסען אין רעסטאָראַן ביי איין טיש... האָט דאָס מסתּמא רעכט פּערדראַסען מיין שוואַגער דעם אַרעסיט.

האָט ער זיך זאָטשעפעט מיט'ן קעשעניעווער דאָנטיסט, האָט איהם דער דאָנטיסט געשיקט זאָגען, אז ער רופט איהם אַרום אויף אַ דועל, און עס וויעגט זיך מאַריענבאָד, און די וועלט געהט האַדאָראָם! מיט איין וואָרט, ס'איז אַ גאַנצער ראָמאַן, און דיין בעלצי איז פון איהם די העלדין, און דו זיצסט אויף די נאַלעווקים און היטסט די הייזער. היט-היט, קורלענדער לעמעשקע, זיי זאָלען נישט אַנטלויי-פען! פאַר דיין בעלצי'ן זאָלסט דו דיך נישט זאָרגען. זי וועט נישט פערפאַלען ווערען. איך האָב געהערט זאָגען, אז זי פאָהרט אַריבער פון דאָנען אין איין אַנדער באָד. וואוהין — ווייס איך נישט. איך האָב געהערט, אז קיין אָסטענרע. און זי טהוט זעהר גלייך. משנה מקום, משנה מזל... יעדענפאַלס, דאַרפסט דו קיין יסורים נישט האָבען. זי פאָהרט נישט אַליין. זי פאָהרט אינ-צוויי... נאָר וואָס געהט עס מיך אָן? פון מיינעטוועגען מעגען זיי פאָהרען אַפילו אין דרייען. וואָרום, אז דו האָסט געקאָנט האָבען אין זיך אזא יושר און געהן ווייזען מיין אסת'ען די בריעה, וואָס איך שרייב צו דיר בחדר"ג, ביזט דו אַ פעטאָך און איין אַלטער בעזעם און אַ שמינדער בגעץ און אַ גאַרנישט מיט אַ נישט, און ביזט נישט ווערטה, וואָס די ערד טראָגט דיך, און איך וויל מיט דיר מעהר קיין מגע-ומשא נישט האָבען!

איך וואָלט דיר, אייגענטליך, געקאָנט שרייבען איצטער נייעס און נייעס, טאַקי פון בעלצי'ן מיט דעם דאָזיגען קעשעניעווער פויגעל... נאָר איך וויל מיך שוין מעהר נישט אַריינמישען אין אַזעלכע עסקים און וויל אַפילו אין דיינע ד' אמות נישט שטעהן! גענוג. איך האָב מיך שוין אָפגעבריהט מיט דיר איין מאָל — מעגסט שוין איבערגעהן אויף אַנדערע הענד. מיך זאָלסט דו מעהר נישט פרעגען גאַרנישט, און נישט שרייבען צו מיר, וואָרום איך וועל דיר נישט ענטפערען. איך בין שוין מעהר נישט דיין בעל-יעץ מיט דיין בעל-סוד, און דול מיר נישט קיין קאָפ און דרעה מיר נישט קיין ספּאָדיק. איך וויל דיך נישט קענען, אזוי ווי איך האָב דיך נישט געקענט.

דאָס געלד, וואָס איך האָב דאָ געגעבען דיין בעלצ'ין אויף דיין רעכענונג, קאָנסט דו מיר אָפּשיקען אַהער, אויב דו ווילסט, און אז נישט, וועסט דו מיר בעצאָהלען אין וואַרשאָ, אַחת ואַחת. נישט קשה, ביזט ביי מיר אַ בטוח. און אפשר וועסט דו מיר נישט וועלען צאָהלען פאַר דיין בעלצ'ין? אַדרבה, לאַז דיר גאָט געבען אזאָ מחשבה. איך האָב דיין בריעף, וואו דו שרייבסט מיר בפירוש, איך זאָל אַרויסגעבען דיין ווייב געלד אויף דיין רעכענונג, ווען נאָר זי וועט בעדאַרפען און וויפיל זי וועט פאַדערען. און לאָמיר זעהען, דו זאָלסט אָפּלייגענען, וועסט דו נאָך האָבען בזיונות אויך, וואָרום איך וועל דיין בריעף געבען איבערזעצען אויף דר-סיש, — ער איז ביי מיר אַ דאָקומענט...

און האָרד אויס, חכם מיינער, אזוי ווי דו ביזט, ווי איך זעה, אַ מענש, וואָס דו קאָנסט נישט האַלטען קיין סוד אין זיך, וועסט דו דאָך אַוודאי וועלען אָפּטראָגען מיין ווייב, וואָס איך שרייב צו דיר אַצינד, זאָג איך דיר, אז דו קאָנסט דאָס טהון מיט'ן גרעסטען כבוד. נאָר איידער איך געזענען מיך אָפּ מיט דיר, דאַרף איך דיר נאָך אַ מאָל זאָגען אָפּענטליך, אז דו ביזט אַ קורלענדער לעמעשקע, און איין אָפּגעריסענער נאַר, און אַ שמענדריק, און אַ בהמה בצורת פּערד, און אַ דאָס, וואָס מע טאָר נישט אויסזאָגען...

פון מיר דיין געוועזענער גוטער פריינד, וואָס דו ביזט נישט ווערטה זיין פאַרמעטקע.

חיים סאָר אַקער.

שלמה קורלענדער פון די נאָלעווקים אין וואַרשאָ צו זיין פריינד חיים סאַראָקער אין מאַריענבאָד.

לכבוד ידידי היקר מוהר"ר חיים נ"י.

ווי בוימעל אויפ'ן פייער און ווי זאָלץ אויף אַ וואונד, אזו איז געווען דיין בריעף צו מיר, וואָס האָט מיר צוגעלענט צו מיינע צרות

נאך א צרה און צו מיין עגמת-נפש, וואָס איך האָב, נאך מעהר עגמת-נפש, אַז ממש איך געה אַרום אָהן אַ קאַפּ, און ווייס שוין גאַרנישט, וואָס איך זאָל טהון. לאַרדי, וואָס איך האָב אַזעלכע גוטע ידיעות פון מאַריענבאָר, בעראַרף איך נאך האָבען חרפות-בושות פון דיין אסתר'ען, און עס דאַרף מיר פּלאַמען דאָס פנים פאַר אַ בערעל טשאַפּניק, וואָס איך היט זיך פאַר איהם, ווי פאַר פייער. איך זאָל נעמען אויסדערצעהלען דיר מיין געשוואָלען האַרץ, מיט די צרות און געבראַטענע ליידי, וואָס איך שטעה-אויס פון זינט מיין בעלצי איז אין מאַריענבאָר, וואָלט איך געהאַט דיר צו שרייבען און צו שרייבען. נאָר דו האָסט נישט פּערדיענט ביי מיר, חיים, איך זאָל דיר אַפילו ענטפּערען אויף דינע זילערדיען און זלוולים. ווי מיר האָבען היינט יום נימל אויף דער גאַנצער וועלט, אַז דו ביזט קענען מיר אומגערעכט אַרום און אַרום, און אַז דו וועסט איבערלייענען מיין בריעף, וועסט דו אַליין זאָגען, אַז דו האָסט געהאַנדעלט אַקענען מיר נישט ווי אַ גוטער פריינד און אַיין אַרענט-ליכער מאַן, נאָר ווי אַ שונא און ווי אַ נירעטרעכטיגער מענש מיט אַ פּערדאַרבענעם כאַראַקטער. נאָר לאָמיר געהן בהדרגה און לאָמיר דיר אַפּענטפּערען פריהער אויף דיין בריעף, על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון.

מילא, וואָס דו זידעלסט מיך, ווי אַ יאַטקע-אידינע, און רופסט מיך אָן מיט אַזעלכע נעמען, וואָס מע האָט נאך נישט געהערט צוויי שטען סעדיכעס אויף דער זשעליאָנע בראַמע, — דאָס בין איך דיר מוחל. איך געפין אויף דיר אַ זכות — מסתמא האָסט דו בעקומען אַ רעכטע פּאַרציע פון דיין אסתר'ען, וואָס ס'איז איהר נעבאָך וויסט אויפ'ן האַרצען, ביזט דו גענאַנגען און האָסט אויסגעלאָזט דעם גאַנצען צאָרן אויף מיר, האָטש גאָט איז יודע דעם אמת, אַז איך בין ריין, איך זאָל אַזוי ריין זיין פון שלעכטס. און לאָס איך אַזו דערלעבען זעהן מיין בעלצי'ן בקרוב צוריק אין וואַרשאַ, — ס'איז ביי מיר אַ גוטע שבועה, — ווי איך האָב נישט מזכיר געווען פאַר דיין אסתר'ען קיין חצי דבור פון דינע בריוולעך צו מיר אַדער

פון מיינע בריוולעך צו דיר. אסור, אויב איך הויב אָן צו פער-
שטעהן, ווי אזוי קומען זיי צו דיין אסתר'ען? אדרבה, איך האָב
שוין לאַנג חושד געווען דיר, אז דו האָסט דיין אסתר'ען מיינע
בריעף צו דיר יאָ בעוויזען, וואָרום פון וואַנען דען ווייסט דיין
אסתר, אז איך האָב דיר פערטרויט מיין בעלצ'ין אין מאַריענבאָד,
אז דו זאָלסט אויף איהר השגחה געבען, אויסליהען געלד און נאָך
אזעלכע זאכען? איך קום צו געהן איינמאָל צו דיר אַהיים זעהען,
וואָס מאַכט דיין אסתר, און איבערגעבען איהר אַ גרוס פון מיין
בעלצ'ין, רופט זיך אָן צו מיר דיין אסתר: „איהר האָט נישט גע-
האַט, זאָגט זי, אין מאַריענבאָד קיין נעהענטערען גוטען פריינד,
זאָגט זי, איהר זאָלט איהם מאַכען פאַר איין אָפּעקון, זאָגט זי, אויף
אייער בעלצ'ין, אַ חוץ מיין היימ'ען?“ ... איך האָב באַלד פער-
שטאַנען, וואוהין דער ווינד בלאָזט, נאָר איך האָב מיך אָנגענומען
מיט האַרץ און האָב איהר אָפּגענטפערט: „זאָלט איהר מיר גע-
זונד זיין, זאָג איך, געבען אייער מאַן איין אָנווייזונג אויף געלד,
זאָג איך, ווערד שוין אָנגערופען ביי אייך, זאָג איך, אָפּעקון?“
דערט זי מיך אויס און מאַכט צו מיר: „ווייסט איהר וואָס, רב
שלמה? לאַמיר, זאָגט זי, דערפון נישט רעדען מעהר“ ...
נאָך אזעלכע רעד דאַרף מען זיין, דאַכט מיר, אַ לעהמענער
גולם, אז מע זאָל נישט פערשטעהן, אז אָדער דו האָסט איהר איר
בערגשיקט מיינע בריעף, וואָס איך האָב צו דיר געשריבען, אָדער
דו האָסט איהר גלאַט אזוי איבערגעגעבען אַלסדין, וואָס איך האָב
דיר געשריבען וועגען מיין בעלצ'ין, האַטש איך פערשטעה נישט,
צו וואָסער אַ צוועק? נאָך אַ סימן האָב איך געהאַט, אז דיין אסתר
ווייסט פון מיינע בריעף צו דיר: אז איך האָב געהאַלטען שוין ביי
אָוועקצוגעהן, רופט זיך אָן צו מיר דיין אסתר: „לאָזט גריסען אייער
בעלצ'ין, און שרייבט איהר, אז זי וועט פאַהרען צוריק פון מאַריענ-
באָד, זאָגט זי, איבער בערלין און וועט זיין ביי ווערטהיימער'ען,
זאָל זי מיר אויך, זאָגט זי, אין זינען האַבען“ ... פון וואַנען ווייסט
דיין אסתר, אז מיין בעלצ'י איז געווען ביי ווערטהיימער'ען? אַ

נביא'טע איז זי, צי א פויגעלע האָט עם איהר געבראכט צו טראָד
גען פון מאַריענבאָד?

נאָר דאָס אַליין וואָלט געווען אַ האַלבע צרה. האָסט מיר געד
וואָלט פּערשוואַרצען דאָס פנים פאַר דיין אסת'ר'ען, ביזט דו געד
גאַנגען און האָסט איבערגעגעבען אַזעלכעס, וואָס דו האָסט נישט
געטאָרט איהר איבערגעבען בשום אופן. נאָר נאָרנישט. אָפּגעטהאָן,
איז פּערפאַלען. וואָס האָסט דו אָבער געהאַט צו מיר, זאָלסט מיר
אָנשיקען אויף מיין קאָפּ אַ נייעם אומגליק? איך רעד פון בערעל
טשאַפּניק. פון וואַנען ווייסט עם אַט דער אַפּעריסט, וואָס איך
האָב געשריבען צו דיר וועגען איהם און וועגען זיין מאַדראַט, אַז זיי
וואָהנען שוין צוואַנציג יאָהר אין וואַרשאָ און קיין בן-אָדום ווייסט
נישט, ווער איז טשאַפּניק, און פון וואַנען לעבט אַט דער טשאַפּניק,
און נאָך אַזעלכע זאַכען? אויף אַזאַ מין אָנשיקעניש האָב איך זיך
קיינמאָל נישט געקאָנט ריכטען. ווי אין אַיין אויג אַ שטאָך, אַזוי
היט איך מיך מיט אַ וואָרט קעגען דעם דאָזיגען אידען, און איך
קאָן געהן שווערען אין טלית און אין קיטעל, אַז אויסער דיר האָב
איך וועגען איהם קיינעם קיין שלעכט וואָרט פון מיין מויל נישט
אַרויסגעזאָגט. ער ווייסט נישט, זאָגט ער, וואָס איך האָב צו
איהם? דאַכט זיך, מיר האָבען קיינמאָל זאָגט ער, זיך נישט געד
קריעגט. און טאָמער איז געווען צווישען אונז אַ שטיקעל רעכע-
נונג (דו הערסט? אַ שטיקעל רעכענונג!) וועגען דיר-הגעלד, זענען
מיר, זאָגט ער, לעבעדיגע מענשען, ער האָפט, זאָגט ער, נאָר אין
גיכען, מיט'ן אויבערשטענ'ס הילף, זיך צערעכענען מיט אַלעמען,
און מיט מיר צום אַלעם ערשטען, ווייל ער האַלט מיך, ערשטענס,
פאַר אַ פיינעם און אַיין אָרענטליכען און אַ גוטען מענשען מיט אַ
ווייכען כאַראַקטער (דו הערסט, צי ניין?). און והשנית, זאָגט ער,
זענען מיר דאָך איצטער עפּיס שטיקלעך קרובים...

„קרובים?“ — דאָ בין איך שוין געוואָרען אָנגעצונדען. מילא,
אַ ווייכען כאַראַקטער אַז איך האָב און נאָך אַזעלכע זאַכען — קאָן
מען נאָך ווי עם איז אַריבערטראָגען, נאָר אַז בערעל טשאַפּניק

האלט שוין ביי אויסרעכענען זיך מיט זיין קרובה'שאפט — שמעקט דאָס שוין געוויס מיט אַ גמילות-חסד. צום סוף לאָזט זיך אויסעט, אז איך האָב אַ טעות געהאַט. דאָס הייסט, מיט אַ גמילות-חסד האָט זיך עס טאַקי געענדיגט, נאָר דער עיקר'שט פון זיין אַריינקער מען, זאָגט ער, איז נאָר איין זאך: „פאַר וואָס זאָלט איהר מיך האַלטען, זאָגט ער, שטענדיג אין מויל, זאָגט ער, און מיך בערערען פאַר דער גאַנצער וועלט, אזוי, אז גאַנץ מאַריענבאָד זאָל, זאָגט ער, וויסען, אז איך זיין, זאָגט ער, צוואַנציג יאָהר אין וואַרשאַ און צאָהל נישט קיין דיר-געלד, און אז איך צאָהל נישט דעם קצב פאַר פלייש, זאָגט ער, און אפילו העקסעלמאַנען פאַר דער וועטשערע, זאָגט ער, האָב איך אויך נישט בעצאָהלט?“ ...

ווי אזוי מיר איז געווען אויפ'ן האַרצען נאָך אַזעלכע רעד — בעדאַרף איך דיר נישט דערצעהלען, חיים, דו ביזט דאָך שוין נישט קיין קורלענדער, וועסט דו שוין אליין ווי עס איז פערשטמען מיט דיין אייגענעם שכל. נאָר וואָס דען? איך פרעג דיר, איז דאָס אַ יושר, נעמען מיינע בריעה, וואָס איך שרייב צו דיר בסוד סודות, און בעווייזען זיי דער מאַדאַם טשאַפּניק, זי זאָל זעהן, וואָס איך שרייב צו דיר אויף איהר מאַן? און נאָך אַזאַ מעשה נורא געהסט דו און טראַכסט אויס אויף מיר אַ בלבל, אז איך האָב בעווייזען דיין אסתר'ען די בריעה, וואָס דו שרייבסט צו מיר, און פאַלסט אָן אויף מיר מיט זידלערייען און בעלעדיגסט מיך, ווי דעם לעצטען שבלעצטען! ! ניין, חיים, איך וועל דיר נישט זידלען, אזוי ווי דו זידעלסט מיך. איך בין נישט דו. נאָר זאָגען וועל איך דיר, אז דו ביזט אַ נידעריגער מענש מיט אַ געמיינעם פערדאָרבענעם כאַראַקטער, און דערצו נאָך אַ שטיק משוגע'ער, אַ כהן, צווישען כהנים אַ כהן! און מעהר איז נישטאָ מיט דיר וואָס צו רעדען. „איין אָכס, זאָגט מען, האָט אַ לאַנגע צונג און קאָן קיין שופר נישט בלאָזען“ ...

ידידך שלמה קורלענדער.

.24

חנצ'י מאריאמטיק פון די נאלעווקים אין ווארשא צו איהר מאן מאיר מאריאמט-
טיק אין מאריענבאד.

טייערער מאַרק I

אומזיסט איז דיין טרחה, און דיינע זיסע בריוולעך צו מיר, וואו דו ערקלערסט זיך מיר אין ליעבע, זענען ארויסגעוואָרפֿען. איך ווייס שוין, צוליעב וואָס דו ביזט געפֿאַהרען אין אויסלאַנד. איך ווייס שוין, צוליעב וועמען דו האָסט זיך אזוי געריסען קיין מאַד-ריענבאָד. צו שפעט האָב איך דאָס ערפֿאַהרען, אז אָך און וועה איז מיר. איך זאָל נישט זיין קיין נאר, וואָלט איך עס בעדאַרפט אַרויס-זעהן אַ סך פֿריהער, נישט גלויבען אז אַפֿעריסט, ווי דו ביזט, אז דער דאָקטאָר הייסט דיר פֿאַהרען קיין מאַריענבאָד. איך שיק דיר דאָ, מאַרק, אַ מתנה — אַ בריעף, וואָס שלמה קורלענדער שרייבט צו אונזער היימ'ען, און אַ בריעף, וואָס אונזער היים שרייבט צו זיין פֿריינד שלמה קורלענדער. פֿון די דאָזיגע בריוולעך וועסט דו שוין פֿערשמעהן, פֿון וואָנען איך ווייס אַלסדינג, וואָס קומט פֿאַר ביי אַיך אין מאַריענבאָד. עס שמעהט מיר פֿאַר די אויגען די דאָזיגע הולטייקע, וואָס שלמה קורלענדער האָט געבראַכט צו פֿיהרען די דריטע וואָך נאָך זיין ווייב'ס טוידט, גענומען זי, אַ מכה איהם, ווי זי שמעהט און געהט פֿאַר איהר שען פענצעלע. אַצינד איז שוין רעכט. אַצינד פֿערשמעה איך שוין אַלץ. און זיי זיכער, מאַרק, אז איך וועל שוין לאַנג דיר נישט שמעהרען. גיך-גיך וועל איך דיר אויפֿבינדען די הענד. גיך-גיך וועל איך דיר בעפֿרייען. עס איז געווען ביי מיר היינט צוויי מאָל דער דאָקטאָר. ער זאָגט, אז איך בין רעכט קראַנק, אז ס'איז ביי מיר געריהרט די לעבער, און אז איך בעדאַרף האָבען קאַרלסבאָד, ווי מע בעדאַרף לעבען. נאָר איך וועל קיין קאַרלסבאָד נישט פֿאַהרען. דו הערסט, מאַרק? אין

דער ערד אריין וועל איך דיר ליעבער פאָהרען, ניט קיין קארלס-
 באַד, איך זאָל זעהן דאָרט, ווי דו ביזט די כפרה נאָך אויסגעלאָ-
 סענע ווייבלעך, ווי דו פליהסט זיי אָפּנעמען פון דער באהן און ווי
 דו ברענגסט זיי צו פיהרען צו זיך אויף דער סטאַנציע, און ווי דו
 שפאַציערסט מיט זיי איבער מאַריענבאָד, און ווי דו פיהרסט זיי
 אין קינעמאַטאָגראַפּס און אין טהעאַטערס און אין רעסטאָראַנען.
 וועה, צו וואָס איך האָב מיך דערלעבט! טאַטע-מאַמע זאָלען איצט
 אויפשטעהן פון קבר און אַ קוק טהון אויף זייער מיזינקע הנציה,
 וואָס פון איהר איז געוואָרען! פאַר וואָס בין איך נישט אויסגע-
 רונגען ביי דער מאַמע אין בויך, איידער איך האָב דיר דערקענט!
 אַ ביייער טוידט וואָלט געמעגט קומען אויף דיינע קרובים וועלוועל
 יאַמאַיקער מיט זיין יאַמאַיטישע, וואָס האָבען דיר אויסגעשרי-
 בען אַהער פון אַדעם! פערשאַלטען וואָלט געמעגט ווערען דער
 טאָג, וואָס איך האָב מיך מיט דיר געטראָפּען! נישט אומזיסט
 האָט מיר מיין אסתר וויפיעל מאָל געגעבען אָנצוהערעניש, איך זאָל
 דיר נאָכקוקען, וואוהין דו געהסט און מיט וועמען דו בעגעגענסט
 זיך אין וואַרשאָ. איך האָב געוואוסט, אז דו זוכסט פויגעלעך; נאָר
 געה טרעה, אַז שלמה קורלענדער'ס ווייבעלע וועט זיך מיט איהם
 אויפרעדען, מע זאָל פאָהרען אינאיינעם קיין מאַריענבאָד! וואו
 זענען געווען מיינע אויגען? וואו איז געווען מיין שכל? און וואָס
 טראַכסט דו דיר, מאַרק? איך ווייס דיין פלאַן — גלויב מיר, איך
 ווייס, איך קאָן דיר אויסגעבונדען. דו רעכענסט, אז אָט דער קור-
 לענדער שוטה וועט געוואָהר ווערען פון דיין ראָמאַן, וועט ער
 מסתמא האַפען זיך גט'ען מיט בעלצ'ין, און דו וועסט זיך גט'ען
 מיט מיר, און איהר וועט זיך חתונה האָבען ביידע אין אַ מזל'-
 דיגער שעה? אַ מכה! נישט שלמה וועט גט'ען זיין ווייבעלע,
 נישט איך וועל נעמען ביי דיר גט. ניכער וועל איך דיר שטאַרבען
 פון דער לעבער, איידער איך זאָל דיר מיט מיין גוטען ווילען בע-
 פרייען, זאָלסט קאָנען האַסלירע האָבען מיט דער פאַססורסטווע,
 וואָס האָט זיך פּעקויפט פאַר געלד צו אַיין אַלמען שקראַב, וועל-

כער האָט עלטערע טעכטער פון איהר! איך שטעל מיר פאַר דיין טרויער, ווען איך נעם און שטאַרב אַוועק, חלילה, דיין וויינען, וואָס דו וועסט זיך אָנוויינען נאָך מיר! איך ווייס גאָרנישט, אויב דו וועסט עס אויסהאַלטען אפילו... פון דעסטוועגען, מאַרק, זיי נאָר נישט אַזוי פרייליך, וואָרום נישט אַזוי גיך שטאַרב איך דיר, איך וועל דיר נאָך פריהער אַביסעל אָנמוטשען גוט. וועסט ביי מיר פריהער צוקרענקען. גרוי און אַלט וועסט דו ביי מיר ווערען. סײַר דען דו וועסט זיך מיט איהר אויפהויבען, מיט אַט דער כל-ב'ניצע, און אַנטלויפען וואו דער שוואַרצער פעפער וואַכסט, ערגיץ קיין אַמעריקאַ. האָט איהר אָבער קדחת מיט וואָס צו פאַהרען. נישט זי, נישט דו. איהר שיקט דער מאַן געלד דורך אונזער היימ'ען אַלע שעה איין עסילעפעל, ווי דו זעהסט פון די בריוולעך, וואָס איך שיק דיר דאָ. און דו? דו רעדסט מיך צו, איך זאָל איבערטרעטען מיין חלק ירושה צו היימ'ען און נעמען געלד, בכדי דו זאָלסט האָר בען מיט וואָס צו שאַרלאַטאַנעווען. נישט דערהאַרען וועסט דו דאָס! איך האָב בעסער אַרויסגערופען אַהער דיין פאַפּאַשאַ פון אָדעס. היינט-מאַרגען קומט ער צו פאַהרען. לאָז ער זעהען, וואָס פאַר אַ זוהן ער האָט, און לאָז ער אָנקוקען, וואָס דו האָסט פון מיר געמאַכט אין אזאָ קורצער צייט. אַפּנים, איך קאָן דען בעווייזען זיך אויף דער גאַס פון בזיון? בערעל טשאַפּניק פון איין זייט און וועלעוועל יאַמאַיקער פון דער אַנדערער זייט געהען אַרום און קלאַפּען מיט די צינגער, געבען-אָפּ גרוסען פון דיר און פון מיין שוואַגער חיים און פון אונזערע נאַלעווקער ווייבלעך, וואָס האָבען זיך פּער-קלויבען מיט אייך קיין מאַריענבאָד און לעבען דאָרט אַ גוטען טאָג. און טאָמער איז קאַרג די בזיונות, וואָס איך האָב פון דיר, מיט'ן האַרצוועהטיג, האָסט דו מיר נאָך בעדאַרפט פּערשוואַרצען דאָס פּנים פאַר פּרעמדע מענשען מיט דיין „פּעריסענער כּלה“, וואָס דו האָסט מיר צוגעשיקט. און איך, שטיא, פאַלג איהם און נעם די „פּעריסענע כּלה“ און טראָג זי אָפּ אין דער רעדאַקציע, — האָט מען געמאַכט פון מיר אַ בער. מע האָט זיך געקאַטשעט פאַר גע-

לעבטער און אָפגעגעבען מיר צוריק. „די מעשה זאָגען זיי, האָט שוין אַ באָרד“... וואָס זיי מיינען דערמיט — ווייס איך נישט, נאָר איך האָב קוים געטראַפען צו דער טיר. אַ רעשמעל צו די צרות! איצט זייך איך און קוקאַרויס אויף דיין פאַפּאַשאַ, ער זאָל שוין קומען צו פּאַהרען, וועט ער דיך אַרויסרופען פון מאַריענבאָד. גענוג דיר שוין צו זיצען דאָרטען אין אויסלאַנד אויף דער קור, דו האָסט דיך שוין אויסגעקורירט. קום שוין בעסער, מאַרק, צו פּאַהרען דען אַהיים צו דיין קראַנקען ווייב, אפשר וועסט דו זי שוין טרעפּען אויפ'ן טוירטען בעט...

ח נ צ י .

25.

דוד מאַריאַמטשיק פון אַרעס צו זיין זון סאיר מאַריאַמטשיק אין מאַריענבאָד.

מײן טײערער זון מאַרק!

נאָרוואָס האָב איך בעקומען צוויי בריוולעך פון וואַרשאַ, איז מיר פינסטער געוואָרען אין מיינע אויגען, און איך רופ אויף זיך דעם טוירט. איך ווייס נישט, וואָס דו האָסט צו מיר, וואָס דו פּעראומערסט מיר מײן לעבען? גוטע צוויי בריוולעך! זיי קאָנען ביידע אַריינטרייבען אין קבר אַרײן. איין בריוועל איז פון עפּיס איינעם אַ וואַרשעווער מיט'ן נאָמען טשאַפּניק. שרייבט ער מיר אַ גאַנצע מגילה, אַז ער האָט אויף דיר אַ בייטש, אַ פּעקעל מיט בריוולעך דיינע, וואָס דו שרייבסט אין מאַריענבאָד צו צוויי יונגע ווייבלעך פון די נאַלעווקיס. ער האָט געוואָלט, שרייבט ער, ווייזען די בריוולעך דיין חנצײן, האָט ער רחמנות אויף איהר, זי זאָל חלילה, נישט בעקומען דעם שלאַג אויפ'ן אָרט. זי איז אַזוי אויך, שרייבט ער, אַ קראַנקע נעבאָד. אַלזאָ, שרייבט ער מיר, איך זאָל קומען צו פּאַהרען קיין וואַרשאַ, וועט ער מיר די בריוולעך בעוויי-

זען און וועט מיר געבען איין עצה, שרייבט ער, וואָס צו טהון...
 איך ווייס נישט, ווער דער טשאפניק איז. ער שיינט מיר איין
 אפּעריסט צו זיין; איך ווייס נישט, ווער די נאַלעווקער ווייבלעך
 זענען, און איך ווייס נישט, וואָס האָסט דו דאָס מיט זיי פאַר
 געשעפטען אין מאַריענבאָד. איך ווייס נאָר, אַז דו ביזט מיר מקצר
 ימים זינט דו ביזט געבוירען געוואָרען אויף דער וועלט. לערנען
 האָסט דו נישט געוואָלט, און צום געשעפט טויגסט דו נישט;
 קאָנסט נאָר אויסברענגען געלד און שען אָנטהון זיך און שפּיעלען
 ביליאָרד, און ווייטער קאָנסט דו גאַרנישט. האָב איך געמיינט:
 איך וועל דיך חתונה מאַכען, וועסט דו זיך אויסמענטשלען. נישט
 געזשאַלעוועט דיר קיין נדן, אַריינגעגעבען אין אַ לייטיש הויז, צוויי-
 שען פיינע רייכע לייט. צום סוף זעה איך, אַז דו ביזט דער זעלבער
 פראַדאָר, וואָס בחור'ווייז אין אָדעס. איך ווייס גאַרנישט, וואָס
 דו טראַכסט זיך!

דאָס אַנדערע בריוועל איז פון דיין הנצי. זי רופט מיך קיין
 וואַרשאָ. איך זאָל, למען השם, שרייבט זי, קומען קיין וואַרשאָ
 וואָס פריהער. זי האָט, שרייבט זי מיר, אַ בעווייז אויף דיר, אַז דו
 האָסט זיך אויפגעערעדט אין וואַרשאָ מיט עפּים אַ ווייבעל פון איין
 אַלטען מאַן און ביזט מיט איהר, שרייבט זי, אַנטלאָפּען קיין מאַ-
 ריענבאָד, און עס האַלט שוין, שרייבט זי, ביי אַ גט. דער אַלטער
 מאַן, הייסט עס, וויל אָפּ'גט'ען זיין ווייבעל, און דאָס ווייבעל,
 שרייבט זי, צווינגט דיך, אַז דו זאָלסט אָפּ'גט'ען הנצי'ן און חתונה
 האָבען מיט'ן ווייבעל — דער רוה ווייסט, וואָס פאַר זאַכען מע
 שרייבט מיר אויף דיר! און איך האָב עס דערלעבט אַ נחת אויף
 דער עלטער צו הערען אַזעלכע גוטע בשורות פון דיר. קאָנסט דו
 פערשטעהן מיין עגמת־נפש מיט מיינע יסורים, אַז ממש איך ווייס
 נישט, וואָס צו טראַכטען. וואָלט האָטש די מאַמע דיינע געלעבט
 אַצינד, וואָלט איך זי אַוועקגעשיקט קיין וואַרשאָ, אָדער איך וואָלט
 אליין זיך דורכגעפאַהרען זעהען, וואָס טהוט זיך דאָרט ביי אַיך.
 ווי קאָן איך אָבער אַוועקוואַרפען די געשעפטען, מפּסיר זיין די

קינדער סאמע איצט פאר זייער אריינטרעטען אין נימנאזוע? איך ווייס נישט וואס פריהער: צי איך זאל געהן אויף דער בערווע מאַ- כען געשעפטען, צי איך זאל זעהען א חתן פאר פאני'ן, זי איז שוין א מידעל צו לייטען, צי איך זאל א שפיי טהון אויף אלץ און פאָה- רען קיין וואַרשאָ היילען די צרות, וואָס דו האָסט דאָרטען אָנגע- מאַכט? בערעכען דיר, מאַרק, וואָס וועט זיין פון דיר? שוין צייט, זאָלסט ווערען א שטיקעל מענש. שוין צייט, זאָלסט אויפ- הערען טרייבען אין דער ערד אַריין דיין פאָטער

ד ו ד מ א ר י א ט ט ש י ק .

דאָסאָר זיידענער פון מאַריענבאָד צו זיין קאלענא אין קישעניעוו.

טייערער קאַלענא I

וועלכער רוה זיצסט דו אין קעשעניעוו? מע דאַרף זיין א רוצה, א קוילער, מע זאָל זיצען אין קעשעניעוו, אז ס'איז דאָ אַ מאַריענבאָד אויף דער וועלט I פאָלג מיך, קום בעסער צו פאָהרען אַהער קיין מאַריענבאָד, וועסט דו וויסען פון אַ וועלט צו זאָגען. וועסט זיך אַביסעל אויסרוהען, אָפּטרייסלען פון זיך דעם קעשע- נייעווער שטויב, אָנקוקען אַ וועלט און זיך פיהלען גאָר אַיין אַנדער מענש. איך אַליין בין אַהער געקומען אויך גאַנץ אומגעריכט. איך האָב גאָר געזאָלט פאָהרען קיין עמס אָדער קיין וויסבאָרען. בע- דאַרף זיך טרעפען, אז איך פאָהר פון וויען אינאיינעם מיט אַ קאָמ- פאַניע קאָמיוואַיאַזשערען פון לאָרד. דאָס הייסט, איינער איז אַ קאָ- מיוואַיאַזשער, דער אַנדערער איז אַיין אַפטייקער, דאַכט זיך, אין לאָמוזשע. האָבען מיר דעם גאַנצען וועג געהאַקט אין „פינף-הונדערט- איינס“. זיי שפיעלען ביידע „פינף-הונדערט-איינס“ אזוי קונציג, אז

ס'איז געפעהרליך, איך האָב מורא, אויב זיי זענען נישט קיין שר ליערס. מיר איז באלד נישט געפעלען זייער איבערקוקען זיך און זייער שפראך. בעת זיי דינגען זיך, רעדען זיי אויף אַ מאָדנער שפראך. פרעג איך זיי: „וואָס פאַר אַ שפראַך איז דאָס, קינדער?“ זאָגען זיי: „לשון־קודש“. און האַקען ווייטער: „ששים ושש“... „מאה וחמישים“... „שלי — שלי“... רוף איך מיך אָן צו זיי: „קינדערלעך, ווילט איהר, מיר זאָלען, זאָג איך, שפיעלען אין „פינף־הונדערט־איינס“. זאָלט איהר רעדען אויף וואָס פאַר אַ שפראַך איהר ווילט, זאָג איך, נאָר נישט קיין לשון־קודש, וואָרום איך בין, זאָג איך, נישט קיין ציוניסט“. לאַכען זיי און הערען אויף צו רעדען לשון־קודש, נאָר וואַרפען זיך איבער גלאַט מיט מאָדנע ווער־טער, צום ביישפיעל, אַז איינער פון זיי הויבט אויף די דריי צור־געדעקטע קאַרטען, טהוט ער אַ זאָג: „דאַנקען און לויבען יאָסקי דעם טויבען, איך האָב שוין אַיינגעהאַנדעלט גוטע דריי קאַרטען — זאָדיק לאַקרויז בנימין“. אָדער: „מזל טוב! איטשעמיער האָט אַ שידוך געטהאָן מיט זיין חעמעלען פאַר דער לודמערער מויד“... איצט ווייס איך שוין דעם פשט פון די סיגנאַלען, אַז זאָדיק איז צעהנטעל רוים, לאַקרויז — נייענטעל טרעף, בנימין — וואַלעט פיק, די לודמערער מויד — דאָס איז מלכה שערעל, אי טאַק דאָלי... דער חסרון איז, וואָס איך בין עס געוואָהר געוואָרען ערשט העט־העט, אַז חברה האָבען מיך שוין געהאַט גוט אָפגערייניגט. פון דעסטוועגען זענען מיר זיך צעגאַנגען דוקא די בעסטע גוטע פריינד, וואָרום איך האָב שוין לאַנג אַזעלכע וואַרעמע יונגלעך און פער־שלעפטע קרענק נישט בעגעגענט. איינער דערצעהלט אַנעקדאָטען, און דער אַנדערער זינגט ליעדלעך — קאָן מען שטאַרבען. שוין אַז מיר האָבען געהאַלטען ביי צעפּאָהרען זיך, איז געוואָרען אַ רעד: „וואוהין פּאָהר איך און פון וואַנען?“ זאָג איך: „פון קעשעניעו קיין עמס“. זאָגען זיי: „נאַראַנים פּאָהרען קיין עמס“. זאָג איך: „איך פּאָהר נישט קיין עמס, איך פּאָהר קיין וויסבאַרען“. זאָגען זיי: „משוגעים פּאָהרען קיין וויסבאַרען“. זאָג איך: „און קלוגע

מענשען וואהין פאָהרען? זאָגען זיי: „קלוגע מענשען פאָהרען קיין מאַריענבאָך. זאָג איך: „וואָס איז אין מאַריענבאָך?“ זאָגען זיי: „וואַרשעווער ווייבלעך“. זאָג איך: „מיט וואָס עסט מען דאָס?“ זאָגען זיי: „פאָהרט, וועט איהר זעהן“. קורץ, פון זייערע רעד און פון זייערע אויגען האָב איך אַרויסגעזעהן, אז מע דאַרף פאָהרען קיין מאַריענבאָך. האָב איך גענומען אַ קאַרטעל און האָב אַוועקגעשריבען צו מיין ווייבעלע: אזוי און אזוי, זאָלסט מיר שרייבען קיין עמס, זאָלסט מיר שרייבען קיין מאַריענבאָך, וואָרום פאָהרענדיג אין וועג האָב איך מיך בעקענט מיט צוויי בעריהמטע דאָקטוירים, איינער פון זיי איז אַ פראָפּעסאָר, האָבען זיי מיך אויסגעהערט און געזאָגט, אז די קעשעניעווער דאָקטוירים זענען שוסטערס, עמס, זאָגען זיי, איז פאַר מיר אַ סם און וויסבאַרען אַ טוירט. איך בעדאַרף האָבען, זאָגען זיי, מאַריענבאָך, אזוי ווי מע בעדאַרף לעבען אויף דער וועלט, און וואָס פריהער איז בעסער, אי טאַק דאָלי...

און אָט אזוי, ווי דו זעהסט, בין איך אויסגעוואַכסען אין מאַריענבאָך און בין אַריין גלייך אין גן־עדן אַריין. ווילסט דו דאָן מסתמא, איך זאָל דיר בעשרייבען דעם גן־עדן? אַ מכה! ביזט נישט קראַנק קומען צו פאָהרען אַהער, וואָס וועסט דו אויסזיען אין קעשעניעווער? זאָלסט אַנקוקען ווייבלעך! נישט קיין ווייבלעך, זאָג איך דיר, נאָר פערשקעס, אַרץ־ישראֵל־עפּעלעך, און דוקא אין פאַרקלעך, טהוען זיך אָן אַ סך שענער, ווי אין אַדעס, און אַליין זענען זיי שען, איינע שענער פון דער אַנדערער. פאַרהאַן דאָ איינע אַיין אַתרוג־על, בעלצי רופט מען זי, זאָלסט אַ קוק טהון אויף דעם באַמבאַנטשיקעל, וואָלסט דו זיכער אַיינגענומען אַ מיתה משונה, איך וועל זי דיר אָפּמאַהלען: אויגעלעך — שוואַרצע קאַרשען, בע־קעלעך — רויטע פלוימען, צייהנדלעך — ווייסע פערעלעך, אַ נע־זעל — אויסגעטאַקט, אַ העלזעל — עלפּענביין, און אָנגעטהאַן געהט דאָס — דער רוח זאָל מיך נעמען! בעדאַרף אַזאַ בוטאַנטשיק אַיינשטעהן, מסתמא, ביי אַיין אַלטען שטורמאַס, אַלע זענען דאָ

נאך איהר די כפרה. און מעהר פון אלעמען טאנצט ארום איהר איינער איין אדעסיט, טאקי א ווארשעווער איידעם, מאריאמטישק רופט מען איהם, א בעריהמער, א ליגנער, וואָס אין דער קארט, און זעהט אויס, ווי א קאדעט. איך האָב געהאַט מיט איהם א שטיקעל אינצידענט. שיער נישט אַרויסגעשפרונגען א דועל. איבער א נאָר רישקייט, נאָר ס'איז כדאי צו דערצעהלען.

אין מאַריענבאָד איז דאָ איינע אַ וואַרשעווערין, יאַמאַיטשיכע רופט מען זי. האָט זי דריי טעכטער, שוין אַ ביסעל איבערגעוואַכט סענע, האָבען זיי פּערריסענע נעולעך און זוכען חתנים. און אזוי ווי ביי מיר אויף דער נאָז שמעהט נישט אויפגעשריבען, אז איך בין אַ בעווייבטער, האָבען זיי מיך אָנגענומען פאַר אַ חתן, און די מאַמע מיט די דריי טעכטער קייבלען מיך, ווי אַ בן יחיד. און דער שדכן דולט מיר אַ ספּאָדיק, און אַלע בעקאַנטע האַלטען מיך פאַר אַ חתן און געבען מיר אונטער קוראָזש. מעהר פון אַלע רעדט מיך צו איינע, אויך פון די וואַרשעווער ווייבלעך, אַ רעכטע אוואַנטור ריסטקע, רויכערט פּאַפּיראַסלעך און שפּיעלט מיט מאַנסבילען אין פּרעפּעראַנס, מאַדאַם טשאַפּניק רופט מען זי. די דאָזיגע טשאַפּניק דערנעהט מיר די יאָהרען. זי זאָגט, אז די יאַמאַיטשיכע איז רייך, אזוי ווי קורח, האָט אייגענע מויערען אין וואַרשאַ מיט קליימען מיט מאַיאַנטקעס, אי טאַק דאַלי. קורץ, מע רעדט מיר אַ שידוך. מאַך איך מיך גע'פּנר'ט. אַ שידוך איז אַ שידוך. וואָס אַהרט עס מיך? טרעפט זיך אַ מעשה, אז אָט דער אַדעסיט, וואָס איך שרייב דיר, איז זיך מיישב און לאָזט-אַרויס אויף די יאַמאַיטשיכעס טעכטער אַ ליעדעל אויף זשאַרגאָן, אַ פּרעמרס, און גיט עס אַרויס פאַר זיינס, אז ער האָט דאָס גע'לעך'ענט, איבערגעניצעוועט, אי טאַק ס'איז געקומען צו אַ דועל. זיין גליק, וואָס ער האָט מיך איבער געבעטען און מודה געווען פאַר אַלעמען, אז דאָס ליעדעל איז נישט זיינס, אז ער האָט דאָס גע'לעך'ענט, איבערגעניצעוועט אי טאַק דאַלי. קורץ, איך לעב דאָ אַ גוטען טאַג און האָב געוויס קיין חרטה נישט, וואָס איך בין אין מאַריענבאָד, נישט אין עמס. פּאַלג טיך

און קום צו פאָהרען. און זאָג סעריאָזשע'ן, ער זאָל אויך קומען אַהער קיין מאַריענבאָד. וואָס וועט איהר אויסזיצען אין דעם שטויב־ביגען קעשעניעוו? מע שרייבט מיר, אז איהר פערנעמט זיך דאָר־טען מיט פוסמע זאכען. איהר פאָרט, זאָגט מען, קיין פעטערבורג מיט אַ דעפוטאָציע וועגען די „פאָטיעשנע“. צו וואָס? עס וואָלט אודאי געווען אַ יושר, מע זאָל דערלאָזען אידישע קינדער אין די „פאָטיעשנע פּאָלקען“. עס איז אָבער אַרויסגעוואָרפען. אונזער וואָג־לאָדיקע (פּורישקעוויטש) וועט נישט שלאָפען. שרייב מיר, וואָס הערט זיך אין קלוב? וועמען געהט דאָס בלאַט און ווער ווערד בענראָבען? איך שפּיעל דאָ זעלטען אין קאָרטען. דאָ שפּיעל איך מעהר אין פּלירט, און עס געהט מיר — הלואי ווייטער. שרייב מיר אָפטע בריוולעך. נאָר בעסער וואָלט געווען, זאָלסט אַליין קומען צו פּאָהרען. און נישט אַליין, נאָר מיט סעריאָזשען.

איך קוש דיך.

דיין פּריינד אַל פּרעד זיידענער.

בעלזי קורלענדער פון מאַריענבאָד צו איהר טאטן שלמה קורלענדער אויף די נאלעוויקס אין וואַרשאַ.

לבעלי היקר מוהר"ר שלמה נ"י.

איך קום דיר צו מעלדען, אז עס געהט מיר דאָ זעהר נישט גוט. היינט איך פּיהל מיד נאָך מעהר נערוועז, ווי איך בין געווען אין וואַרשאַ. איך האָב מורא, אז עס איז אַרויסגעוואָרפען מיין נאַנצע קוראָציע מיט'ן גאַנצען מאַריענבאָד. און ווער איז שולדיג, אז נישט דו? וואָרום וויבאַלד איך בין אין מאַריענבאָד אַרומגע־רינגעלט מיט שפּיאָנען, בין איך דאָך נישט זיכער מיט'ן לעבען. איך

האָב גאַרנישט געוואוסט, שלמה, אז איידער איך בין נאָך געקומען קיין מאַריענבאָד, האָסט דו דרך שוין בעוואָהרענט מיט שומרים, וואָס זאָלען מיר היטען די טריט, וואו איך שטעה און וואו איך געה, וואָס איך עס, ווען איך טרינק און מיט וועמען איך רעד. ס'איז טאַקי זעהר שען פון דיין זייט, כלעבען, אז דו בעקלאָגסט זיך פאַר דיין גוטען פריינד אויף דיין ווייב, וואָס זי איז איין אויסברענגעריין, און בעסטס איהם, אז ער זאָל מיך אויפקלערען, אז דייע געשעפֿטען געהען דיר נישט גוט... און ער, דיין „גוטער פריינד“, איז טאַקי אזוי שען און פיין און איידעל און נעמט דייע קלוגע בריוולעך, וואָס דו שרייבסט צו איהם כסוד-סודות, און שיקט זיי איבער צו איהר זיין אסתר'ען, און זיין אסתר נעמט און גיט זיי איבער צו איהר שוועסטער חנצי, און חנצי נעמט און שיקט זיי איבער אַהער קיין מאַריענבאָד צו איהר מאַן מאיר'על מאַריאַמטיש, אָדער, ווי דו רופסט איהם אָן, דער „אָדעסער שאַרלאַטאַן“. און דער „אָדעסער שאַרלאַטאַן“, איז, אויב דו ווילסט וויסען, אַ סך פיינער פון דיין „גוטען פריינד“, האָטש ער איז אַ שאַרלאַטאַן, וואָרום ווען נישט ער, וואָלט איך נישט געוואוסט, אז דו האָסט דאָ שפּיאָנען אין מאַריענבאָד מיט „גוטע פריינד“, וואָס היטען מיר די טריט. אַ גליק, וואָס דייע בריוולעך זענען האָטש נישט אַריינגעפאַלען צו דער יאַמאַיטישע אין די הענד אַריין. די גאַנצע וואַרשעווער נאַלעווקים וואָלטען שוין געוואוסט דייע סודות, וואָס דו פערטרויסט צו דייע „גוטע פריינד“, וואָס זענען גרייט דרך צו קויפען און צו פערקויפֿן פּען, און דו ביזט אין זיי פּערגלויבט, ווי אין גאַט. אז ס'איז יאָ אזוי, בעדאַרף איך דיר עפענען די אויגען, שלמה, זאָלסט וויסען, וועמען מע מעג פּערטרויען און וועמען נישט. איך שיק דיר דאָ אַ פּאַר בריוולעך פון דיין „גוטען פריינד“, וואָס זענען געווען גע־שריבען צו מיר באַלד נאָך מיין אַנקומען אַהער קיין מאַריענבאָד. לייען אַקאַרשט איבער אַט די צעמטעלעך — וועסט דו הנאה האָבען. איך פּערהאַף, אז נאָך אזאַ מעשה וועסט דו צו איהם מעהר קיין בריוולעך נישט שרייבען, קיין סודות נישט פּערטרויען, און מיר

וועסט דו אויפהערען עסען, למאי איך קען זיך מיט אַדעסער שאַר-
לאַטאַנעס, מיט קעשעניעווער שלים-מזל'ען, מיט לאָדזער פּאַצעט-
לעך און נאָך אַזעלכע זאַכען. וואָרום דיין בעל-סוד, היים סאַראַ-
קער, איז, אויב דו ווילסט וויסען, טויזענד מאָל ערגער פון זיין
שוואַגער מאַריאַמטשיק, האַטש ער איז אַ שאַרלאַטאַן און האָט זיך
מיר צוגעגעסען מיט זיינע בריוולעך אזוי ווייט, אז איך האָב איהם
געמוזט בעטען, ער זאָל זיך נישט דערוועגען מעהר מיר שרייבען
אַזעלכע בריוולעך, וואָרום איך וועל זיי אַריבערשיקען צו זיין חנצ'ין.
איך שיק זיי דיר דאָ אינאיינעם מיט חיים סאַראַקער'ס בריוולעך,
בכדי זאָלסט זעהן, אז דער רוח האָט זיי ביידען נישט גענומען, אז
דו בעדאַרפסט נישט האָבען דאָ קיין אַפּיטרופּסיס, קיין שפּיאַנען
און קיין שיעערס. איך קאָן מיט גאָט'ס הילף מיין שטעדטעל אַליין
בעשטעהן. למשל, נעם אָט די צוויי שלים-מזל'ען, וואָס זענען גע-
פּאַהרען מיט מיר פון בערלין און אָפּגעזעגענט זיך אין מאַריענבאד
אויפ'ן באַהנהויף. דו מיינסט אפשר, אז איך האָב מיך נישט בע-
געגענט מיט זיי נאָכדעם דאָ אין מאַריענבאד? אזא מכה זיי. איצ-
טער זענען זיי שוין נישטאָ. נאָר די ערשטע צייט האָבען זיי זיך
מיר געפּלאַנטעט פאַר די אויגען. פּערשטעהט זיך, אז איך האָב
מיך אָפּגעקעהרט פון זיי, געמאַכט ווי איך האָב זיי נישט דערקענט...
מיינסט דו דאָך, אז זיי זענען בדלות? האָב קיין יסורים נישט,
זיי האָבען זיך נישט אַרומגעדריעהט דאָ אַליין. פאַרהאַן דאָ גענוג
דאַמען מיט גענוג ווייבלעך. ס'איז פאַרהאַן אַ בראַני לויפּערמאַן מיט
אַ לאַה'צי ברויכשטוהל, מיט אַ שערענציס מיט אַ פעקעליס, און
נאָך אַזעלכע צנועות, וואָס קלויבען נישט איבער, אַבי זי יונגעראַן.
וואָס טראַגט אַ קאַפעליש, איז שוין ביי זיי אַ קאַוואַליער. ובפרט
אַזעלכע קאַוואַליערען, ווי אָט די צוויי שלים-מזל'ען, פּערשלעפטע
קרענק, וואָס מע קריגט זיי נישט. איינער פון זיי, דער, וואָס
האַט מיך אַ קוש געגעבען און געחאַפט פון מיר אַ פאַטש, דער-
צעהלט אַנעקדאָטען, אז מע קאָן שטאַרבען אונטער זיינע הענד, און
דער אַנדערער זינגט ליעדלעך — אַ כּפּרה אונזער עליזעאָם-טהעאַ-

טען! קאנסט פערשטעהן, אז אפילו יאמאייטשיכע האָט זיך נישט געקאנט איינהאלטען און האָט זיי געמאכט חנ'דלעך ביי'ם ברונען און האָט זיי דאָרט בעקענט געמאכט מיט איהרע טעכטער. ערשט שפעטער איז זי געוואָהר געוואָרען פונ'ם שדכן, אז די שלים-מזל'ען האָבען ווייבער, האָט זי זיי געגעבען דעם וועג. אי, וועסט דו פרע-גען, פאַר וואָס האָבען זיי באַלד נישט געזאָגט, אז זיי זענען בע-ווייבטע? למאי מאַריאַמטשיק? און למאי דיין בעל-סוד חיים סאָר-ראַקער? ער איז דאָך שוין אַודאי אַ בעווייבטער, און האָט שוין גאָר קינדער כמעט אַזעלכע, ווי איך, — ווי קומט דאָס צו איהם, ער זאָל שרייבען אַזעלכע ליעבע-צעטלעך, און צו וועמען? צו זיין גוטען פריינד'ס ווייב, וואָס איז איהם אָנגעטרויעט געוואָרען, ער זאָל אויף איהר אַכטונג געבען? ...! גלויב מיר, שלמה, וואָס איך האָב אויסגעוויינט געכטיגען טאָג, מעגען די טרערען פאַלען אין ים אַרײַן. אז איך דערמאָן מײַך, צו וואָס האָב איך בעדאַרפט נעמען אַ מאַן אַ גביר? וואָלט דען נישט גלייכער געווען, איך זאָל געווען נעמען מיין גלייכען? אי, איך וואָלט אַצינד נישט געווען אפשר אין מאַריענבאָד? אַ שענע ריינע כפרה! בסך הכל האָט מיר דאָס מאַריענבאָד, אויב דו ווילסט וויסען, נישט געגעבען גאָר-נישט. אדרבה, זינט איך בין דאָ, האָב איך נאָך פערלזירען העכער צוויי פונט. איך האָב געפרעגט דעם דאָקטאָר, וואָס טהוט מען דער-צו, זאָגט ער: „מעהר עסען, ווינציגער שפּאַציערען, און דער עיקר — נישט אָפעסען זיך דאָס האַרץ, נישט האָבען קיין יסורים.“ אַ חכם אַ דאָקטאָר! דאָס ווייסט מען דאָך אָהן איהם. איך פרעג איהם: אפשר וואָלט פאַר מיר גלייכער געווען, איך זאָל פאַהרען קיין פראַנץ-צענסבאָד? זאָגט ער, אז ער האָט קענען דעם גאָרנישט. וויבאַלד אַזוי, פאַר וואָס זאָל איך מײַך נישט דורכפאַהרען קיין פראַנצענס-באָד? מע זאָגט, אז פראַנצענסבאָד איז פון דאַנען אַ געלעכטער. פראַנצענסבאָד איז אַ באָד פון סאַמע פרויענצימער. און עס קאָסט דאָרט, זאָגט מען, אַלסדינג וואָלוועל, בויז הוול. בראַני לויפערמאַן קלויבט זיך שוין לאַנג קיין פראַנצענסבאָד, און לאַה'צי, ברויב-

שטוהל — אויך אהין. און די שערענצים מיט דער פעקעלים ווע-
לען, מסתמא, אויך נאָכשלעפען זיך. זיי טהוען מיר נאָך. וואוהין
איך געה, געהען זיי אויך, און וואָס איך טהוֹרֶאָן, געפעלט זיי. זיי-
ערע מאַנען, די איטשעמאיערס, זאָלען זעהען, ווי זייערע ווייבלעך
פיהרען זיך אויף דאָ אין מאַריענבאד, וואָלטען זיי זיך מחיה געווען.
נאָר איך וויל מיך נישט מישען אין פרעמדע געשעפטען. איך האָב
מיינע אייגענע צרות מיט מיינע אייגענע שלעס. איך זאָל געווען
וויסען, אז איך וועל האָבען אזא קור אין מאַריענבאד, וואָלט איך
אָהער נישט געפאָהרען פאַר קיין געלד. איך וואָלט נישט צוגע-
הערט זיך צו מייין קרובה און וואָלט בעסער געפאָהרען קיין וויסבאָ-
דען אָדער קיין אָסטענדע. דאָרט איז האַמטש פאַרהאַן אַ ים און מע
קאָן זיך באַדען. און דאָ וואָס? מע ווערד פערברענט פון די היצען
און בערעדט פון נאַלעווקער ווייבער, און איבער וועמען? איבער
דיר מיט דינע „גוטע פריינד“, וואָס דו ביזט אין זיי פערגלויבט,
ווי אין אַ רבי'ן. נאָכדעם ווי דו וועסט האָבען דורכגעלייענט זיינע
„לעבע-צעטעלעך“ צו מיר, וועסט דו, האָפענטליך, אַרויסזעהען,
ווער חיים סאָראָקער איז, און וועסט איהם אויפהערען שרייבען
בריוולעך און האַלטען איהם פאַר אַ בעל-סוד. און אז דו וועסט
מיר וועלען שיקען געלד, איז דאָ אַ פאַסט. און וואָס דו שרייבסט
מיר וועגען מיינע פעטערס, זאָל דיך גאָט היטען זיי געבען שמעלעס,
וואָרום טאָמער מאַכט זיך נאָכדעם עפּיס נישט אזוי, וועסט דו האָ-
בען וואָס מיר אויפצווואַרפען, אז איך און מייין משפּחה צעטראַגען
דיר די ביינער. געב זיי בעסער צושטייער אויף דער הוצאה, לאָזען
זיי אַוועקפאָהרען קיין אַמעריקאַ, וועסט דו וויסען, אז דו ביזט
פּטור געוואָרען איין מאָל פאַר אַלע מאָל — און איין עק. און איך
בעט דיך, זאָלסט מיר נישט שיקען מעהר קיין אָנווייזונגען צו
דינע „גוטע פריינד“ און „בעל-סודות“. און, למען השם, געב
אַכטונג אין שטוב און זאָג שבע-רחל'ען, זי זאָל זיך נישט האַפען
שמעלען אונגערקעס אויפ'ן ווינטער אַצינד אין די היצען, ווען אַר-
גערקעס זענען מיט נאָלד גלייך. און שרייב מיר, אויב ס'איז אין

ווארשאָ אויך אזוי הייס, ווי דאָ, וואָס מע קאָן זיך אַפילו נישט אָנ-
 טהון אַרויסצוגעהן, ווי עס געהער צו זיין. איך זאָל שוין דערלעך
 בען אוועקצופאַהרען פון דאַנען געזונדערהייד ערגיץ אין איין אַנ-
 דער קוראָרט. דאָס מאַריענבאָד מיט די נאַלעווקער קאוואַליערען
 מיט זייערע ליבע-צעמטעלעך האָבען זיך מיר שוין אזוי צוגעגעסען,
 נאָט זאָל מיך נישט שמראָפּען פאַר די רעד, אז איך קאָן שוין אויף
 זיי נישט קוקען.

פון מיר דיין פרוי בעל צי קורלענדער.

חיים סאַראָקער פון מאַריענבאָד צו בעלצי קורלענדער אין מאַריענבאָד.

זעהר געהערטע מאַראָם!

איך בין נישט נאָט'ס סטראַפּטשע, איך זאָל אַכטונג געבען אויף
 פרעמדע ווייבלעך און אויסזעצען יענעמס פעהלערען. דאָך קאָן איך
 מיך נישט איינהאַלטען, נאָך אייער נעכטיגען קאַלטען אויפנעמען
 מיך, און מוז אייך אונפּקלערען, ווער דער פאַרשוין איז, מיט וועל-
 כען איך האָב אייך נעכטען געטראָפּען. אפשר ווייסט איהר נישט,
 ווער ער איז, עס איז מיר אַפילו זעהר נישט אַנגענעהם צו בערע-
 דען איין אייגענעם — ער איז מיינער אַ שוואַגער, — נאָך ווייל ער
 איז מיר אַ שוואַגער, דעריבער קען איך איהם אזוי גוט. עס איז
 איינפאַך אַ שאַנדע מיט איהם זיך צו בעגעגענען, און ווער שמועסט
 נאָך שפּאַציערען אויף דער גאַס. אַ חוץ, וואָס ער האָט אַ מיאוסען
 נאָמען נאָך פון אַדעם, איז ער דערצו נאָך אַ ווילדער בעריהמער
 און אַ מסוכנ'ענער סקאַנדאַליסט. איך שרייב אייך די דאָזיגע ווער-
 טער נאָר, אום צו בעהיטען אייער עהרע און דעם כבוד פון אייער
 מאַן, וואָס איז מיר נאָהענט, ווי מיין אייגענער כבוד. איך האָב

געטהאָן מיין חוב נאָר אויס פּערזענליכע סימפּאַטיע צו אייך. איהר
קומט פון בערלין, קעהרט איהר אודאי דאַרפּען געלד? איך און
מיין קאַסע זענען תמיד אָנגעברייט פאַר אייך.

א פריינד פון אייער מאַן ח. ס.

.29

מאירעל מאַריאַטטשיק פון מאַריענבאד צו בעלצי קורלענדער אין מאַריענבאד.

מיין ליבע מאַדאַם קורלענדער!

איך זעה, אז איהר איזבעגאָיעט מיך, דעריבער מוז איך מיך
אַבראַשטשאַיען צו אייך דורך דער פּאַסט. איך פּערשטעה נישט,
וואָס סטעסניאַיעט איהר זיך אזוי? אויב עס איז אייך נישט לאָור-
קע צו ווסטרעמשאַיען זיך מיט מיר אינ'ם אידישען רעסטאָראַן,
אַדער אין קאַפע „עגערלענדער“, קומט בעסער אין „קאַפע פּראַנסע“,
דאָרט, וואו איהר זענט געווען נאָ דניאַך מיט אייער ראָדסטווענניצע
מאַדאַם טשאַפּניק. בעסער וואָלט געווען, איהר זאָלט היינט קומען
אַהין אַליין. איך האָב אייך צו סאַאַבשטשאַיען אַ פיינע זאַך פון
מיין שוואַגער חיים סאַראַקער... קסטאַטי, וואָס פאַר אַ סעקרעט
האַט ער דאָס מיט אייך היינט גערעדט ביי'ם ברונען? ניעאוזשעלי
וועט איהר דאָפּוסקאָיען, אז אזאַ ראָסטאַוושטשיק, ווי מיין שוואַך-
געה, זאָל נאָך אייך אוואַזשעווען? פון וואָס וועט ער מיט אייך
רעדען? פון דער „אַקע“, וואָס ער שפּיעלט דאָ גאַנצע טעג און
גאַנצע נעכט? אַדער פון די וועכטעלעך מיט די געשעפטלעך אויף
די נאַלעווקים? ... איך אָזשידאַיע אייך צווישען פיער און פינף.

דאָ פּריאַטנאַוואַ סווידאַניאַ.

מ. ס.

.80

חיים סאראקער פון מאריענבאד צו בעלצי קורלענדער אין מאריענבאד.

געעהרטע מאדאם!

איך פערשטעה נישט, וואָס האָט איהר געדאַרפט שיקען צו מיר אַ שליח? אַז איהר בעדאַרפט געלד, האָט איהר דאָך געקאָנט זאָגען מיר אליין נעכטען אין רעסטאָראַן. איך האָב אַיך געזאָגט, נאָך באַלד ווי איהר זענט אָנגעקומען קיין מאַריענבאָד, אַז מיין קאַסע איז פאַר אַיך אָפּען שטענדיג און צו יעדער צייט. נאָר אויב ס'איז אַיך נישט אַיינגענעמען קומען צו מיר, קאָן איך קומען צו אַיך. איך וועל פון אַייערטוועגען מיין טרחה נישט זשאַלעווען, ערשטענס, צוליעב אַייער מאַן, און צווייטענס, טאַקי צוליעב אַיך אַליין... איך וואָלט אַיך געשיקט טאַקי באַלד דורך אַייער שליח. איז, ערשטענס, דאַרף איך זיין אין באַנק וועכסלען רוסישע קערב-לעך. און, צווייטענס, ווילט זיך מיר אַיך געבען אין האַנד אַריין, איך וויל אַיך דיענען מיט וואָס נאָר מעגליך... וואָס קומט מיר דערפאַר? פונקט עלף אַזוייגער וועל איך זיין ביי'ם-ברונען, און אַז נישט, איז האַלב צוועלף אין „מיראַמאָנט“. בעסער וואָלט געווען אין „מיראַמאָנט“. דאָרט וואָלטען מיר געקאָנט רעדען אונטער פיער אויגען. איך האָב אַיך איבערצוגעבען וועגען אַייער מאַן זעהר אַ אינטערעסאַנטע זאַך... און איך וויל אַיך פּאָרלעגען אַיין אַנדער סטאַנציע, טאַקי פון אַייער טובה וועגען... מיר געפעלט נישט אַייער סטאַנציע. איך זאָל האָבען די ברכות, וואָס אין מיין האַטעל וועט אַיך זיין בעסער און קאָסטען ביליגער, און פרייליכער אויך. מיר זענען דאָ אַ קאָמפּאַניע פון אַייגענע מענשען. מיר פערברענגען די צייט זעהר געמיטליך, און אַז ס'איז נישטאָ וואָס

צו טהון, מאכען מיר א קערטעל. צום מיינסטען, איין "קאקע".
 אייער מאן האט דאס אויך נישט פיינט. נו, און איהר?
 אלזא, פון עלף ביו האלב צוועלף.

מיט פריינדליכען גרוס

חיים ס.

מאריעל מאריאמטישק פון מאריענבאר צו בעלצי קורלענדער אין מאריענבאר.

קאק וואס נע סטירנא? איך בין אפגעזעסען צוויי שעה אין
 "קאפע פראנסע" און ארויסגעקוקט אויף אייך, טאמער קומט איהר.
 צום סוף — נאפראסנא! ווי איז מען דאס אזוי זשעסטאקע?
 איהר האט פערגעסען, אז נאך דער ווסטרעטשא, וואס איך האב
 אייך ווסטרעטשאיעט אויפ'ן וואקזאל, האט איהר מיר אליין גע-
 זאגט, אז איהר ווייסט נישט, מיט וואס איהר קאנט מיר אטבלא-
 גארען? איצט, אז איך בעט פון אייך אזא פוסטיאק, אטקא-
 זעוועט איהר מיר! איך געב אייך טשעסטנאיע סלאווא, אז איך
 וועל אייך זעהן געהן מיט מיין שוואגער סאראקערה, וועל איך זיך
 מאכען, אז איך זעה נישט. האטש ס'איז מיר זעהר באלגע. ער
 איז דאך מיינער א בליזקי ראדסטוועניק. נאך איהר וואלט וויסען
 דאס, וואס איך ווייס — וואלט איהר זיך מיט איהם מעהר נישט
 ווסטרעטשאיעט און אפילו נישט געענטפערט אויף זיין פאקלאן.
 איהר מיינט, איך רעד אויף איהם מחמת רעוונאסט? אוועראיני
 וואס, אז ניין. נאך איסקליוטשיטעלנא, ווייל איך האב ביי זיך
 אין האנד דאקאזאטעלסטוועס, אז ער האט אייך אביזשאיעט און
 אקליוועטאיעט, אייך און אייער מאן, ביז דער לעצטער סטעפעני...
 איך זאטיעוואיע נאך שבת'דיגע וואך א פראגולקע קיין עגער. דארט

איז פארהאן וואָס צו זעהען. אויב איהר וועט זיין פריסאָיעדיניאָיען
צו אונזער אָבשטשעסטווע, וועל איך אייך איבערגעבען די דאָקאָואַ-
טעלסטוועס, וואָס איך זאָג אייך. א פּאָקאָ, פּערבלייב איך אייער
בעסטער פּריינד.

מ . ד . מ .

32

חיים פאראקער פון מאריענבאד צו בעלזי קורלענדער אין מאריענבאד.

איינ אומגליק מיט די נאלעווקער וויבלעך. אין דער היים זעהט
מען זיי מעהר נישט אז שבת בייטאָג אין זאכסישען גארטען. און
קומען זיי אהער קיין אויסלאַנד, ווייסען זיי אליין נישט, וואוהין
זיי זאָלען זיך וואַרפען. איך זאָג אייך נישט קיין מוסר און האַלט
אייך נישט פיר. עס וואונדערט מיך נאָר, פאר וואָס, אז איך האָב
אייך געבעטען זיין אין „מיראַמאָנט“, — איך האָב אייך געוואַלט
זאָגען אַ נויטיגע זאך — זענט איהר נישט געקומען, און מיט דער
קאָמפּאָניע זשוליקעס קיין עגער זענט איהר יאָ געפאָהרען. מסתמא
איז אייך מיט זיי מעהר אַנגענעהם די צייט צו פּערברענגען —
זאָל אייך נאָט העלפען... אפשר בעדאַרפט איהר נאָך געלד? היינט
פאַרנאָכט האָף איך אייך צו בענגענען אויף דער פּראָמענאַדע.

אייער בעסטער פּריינד חיים סאָר אָ ק ע ר .

33

מאירעל מאַריאַמטשיק פון מאריענבאד צו בעלזי קורלענדער אין מאריענבאד.

טייערע בעלזי!

איזווייניטע, וואָס איך פּאָווואַלי מיר אזא פּאַמיליאַראַנאָסט, האָב
טיאָ מיר זענען נאָך נישט אזוי בליזקע. ביי מיר איז אזא פּריי-

וויטשקע: דעם, וואָס איך אוואַזשאַיע, מוז איך אָנרופען ביי'ם נאָמען, ובפרט אייך, וואָס איהר האָט מיך אזוי אַטשאַראָוועט פון דער ערשטער ווסטרעטשע! זאָגט מיר, דושינקע, ניעאוושעלי איז דאָס אמת, וואָס אייער ראָדסטוועניצע טשאַפּניק האָט מיר דערצעהלט אויף אייך, אז איהר בענטשט בודטאָבי ליכט אלע פרייטאָג אויף דער נאכט? אויף דער מאַראַם שערענצים און אויף דער מאַראַם פעקעלים וואָלט איך עס געגלויבט, וואָרום זיי זענען זעהר נישט אַבראַזאָוועט און טאַקי גלופאַוואַטע אויך. האָטיאָ איך ווייס אַ פאַקט, און נישט איין־פאַקט, נאָר עטליכע פאַקטען, אז די שערענצים מיט דער פעקעלים זענען אויך נישט אזוי רעליגיאָזע, ווי זיי זענען אין וואַרשאַ אויף די נאַלעווקים. דאָרט פאַר די אי־טשע־מיערס פאַסט זיי בענטשען ליכט פרייטאָג פאַר נאַכט, און דאָ וועל איך אייך ווייזען אַ דאָקאָזאַטעלסטווע, אז איך וועל זיך מיט זיי קאַטאָיען אום שבת אויף אַ לאַדקע — אַנישט, זאָל מיין נאָמען נישט הייסען מאַרק דאָוידאָוויטש! זאָגט מיר, דושינקע, אַקטראָווענע: נאָך די בריעה, וואָס איך האָב בעוויזען, האָט איהר אייך שוין אובעושראַיעט, ווער מיין שוואַגער איז? עס איז זעהר פריסקאַרבנע, וואָס איך מוז מיך פערעפּיסעווען מיט אייך דורך צעטעלעך, נאָר וואָס זאָל מע טהון, אז מע לאָזט אונז נישט נאָ־יעדיניע אפילו אויף איין סעקונדע! ווי געפעלט אייך מיין באַסני, וואָס איך האָב סאַמיניאַיעט אויף די יאַמאַיטישע'ס טעכטער? שרייבט מיר אַ פאַר ווערטער האָטש נאַ פאַמיאַט. ניעאוושעלי האָט איהר מורא, אָדער איהר דאָוועריאַיעט מיר נישט איצט אויך, פאַסלע טאוואָ, וואָס איך האָב אייך געגעבען אזעלכע דאָקאָזאַטעלסטוועס?

אייער מאַרס.

חיים מאראקער פון מאריענבאד צו בעלצי קורלענדער איז מאריענבאד.

איהר פאָדערט פון מיר דורכאויס, אז איך זאָל אייך זאָגען דאָס וואָרט, זאָג איך עס אייך: עס איז מיר אָנגענעהם מיט אייך זיך צו בעגעגענען אַ סך מעהר, ווי מיט אַלע אונזערע נאַלעווקער ווייב־לעך צוזאַמען גענומען. זענט איהר שוין צופריעדען? צי איהר ווילט, איך זאָל אייך נאָך זאָגען דאָס, וואָס איך האָב אייך שוין כמעט ווי געזאָגט און אויפ'ן איבעריגען האָט איהר אייך אַליין געשטויסען? ... אַצינד פערשמעה איך שוין, וואָס אייער מאַן ציר־טערט אזוי איבער אייך. אז מע האָט אזא שאַץ, קאָן מען רוהיג נישט שלאָפען... איהר ווייסט, אז איך בין נישט קיין מענש פון קאָמד פלימענטען. נאָר פון דעם אמת קאָן מען נישט אַוועקגעהן. צו אייער פנים ווען איהר האָט נאָך אַ ביסעל אַ ווייכער האַרץ, נעמט איהר דאָך איין די גאַנצע וועלט... ווען זעהען מיר אונז? וויפיעל דאַרפט איהר נאָך האָבען געלד? איך וועל אייך אָפּוואַרטען אין אירישען רעסטאָראַן ביי'ם טישעל, וואו איך זיך תמיד.

אייער חיים.

מאירעל מאריאמטשוי פון מאריענבאד צו בעלצי קורלענדער איז מאריענבאד.

דושינקע | ליובעניו |

ספּאַסיבאָ, וואָס איהר האָט אזוי ריעוקאָ אָפּגעהאַקט די פליג־לען מיין שוואַגער חיים. ער וועט שוין וויסען דאָס אַנדערע מאָל, ווי אזוי צו פרעסליעדעווען אייך. וואָס זאָגט איהר אויף דעם אומ־

גליק? קארנ אוהאזשאָרען ביי אייך, האָט דער רוח אָנגעטראָגען אַ דאַנטיסט פון קעשעניעוו. איך פערשטעה נישט, ווי אזוי מע פרעזיראיעט נישט אזא נישטאָזשעסטווע I מע פרעדלאַנאיעט איהם איינע פון די דריי יאַמאָיטשיכע'ס טעכטער — טודאַ יעמו אי דאָראַגאַ I וואָס האָט ער צו אוהאזשעווען נאָך אונזערע וואַרשע-ווער ווייבלעך? מע האָט מיר פערעראיעט, אז ער איז שטאַרק וואָזמושטשאַן פון מיין באַסני, וואָס אלע טראָגען זיך איצט מיט איהר אַרום. ער געהט אַרום איבער מאַריענבאד און ראַספּראָסטראַ-ניאַעט לאָזשנע סלובען, אז די באַסני איז נישט מיינע, און וויל מיך אַרויסרופען פון דעסטוועגען אויף אַ דועל. אָט אַ טשוראַק I ממה-נמשך, איז זי נישט מיינע, פריטשאַם איז דאָ אַ דועל? וואָ-אַבשטשע, עס ווילט זיך מיר נישט מאַראיען, ווייטער וואָלט איך אויף איהם אַליין סאָטשיניאַיעט אַ באַסני, וואָלט זי דאָסטיניאַיען פון דאָנען ביז קעשעניעוו. ביי מיר סאָטשיניאַיען אַ באַסני איז גרינגער, ווי אויסרויכערען אַ פאַפּיראַס. אז איך בין געווען נאָך אין אַדעס, פלעג איך סאָטשיניאַיען אלע טאָג נייע מענייעע פון צוויי טויז באַסנים. און נישט נאָר באַסנים אַליין, — איך פלעג שרייבען פעליעטאָנען, ראַמאַנען, קאָמעדיעס. "קאָמעדיע בראַקאַ" האָט איהר געזעהן אַמאָל? איז דאָס מיין סאָטשיניעניע. פאַרהאַן ביי יושקע-וויטש'ען אויך אַ "קאָמעדיע בראַקאַ". טויג זי אויף טישטשע חלשות I וואָאַבשטשע, איך וויל זיך פאַר אייך נישט ריסעווען, נאָר איהר קאָנט מיך נאָך נאָר ווינציג. איך נאָרעיע זיך, אז איהר וועט מיך אונזאיען געהענטער, וועט איהר איזמעניאַיען אינגאַנצען אַייער וונגליאַד מיט אַייערע אָטנאַשעניעס צו מיר.

אַייער ס א ר ק .

סב.

שלמה קורלענדער פון די נאלעווקים אין ווארשע צו זיין ווייב בעלצי קורלענדער
אין מאריענבאד.

לונגתי היקרה מרת בעלצי שתחי'.

איך האָב דיין בריעף מקבל געווען און דאָס שענע פעקעל מיט
די זיסע ליעבע-צעמלעך פון ביידע שוואַגערס. האָב איך דורכגע-
לייענט. מה נאמר ומה נדבר — וואָס זאָל איך דיר זאָגען, בעלצי
היקרה? ס'איז עק וועלט! וויבאלד, אָו בעווייבטע אידען, טאָטעס
פון קינדער, קאָנען היינטיגע ביטערע צייטען אין זינען האָבען
אַזעלכע פוסטע זאַכען, נאַכלויפען נאָך פרעמדע ווייבלעך, — איז
מען טאָקי, ווי דו זאָנסט, נישט זיכער מיט'ן לעבען. גוואַלד, וועה
געשריגען! ווער איז געווען דער ערשטער, וואָס האָט אויסגעטראַכט
אַט דאָס אויסלאַנד? וואָלט נישט גלייכער געווען, עס זאָל געווען
אַיינגעוונקען ווערען, אַזוי ווי קורח, אָדער פערברענט ווערען, ווי
סדום, נאָך איידער איך האָב גאָר געהערט דעם נאָמען אויסלאַנד
אַפילו? איך זעה אַרויס, בעלצי היקרה, אַז דאָס מאַריענבאד האָט
זיך אויף מיר גענומען נישט אויף קאַטאָוועסען און וויל מאַכען
פון מיר אַ תל. איך זאָל נישט שמעהן איצט אין רעכטען בויען, —
מע האַלט שוין ביי'ם דעקען — וואָלט איך נישט געקוסט אויף קיין
זאָך, איך וואָלט מפקיר געווען אַלסדינג, לאָז דאָס געהן אין דער
ערד אַריין, און וואָלט מיך דורכגעפאָהרען צו דיר קיין מאַריענבאד,
זעהען, וואָס איז דאָרטען פאַר אַיין אומגליק אויף מיר, וואָס וואו
ערניץ אַ שלאַק, וואו ערניץ אַ צרה — דיך אויסמיידען קאָן עס
נישט. וואָס איז עפּים געפאַלען דער גורל אויף דיר? פאַר וואָס
טרעפען זיך מיט מיר נישט אַזעלכע נסים? פאַר וואָס שרייבט
מען נישט צו מיר אַזעלכע חניפה-בריוועלעך, ווי צו דיר? און פאַר
וואָס האָסט דו איהם באַלד נישט אָפּגעענטפערט אויפ'ן אָרט, איך

מיין טאקי אָט דעם נראָבען פעמפיק, היים סאָראָקער? וואָס האָסט
 דו בעדארפט וואַרטען ביז דער בעסערראַביער היהנערפרעסער וועט
 מיר שרייבען נאָך אַ מאָל און נאָך אַ מאָל? און וואָס איז דאָס
 גלאַט פאַר אַ השגה ביי אײך דאָרטען געבען צו לייווען דער פּאַסט,
 שרייבען ברייולעך, אז מע זיצט אין איין שטאָדט? ממנהנפּשד,
 זעהסט דו איהם אין גאַס, קאָנסט דו דאָך איהם אָפּשטעלען און
 אַ זאָג טהון: „רבּ היים! אָדער פּאַניע סאָראָקער! זאָגט, וואָס
 ווילט איהר? איהר לערענט זיך שרייבען ברייולעך אויף דער
 עלטער, אָדער איהר האָט נישט וואָס צו טהון? איז דאָ אײן
 עצה — מע שלאָגט זיך קאָפּ אָן וואַנט“... מאַהל דיר, בעלצי
 היקרה, די דאָזיגע חניפהדבריוועלעך וועלען איהם אויספאלען באַ-
 קאָם. האָטש ער זאָגט, אז די קורלענדער זענען נישט דערזאלצען
 און האָטש דו שרייבסט מיר, אז איך בין אויסגעוועבט, וועל איך
 דיר ווייווען, אז די בעסערראַביער פערמאָגען נישט אין קאָפּ, וואָס
 אַ קורלענדער האָט אין דער פּיאַטע. איך בין געפאלען אויף אײן
 אויבערהסברה און אָפּגעארבייט אַ שטיקעל מלאכה, זאָג איך דיר,
 אז ס'איז ווערטה אַ דרייערעל. די גאַנצע נאַלעווקים מיט גאַנץ
 וואַרשאַ וועלען לעקען די פינגער! מילא, אָט דעם שאַלטיק מאַ-
 ריאַמטיש'ס ברייולעך — די האָב איך גלייך אַוועקגעטראַגען צו
 זיין חנצי'ן — לאָז זי זיך קוויקען. האָט זי גע'חלש'ט דריי מאָל.
 מע האָט זי קוים אָפּגעמינטערט, אַראָפּגעבראַכט דעם דאָקטאָר...
 און מיט היים סאָראָקער'ס ברייולעך האָב איך אָפּגעטהאָן אזא מיין
 שפּיצעל. אָט וועסט דו הערען אַ שענס: אַזוי ווי אויף זיינע בריווד-
 לעך צו דיר איז נישט דערמאַנט נישט דיין נאָמען, נישט מיין
 נאָמען, און אָרט איז אויף זיי פאַרהאַן גענוג, בין איך געזאַנגען
 און האָב אויסגעשטעלט די ערשטע צוויי ברייולעך אויף די נעמען
 פון בראַני לויפערמאַן און לאה'צי ברויכשטוהל, און די אַנדערע
 צוויי אויף דער שערענצים מיט דער פעקעליס, און איבערגעגעבען
 די ברייולעך צו זייערע מאַנען, איטליבען בעזונדער זיינס, און
 לאָזען זיי זיך קראַצען. וואָרום וואו שטעהט עס, אז נאָר איך

בעדארה האָבען צרות? לאָזען זיי אויך נישט שלאָפען קיין נעכט. אווי ווי איך. לאָזען זיי אויך אַפּקומען חבוט-הקבר, אזוי ווי איך, און פיהלען דעם טעם גיהנם, וואָס הייסט מאַריענבאָד... און פאַר דעם סאָראַקער פעמפּיק וועט דאָס זיין אָפּגעגעבען ברויט, עין תחת עין — אַ פּאַטש פאַר אַ פּאַטש, אָדער, ווי זאָגט אַ גוי אַ שפּריכ-וואָרט: „כּטאָ יאַמע קאָפּאיע, טאָ סאַם אופּאַדאיע“... ווי געפּעלט דאָס דיר? אַיאָ, איין איינפאַל? און דוקא אַ קורלענדער!

אַצינד, בעלצי היקרה, וועלען מיר אַוועקלעגען. די דאָזיגע כלבים מיט זייערע ליעבערע צעטעלעך און מיר וועלען אַביסעל שמועסען פון דיר, פון דיין קור און פון דיניע נייע בעקאַנטע אין מאַריענבאָד. טאָט מער איז ווינציג היים סאָראַקער מיט מאיר'על שאַרלאַטאַן, האָט זיך פּרילענסשיט צו דיר אַ נייער שלים-מזל. איך מיינ טאַקיי וויעדער אַ מאָל דעם קעשעניעווער דאַנטיסט. גלויב מיר, איך פּערשטעה גאַנץ גוט, אז ס'איז בלאָטע שבּבלאַטע. ער וועט דיר נישט אָפּ-בייסען, ווי דו זאָגסט. ער וועט האָבען פון דיר דאָס אייגענע, וואָס היים סאָראַקער און וואָס מאיר'על שאַרלאַטאַן האָבען פון דיר געהאַט. דאָס הייסט, ער וועט דיר מסתמא אַריינשרויבען אַ פּאַר ליעבע-בריוועלעך מיט הניפה-צעטעלעך — און דערמיט וועט זיך אויסלאָזען. נאָר וואָס דען? איך פּרעג דיר, צו וואָס דאַרף איך דאָס? צו וואָס נוצט עס מיר, אז גאַנץ מאַריענבאָד און גאַנץ וואַרשאַ זאָלען ווייסען, אז ס'איז דאָ אין קעשעניעווער אַ דאַנטיסט, וואָס רייסט זיך מיט מאיר'על מאַריאַמטשיק פאַר די נעז איבער שלמה קורלענדער'ס ווייבעל? קיין סודות, זאָג איך דיר, איז נישטאַ. זאָלסט ווייסען איין מאָל פאַר אַלע מאָל, אז אַלסדינג, וואָס מע רעדט אין מאַריענבאָד, הערט מען אין וואַרשאַ, און לאָז עמיצער געבען ביי אייך אין מאַריענבאָד אַ ניס, וועט מען איהם פון די נאַלעוויקיס ענטפּערען: „צו געזונד“. די וועלט זאָגט אַ שפּריכ-וואָרט: „וואָס דער מענש זוכט — דאָס געפינט ער, און וואָס פאַר אַ גוט-שבת — אזא גוט-יאָהר“... פּאַהרט מען אין אויסלאַנד זיך קורירען, דאַרף מען אין זינען האָבען די קור. דיר געפּעלט נישט.

זאָנסט דו, מאַריענבאד און ווילסט משנה מקום זיין? — הערסט דו, מיר איז דאָס מאַריענבאד פון אָנהויב־אָן נישט געפעלען, און איך וואָלט זעהר צופריעדען געווען, ווען דו פּאָהרסט אַריבער אויף אַיין אַנדער קור־אַרט. נאָר וואָס דען? איך פּערשטעה דיר נישט, בעלצי היקרה. דו אַליין שרייבסט מיר, אַז פון מאַריענבאד קיין פּראַנצענסבאד איז אַ שפּרונג, נעמט מען און מע שפּרינגט אַריבער. צו וואָס בעדאַרף מען קלאַגען און וויינען? איך שיק דיר דאָ געלד און איך בעט דיר: טהו מיר נישט אָן קיין בזיונות, און פּאָהר אַריבער כאַלד קיין פּראַנצענסבאד, נאָר אָהן בעגלייטערס, אָהן שטיי־נוטערעס און אָהן אונטערפיהרערס... איך וועל דיר געבען אַיין עצה, וואָס דו זאָלסט טהון: הויב דיר אויף גאַנץ פּריה, ווען נאָט אַליין שלאָפט נאָך, זעץ דיר אויף און פּאָהר אַריבער, און נעם דיר צו דער קור צוריק פּונ'ם אלף־בית, און פּערגעס, אַז ס'איז פּאַרהאַן אַ מאַריענבאד אויף דער וועלט מיט קאוואַליערען, אַרעסיטען, דאַנ־טיסטען און נאָך אַזעלכע שאַרלאַטאַנעס. טהו מיר צוליב חאַטש אַיין מאָל, וועסט דו אַליין זעהען, אַז איך בין דיר מעהר נוטער פּריינד פון זיי אַלע. איך זאָג עס דיר נישט, הלילה, ווייל איך טראַכט־איבער אויף דיר, אַדער ווייל איך האָב עפּים צו זיי, וואָד דום וואָס האָבען זיי מיר געטהאָן און וואָס אַהרט עס מיך, אַז זיי דרעהען זיך דאָרט אַרום דיר? לאַזען זיי זיך דרעהען אַרום דעם מלאַך־המות. נישטמעהר, איך וויל דיר פּערהיטען פון אירישע מיי־לער. איך וויל נישט, אַז יאַמאַיטישע זאָל האָבען וואָס צו רעדען, און מאַיר'על שאַרלאַטאַן זאָל האָבען וואָס צו שאַטשקען מיט דער פּען, און אַפילו אַזא בעסאַראַביער מאַמעלינע, ווי היים סאַראַקער, זאָל זיך נישט דערוועגען מעהר שרייבען ליעבע־ציעמעלעך צו פּרעמד דע ווייבער... אויף איהם וואָלט איך מיך געריכט גיכער אַ פּגירה, איידער אַזא זאַך. היינט געה טרעף, ווער ס'איז אַ נוטער פּריינד און ווער ס'איז אַ שונא. בערעל טשאַפּניק איז דאָך עפּים נאָר אַ נאָלד אַקעגען איהם. און איך בין געווען אַזא שוטם און בין געגאַנגען און האָב זיך איהם פּערטרויעט און אַנגערעדט אויף

טשאפניק'ען וואָס אין דער קאָרט, איז ער נישט פויל געווען אויף
 דער פען און האָט, אַפּנים, אַלסדינג בעוווּזען דער טשאַפּנישקע —
 איצט איז אויף מיר אַ פּיער, זאָל גאָט היטען! בערעל טשאַפּניק
 איז געקומען צו מיר צו לויפּען מיט אַ צעיושעמען קאָפּ און האָט
 אויסגעמאַטאַטשעט ביי מיר אַ גמילות־חסד אויף צו פּערפּאַלען.
 מאָהל דיר, דער סאָראָקער חויר האָט זיך פון מיר אויך נישט גע-
 נאַרט. איך האָב איהם אַרײַנגעהאַקט אַ בריעף די טעג און אָנגע-
 ריבען אַ מאָרדע, אז ער וועט שוין פּערוואָגען קינדס־קינדער! און
 האָב קיין מורא נישט — וועגען זיינע בריוולעך צו דיר האָב איך
 איהם אַפילו נישט מזכיר געווען. און איך בעט דיך, בעלצי היקרה,
 זאָלסט מיר שרייבען, וויפּיעל האָסט דו אָנגענומען ביי איהם דורך
 דער צייט אויף מיין חשבון, און צי האָסט דו איהם גע'חמת'עט
 קוויטלעך, צי ער האָט דיר געגעבען נאָר אַזוי, אויפ'ן וואָרט? עס
 וואָלט געווען אַ מצוה גדולה אָנצולערנען אזאַ כּלבּ שבּכלבים, ער זאָל
 נישט בילען. און פּאָלג מיר, בעלצי היקרה, פּאַהר אַוועק פון דעם
 פּערשאַלטענעם מאַריענבאָד, פּערשאַלטען זאָל דאָס ווערען. נאָר
 פּאַהר נישט מיט קיינעם, פּאַהר אַליין, און שרייב מיר, וויפּיעל
 רעכענסט דו נאָך צו פּערברענגען אין אויסלאַנד און ווען רעכענסט
 דו צו קומען, אַם ירצה השם, אַהיים געזונדערהייד? און וואוהין
 רעכענסט דו צו פּאַהרען? — דו שרייבסט מיר, אז קיין פּראַנצענס-
 באָד, און ווערליג איך האָב געהערט (נישמאָ קיין פּערבאַרגענע זאָך
 אויף דער וועלט), קלויבסט דו דיך גאָר קיין אָסטענדע! שרייב
 מיר, וואו ליגט עס ערניץ, דאָס אָסטענדע? און שרייב
 מיר, מיט וועמען פּאַהרסט דו קיין אָסטענדע? אַוודאי מיט אַ
 בעקאַנטער מאַדאַם? און זיי מיר געזונד, און נאָט זאָל מיר העל-
 פען, איך זאָל שוין דערלעבען דיך זעהען געזונדערהייד צוריק פון
 דער קור, בין איך מנדר דינע ביידע פעטערס צושטייער אויף
 הוצאות, זיי זאָלען אַריבערפּאַהרען אין אַמעריקאַ, וואָרום עס איז
 נישט אויסצושטעהן פון זיי, מע רייסט פון אַלע זייטען. די היצען
 זענען גרויס, און דער יקות איז נאָך גרעסער, און קכצנים זענען

דא אזוי פיעל, אז ס'איז גאָרנישט אויסצובעהאַלטען זיך פון זיי...
שרייב מיר באַלד אַ קבלה אויפ'ן געלד און, למען השם, ווינציגער
געשפּאַציערט און מעהר געקורירט, וואָרום דיין געזונד — דאָס איז
ביי מיר דער עיקר.

בעלך שלמה קורלענדער.

.87

הערש לויפערמאן פון די נאַלעווסים אין וואַרשאַ צו חיים סאַראַקער אין
מאריענבאד.

להנגיד המפורסם מוה"ר חיים סאַראַקער נ"י.

עס וועט אַך אַודאי זאָן אַ חידוש נפלא, ווי קים עך פליצים
צינאָך מיט אַ בריעה, אז אינז האָבען מיר קיינמאָל נישט געהאַט
קיינ שום געשעפטען צווישען זעך, און אויב איהר ווילט, זענען מיר
אַפילו גאָרנישט אזוי נאָהינט בעקענט, אויסערדעם וואָס אינז דאָור
נען מיר ימים נוראים אין איין שטיבעל. נאָר אויב ס'איז אַך אַ
ווינדער, איז מיר אַ סך מעהר ווינדערליך, ווי קימט אַ איה, אַ בעל-
הבית, אַ סאָלידער סוחר און אַ טאַטע פּין קינדער, זעך ערלויבען
אזוי צי האַנדלען מיט יענעמס וואָב, איהר שראַבען ליבעצעטעלאַך
נאָר און אַפּירלעגען געלד? ווער דאַרף אַך מיט אַייער געלד? נישט
שוין זשע ווייסט איהר נישט, אז ערשטענס בין עך אפשר אזוי ראַך
אין מזומן געלד, ווי איהר? און אויב איהר ווילט, בין עך, האָט
קאָן פאַראיבעל נישט, אפשר נאָך ראַכער פּין אַך. וואָרום אז אינז
זאָלען מיר זעך וועלען גיט אויסרעכענען, ליגט איהר צעשטעקט
מיט אַייער פערמעגען באַ לאַטען און ווער ווייסט, וואָס קאָן זאָן
אין אַ יאָהר אַרים, חלילה, באַ אַ קרויזים? עך בין מיט גאָט'ס הילף
אַ מזומנ'ער עושר, וואָרום די גאַנצע וועלט ווייסט, אז עך האָב

גאָט זיי דאַנק אויסגענימען אין דער וואַרשעווער לאָטעריע מוזמנ'ע
 קערבלעך, אין עך קאָן מיר, ברוך השם, ערלויבען אויסהאלטען מאָן
 וואָב נישט נאָר אין מאַריענבאָד, נאָר אַפילו אין פאַרזי. אין צוויי-
 מענס, איז מאָן וואָב, חלילה, נישט גלאַך צי אַנדערע וואָבער, ווי,
 למשל, די מאַראַם טשאַפּניק, אָדער ווי קורלענדער'ס וואָבעלע, וואָס
 אייער שוואַגער, דער אַרעסער פּאַצעטעל מאַריאַמטשיק, מאַכט דאָר-
 טען מיט איהר, ווי עס לאָזט זיך הערען, שענע משאַומתנ'ס...
 איהר ערלויבט אַך צי שראַכען צי מאָן וואָב, האָט מיר קאָן פאַר-
 איבעל נישט, אַזעלכע נאַרישקייטען אין אַזעלכע נידערטרעכטיגע
 אָנציהערענישען, וואָס אַ לאַטישען מענשען וועט עס קיינמאָל נאָר
 אויף די געדאַנקען נישט קימען. דערביי זענט איהר זעך פאַר איהר
 מודה, אַז איהר זענט נישט גאָטס סטראַפּטשע, אין דאָך האַלט
 איהר זי פיר, למאַי זי בעגעגענט זיך מיט אַזעלכע נישט ווידריגע
 פאַרשויןדלאַך, ווי אייער שוואַגערעל. אין נאָך דעם אַלעם פער-
 גינט איהר אַך צי זאָגען מאָן וואָב, אַז איהר אין אייער קאַסע זענט
 אָנגעברייט!... דאָס איז שוין פין אייער זאַט, האָט מיר קאָן פאַר-
 איבעל נישט, אַזאַ שוויינעריי, וואָס דאָ אויפ'ן אָרט קריגט מען פאַר
 אַזאַ זאָך געבראַכען די באַינער... אין איהר האָט נאָך אַזעלכע פער-
 שטאַכענע אויגען בעריהמען זעך פאַר מאָן וואָב, אַז מיר זענען
 מיט אַך נאָהינטע שמעלקעס אין איהר האָט אַ העזה זעך אינטער-
 צישרייבען „אייער מאַנס פראַנד“. כ'בייט אַך, זאָלט איהר מיר
 געזינד זאָן, פון ווען אָן זענט איהר עס מאַנער אַ פראַנד געוואָרען?
 ווי זענט איהר געווען אין יענע צאַמען, ווען עך בין, נישט פאַר
 איצט געדאַכט, געלעגען אין דער ערד און געבאַקען באַיגעל? מיר
 שאַנט, אַז עך האָב געהאַט אַ זכיה, אַז איהר האָט מיר געענטפערט
 אויף מאָן גיט'שבת מיט מאָן גיט יום-טוב, און עך בייט אַך, ווער
 בעדאַרף עס אַזוי נויטיג אייער גיט-פראַנדשאַפט? קאָן קרעדיט
 האָב עך באַ אַך קאַנמאָל נישט געהאַט אין נישט געזיכט, אין איצט,
 מיט דער הילף פון קודש-בירך-הוא, דאַרף עך אייער קרעדיט
 אוראי נישט, ווייסט איהר, וואָס עך וועל אַך זאָגען? אַזעלכע

בריוועלעך, ווי איהר שראַבט, זענען, האָט מיר קאָן פאַראַיבעל נישט, אָנגעמאַסטען נאָך פאַר אַזעלכע פּאַנע בריה'ס, ווי די מאַדאַם טשאַפּניק אין נאָך אַזעלכע הפּקר-וואַבלאַך, אָבער נישט פאַר אַנ-שטענדיגע פּרויען פּין אָנשטענדיגע לאַט.

דאָס איז אַלעס, וואָס עך האָב געפּינען פאַר נויטיג אַך צי זאָגען אויף דער הייסער שעה. דאָס איבעריגע וועל עך אַך אויס-לומר'ען, אַם ירצה השם, אַז איהר וועט קימען געזינטערהייד אַהאַים אין אינז וועלען מיר זעך זעהן פּנים אַל פּנים. דערוואַל זאַט'ס מיר אין האָט'ס מיר.

ממני צבי הירש לוי פערמאן.

הירש לויפערמאן פון די נאָלעוויסיס אין וואַרשאַ צו זיין ווייב בראַני לויפערמאן אין מאַריענבאד.

בראָנישי I

וואָס איז די מעשה, וואָס די שראַבסט מיר די גאַנצע צאַט, עך זאָל דיר שיקען געלד און געלד, און אַז די האָסט דאָרט אין מאַריענבאד בעקימען, קיין בייז אויג, אַזאַ קרעדיט — פּין דעם שראַבסט די מיר גאָרנישט. אַ גליק, וואָס עך האָב בעקימען זאַן בריוועלע צי דיר, אַנישט וואָלט עך גאָרנישט געוויסט, ווי אַזוי די פערברענגסט דאָרט די צאַט, אין וואָס פאַר אַ גיטע פּראַנד די האָסט דאָרט געפּינען, וואָס זיי אַליין אין זייער קאַסע זענען אָנגע-ברייט פאַר דיר! מילא, אַז ער איז דיר אַ גיטער פּראַנד — דאָס זעהט מען פּין זאַן בריוועלע צי דיר. אָבער פּין ווען אָן בּין עך געוואָרען זאַנער אַ גיטער פּראַנד, וואָס ער וויל פּערהיטען מאַן

כבוד? פאר וואָס האָב עך נישט געהערט פֿין זאָן גיטפראַנדישאַפט דעמאָלט, ווען עך בין, נישט פאר איצט געוואָנט, אויסגעריסען גע-
וואָרען אין אַרימגעלאָפּען איבער וואַרשאַ מיט איין אַרויסגעשטעל-
טער צינג זיכען אַ דראַערעל? איצט זענען זיי שוין אלע גע-
וואָרען מאַנע ניטע פראַנד. פֿין בערעל טשאַפּניק שמועסט מען
נישט. דער איז באַלד נאָכ'ן געווינס געקומען צי לויפּען מיט אַ
גרוֹלע אין אויפגערעקט מיר אַ סוד, אז ער האָט מעך תמיד געהאַל-
טען פאר אַ פּעהיגען מענשען, אין אויסגעלאָזט האָט זעך עס מיט
אַ גמילות־חסד'על. נאָר אַפילו זאָ איד, ווי רב וועלוועל יאַמאָר
קער מיט'ן שענעם באַרד, טראַגט מיר האַנט דעם „גיס־מאַרגען“
אַקענען. עך בין מיט אַ מאָל אויסגעוואַכסען, געוואָרען אַ גאַנצער יש.
אַ העלד אין מיטען דרינען! דאַכט זעך, דער אייגענער הערש לוי-
פּערמאַן וואָס פריהער, אין דאָך נישט דער. אַפילו די צאַטינגען
האַבען געהאַט צי טהין די ערשטע צאַט מיט'ן נייעם גביר פֿין די
נאַלעווקים. נאָר לאַמיר דאָס אַוועקלעגען אויף אַ זאַט. זאָג מיר,
בראַנישי, ווי דערלאָזט די עס נאָר, מע זאָל צי דיר שראַבען אַזעלכע
בריוועלאַך? למאָי האָסט די אַליין נישט אָפּגעענטפּערט אויף זאָן בריו-
וועלע? אין וואָס האָסט די איהם אָפּגעענטפּערט אויף זאָן בריו-
וועלע? אין שראַב מיר, אויב ס'איז אמת, אז די קענסט זיך דאָר
טען מיט זאָן שוואַגער דעם שאַרלאַטאַן? אין אויב ס'איז אמת,
אז די געהסט מיט איהם שפּאַציערען אויף דער גאַס? אין ווי קימט
עס, וואָס פאַרליג ער שראַכט, האָסט די איהם געגעבען אַ קאַלטען
אויפּנאַהם, לטוף לענט ער דיר פאַר, אזוי ווי די פאַהרסט פֿין בער-
לין, קעהרסט די דאַרפּען געלד, על־כן, שרייבט ער דיר, אז ער
איז זאָן קאַסע זענען תמיד אָנגעברייט פאר דיר! ? אזאַ הוצפּה איז
נאָך נישט געהערט געוואָרען אין דער וועלט. אויסערדעם, וואָס
עך שראַב צי איהם אַליין אַ רעכט בריוועל, וואָס עס וועט איהם
פינסטער ווערען אין די אויגען, וועל עך נאָך זאָן מיט זאָן בריו-
וועלע צי דיר באַ זאָן וואַב — לאָז זי זעהן אין לאָז זי אויך וויסען.
ווי אזוי איהר מאַן האַלט די „קור“ אין מאַרענבאָר!

עד בייט דער, בראָנישי, זאָלסט מיר באַלד שראַבען וועגען איהם
וואָס אין ווען, וואָרים עד וועל אזא זאך נישט פערשוואַגען | אין
פון דאָן געזינד זאָלסט די מיר שראַבען אין פין אלסדינג זאָלסט די
מיר שראַבען.

פין מיר דיין געמרייער מאַן הערש לוי פערמאָן.

.89

קלמן ברויכשטוהל פון די נאלעווקיס אין וואַרשאַ צו חיים סאַראַקער אין
מאריענבאד.

לכבוד הגביר המפורסם מוהר"ר חיים סאַראַקער נ"י.

דער צוועק פון דיווען בריעה אין אַנצופרעגען זיך ביי אײך,
איהר זאָלט זיין אזוי גוט מיר ענטפערען גאַנץ אויפריכטיג און
קלאַר, נישט געדרעהט זיך און אַהן קונצען: וואָס פאַר געשעפטען
האַט איהר דאָס מיט מיין פרוי, וואָס איהר שרייבט צו איהר שלום-
לאַהובי-בריוולעך? איהר רופט זי אַרויס צום ברוגען און אין "מיר
ראַמאַנט" אַריין צו שמועסען מיט איהר אונטער פיער
אויגען? | איהר לענט איהר פאַר געלד, און איהר פאַדערט פון
איהר, זי זאָל אַריבערפאַהרען צו אײך אין אײער האַטעל פון
איהר טובה וועגען? | ... און דער עיקר, וואָס פאַר
אַ סודות האַט איהר עס צו דערצעהלען אויף מיר? | ... אין
אײער בריוועלע צו מיין פרוי ווינקט איהר אָן, אז איך האָב נישט
פיינט קיין קערטעל און אז איך שפיעל אין "אַקע". אויב דאָס איז
אײער סוד, וואָס איהר האַט אויסצוועצען אויף מיר, האַט איהר
נישט געמראַפּען די סטאַנציע. גאַנץ וואַרשאַ ווייסט, אז איך אין
"אַקע" שפיעל נישט. איך שפיעל אַמאָל אַ באַנטשאַק אַדער אײן
אַנדער שפיעל, און לעב נישט פון קיין קאַרטען. איך בין נישט

בערעל משאפניק, איך האָב אנדערע געשעפטען. אלזאָ, וואָס קאָנט
 איהר אויף מיר דערצעהלען פאר מין פרוי? און וואָס פאר אַ
 אינטערעס קאָנט איהר האָבען דערביי? אַ מאַן, וואָס שרייבט
 אזעלכע בריוועלעך צו אַ פרעמדער פרוי, מוז האָבען וויכטיגע אור-
 זאכען און אַיין ערנסטען צוועק. אַז איהר זענט איצט נישט שוה
 בשוה מיט אַייער פרוי — דאָס ווייס איך שוין לאַנג, מע רערט ביי
 אונז אויף די נאַלעוויקס דערפון גאַנץ געשמאַק. וועלוועל יאַמאַיקער
 האָט מיר דערצעהלט אויף אַיך גאַנץ שענע זאכען, אויף אַיך און
 אויף אַייער שוואַגער מאַריאַמטישיק. מע שמועסט, אַז איהר ביידע
 האַלט ביי גמ'ען זיך מיט אַייערע ווייבער. אויב אזוי, ווינט איך
 אַיך, ס'זאָל זיין אין אַ גוטער שעה. איצט בלייבט איבער נאָר
 איין זאך: וואָס האָט איהר קיין צייט נישט געהאַט שוין אזוי ניד-
 זיך בעוואַהרענען מיט אַ צווייטער פרוי, וועהרענר יענע האָט נאָך
 אַ מאַן ביו הונדערט צוואַנציג יאָהר? אָדער אפשר ווייסט איהר
 פון דעם סוד, אַז עס האָט ביי אונז אויך געהאַלטען אַמאָל אויף אַ
 גט? איי, צרשטענס, געהער זיך עס אָן נאָר מיט מיר און מיט
 מיין פרוי, און צווייטענס, האָט איהר בעדאַרפט וועניגסטענס אַנד-
 פּרעגען זיך ביי מיר דורך אַ בריעף, נישט געהן מיט אזעלכע וועגען.
 גיי איהר געהט... אַנב, אַז עס האַלט שוין דערביי, בעדאַרף איך
 אַיך זאָגען גאַנץ אויפריכטיג, אַז אויב איך וועל מיר אַנטשליסען צו
 שוידען זיך מיט מין פרוי, וועל איך עס אנדערש נישט טהון, נאָר
 מיט אַ תנאי, וואָס בעשטעהט אין צוויי פונקטען: (1) איך וועל
 איהר די קינדער נישט אוועקגעבען פאר כל הון דעלמא. (2) די קינד-
 רער מווען מיר זיין בעוואַהרענט מיט אַ געוויסער סומע אויף זייער
 נאָמען, אַריינגעטראָגען אין גאָסדאַרסטווענע באַנק. איהר זענט
 אַ איר אַ סוחר און אַ ברודער, און איהר האָט, אַפנים, דאָס זעלבע
 פעקעל, וואָס איך — אַ ווייב אַ צרה, — בעדאַרפט איהר אָבער פאַר-
 שטעהן, אַז צווישען אַיך און מיר איז אַ גרויסער אונטערשייד.
 איהר זענט אַ איר אַ קאַפיטאַליסט, און אַייערע קינדער זענען גע-
 זיכערט, און איך בין נישט איהר. איך געב אַיך מין עהרען-וואָרם.

אז איך וועל דאָס צווייטע מאָל נישט הייראַטען. איין מאָל אָפּגע-
בריהט זיך — גענוג.

אַלזאָ, ידידי, אויב איהר האָט איין ערנסטען קוק, זאָלט איהר
מיר תיכף זמיד ענטפערען, וואָס און ווען און ווי אזוי. און אויב
עס איז ביי אייך מעהר נישט ווי אזא מין ספּאַרט, ווי ביי אייער
שוואַגער דעם שאַרלאַטאַן, וואָס ווערליג מע שרייבט אונז פון מאַר-
ריענבאָר, האָלט ער אין איין נאַכלויפּען נאָך פּרעמדע ווייבלעך און
שרייבען זיי לעבע-בריוולעך, פּערשטעה איך נישט, ווי ערלויבט
זיך עס אזא זאך א איד א סוחר, א טאַטע פון קינדער, ער מעג זיך
זיין אפילו א גביר און אפילו א מיליאָנער? זעלבסטפּערשטענדליך,
אז איך וועל אזא זאך נישט פּערשווייגען, און עס קאָן אַרויס דער-
פון א גרויסער סקאַנדאַל. איך ערוואַרט פון אייך יעדענפאַלס איין
ענטפּער, אָבער קלאָר און דייטליך, אָהן המצאות און אויבערקעפ-
לעך... איך האָב נאָר-וואָס אַוועקגעשריבען א בריוועל אויך צו מיין
פּרוי קיין מאַריענבאָר, זי זאָל מיר שרייבען, אויב ס'איז אמת, אז
זי האָט געשיקט צו אייך א שליח נאָך געלד? און פאַר וואָס האָט
זי זיך נישט אָנגעפּרעגט פּריער ביי מיר? און וואָס איז דאָס
פאַר א מיראַמאָנט, וואָס איהר רופט זי אַהין אַרויס? און וואָס פאַר
סודות האָט איהר ענטדעקט אויף מיר? און ערשט דעמאָלט, ווען
איך וועל האָבען בעקומען איהר ענטפּער, וועל איך וויסען, וואָס איך
האָב צו טהון. דערווייל זעהט מיר אויס דער גאַנצער חלום א
רעמעניש.

איך פּערהאַף, אז אויב איהר האָט אין זיך האָטש א ברעקעל
אַנשטענדיגקייט, בעדאַרפט איהר באַלד און שוין געבען א קלאָרע
תשובה אויף דעם אַלעס און זאָגען מיר דייטליך און אויסדריקליך,
וואָס האָט איהר געמיינט מיט אייער פּערשטעלטען בריעה צו מיין
פּרוי? וואָס איז אייער כונה און אייער מיין? און דער עיקר, וואָס
פאַר סודות האָט איהר אויסצוזעצן אויף מיר, אויף אייער אומבע-
קאַנטען

ק ל ס ן ב ר ו י כ ש ן ה ל

ס'כמו ברויכשמוהל פון די נאלעווקים אין ווארשא צו זיין ווייב לאה ברויכשמוהל
אין מאריענבאד.

צו מיין לייעבער פרוי לאה'צי לעב וואָהל I
עס איז נישט גלייך, לאה'צי, וואָס איך האָב בעדארפט גע-
וואָהר ווערען פון אזא וויכטיגער זאך און פון אזא ערנסטען שריט
דורך דער דריטער האַנד. מיר שיינט, ס'וואָלט געווען פיעל גע-
זינטער פאר אונז ביידען, ווען איך ערפאָהר עס דירעקט פון דיר.
איך האָב אַפילו בעמערקט שוין לאַנג, אז דו האָסט עפּים אויף דער
נשמה, נאָר דו פערבאָרנסט עס פון מיר אזוי ווייט ווי מעגליך.
דיין פלוצימדיג אַפּרייזען קיין אויסלאַנד, דיין אויסוועהלען מאַריענ-
באָד — וואָס עפּים גראָד מאַריענבאָד? פאר וואָס נישט זיין
אַנדער באָד? — און דייע זעלטענע און קורצע ברויולעך צו מיר
די לעצטע צייט — דאָס אַלעס האָט בעדארפט זיין אויפפאַלענד
אין מיינע אויגען. נאָר ווי זאָנט דאָס שפּריכוואָרט: „דער מאַן
ווערד געוואָהר אַלע מאָל צום לעצטען“... איך וואָלט דאָס קיינמאָל
אויף דיר נישט געגלויבט, — און גלויב אויך איצט נישט — אז
דו זאָלסט אזוי נידעריג פאַלען און ערלויבען זיך צו שיקען לייהען
געלד אָהן מיין וויסען ביי אזא מאַן, וואָס גראָבט זיך אונטער מיר
און זוכט אויף מיר בלבלים, אום צו דערגרייכען זיינע נידעריגע
צוועקען. לאַז שוין זיין אַפילו, ווי דו האָסט מיר נישט איין מאָל
געזאָגט, אז איך האָב דיר פערפינסטערט דיין וועלט (אַבוואָהל
ס'איז נישט אזוי די מעשה: מיין וועלט איז פערפינסטערט גע-
וואָרען דורך דיר), נאָר יעדענפאַלס וואָלט געווען אַ סך עהרליכער
פון דיר, ווען דו זאָלסט מיר שרייבען: „אזוי און אזוי, קלמן-לעב,
איך וויל זיין פריי, ווייל ס'איז מיר נמאס געוואָרען צו לעבען אין
שטענדיגען געלד-מאַנגעל און דעסגלויכען“... וואָלט איך דיר אַפ-

געענטפערט דאָס זעלבע, וואָס איך האָב דיר געזאָגט שוין לאַנג, נאָך
 ביי אונזער ערשטען צעפּאָהרען זיך, — געדענקסט דו? — אז ס'איז
 פאַרהאַן אַ רוסיש וואָרט: „נאַסילאָו מיל ניע באַודעש“... אויך איצט
 זאָג איך דיר, לאַה'צי, ווי איין אמת'ער גוטער פריינד און ווי אַ
 פאָטער צו זיינע קינדער, אז אַלע וועגען זענען פאַר דיר אָפּען.
 איך וועל דיר געבען פּולע פרייהייט, נאָר מיט איין תנאי: אזוי
 ווי דו ווייסט, ווי טייער עס זענען ביי מיר די קינדער, אז איך
 וועל זיך מיט זיי נישט שיידען פאַר קיין געלד אין דער וועלט, און
 אזוי ווי ער איז אַ איד איין עושר, חוץ זיין שאַדען אויף מיר גע-
 זיגט געוואָרען האַטש האַלב, על-כן זאָל ער בעוואָהרענען פריהער
 זיך, דערנאָך אונזערע קינדער. פון זיך רעד איך נישט. מיך וועט
 נאָס אויספיהרען אָהן איהם. דו ווייסט, אז קיין גרויסער איבער-
 קלויבער בין איך קיינמאָל נישט געווען, און איצט אודאי נישט.
 אבי איך זאָל וויסען, אז דיר וועט זיין גוט, און אז אונזערע קינדער
 וועלען, חלילה, נישט דאַרפּען אָנקומען צו אַ שטיפטאָטען. דאָס
 איז אַלעס, וואָס איך האָב דיר צו זאָגען. איין אַנדער מאַן אויף
 מיין אָרט וואָלט דיר געמאַכט איין אוואַנטורע מיט אַ סקאַנדאַל.
 איך בין נישט קיין מענש פון קיין אוואַנטורעס און פון קיין סקאַנ-
 דאַלען. דעריבער שרייב איך דיר געלאָסען און אויפריכטיג, און
 אויך צו איהם האָב איך היינט אוועקגעשריבען אַ בריעף, און איך
 פּערלאָז מיך אויף זיין אַנשטענדיגקייט, אז ער וועט מיר געבען אַ
 קלאָרע תשובה, און די זאך וועט רעגולירט ווערען אויפ'ן אַנשטענ-
 דיגען אָרט, און עס וועט נישט קומען, חלילה, צו לייטיש געלעכטער
 און צו סקאַנדאַלען, ווי עס ווינשט דיר
 דיין באַמת געטרייער מאַן, וואָס איז יעדענפאַלס דיין בעסטער
 פריינד,

ק ל מ נ ב ר ו י כ ש ט ו ה ל .

איטשע-מאיר שערענצים און איטשע-מאיר פעקעליס פון די נאלעווקעס אין ווארשע
 צום היים סאראקער אין מאריענבאד.

(איבערזעצט פון העברעאיש).

פריעד צום פיעלגעעהרטען געהויבענעם און געאכפערטען
 הערר, דעם געלעהרטען און אויפגעקלערטען רב היים סאראקער –
 פריעד אָהן אַיין עק.

נאָכדעם, ווי מיר בעגריסען דעם געעהרטען הערר, ווי דער
 מנהג איז, טהוען מיר זיך געמען צום אלעם ערשטען ערלויבונג
 צו ווינשען איהם אַ גיכע היילונג און אַ רפואה שלמה, הן אין זיין
 קערפער וְהן אין זיין געלד, און דער אלמעכטיגער זאָל איהם
 ברענגען אין פריעדען אַהיים צו דער רוהונג און צו דער ערב-
 שאַפט אין גיכע צייטען, און ער זאָל נישט וויסען מעהר פון קיין
 שום קרענק און פון קיין שום שמערצען מיט'ן כלל ישראל פון
 היינט און ביז אייביג — אָמן.

אַצינד טהוען מיר מאַכען פאַלען אונזער געבעט פאַר די
 זאיקייט פון אונזער הערר, ער זאָל אַראָפּנויגען זיין אויהער און
 צוהערען צו אונזער קול, צום קול פּוּנים בלוט פון דיין ברודער,
 אַאָט טהוט שרייען פון אַ ווייט לאַנד אויף דעם אומרעכט, וואָס
 הערד אַנו געטשאַן אָהן אַ שום עולה אין אונזערע הענד. מיר האָבען
 געזאָגט, לאָמיר דערצעהלען האָטש אַ טויענד-חלק פון אונזערע
 יסורים און האַרצוועהטיג – איז אָבער מיעד יעדע צונג צו רעדען,
 יעדע פעדער צו שרייבען, און ס'איז קורץ די דעק אויף צו פער-
 שפרייטען. און נאָר אין קורצע ווערטער וועלען מיר זיך פרובען
 געבען אַ וויעדער-קול פון אונזער אויסגעשרעה, וואָס רייסט זיך

ארויס מיט א גוואלד פון די ווענד פון אונזער הארץ. הערט אונז אויס, וועט אייך אויסהערען גאט.

מיר, די אונטערנעשריבענע אויף דעם דאָזיגען בריעה, זענען וואַרשעווער יונגע-לייט, וואָס זענען נישט לאַנג אַראָפּ פּונ'ם מיט פון זייער פאָטער און האָבען געשיקט אין האַנדעל זייערע הענד, און גאָט האָט געבענמישט דאָס טהועכץ, וואָס זיי האָבען געטהאָן, און זייער אַרבייט האָט געמאַכט וואַכסען פירות, און זייער נאָמען האָט זיך געשטאַרקט אויף דער וועלט, און ווי דער מנהג איז פון אונזערע ברידער, די קינדער פון ישראל: ווי באַלד נאָר די זון פון הצלה טהוט אַ לייכט צו זיי מיט איהר פנים, אזוי הויבען זיי אָן צו פערשווענדען דאָס, וואָס זיי האָבען אָנגעזאַמעלט מיט די מידעקייט פון זייערע הענד, און געלד איז ווי גאַרנישט ביי זיי אין די אויגען, און מעהר פון אַלץ ברענגען זיי זיך אויס אויף די וויי-בער פון זייער יוגענד, און זייערע ווייבער הויבען אָן פיהלען מיט אַ מאָל אַלערליי וועהמיגען אין זייערע אַלע איברים און זיי הויבען אָן פאַרשטען צו די אָפגעטער פון דער מעדיצין, וועלכע צעשיקען די דאָזיגע קראַנקע אין אַלע עקען פון דער וועלט צו זוכען אַ תרופה צו זייער וואונד, און מעהר ווי אומעטום ווערען זיי געשיקט אין יענעם מאָדנעם קוראַרט, וואָס איז בעוואוסט מיט'ן נאָמען מאַריענבאָד.

עס פערשטעהט זיך פון זיך זעלבסט, אז מיר האָבען מקיים געווען דעם דין פון מאַריענבאָד מיט אַלע פונקטען און פישטשעוור קעס און מיט אַלע זעכס הונדערט און דרייצעהן מצוות, וואָס הענט גען אָפּ אין דעם. נישט געשווינט האָט אונזער אויג אויף קיין געלד, און אַלץ, וואָס דער דאָטקאָר האָט געזאָגט: טהו — דאָס האָבען מיר געטהאָן. און מיר האָבען אַרויסגעגלייט אונזערע געליעבטע ווייבער קיין מאַריענבאָד, און געלד האָבען מיר געטהאָן אין זייערע כלים, און מיר האָבען צו זיי געזאָגט: „געהט-אויף אין אַ גוטער שעה און אין אַ גליקליכער אין יענעם פרוכטבארען לאַנד, וואָס טהוט רינען מילך און האָניג, און געפינט דאָרט אַייער היילונג.

נייערט איהר זאָלט אונז נישט פערנעסען און זאָלט פון צייט צו צייט מאַכען פליהען צו אונז אייערע צייכענס און אייערע נאכריכטן. טען פון אייער פריעדען און פון אייער וואָהל־זיין, ביז עס וועט קור מען דער גליקליכער טאָג פון אייער צוריקקעהרען אין אייער נעסט אַרײַן צו אייערע מאַנען, די העררען פון אייער יוגענד."

אזוי האָבען מיר געזאָגט צו אונזערע געליעבטע ווייבער און זיך אָפגעזעגענט מיט זיי, און זיי האָבען פערלאָזט מיט פריעדען דאָס לאַנד פון זייער געבורט און זענען געקומען אין דעם לאַנד, וואָס זיי האָבען אויסדערוועהלט, דאָס הייסט קיין מאַריענבאד, און האָבען אונז צוגעזאָגט צו שיקען נאכריכטען פון צייט צו צייט, און האָבען געהאַלטען וואָרט, געשריבען אונז ברײעף פון דעם שטאָנד פון זייער געזונד, און פון די וואָס סערען, וואָס זיי טהוען דאָרט שעפען פון די קוואַלען פון היִלף. נאָר פלוצים איז פערשטאַפט געוואָרען יעדע זעהונג פון זיי. די פאָסט האָט פערמיטען צו ברענגען אונז זייערע נאכריכטען. פער אַרעמט און אויסגעטריקענט זענען געוואָרען אַלע קוואַלען פון זייערע שרייבעכצען, וואָס זיי פלעגען צו אונז שרייבען, ביז מיר האָבען פערלירען אונזער קאַפּ און מיר זענען געוואָרען אין אונז זערע אויגען גלייך, ווי מיר הלומ'ען. און פלוצים האָט מען אונז אויפגעעפענט אונזערע אויגען און ס'איז אונז פערענטפערט געוואָרען אַלע קשיות. מע האָט אונז בעוויזען שוואַרץ אויף ווייס, ווער ס'איז דאָ דער שולדיגער און ווער ס'איז דאָ דער בייזער שליח. אין לעבען וואָלטען מיר נישט געגלויבט, ווען מיר זאָלען נישט זעהען מיט אונזערע אויגען און נישט דערקענען אייער האַנדשריפט און די האַנדשריפט פון אייער געהערטען שוואַגער, געקריצט אויף פאַפּיער. זעהר געהרמער און געהויבענער הערר I מיט די גלאַס־קייט פון אייערע צינגער און מיט די זיסקייט פון אייערע רעד האָט איהר ביידיע זיי געטהאָן פאַנגען אין אייער נעי. פולע הויפענט ליכשאַפט האָט איהר געטהאָן אויסניסען אין זייער שוים אַרײַן און איהר האָט געמיינט, ווייזט אויס, אַז קיין מענש וועט נישט

וויסען, קיין בעשעפעניש וועט נישט זעהען. אויזוועה געשריגען ווער וואָלט דאָס געגלויבט, אז דאָרט אין דעם ווייטען מאַריענבאָד וועט זיין אָנגעגרייט נאָך פֿון נעכטען דער גיהנם? ווער וואָלט דאָס געגלויבט, אז אונזערע ריינע פֿרומע ווייבער, וואָס אין דער היים אין וואַרשאָ וואָלטען זיי אויסגעלעבט זייערע יאָהרען און וואָלטען נישט געוואוסט פֿון קיין זינד, זאָלען אזוי געשטרויכעלט ווערען? ווער וואָלט דאָס געגלויבט, אז אין אזא צייט, וואָס איז אַ צרה פֿאַר יעקב'ן, און ישראל איז אַוועקגעגעבען געוואָרען צו רויב בער, אין אזא צייט, ווען אידיש בלוט גיסט זיך, ווי וואַסער, אין הויפט פֿון אַלע גאַסען, ווען שונאים פרעהען זיך און טאַנצען אויף אונזער חרפה, ווען די פֿיילען ווערען געשאַרפט אויף אונז פֿון אַלע זייטען און שווערע וואָלקענס רוקען זיך אָן אויף אונזער הימעל — אין אזא צייט זאָלען אידען, בעווייבטע אידען, טאַטעס פֿון קינדער, אין זינען האָבען טהון אַזעלכע אומוירדיגקייטען, פֿערנאַרען פֿרעמדע ווייבלעך ערגיץ אין אויסלאַנד, און אונטער'ן דעקטוך פֿון היילונג און לעבעדיגע וואַסער טרינקען זיך נעמען אַראָפֿפֿיהרען זיי פֿונ'ם גלייכען וועג און פֿערפֿיהרען זיי אין אַ אָרט, וואָס פֿון דאָרטען וועלען זיי זיך שוין נישט אומקעהרען — אָ! שטוינט איהר הימעל! מיר האָבן בען געמיינט, אז נאָר אַייער געהערטער שוואַגער, דער מאַן פֿון אַייער ער ווייב'ס שוועסטער, וואָס האָט אַ שם אין דער וועלט פֿאַר אַיין אויסגעלאַסענעם מענשען, וואָס האָט אַראָפֿגעוואָרפען פֿון זיך דעם יאָך פֿון דרײַארץ און אַנשטענדיגקייט, איז פֿעהיג צו טהון אַזעלכע מיאוסע זאַכען — שרייבען בריוולעך צו פֿרעמדע ווייבלעך. זיינע בריוולעך, וואָס ער האָט געטהאָן לויפען צו אונזערע ווייבער, איז אונז געראַטען אַפֿצוהאַנדלען פֿאַר רעכט געלד ביי איינעם אַ פֿאַר־שוין, וואָס מיר זענען נישט מחויב צו פֿערעפענטליכען זיין נאָמען. מיר האָבען געמיינט, אז דערמיט האָט זיך געענדיגט די דאָזיגע הימעלשרייענדיגע טראַגעדיע. צום סוף האָבען מיר דערזעהען, אז מיר זענען געווען בלאַנזענדיגע אין אַ מדבר, אז דער אמת'ער פֿינדל האָקערט נאָך פֿון זיין בעהעלטעניש — און דער דאָזיגער פֿינדל

דאָס זענט איהר, געהרטער און געאכפערטער הערר, איהר און נישט קיין אנדערער. וואָרום אויב אייער געהרטער שוואַגער, דער מאַן פון אייער ווייב'ס שוועסטער, האָט געטהאָן שרייבען צו אונד זערע ווייבער פיעל נאַרישקייטען און פוסטע רעד פון חנופה מיט אַ נרינגען קאָפּ, האָט איהר, זעהר געהרטער הערר, געהאַט איין עזות צו זאָגען אונזערע ווייבער, אז איהר וועט טהון מאַכען רינען געלד פון אייער בייטעל פון זייער טובה וועגען. אַ! פערשאַלטען וואָלט געמעגט ווערען די האַנד, וואָס האָט אַזעלכעס געקאָנט צייר כענען! פערשאַלטען וואָלט געמעגט ווערען די צונג, וואָס איהרע גלאַטע רעד זענען גיפט און די זיסקייט פון איהרע ווערטער איז דער גיהנם.

דאָס אַלעס האָבען מיר, די אונטערגעשריבענע, געפונען פאַר נויטיג, זעהר געהרטער הערר, אויסצוגיסען אין אייער שוים און צו בעטען פון אייך מיט אַלע מינים געבעט — איהר זאָלט רחמנות האָבען הן אויף אונזער כבוד, הן אויפ'ן כבוד פון אונזערע ווייבער, והן אויף אייער אייגענעם כבוד, און איהר זאָלט אויפהערען צו טהון אייערע אומווירדיגע זאַכען. מיר זענען אייך מוסר מודעה, זעהר געהרטער הערר, אז באַם איהר וועט נישט צוהערען צו אונד זער קול און וועט נישט פערמיידען ווייטער צו טהון אייערע אומד ווירדיגקייטען אין דער פערבאָרגעניש, דאָן וועט ביטער זיין אייער סוף און איהר וועט בעקומען אייער לוינ און אייער צאָהלעכטס כּכּפּל כּפּלוימ, וואָרום ס'איז דאָ אַ גאָט אויף דער וועלט און ס'איז נאָך פאַרהאָן אַ געזעץ און אַ ריכטער אין ישראל!

מיר בעטען ביי אייך, איהר זאָלט קיין פאַראיבעל נישט האָד בען, וואָס מיר פערלענגערען נישט אונזערע רעד, ווייל מיר האָבען זעהר קיין צייט נישט! און האָפענדיג, אז איהר וועט טהון אַ געד העריג אויהער צו אונזערע ווערטער, וואָס טריפען פון אַ ריכטיגען קוואַל און פון אַ האַרץ פול בלוט, און איהר וועט נישט דערלאָזען צו גרעסערע בזיונות, פערקירצען מיר אונזערע רעד און צייכענען

מיט פיעל כבוד און מיט א בענטשונג פון גומע פריינד, וואָס ווירט
שען איך פיעל גליק און רייכקייט ביז אָהן אַ שיעור.

די רעד פון: י צ ח ק מאיר שערענצויס.

און די רעד פון: י צ ח ק מאיר פעקעליס.

אלעכסאנדער סווירסקי פון באזעל צו דער יאָמאָיטישע איז מאַריענבאָר.

געדינגע פרוי I

איך האבע די עהרע איהנען מיטצוטיילען, דאָסס איך אין באזעל
אויף דען צעהנטען ציוניסטען־קאָנגרעס גליקליך אנגעקאָמען בין,
און ווי מיר די זאכע בעאברעדעט האבען, האבע איך מיך צו מיינע
געשעפטען מיט פלייס גענאָמען, די פאסיגע פארטיען פאר איהרע
ווערטע טעכטער נאכצוזעהן, און מוז בעהויפטען, דאָסס צו מיינען
גרעסטען בערויערען האבע איך דאָס געוואונשטע פיר זיע ליי-
דער ניכט געפונדען, ווייל דער גרעסטער טייל געסטע צום צעהנטען
ציוניסטען־קאָנגרעס בעשטעהט פון מענער, וועלכע ליידער שוין
לאנג פעהירראטעט זינד. דען אונפעהירראטעט גיעכט עם ליי-
דער ניכט אונטער דען ציוניסטען. די אורזאכע איז וואהרשיינליך
די, דאָסס די ציוניסטען ליידער פריה הייראטען, אונד פיעלליכט זינד
דאָ נאָך אורזאכען, אבער דער טהאט איזט פעסטגעשטעלט, דאָסס
מירן ריזע נאָך באזעל וואָר גאָנץ אומזאָנסט, אונד עם טהוט מיר
ווירקליך לייד די שפעיען, וואָס זי מיר געגעבען האבען. אבער איך
קאָן מיך רעכטפערטיגען, דאָסס איהרע שפעיען זענען דאָך ניכט
גאָנץ אומזאָנסט הערויסגעשמיסען, דען איך האבע מיר היער אין
באזעל אינפארמירט וועגען איהר קישיניעווער פארטיע אונד איך

האבע צו מיין גרעסטער ערשטוינונג ערפאהרען, דאסס דער הערר זיידענער איזט ווירקליך איין זעהר טיכטיגער דאנטיסט, וועלכער אין קישיניעוו די גרעסטע פראקטיס האט, אבער ער איזט ליידער שוין לאנג פעהרייראטעט אונד האט צו הויזע איינע זעהר נעמטע פרוי אונד קינדער, אונד עס וואונדערט מיך וואהרהאפטיג, ווי האר בען וויר דאס געקאנט זיך זא ביטערליך ענטוישען, דאסס די זאכע זא ווייט געגאנגען איזט, דאסס ער אין איהרע אלע דריי ווערטהע טעכטער זיך פערליעבט האט, אונד אויך איהרע ווערטהע טעכטער איהם זא ווייט סימפאטיוירען, דאסס גאנץ מאריענבאד שוין אלס ריכטיגע פארטיע זי בעמראכט האט! אונד וואס מיר בעזאגנדרס פערדרוס מאכט איזט דער פאקט, דאסס דיעזער הערר זיידענער שיינט מיר איין נעמיינער בעטריגער צו זיין, דען דיעזער שורקע האט ביי מיר אייניגע טויזענד קראָנען אויף איינע קורצע צייט אלס גמילות-חסד גענאָמען, אונד אלס איך איהם צוויי מאל טעלע-גראַפיש געמעלדעט האבע, דאסס ער מיר דיעזע פאָאר טויזענד קראָ-נען זאָפארט טעלעגראַפיש נאָך באַזעל איבערוויזען זאָל, בלייבע איך גאנץ אָהנע אַנטוואָרט, אונד האבע איך הייטע צו מיינע גרעס-טע ערשטוינונג איינע נאכריכט בעקאָמען, דאסס דער הערר זיידע-נער נאך אָסטענדע צוזאמען מיט פרוי קורלענדער אַבגערייזט האט, אונד דאסס דער הערר מאַריאַמטשיק איזט צוזאמען מיט פרוי שערענציס אונד פרוי פעקעליס אויך נאך אָסטענדע אַבגערייזט, אונד אויך דיעזער לייכטזיניגער הערר מאַריאַמטשיק איזט מיר איין פאָאר הונדערט קראָנען שולדיג געבליבען נאכדעם, ווי וויר צוזאמען אייניגע מאל אין אָקע געשפיעלט האבען. אבער דיעזע פאָאר הונדערט קראָנען פאָן העררן מאַריאַמטשיק זינד מיר ניכט זאָ פיינליך וויע יענע דרייטויזענד קראָנען פאָן העררן זיידענער, דען דאס איזט בלויז קארטענשולד, אונד דאס איזט ליידער בארעם געלד, מיט בלוט אונד שווייס פעהראָרעוועט, — אויסקרענקען זאָל ער דאס, אזא איין אויסוואורף! אַ ממזר! אַזעלכע בלוטיגע קראָ-נען, ווי שדכנות-נעלד ביי אַ שדכן, איידער מע זעצט דורך ביי

אירען א שידוך קומט אָן מיט גרינע ווערעם, קומט צו נעהן אַ דאָנ־
 טיסט, אַ שוואַרץ יאָהר פֿון קעשעניעוו, וועלכער איינע פֿרוי אונד
 צוויי קינדער האָט, אונד זיך אַלס אונפֿעהירצטעטער קאָואַליער
 מעלרעט — איזט דאָס טהאַטזעכליך צו שטוינען אונד צו בעדויר
 ערען, דאָסס אין אזא צייט זאָל זאָ עטוואָס פֿאַרקומען קענען אין
 צוואַנציגסטען יאהרהונדערט ביי אַלגעמיינער ציוויליזאַציאָן פֿון
 באַהנען, טעלעגראַף, טעלעפֿאָן, עלעקטריע, פֿאַנאָגראַף עט צעטעראַ,
 עט צעטעראַ I אונד דאָ איך פֿאַן היער דירעקט נאָך אָסטענדע אַב־
 דיזע, אום דיזעזען נייערטרעכטיגען בעטריגער צו פֿאַקען אונד
 גלייכצייטיג פֿיר איהרע ווערטע טעכטער אַנשטענדיגע פֿאַרטיען
 נאַכצוובען, פֿערבלייבע איך מיט פֿאַרציגליכער האָכאַכטונג אונד
 מיט די בעסטע גרוסען צו איהרע ווערטע טעכטער

אַלעקסאַנדער סווידסקי.

בראני לויבערמאן פון סאריענבאד צו איהר פאן הירש לויפערמאן אויף די
 נאמענטום אין ווארשא.

לבעלי מוהר"ר הערש נ"י.

וואָס ס'האָט זיך מיר נע'חלומ'ט די נאַכט און יענע נאַכט און
 אַ גאַנץ יאָהר זאָל אויסגעהן צו מיינע שונאים'ס קעפֿ און צו זייערע
 הענד און פֿיס און לייב און לעבען! די יאַמאַיטשיכע זאָל אַזוי
 וויסען פֿון איהר היות און די טשאַפֿניטשקע פֿון איהר געזונד, ווי
 איך הויב אָן צו פֿערשטעהן אַפֿילו, וואָס דו שרייבסט און פֿון ווע-
 מען דו שרייבסט און צו וועמען דו שרייבסט? I דאָס האָט אורדאי
 די יאַמאַיטשיכע דורך איהר וועלוועל יאַמאַיקער אָנגעפֿיהרט אַ
 רבֿילות'על? אָדער די טשאַפֿניטשקע דורך איהר בערעל טשאַפֿ-

ניקי, וואָס וויל ביי דיר אויסנארען אַ גמילות-חסד? ער בעדארף
 טאָקי נעבאָך זעהר נויטיג האָבען, וואָרום זיין מאַדאָם האָט זיך דאָ
 פּערשפּיעלט אין „אַקע“, גע/פּטר'ט וויפּיעל זי האָט געהאַט, און
 איצט לויפּט זי אַרום צווישען אונזערע וואַרשעווער זוכען אַ נאָר,
 וואָס זאָל איהר אויסלייגען אויף אַ קורצע צייט. איז אָבער נישטאָ
 קיין נאַראָנים אין מאַריענבאָד. אַ סך זענען צעפּאַהרען, ווער קיין
 פּראַנצענסבאָד, און ווער קיין אָסטענדע. שלמה קורלענדער'ס וויי-
 בעלע' איז שוין אין אָסטענדע. נישט אַליין; דער קעשעניעווער,
 וואָס איך האָב דיר געהאַט געשריבען, איז אויך דאָרטען. וואו זי,
 דאָרט איז ער. אַפּנים, אַ כּישוף? ... נאָר איך קעהר מיך אום צו-
 ריק צו דיין בריעף. איך לייגען איהם און לייגען און ווער שיער נישט
 משונגע! וואָרום איך הויב דען אָן צו פּערשטעהן, וואָס דו מיינסט?
 ווער איז דער „ער“, וואָס דו שרייבסט מיר, אַז ער איז מיר אַ
 גוטער פּריינד און אַז איך האָב ביי איהם קרעדיט? וואָסער קרע-
 דיט? איך האָב דאָ נישט קיין קרעדיט אין ערגיץ אויף קיין צעהן
 העלער אפּילו! געהט אַוועק די וואָך, אַזוי ווערד צוגעשטעלט אַ
 רעכענונג, און מע מוז צאָהלען. דאָס איז מיט דער סטאַנציע, און
 פּאַר'ן עסען אין כּשר'ען רעסטאָראַן ווערד געצאָהלט ביי יעדען
 מאָהלצייט. היינט וואָס וואַרפּסט דו מיר אויס קרעדיט? און וואָס
 דערצעהלסט דו מיר, אַז דו האָסט געזעהן זיינע בריוועלעך צו מיר?
 וועמענס בריוועלעך? אַ חוץ דייע קלוגע בריוועלעך און אַ חוץ די
 בריוועלעך פון מיין מאַמע, האָב איך דאָ געגעבען אַ קאַלטע אויפּנאָהם?
 ערהאַלטען. און וועמען האָב איך דאָ געגעבען אַ קאַלטע אויפּנאָהם?
 און וועמענס קאַסע, זאָנסט דו, איז פאַר מיר אָפּען? כלעבען,
 הערש, דו רעדסט, ווי אַ דולער, אָדער ווי אַ שיכור'ער. דו מישט
 צענויף קאַשע מיט באַרשטש און דערמאָנסט זיך מעשיות פון אַמאָל,
 נישט היינט געדאַכט, און פּרענסט מיך, אויב ס'איז אמת, אַז איך
 געה מיט איהם שפּאַציערען אויף דער גאַס? אויב דו מיינסט דאָס
 דעם אָדעסער שאַרלאַטאַן, מאיר'על מאַריאַטשיק, איז ווען נישט
 לאַח'צי ברויכשטוהל, וואָלט איך איהם שוין לאַנג אָנגעשפּיען אַ

פוקען פנים. זי שטעלט זיך היין פאר איהם. זי זאגט, ס'איז אזוי אויך אויף איהם א גאט'ס רחמנות. ער האָט זיך פערליאָפּעט אין שלמה קורלענדרער'ס ווייבעל, שוין געווען מיט איהר אויף אַ דרך, איז אונטערגעשפּרונגען אָט דער קעשעניעווער דאָנטיסט, וואָס איז אָנט-לאָפּען מיט איהר קיין אָסטמענדע, אַפּנים, זיך בעהאַלטען פאַר אונז, וואָרום מיר זענען פאַר זיי אַ שעטנו... מיר רעכענען אָבער, איך און לאה'צי ברויבשטוהל, אז גאָט וועט שענקען דאָס לעבען, נאָך שבת-דיגע וואָך אויך אַ פּאָהר טהון קיין אָסטמענדע, וואָרום דאָ איז שוין באַלד אויס סעזאָן, און דאָרטען הויבט זיך ערשט אָן סעזאָן. איך וואַרט נאָך אויפ'ן געלד, וואָס דו האָסט מיר אַרויסגעשיקט. און איך בעט דיך, הערש, זאָלסט מיר באַלד אַרויסשרייבען דייטליך און קלאַר, נישט ווי אַ משוגענער, וואָס און וועמען דו האָסט געמיינט טרעפּען מיט דיין בריעף, וואָרום ס'זאָל נישט שטעהן אויף איהם מיין נאָמען, וואָלט איך געמיינט: אָדער ער איז נישט צו מיר געשריבען, אָדער דו ביזט, הלילה, אַראָפּ פּון זינען? און איך מוז דיר זאָגען דעם אמת, אז זינט עס האָט דיר בעגליקט און ס'איז אַרויס דאָס געווינט, ביזט דו טאַקי געוואָרען איין אַנדער מענש... געהסט אַרום טאָג ווי נאַכט און רעדסט פּון דיין געווינט, און עס דאַכט זיך דיר אויס, אז די גאַנצע וועלט איז דיר מקנא, און אַלע זענען דיר שונאים, און קיינער פּערגינט דיר נישט, און אַפילו דיין אייגען ווייב גלויבסט דו שוין אויך נישט און שרייבסט אַזעלכע זאַכען, וואָס מע קאָן משוגע ווערען! אז איך וועל ערהאַלטען דאָס געלד און אַריבערפּאַהרען קיין אָסטמענדע, וועל איך דיר געבען צו וויסען מיין אַדרעס דורך אַ דעפּעש. דערווייל פּערבלייב געזונד און גליקליך און זיי נאָך נישט אזוי צעטראָגען, ווי עס ווינטט דיר דיין פרוי

בראָני לויפּערט אָן.

.44

לאה'צי ברויכשטוהל פון מאריענבאד צו איהר מאן קלמן ברויכשטוהל אויף די נאלעווקים אין ווארשא.

געעהרטער הערר ברויכשטוהל!

פערצייהע, — נאך אזא בריעה, ווי דו האסט מיר געשריבען. קאן איך דיר מיט קיין אנדער נאמען נישט אנרופען, נאך „געעהר-טער הערר“. איך בין נישט גלייך צו דיר. דאס קאנסט דו נאך, שרייבענדיג מיר אזא בריעה, אנרופען מיך „מיין ליבע פרוי לאה-צי“. ווי קאן איך דיר זיין א „ליבע פרוי“, אז איך טהראפ אזעל-כע זאכען, ווי דו שרייבסט מיר? איך וואלט נאך וועלען וויסען, ווער איז דער מאן, וואס זוכט אויף דיר בכלולים און וואס איך שיק צו איהם לייהען געלד? אויב דו מיינסט דאס מיין פעטער יונה פון פעטריקאו, איז, ערשמענס, מעג איך, דאכט זיך, צו מיינעם א פעטער שרייבען, וואס איך וויל, און, צווייטענס, האב איך איהם פון קיין געלד אפילו נישט דערמאנט, ווארום איך ווייס, ס'איז אומזיסט. ארויסגעווארפען א מארקע. דער פעטער יונה האט שוין גענוג יוצא געווען, גענוג געגעבען, דו אליין קאנסט דאס אויך נישט אפלייקענען. עס וועט זיין גענוג, אז ער וועט מיך אין זינען האבען פאר'ן טויט ביי דער צוואה; גלויב איך אויך נישט: די קינדער וועלען איהם מסתמא נישט דערלאזען... פערשטעה איך נישט אלזא, ווער איז דער מאן, וואס דו מיינסט? נאך אפשר מיינסט דו דאס שלמה קורלענדער? האב איך צו איהם קיינמאל נישט געשריבען וועגען געלד לייהען און וועל נישט שרייבען. איך געדענק דען נישט, אז דו ביזט ביי איהם געווען פאר מיין אפפאהרען קיין אויס-לאנד, און ער האט דיר אפגעזאגט? זעהסט דו, זיין בעלצ'ין האב איך דא יא איינמאל אנגעמוט מיט א גמילות-חסד, האב איך אויך חרטה. דאס איז א סחורה! — זי מעג שוין זיין די כפרה פאר

איהר מאן אויך. ער איז טאקי א קורלענדער חכם, אבער איין עהר-
ליכער, און זי פיהרט דאָ אויף אַזעלכע שטיק, אז ס'איז פשוט אַ
בויון פאר לייטען! נאָר האַפט זי דער וואַטענמאַכער, האַטש איך
ווייס, איך שטויס מיך אָן, אז דאָס וואַכסט פון איהר. דאָס האַט
זי מסתמא אָנגעפיהרט ביי דיר אַ רכילות, אָדער אַליין, אָדער דורך
איהר מאן דעם חכם, און דו האַסט זיך אָנגעהאַפט אָן דעם, ווי אָן
עפּים רעכטס, אַבי איין אויסרעד אויף גמ'ען זיך... פערשטעה איך
נישט, וואָס עפּים איצטער אין מיטען דרינען? און וואָס ביוט דו
אַזעלכעס געוואָהר געוואָרען אויף מיר, וואָס דו זאָגסט, אז "דער
מאן דערוויסט זיך אַלע מאָל צום לעצט"?... דו שרייבסט מיר, אז דו
בעפרייסט מיך מיט דיין גוטען ווילען, דאַנק איך דיר זעהר פאַר
דיין גוטסקייט. היינט שרייבסט דו מיר, אז דו ווילסט, מע זאָל
בעוואָהרענען פריהער מיר, דערנאָך די קינדער, איז דאָס אודאי
זעהר שען פון דיין זייט. די פראַגע איז נאָר: וו ער זאָל עס
בעוואָהרענען? און ווער איז דער "ער", וואָס דו שרייבסט, אז
ער איז איין עושר? אַלץ דער פעטער יונה? וואָס געהער זיך עס
אָן מיט דיר? וועט ער וועלען, וועט ער בעוואָהרענען, וועט ער
נישט וועלען, וועט ער נישט בעוואָהרענען — וואָס פאַר אַ שייכות
האַט דאָס צו גמ'ען זיך?... דו שרייבסט, אז איין אַנדערער וואָלט
מיר געמאַכט איין אוואַנטורע מיט אַ סקאַנדאַל! מיר דאַכט, אז
קיין גרעסערער סקאַנדאַל פון דיין איצטיגען בריעה קאָן שוין גאָר
נישט זיין, וואָרום ווי באַלד, אז איך האָב שוין קיין רעכט נישט
צו שרייבען אַ בריעה צו איין אייגענעם פעטער, לאָזען זיך שוין
אויס אַלע זאַכען!

ווי באַלד אַזוי, האָב איך דאָ נישט וואָס צו טהון און דאַרף
מיך נישט קורירען מעהר. איך האָב געהאַט גערעכענט פאַהרען
פון דאַנען מיט בראַני לויפערמאַן קיין אָסטענדע. איצט אָבער טהו
איך אַ שפיי אויף אַלעס און פאַהר אַוועק צו מיין פעטער יונה
קיין פעטריקאָוו, און וויל דיך מעהר נישט קענען! דו האַסט מיר
אויפגערעקט מיין אַלמע וואונד — מסתמא ווילסט דו דאָך עס...

ביי דיר איז עס נישט דאָס ערשטע מאָל... זיי געזונד. אז דו וועסט
האַלטען ביי שרייבען מיר בריעף, קאָנסט דו מיר שרייבען קיין
פעטריקאָוו.

פון מיר דיין געוועזענער פריינד, וואָס האָט נישט פּערדיענט
אַזעלכע בריעף.

ל א ה .

.45

חיים סאַראַקער פון מאַריענבאָד צו הירש לויפּערמאַן אויף די נאַלעוויסי
אין וואַרשאַ.

להגביר החרש מוהר"ר צבי הירש לויפּערמאַן !
אַייער בריעף האָב איך ערהאַלטען. עס טהוט מיר זעהר לייד,
נאָר איך מוז אײך זאָגען, איך בערויער אײך מיט אײער געווינס,
וואָרום דאָס געווינס האָט אײך, ווי עס שיינט, אַראָפּגעפיהרט פונ'ם
דרך הישר, דאָס הייסט, איהר זענט נעבאָך געוואָרען געריהרט פונ'ם
זינען. איהר שרייבט מיר, אז איהר זענט רייכער פון מיר. עס קאָן
זעהר מעגליך זיין. איך האָלט נאָרנישט דערביי, איך זאָל מיך וועלען
אויסרעכענען מיט אײך אין פּערמעגען, און איך גלויב אײך, אז איהר
קאָנט אויסהאַלטען אײער ווייב, ווי איהר זאָנט, אפילו אין פּאַריז.
לאַז אײך גאָט העלפען, ווי איהר ווינשט אײך אַליין. נאָר איך בעט
אײך, וואָס געהער זיך עס אָן מיט מיר? ווען האָב איך געשריבען
צו אײער ווייב בריוולעך, אז איך קען מיך נאָר אפילו נישט מיט
איהר? נישט זי האָט ביי מיר געלד פּערלאַנגט, נישט איך האָב
איהר געלד פּאַרגעלעגט, און איך האָב מיך קיינמאָל נישט בעריהמט
מיט אײער בעקאַנטשאַפט, און פאַר אײערען אַ פריינד האָב איך
מיך קיינמאָל נישט אַרויסגעשטעלט. דאָ האָט געמוזט אַרויס אַ
מיאוסער טעות. איהר האָט נישט געטראָפּען צו דער טהיר. איהר

האָט אַוודאי געמוזט זעלען אויסזידלען מיין שוואַגער מאַריאַמ-
 טשיק? ער איז יאָ אַ נאָהענטער שמעלקע מיט אייער ווייב. ער
 איז איצט מיט איהר, ווי איך האָב געהערט זאָגען, אין אַסטענדע.
 אַהינצו קאָנט איהר צו זיי שרייבען בריוולעך און זיך בעריהמען
 מיט אייער רייכקייט, און מיך לאָזט צורוח, וואָרום אַזוי ווי איך
 בין געווען, אַזוי בין איך געבליבען אייער אונבעקאַנטער פריינד,
 וואָס ווינשט אייך, איהר זאָלט ווערען געזונד...

חיים סאַראַקער.

46

חיים סאַראַקער פון מאַריענבאך צו קלמן ברויכשטוהל אויף די נאַלעוויסיס
 אין וואַרשאַ.

מיין אונבעקאַנטער פריינד.

איך ווייס נישט, וואָס איך זאָל אייך ענטפערען אויף אייער
 בריעף. איך קאָן אייך נאָר געבען אַ ראַט, איהר זאָלט זיך מטריח
 זיין צום דאָקטאָר, ער זאָל אויסהערען אייער גייסטיגען צושטאַנד.
 נאָר בכדי עס זאָל אייך נישט זיין לאַנגווייליג, זאָלט איהר זיך
 זעהען פריהער מיט הירש לויפערמאַן, דער, וואָס האָט געוואונען
 דאָס גרויסע געווינס און איז דורך דעם קראַנק געוואָרען אויף דעם
 זעלבען הולאַת, וואָס איהר... וואָרום וואָס דען קאָן איך אויף אייך
 אַנדערש איבערטראַכטען נאָך דעם, אַז איהר שרייבט מיר, אַז איך
 וויל אַריבערנארען אייער ווייב אין מיין האַטעל פון איהר
 סובוהוועגען, און אַז איך האָב איהר דערצעהלט אויף
 אייך, אַז איהר שפיעלט אין „אַקע“? ... אויב איהר שפיעלט אין
 „אַקע“, אָדער נאָר אין „באַנטשאַק“, ווי איהר זאָגט, — דאָס ווייט

איך נישט, נאָר אז איהר זענט נישט ביי'ס נאַנצען פערשטאַנד — דאָס זעהט מען אַרויס פון אַייער בריעף. איהר שרייבט, אז איהר ווייסט שוין לאַנג, אז איך בין מיט מיין ווייב נישט שוה בשוה, און איהר שמעלט מיר פאַר אַיין עדות רבֿ־וועלוועל יאַמאַיקער. עס קאָן זיין, אז רבֿ־וועלוועל יאַמאַיקער ווייסט בעסער, ווי אַזוי איך בין מיט מיין ווייב אַלס איך אַליין, נאָר דאָס, וואָס איהר זאָגט, אז איך ווייס פון דעם, אז איהר האַלט ביי גט'ען זיך מיט אַייער ווייב — דאָס רעדט איהר שוין, זייט מיר מוחל, ווי אַיין אמת'ער משוגענער. נישט נאָר איך ווייס נישט פון אַזעלכע סודות, וואָס צווישען אַיך און אַייער ווייב, איך קען אַפילו נישט אַייער ווייב און נישט אַיך, און איהר ביידע אינטערעסירט מיך אַזוי ווינציג, אז איהר האָט אַיך געמעגט גט'ען נאָך אַיידער איהר האָט אַיך דערקענט. אין אַיינעם בין אין יאָ מיט אַיך אַיינפערשטאַנדען: איהר זאָלט דאָס צווייטע מאָל, ווי איהר שרייבט, נישט הייראַמען. אַזאַ מענש, ווי איהר, האָט נישט געטאַרט הייראַמען דאָס ערשטע מאָל אויך, וואָרום ס'אַ רחמנות אויף אַייער ווייב, האָטש איך קען זי נישט...

איהר בעט מיך, איך זאָל אַיך שרייבען אויפריכטיג, וואָס איז מיין קוק און צוליעב וואָס רוף איך אַרויס אַייער ווייב אין „מיראַ מאַנט“ — שרייב איך אַיך קלאָר און דייטליך און אַהן „המצאות“ און „אויבערקעפלעך“, ווי איהר פערלאַנגט, אז אָדער אַייער ווייב איז, זאָל מיר מוחל זיין, אַ ספּלעטניצע און אַ לינגערין, אָדער, ווי איך האָב אַיך געזאָגט אין אָנהויב פון מיין בריעף, איהר זענט נישט ביי אַלע געדאַנקען. דאָס צווייטע איז, רעכען איך, מעהר וואַהרשיינליך...

ווי איהר זעהט, האָב איך אַיך געגעבען אַ קלאָרע תשובה אויף אַלעס. עס בלייבט מיר איבער נאָר אַיין יאָך — ווינשען אַיך אַ רפואה שלמה...

חייב סאָר אַ קער,

.47

בערעל טשאפניק פון די נאלעווקים איז ווארשא צו זיין פרוי חוה'לע טשאפ פ
 אין מאריענבאד.

טייערע עוואָל

דו מוזט מיר פערציהען, וואָס מיט די לעצטע געלר־זענדונגען
 קומט אָן אביסעל שווערליך.

די לעצטע צייט איז אין ווארשאָ געוואָרען שווער צו בעקומען
 אַ הונדערטער אָדער אַ פופציגער איינפאָך בקריעת ים־סוף. איך
 האָב געמוזט זיך דורכפֿאַהרען קיין לאָדז און דאָרט איז מיר גע-
 ראָטען דורכצוועצען מאַנכע געשעפטלעך, אַפילו מיט גרויסער שווע-
 ריגקייט, און דאָדורך האָט עס זיך אזוי פערצייגערט, און דאָס איז
 אויך די אורזאַכע, וואָס איך האָב דיר אזוי שנעל נישט געאַנטוואָר-
 טעט. מיט די צוויי „איטשעמייערס“, וואָס דו האָסט מיר צוגע-
 שיקט די „ליעבע־בריוולעך“ צו זייערע ווייבלעך, האָב איך ליידער
 גאַרנישט געקאַנט מאַכען. איינער פון זיי, שערענציס, דער וואָלט
 נאָך געווען נישקשה. ער פירכטעט פאַר אַ סקאַנדאַל; ער האָט
 מורא, עס זאָל איהם נישט שאַדמען צו קרעדיט. דאָפיר איז אָבער
 דער יונגערער, אָט דער פעקעליס, איינפאָך אַ פראַאָדס. ער אַליין
 האָט דאָס צעשמירט איבער די נאלעווקים, דערצעהלט איטליכען
 בעזונדער אין געהיים, אזוי, אז ביז איך בין געקומען צו דער פרוי
 סאַראַקער מיט די בריוולעך, לאָזט זיך אויס, אז זי און איהר שוועס-
 טער הנצי זענען שוין קלאָר אין מאַריאַמטשיק'ס בריוולעך אויף
 אויסענוועניג. איינפאָך נישט כדאי געווען מיט זיי אַנצופאַנגען,
 און דאָצו האָב איך נאָך אָנגעטראָפען אין אַ צייט, וואָס ביי פרוי
 סאַראַקער האָט זיך אָפגעשפיעלט איינע גאַנצע טראַגעדיע, אין וועל-
 כער עס איז פערמישט איהר חיים, און שלמה קורלענרער, און לוי-

פערמאן, און ברויכשטוהל — די גאנצע נאלעווקים. עם איז מיר
 איינפאך א וואונדער, אז דו זאלסט דאָס נישט וויסען. די געשיכטע
 איז אַ איינפאַכע געשיכטע. חיים סאַראַקער האָט זיך דאָרט אין
 מאַריענבאָד, נישט האָבענדיג וואָס צו טהון, איינפאַך מתקנא געווען
 אין זיין שוואַגער און האָט זיך אויך גענומען שרייבען ליבע-בריוו-
 לעך צו די נאלעווקער וויבלעך: צו בעלצי קורלענדער, צו בראָני
 לויפערמאן, צו לאה'צי ברויכשטוהל און צו דער שערענציס מיט
 דער פעקעליס, — נישט דורכגעלאָזט קיינעם. מע ווייסט נישט
 גענוי ווי אַרום, נאָר די אַלע ברויבלעך, וואָס איך האָב דיר אויס-
 גערעכענט, זענען אַריינגעפאַלען צו די מאַנען אין די הענד אַרײַן,
 און ס'איז געוואָרען אַ חתונה, איינפאַך עם קאָכט וואַרשאַ! און
 דאָ איז אָנגעקומען אַ דעפּעש פון דער יאַמאַיטשיכע פון מאַריענבאָד,
 אז אונזערע נאלעווקער וויבלעך זענען אַלע מיט אַ מאָל פּערשוואַונד-
 דען געוואָרען, אָפּגערייזט קיין אָסטענדע, און מיט זיי חיים סאַ-
 ראַקער און מאיר'על מאַריאַמטשיק. איינפאַך אַ ראַמאַן! און
 ווען קומט'אָן אזאַ דעפּעש? פּונקט אויף מאַרגען, נאָכדעם, ווי די
 יאַמאַיטשיכע האָט שוין גראַטולירט די פאַמיליע מיט אַ מזל-טוב
 און אויפגעפּאָדערט דעם הערר יאַמאַיקער, ער זאָל קומען נאָך מאַ-
 ריענבאָד. וועלעל יאַמאַיקער איז שוין אויף דער רייזע; דאָס איז
 אָבער נישט וויכטיג. די הופּט-זאַך איז, וואָס די פּרוי סאַראַקער
 איז פאַר צרות קראַנק געוואָרען צו בעט, מע זאָגט, זאָגאַר, גע-
 אַהרליך, און לויפערמאַן לויפט אַרום, ווי אַ משוגענער, שוועהרט,
 אז לאָז נאָר חיים סאַראַקער קומען אַהיים, מוז ער איהם אָנפאַטשען
 אין מיטען די נאלעווקים, דאָס הייסט, נישט אין די נאלעווקים,
 נאָר אין די באַקען! און ברויכשטוהל האָט איצט אַיין אויסרעד-
 אויף צו שידען זיך מיט זיין מאַדאַם, אָדער שלעפען געלד ביי איהר
 רייכען אָנקעל פון פעטריקאָוו. קורץ און גוט, ביי אונז אויף די
 נאלעווקים איז לעבעדיג, פּרייליך, איינפאַך ליהודים! און שרייב
 מיר, ווען רעכענסט דו צו קומען אַהיים, און אויב עם איז דיר גע-
 ניגענד דאָס געלד, וואָס איך שיק דיר? אַנישט, וועל איך זעהן

דיר שיקען נאך, אז איך וועל נאך האַבען. וואהרשיינליך, וועט
נאָט העלפֿען. זיי געגריסט נאָנץ ליעבליך.

פֿון מיר דיין איכערגעכענסטער בערנארד.

.48

היים סאראקער פֿון מאריענבאד צו איטשעמאיר שערענצים און איטשעמאיר
פעקעלים אויף די נאלעווקים אין וואַרשאָ.

מיינע ליעבע פֿריינד שערענצים און פעקעלים!

שאַדע, וואָס איך בעזיץ נישט די לשון־קודש'דיגע שפּראַך, אזוי
ווי איהר, און קאָן אייך נישט אָפּענטפּערען אויף אייער מליצה-
בריעף מיט אזאָ שענער מליצה, ווי איהר שרייבט צו מיר. און
ווייל איך בין געצוואונגען צו רעדען מיט אייך מאַמע-לשון, וועל
איך מיר שוין ערלויבען צו רעדען מיט אייך פשוט'ע דבורים און
זאָגען אייך, אז איהר זענט, איך בעט איכער אייער כבוד, אַ פּאָר
„איטשעמיערס“, נאלעווקער פּלאַכטען, און מע דאַרף אייך בידען
געבען קייען שמרוי. אז נאָט האָט אייך יאָ בעוויליגט מיט אזאָ
מתנה, אזעלכע שענע ווייבלעך, און איהר ציטערט איבער זיי, איז
אָדער איהר בעדאַרפט זיי נאָכפּאָהרען פֿון הינטען, אזוי ווי איהר
געהט זיי נאָך שבת בייטאָג, בעת זיי לאָזען זיך אין זאַכסישען
נאָרטען אויפ'ן שפּאַציער, אָדער האַלטען זיי פּערשפּאַרט ביי זיך
אויף די נאלעווקים, ווי מע האַלט עופות פאַר אַ יום־טוב, געבען זיי
עסען און טרינקען און אזוי ווייטער. וועלכער גוטער יאָהר האָט
אייך געהייסען, איהר זאָלט זיי אַרויסלאָזען אויף גאָט'ס וועלט,
אזש אין מאַריענבאד? אָדער איהר מיינט, אז ס'איז דאָ פּאַרהאַן
ווינציג אָהן זיי? צי איהר מיינט טאַקי באמת, אז איך האָב מעהר

נישט וואָס צו טהון, נאָר שרײַבען „ליעבע-צעמעלעך מיט חניפה-
 בריוולעך“, ווי איהר זאָגט, צו אייערע ווייבלעך? זייט זשע וויסען,
 מיינע ליעבע איטשעמיייערס, אז בסך-הכל האָב איך מיט אייערע
 ווייבלעך קיין האַלב וואָרט נישט אויסגערעדט זינט איך בין דאָ
 און זינט איך לעב! בסך-הכל האָב איך זיי געוועהן אפשר צוויי-
 דריי מאָל ביי'ם ברונען מיט נאָך אַ סך אַזעלכע ווי זיי, וואָס
 דרעהען זיך דאָ אַרום אזוי פיעל, אז עס ווערד נמאס, האָט קיין
 פאַראיבעל נישט, צו קוקען אויף זיי, וואָרום איך קען זיי, איך
 מיין נישט דוקא אייערע ווייבלעך, איך מיין אַלע נאַלעווקער ווייב-
 לעך, וואָס אז זיי פאַהרען אוועק פון זייערע איטשעמיייערס פון
 וואַרשאַ קיין אויסלאַנד, וואָלטען זיי וועלען געניסען אַלע פער-
 געניגענס פון דער וועלט, נאָר בתנאי, אז קיינער זאָל נישט זעהען
 און קיינער זאָל נישט וויסען, אַפילו זיי אַליין אויך נישט... רעדען
 מיט אַ פרעמדען מאַנספאַרשוין, אָדער האַטש קוקען אויף איהם,
 איז ביי זיי שוין אַ נאַנצער עסק, ביי אַיך אויף די נאַלעווקים
 האָבען זיי דאָס אויך נישט, איך קאָן אַיך זאָגען בהן שלי, אז
 איך זעה, ווי ווייט מעגליך, אויסצומיידען אַזעלכע בעגעגענישען,
 וואָס ברענגען גאָרנישט אַיין, אויסער מיאוסע רעד און רכילות.
 איך אַנטלויף פון אַזעלכע ווייבלעך, וואָס אין דערהיים בענשען זיי
 ליכט, און דאָ וואַרפען זיי אַראָפּ די פאַריקלעך, זיי זענען אַ סחורה
 פאַר מיין שוואַגער מאַריאַמטשיק, נישט פאַר מיר, און איך ווייס
 נישט, ווער עס האָט געהאַט אַיין עזות אַיך אַנצווייזען אויף מיר,
 אז דאָס בין איך, וואָס שרײַב צו זיי „חניפה-בריוולעך מיט ליעבע-
 צעמעלעך“? איך פערנעם זיך נישט מיט אַזעלכע נאַרישקייטען.
 נאָך ווינציגער קאָנט איהר אויף מיר רעכענען, אז איך זאָל האָבען
 צוגעזאָגט אייערע ווייבלעך, ווי איהר דריקט זיך אויס, „מאַכען
 רינען גאָלד פון מיין בייטעל פאַר זייער טובה וועגען“. איך בין
 נישט פון די צעוואַרפענע מענשען, און האָב אין זינען אַיך מיט
 אייערע ווייבלעך אין דער לינקער פּיאַטע, און אויב עמיצער האָט
 אַיך אַנגעוויזען אויף מיין שוואַגער, „דעם מאַן פון מיין ווייב'ס

שוועסטער", האָט איהר געקאָנט טרעפּען צו איהם, אָרער צו מין ווייב'ס שוועסטער, נישט צו מיר, וואָס געהער זיך מיט זיי נאָר-נישט אָן. מע קאָן זיך טאַקי זיין גאַנץ אַנשמענדיגע יונגע לייט און אומשולדיגע איטשעמייערס, ווי איהר זענט, נאָר קיין פּראַ-אַדמ'ס זענט איהר דאָך נישט מחויב צו זיין, און דאַרפּט נישט דראָהען מיט קיין געזעץ און מיט קיין שטראַף, נישט אויף דער וועלט און נישט אויף יענער וועלט.

איער אומבעקאַנטער פּריינד, וואָס ראַט אייך זיין פּאַרויכטיג מיט מליצות,

חיים סאָראָקער.

הוהלע טשאַפּניק פון אַסטענדע צו איהר טאָן בערעל טשאַפּניק אויף די נאַלעווקים אין וואַרשאַ.

מין טייערער בערנאַרד!

עס איז מיר צוואַר זעהר נישט אַנגענעהמען, נאָר איך מוז דיר גאָך אַ מאָל און נאָך אַ מאָל שרייבען, זאָלסט מיר קריגען געלד אויף אוועקפּאָהרען פון דאַנען, וואָרום פון אלע גליקען האָט זיך אויס-געלאָזט אַ טייד, און נאָך מיט אַ גרויסען סקאַנדאַל, אז דו וועסט הערען, וועסט דו שטוינען! שטעל דיר פּאָר אַ קאָמעדיע — וואָס זאָג איך אַ קאָמעדיע? אַ טראַגעדיע, אַ בלוטיגע טראַגעדיע. נאָר לאָמיק דיר דערצעהלען אַקוראַט פון אָנהויב ביז'ן סוף. ס'איז אַ מעשה פון טויזענד-אייגן-נאַכט.

ווי דו ווייסט, האָט מיר די יאַמאיטישיכע געבעמען, איך זאָל איהר מיטהעלפּען מיט'ן קעשעניעווער שידוך, און צוגעזאָגט דערביי.

אויסער וואָס איך וועל פּערדיגענען, עקסטראַ אַ שענע מתנה פון
 איהר אַליין. האָב איך זי געפּאָלגט, און האָב מיך אַריינגעלעגט
 אינ'ם דאָזיגען שידוך און געאַרבייט, ווי ווייט איך האָב געקאָנט.
 און עס איז מיר געראַטען. דער עסק איז געגאַנגען אויף אַ גאַנג.
 דאָס הייסט, נישט אַזוי גיך טהוט זיך עס, ווי עס רעדט זיך. איך
 בין גענוג אויסגעריסען געוואָרען איבער בעלצ'ן, ווי איך האָב דיר
 שוין געשריבען פריהער, וואָרום דער חתן, מיין קעשעניעווער דאָנ-
 טיסקט הייסט עס, האָט זיך נישט אויף קאַטאָוועסען פּערקאַכט אין
 אונזער שלמה קורלענדער'ס ווייבעלע, שיער נישט געפאַטשט זיך
 איבער איהר מיט מאיר'על מאַריאַמטשיק אין מיטען מאַריענבאָד.
 קורץ, מיט צרות, מיט לייד, מיט אינטריגעס — איך האָב קוים
 גע'פּוועל'ט ביי מיין קעשעניעווער דאַנטיסקט, ער זאָל זיך ערקלערען
 פאַר יאַמאַיטשיכע'ס עלטערע טאָכטער, אַז ער ליעבט זי, און די
 יאַמאַיטשיכע האָט מיך אַזש אַרומגעחאַפּט קושען, און האָט שוין
 אַוועקגעקלאָפּט אַ דעפּעש צו וועלוועל יאַמאַיקער, ער זאָל קומען
 אַהער אויף קנס-מאָל, און מיר איז דאָס נאָך געראַטען אַרום און
 אַרום: דער וועלט-שרדכן, סווירסקי, דער גאַנצער מאַכער פּונ'ם
 שידוך, איז אָפּגעפּאָהרען קיין באַזעל, בין איך דאָ געבליבען איינע
 אויפ'ן יריד... איז דאָך פאַרהאַן אַ בעלצ'י אויף דער וועלט. פּער-
 גלויבט זיך אונזער קורלענדער'ס ווייבעלע אַוועקפּאָהרען פּלוצים פון
 דאַנען קיין אָסטענדע. אַפילו נישט געזעגענט זיך מיט קיינעם.
 פּערנעסען דעם זייגעזונד. מילא, אַוועקגעפּאָהרען, איז אַוועקגע-
 פּאָהרען. קיין יונגערער, ווי זאָגט מען, זאָל נישט שטאַרבען. איז
 זיך אָבער מיישב מיין חתן, דער קעשעניעווער דאַנטיסקט, און הויבט
 זיך אויף און פּאָהרט אַוועק אויך קיין אָסטענדע. פון וואַנען ווייט
 איך דאָס? פון מאיר'על מאַריאַמטשיק'ען. איך קום אַרויס צום
 ברונען, בעגענענט מיך מאַריאַמטשיק, אַ צעטראַגענער סכנות, און
 געזעגענט זיך מיט מיר: "זייט געזונד". — "פּאָהרט געזונד. וואו-
 הין איז?" — "קיין אָסטענדע". — "וואָס עפּים פּלוצים קיין אָסט-
 ענדע?" זאָגט ער: "אַלע פּאָהרען קיין אָסטענדע" זאָג איך:

„ווער איז דאָס די אלע?“ זאָגט ער: „ערשטענס, די מאַדאָם קור-לענדער, צווייטענס, די מאַדאָם לויפערמאַן, דריטענס, אייער חתן, דער קעשעניעווער דאַנטיסט“... ווי ער האָט דאָס מיר אַרויסגע-רעדט, האָב איך שוין גאָרנישט געוואָלט הערען, און בין אוועק גלייך צו דער יאַמאַיטישיכע. לאָזט זיך אויס, אַז זי ווייסט נאָך נישט פון וואָס צו זאָגען! זענען מיר אוועק ביידע מיט איהר זיך נאַכפּרעגען אין האַטעל אויפ'ן קעשעניעווער חתן, זאָגט מען אונז, אַז אוועקגעפּאָהרען איז ער, נאָר וואוהין ווייסט מען נישט. פאַלט מיר די יאַמאַיטישיכע אויפ'ן האַלז: נשמה'ניו, האַרצעניו, לויבע-ניו! איך זאָל פּאָהרען גלייך אַהינצו, קיין אַסטענדע, זי וועט מיר געבען צושטייער אויף הוצאות, זי וועט מיר אַזוי און אַזוי! און נעמט אַרויס הונדערט קרוין: „נאָט אייך און פּאָהרס און קלאָפּט אַ דעפּעש, און אַז מע וועט דאַרפּען נאָך, וועל איך אייך שיקען נאָך“... וואָס טהוט מען? אַ רחמנות אויף דער אירדינע! איך האָב דאָס געלד גענומען, און ביז איך האָב מיך אַרומגעקוקט אַהין — אַהער, איז שוין פון דעם קיין סימן נישט געבליבען. אַז איך בין שולדיג — די האָר זענען נישט מיינע! וואָס וועט זיין ווייטער? וואָלט נאָך דאָס אַליין געווען אַ האַלבע צרה, ס'זאָל זיך נישט טרעפען אַ גרעסערער אומגליק. אָט וועסט דו הערען אַ שענס: זיין איך מיר אַזוי ביי זיך אין האַטעל, האָב מורא בעווייזען זיך פאַר דער יאַמאַיטישיכע, און טראַכט מיר: וואו נעמט מען געלד? פאַלט מיר איין אַ געדאַנק: היים סאָראָקער! ער איז טאַקי צווישען אונז רעדענדיג, אַ איד אַ חויר, נאָר איך האָב צו איהם איין עצה. איך וועל איהם זאָגען, אַז איך פּאָהר אַהיים קיין וואַרשאַ און וועל זיין ביי זיין אַסתר'ען אָפּגעבען איהר אַ גרוס פון מאַרענבאָד, וועט ער זיך שטויסען, וואָס פאַר אַ מין „גרוס“ דאָס וועט זיין. איך האָב איהם שוין לאַנג געגעבען אָנצו-הערעניש, אַז איך ווייס, אַז ער איז די כּפּרה נאָך בעלצין! און אַז ער ליהט איהר כלומרשט נמילת-חסדים אויף איהר מאַנ'ס רע-כענונג, און נאָך אַזעלכע זאַכען — איך שעם זיך נישט פאַר איהם...

קורן, איך הייס אָנקלינגען אין טעלעפאָן און אַרויסרופען מיר דעם הערר סאַראָקער, זאָגט מען מיר, אז דער הערר סאַראָקער איז „היימע מאַרגענס אַנגערייזט נאָך אָסטענרע“... רבונו של עולם! וואָס טהוט זיך דאָ? איך האָפּ אויף זיך די מאַנטיליע און וויל שוין לויפען, איך ווייס אַליין נישט וואוהין, זאָגט מען מיר: אַ דאַמע פרעגט זיך נאָך אויף מיר... וועה איז מיר, אַ דאַמע? מסתמא יאַטאַטישכע, פּערפּינסטערט בין איך געוואָרען! הויב איך מיך אָן צו פרענען: וואָס פאַר אַ דאַמע? זאָגט מען מיר: אַ יונגע דאַמע... אַ יונגע דאַמע? רופט זי אַריין! און עס עפּענט זיך די מיר און עס קומט אַריין אַ דאַמע — אַ בילד! אַ יונגעטשקע — בלוט און מילך! און אָנגעטהאָן — אַ קיזערין! עס שעמערירט און סע פינקעלט! „איהר זענט, זאָגט זי, די מאַדאַם טשאַפּניק פון וואַרשאָ?“ „איך בין, זאָג איך, די מאַדאַם טשאַפּניק פון וואַרשאָ; און ווער זענט איהר?“ „איך בין, זאָגט זי, די מאַדאַם זיידענער פון קעשעניעוו.“ „עס פרעהט מיך זעהר, זאָג איך, זיצט, זאָג איך, מאַדאַם זיידענער פון קעשעניעוו, וואָס וועט איהר זאָגען נוטס?“ טהוט זי אַ זיפּץ און מאַכט צו מיר: „מע האָט מיר געזאָגט, אז איהר זענט בעקאַנט מיט מיין מאַן“... „איך בין, זאָג איך, בעקאַנט, זאָג איך, מיט אַייער מאַן? ווער איז אַייער מאַן?“ ווערד זי רויט און מאַכט צו מיר: „מיין מאַן איז זיידענער פון קעשעניעוו“... „אַט דער דאַנטיסט? אַט...“ „יא, ער איז אַ דאַנטיסט“...

וואָס ווייטער איז געווען — דאַרף איך דיר נישט דערצעהלען. עס האָט מיך געוואָרפען, ווי אין אַ פּיעבער, דאָס רחמנות, וואָס אויף דעם ווייבעל, לאָזט זיך דען בעשרייבען? מיר זענען געוואָר- דען אין איין האַלבע שעה צוגעקלעפט אַינע צו דער אַנדערער, ווי שוועסטער, געהענטער ווי שוועסטער, און נישט לאַנג געטראַכט, האָב איך מיך צענויפגעפאַקט — אויף צעצאָהלען זיך האָט מיר אויסגעליהען די מאַדאַם זיידענער — און מיר האָבען זיך אוועק- געלאָזט ביידע קיין אָסטענרע. געקומען קיין אָסטענרע און אַפּ- געשטעלט זיך אין אַ האַטעל, אַיינגעוואַשען זיך און אָנגעטהאָן פּיין.

שען, נעמען מיר א פיאקער און הויבען אן ארומפאָהרען פון איין האַטעל צום אנדערען נאָכפּרעגען זיך אויף איינעם אַ הערר מיט'ן נאָמען זיידענער, און אויף אַ דאָמע מיט'ן נאָמען קורלענדער — ווער? וואָס? וועמען? נישטאָ אין ערגיץ, נישט זיידענער, נישט קורלענדער. מיר טהוען זיך אַ נעם צו דער קורליסטע — נישט קיין סימן אפילו פון אַ זיידענער און פון אַ קור לענדער! וואָס טהוט מען ווייטער? ווי אזוי איך האָב איבערגע־לעבט די נאכט — בין איך שטאַרקער פון אייזען. דאָס ווייבעל איז נעבאָך שיער פון זינען אַראָפּ. איך האָב זי געראַטעוועט, אַראָפּגעבראַכט דעם דאָקטאָר — זי איז פּערביי, אָט־אָט עקט זי זיך. קוים געפאָלען אויף איין עצה, זי זאָל געבען אַ דעפעש אַהיים קיין קעשעניעו, געבען צו וויסען, אז זי איז טראַנק, טאַמער וועט עמיצער קומען צו פּאָהרען פון דאָרטען. צו וואָס דאַרף איך האָבען אויף זיך אזא פּעקעל?... קומט נישט אָן פון דאָרטען אַ דעפעש, און נאָך אַ סראַטשנע דערצו? און דוקא פון איהר מאַן, פון זיידענער'ען אַליין, אז ער איז אין קעשעניעו און בעט זי, אז זי זאָל קומען אַהיים!... בעקומען אזא מין דעפעש, האָבען מיר ביי־דע נישט געוואוסט, וואָס מיר זאָלען טהון: צי מיר זאָלען לאַכען, צי מיר זאָלען וויינען? און ס'איז געבליבען, אז מיר זאָלען נאָך אַ מאָל טעלעגראַפירען קיין קעשעניעו, אויב ס'איז אמת, אז ער דער דאָנטיסט זיידענער, איז אין קעשעניעו? און ווען איז ער געקומען? און צי איז ער געקומען אַליין, צי נאָך מיט עמיצען?... ענטפּערט ער אונז, אז ס'איז אמת, אז ער איז אין קעשעניעו, אז ער איז געקומען ערשט נעכטען פון מאַריענבאד איינער אַליין און אז ער פּערשטעהט נישט, מיט וועמען זאָל ער קומען און וואַראַרום קומט זיין ווייב אין אָסטענדע?

ערשט דעמאָלט האָב איך פּערשטאַנען, אז דאָס האָט מיך דער אַדעמיט מאַריאַמטישק, דער שאַרלאַטאַן, אַראָפּגעפיהרט פּונ'ם וועג, אויסגעטראַכט אַזעלכעס, וואָס נישט געשטויגען, נישט געפּלויגען. איצט בלייבט איבער נאָר איין זאַך: ווי באַלד, אז די מעשה מיט

אָסטענדע איז איין אויסגעטראַכטע זאך, און ווי באַלד דער דאָנ-
 טיסט זיידענער איז אין קעשעניעו, טאָ וואָס איז מיט בעלצ'ין
 און וואו איז זי אַהינגעקומען? אָט דעריבער האָב איך דיר גע-
 טעלעגראַפירט: „וואו איז בעלצ'י, און וואו זענען די איבעריגע וואָר-
 שעווער ווייבלעך?“ האָסט דו מיך, אַפנים, נישט פערשטאַנען און
 האָסט מיר אָפגעענטפערט: „צו וואָס דאַרף איך בעלצ'ין? און
 וואָס טהו איך אין אָסטענדע?“ האָב איך דיר דערויף געענטפערט
 נאָר געזעהלמע ווערטער: זאָלסט מיר אַרויסשיקען געלד. ווייסט
 דו פאַר וואָס? וואָרום אויף אַ סך ווערטער האָב איך קיין געלד
 נישט געהאַט און האָב איצט אויך נישט. מיין מאַדראַם זיידענער,
 אַז זי האָט נאָר בעקומען די גוטע ידיעה, אַז איהר שאַדען האָט זיך
 אָפגעזוכט, האָט זי זיך אויפגעהויבען און איז אַוועקגעפאַהרען
 אַהיים, צוגעזאָגט מיר שרייבען פונ'ם וועג און פון דער היים —
 און ווער? וואָס? אַ נעכטיגער טאָג! דערווייל בין איך געבליבען
 דאָ איינע אַליין אַהן אַ קאַפיקע געלד. אַ גליק, וואָס איך בין דאָ
 אין דעם האַטעל אויף פולען פאַנסיאָן און מע מאַהנט מיך נישט.
 נאָר מסתמא וועט מען מיך באַלד מאַהנען. און איך ווייס גאָר
 נישט, וואָס איך וועל טהון? איך האָב שוין געשריבען צו דער
 יאַמאיטישיכע קיין מאַריענבאַד, געטעלעגראַפירט אויך, — ענט-
 פערט די וואַנד? איך האָב שוין געפרובט שרייבען צו היים סאָ-
 ראַקער קיין מאַריענבאַד, איז מיר אָנגעקומען צוריק מיין כריעה
 מיט אַ בעמערקונג פון דער פאַסט, אַז דער אַדרעסאַט איז אָפגע-
 פאַהרען קיין אָסטענדע. וויעדער אַ מאָל אָסטענדע? איך ווער
 שיער נישט משונע. איך נעם זיך צו דער קורליסטע וויעדער אַ מאָל,
 איך זוך דעם נאָמען סאַראַקער, איך טהו אַ קוק — אין איין האַטעל
 שטעהט פערשריבען „סאַלאַמאָן קורלענדער, קויפמאַן אויס וואָר-
 שאַ“, און אין צווייטען האַטעל — „אַלעקסאַנדער סווירסקי אויס מאַ-
 ריענבאַד“! וואָס איז דאָס פאַך אַ סורפריז? איך לויף אַוועק אין
 איין האַטעל, אינ'ם צווייטען האַטעל, ערשט איך ווער געוואָהר, אַז
 עס זענען דאָ געווען און אָפגעזעסען אַ פאַר טאָג שלמה קורלענדער

און, אפנים, דער לאַנד־שרכן, סווירסקי. ווער דען זאָל דאָס ויין?
 בין איך שוין גאָר צעדריעהט און ווייס נישט, וואו איך בין אין דער
 וועלט.

האָב איך דיר בעשריבען, ליעבער בערנאַרד, אַלסדינג, אַ גאַנצע
 מעשה פון טויזענד־איינ־נאַכט. אַצינד זיי אַזוי גוט און שרייב
 מיר, ערשטענס, וואָס איז מיט בעל־צײַן און מיט די איבעריגע נאָ-
 לעווקער ווייבלעך? און וואָס האָט דאָ געטהאָן שלמה קורלענדער?
 און וואָס איז מיט חיים סאָראָקער און מיט מאַריאַמטשיק'ען? וואו
 זענען זיי אַצינד און וואו איז יאַמאַיטשיכע מיט איהרע טעכטער?
 און צי איז נישטאָ דאָרט אין וואַרשאָ מיט זיי דער לאַנד־שרכן
 סווירסקי? איך דאַרף עס וויסען, וואָרום אָט דער סווירסקי האָט
 מיט מיר אָפּגערעדט און געגעבען זיין עהרענוואָרט, אַז וואָס פאַר
 אַ שידוך ס'זאָל זיך נישט מאַכען ביי יאַמאַיטשיכע'ן, האָב איך אַ
 חלק. און דער עיקר זאָלסט דו קריגען געלד און מיר למען־השם
 אַרויסשיקען וואָס גיכער, איך זאָל דאָ נישט פּערבלייבען, חלילה,
 אויף יום־טוב. עס געהט צו ימים נוראים, וועל איך קיין טרפּה'ס
 נישט עמען. איך וועל אָפּזוכען אַ כּשר'ען רעסטאָראַן, און אין אַ
 כּשר'ען רעסטאָראַן קאָן מען אויף קרעדיט נישט עמען. און אין אַ
 שוהל וועל איך אויך וועלען געהן, און פאַר אַיין אָרט הייסען די
 דייטשען זיך בעצאָהלען פריהער. און אַ ווייסע הוהן אויף שלאָגען
 כּפרות וועל איך מסתמא אויך הייסען צוגרייטען — און איך האָב
 נישט אַ גראָשען ביי דער נשמה! וואָס איך האָב געקאָנט פּערזע-
 צען, האָב איך פּערזעצט. איך האָב דיר נישט געוואָלט אָנטהון קיין
 יסורים. איך וואָלט דיר איצט אויך נישט געשריבען, ווען ס'זאָל
 זיך נישט געווען צענויפקומען עטלכע אומגליקען מיט אַמאָל.
 זיי געזונד, מיין טייערער בערנאַרד. גאָט זאָל אָנצייכענען אונז
 אַ גוט קוויטעל. און אַזא יאָהר מיט אַזא אויסלאַנד, ווי איך האָב
 געהאַט אַצינד, זאָל זיך גאָר נישט אומקעהרען, רבונו של עולם!
 דיין געטרייע פּרוי חוה.

ט ע ר ע ג ר א פ י ש .

.50

פרוי זיידענער, אסטענדע, צו הערר זיידענער, קישיניעוו.
 נעכטען אָננעקומען מאַריענבאָד אָסטענדע. אַלפּרעדען דאָ אונד
 נישט געטראָפּען. קראַנק געוואָרען. דראַטעט בעלוויו. — ר ע -
 וועק אַ זיידענער.

.51

חיה'לע טשאַפּניק, אסטענדע, צו פּערעל יאַמאַיטשיכע, מאַריענבאָד.
 זיידענער אָסטענדע נישט געטראָפּען. דראַטעט. — ע ו א
 ט ש א פ נ י ק .

.52

הערר זיידענער, קישיניעוו, צו פרוי זיידענער, אסטענדע.
 (ד ר י נ נ ע נ ד) .
 גליקליך געקומען קישיניעוו. איבערראשט. נישט געטראָפּען
 רעוועקען אין דערהיים. קום זאָפּאַרט. דראַטע. — א ל פ ר ע ד
 זיידענער .

.53

חיה טשאַפּניק, אסטענדע, צו יאַמאַיטשיכע, מאַריענבאָד.
 זיידענער — קישיניעוו. בריעף פּאָלגט. — ט ש א פ נ י ק .

.54

שלמה קורלענדער, וואַרשא, צו בעלצי קורלענדער, מאַריענבאָד.
 לאַנג קיין בריעף. וואוהין שרייבען: מאַריענבאָד? פּראַנד
 צענסבאָד? אָסטענדע? אונרוהיג. דראַטע. — ס א ל אַ מ אַ] .

.55

חזקלע משאפניק, אסטענדע, צו פערעל יאמאיטיכע, מאריענבאך.

דראטעט אסטענדע בעלוויו. וואו בעלצי סאָראַקער מאַריאַמ־
טישק לויפערמאַן שערענצים פעקעלים? אסטענדע נישטאָ. —
ע ו ו א ט ש א פ נ י ק .

.56

פּרוי זיידענער, אסטענדע, צו הערר זיידענער, קישיניעוו.

דראטעט אויב אמת אַלפּרעד קישיניעוו ווען געקומען? אויב
אַליין געקומען אָדער מיט עמיצען? ר ע ו ו ע ק א .

.57

הערר זיידענער, קישיניעוו, צו פרוי זיידענער, אסטענדע.

געכמען געקומען אַליין. פערשטעה נישט מיט וועמען? צו
וואָס געפּאָהרען אסטענדע? בעט באַלד אַרזיספּאָהרען. וואַרט
אונגערוֹלדיג. דראטע דרינגליך. — א ל פ ר ע ד .

.58

אסתר סאראקער, ווארשא, צו חיים סאראקער, מאריענבאך.

לאנג קיין ברעף פון דיר. אונרוהיג. דראטע. — א ס ת ר .

.59

שלמה קורלענדער, ווארשא, צו בעלצי קורלענדער, אסטענדע.

יאמאיטיכע דראטעט ביזט אסטענדע. דראטע אַרעסע אויף
געלד שיקען. אונרוהיג. — ס א ל א מ א .

.60

חנצי מאריאמטשיק, ווארשא, צו דוד מאריאמטשיק, אדעם.
 מאריענבאד דראטעט, מארק אָפּגעפּאָהרען מיט נאַלעווקער
 זויבלעך אַסטענדע, זאָפּאַרט קומט צו פּאָהרען וואַרשאָ. דראַ-
 טעט. — אַ נ נ אַ .

.61

אחור סאראקער, ווארשא, צו דוד מאריאמטשיק, אדעם.
 חנצי געפעהרליך קראנק. קומט זאָפּאַרט וואַרשאָ. דראַ-
 טעט. — א א ס ת ר .

.62

פרוי זיידענער, אסטענדע, צו הערר זיידענער, קישיניעוו.
 פּאָהר שנעלצוג קישיניעוו. איך קוש. — ר ע ו ו ע ק א .

.63

מאדאם טשאפניק, אסטענדע, צו בערעל טשאפניק, ווארשא.
 דראטע אַסטענדע בעלוויו. וואו בעלצי סאָראָקער מאַריאַמ-
 טשיק איבעריגע נאַלעווקער וויבלעך? — ע ו ו אַ .

.64

וועלוועל יאמאיקער, ווארשא, צו פערעל יאמאישיכע, מאריענבאד.
 בריעף ערהאלטען. — שידוך קעשעניעוו געפעלען. געדראטעט
 מול-טוב. איך פּאָהר קוריערצוג מאַריענבאָד. — ו ו אַ ה .

.65

דוד מאריאמטישק, אדעם, צו הנצי מאריאמטישק, ווארשא.
 כ'פאָהר מיט'ן קוריער וואַרשאָ. דראַטע ברעסס געזונדהייט. --
 ד א ו ו י ד .

.66

אלעכסאנדער סווירסקי, אסטענדע, צו פערעל יאמאיטישכע, מאריענבאד.
 געקומען אַסטענדע. זיידענער קורלענדער נישט געמראָפּען.
 פיעלייכט מאריענבאד? דראַטע פאַסטערעמאַנט. — ס ו ו י ר ס ק י .

.67

פערעל יאמאיטישכע, מאריענבאד, צו אלעכסאנדער סווירסקי, אסטענדע.
 זיידענער קעשעניעוו. קורלענדער פערשוואונדען. דראַטע. —
 פ ע ר ע ל י א מ א י ט י ש כ ע ר .

.68

בערעל טשאפניק, ווארשא, צו חוה טשאפניק, אסטענדע.
 צו וואָס בעלצי? נאלעווקער ווייבלעך? וואָס טהומט דו
 אַסטענדע? דראַטע. — ב ע ר נ א ר ד .

.69

מאדאם טשאפניק, אסטענדע, צו בערעל טשאפניק, ווארשא.
 זאָפּאַרט שיקען געלד. בריעה פאַלגט. גרעסטע פערלעגענהייט.
 דראַטע. — ע ו ו א .

.70

פּערעל יאמאטישיכע, מאריענבאד, צו וועלעל יאמאטיקע, ווארשא.
 שירוך בוידעם. קעשעניעוו בעוויבם. נישט קום מאריענבאד.
 בעלצי בראָני סאַראַקער מאַריאַמטישק פּערשוואונדען. רעכען פּאַהד
 רען ווארשאָ. דראַטע. — פּ ע ר ע ל .

.71

חיים סאַראַקער, מאריענבאד, צו אַהר סאַראַקער, ווארשא.
 קור געענדיגט. איך פּאַהר בערלין ווארשאָ. דראַטע בערלין
 סאַוואָי געוונד. איך קוש. — ח י י מ .

.72

שלמה קורלענדער, ווארשא, צו חיים סאַראַקער, מאריענבאד.
 אַנטוואָרט בעצאָהלם. האָט רחמנות. דראַטעט וואו בעלצי?
 מאַריענבאד אָדער אַסטענדע? — ס אַ ל אַ מ אַן קו ר ל ע נ ד ע ר .

.73

שלמה קורלענדער, ווארשא, צו פּערעל יאמאטישיכע, מאריענבאד.
 אַנטוואָרט בעצאָהלם. דראַטעט אויב אמת בעלצי סאַראַקער
 מאַריאַמטישק פּערשוואונדען? זייער אַרדעסע? האָט רחמנות.
 גרייט פּאַהרען מאַריענבאד אַסטענדע. — ס אַ ל אַ מ אַן קו ר -
 ל ע נ ד ע ר .

.74

בעלצי קורלענדער, אַלעקסאַנדראַווא, צו שלמה קורלענדער, ווארשא.
 געפּאַהרען פון מאַריענבאד בערלין ווארשאָ. געמאָסען איין
 אומגליק. זאָכען פּערהאַלטען גרעניץ. פּאַהר-צו מיט געלד, אָדער
 שיק אַרויס אַלעקסאַנדראַוואַ דריי הונדערט. דראַטע - ב ע ל צ י .

.75

אסתר סאַראַקער, וואַרשאַ, צו היים סאַראַקער, בערלין.

צו וואָס אַוילען וואַרשאַ? בעלצי בראַני נאָך נישטאָ. שע-
רענצים פעקעליס אויך נישט. לאה'צי ברויכשטוהל פעטריקאָוו.
מחותן מאַריאַמטשיק נעקומען נט'ען חנצ'ין. קאַנסט דאָס זעלבע.
גרויסער אויסוואַהל. — א ס ת ר .

.76

בעלצי קורלענדער, אלעקסאַנדראַוו, צו שלמה קורלענדער, וואַרשאַ.

נעכטען גערראַטעט קומען אלעקסאַנדראַוו אָדער שיקען דריי
הונדערט. פאַר וואָס קיין ענטפער? דראַטע. — ב ע ל צ י .

.77

פערעל יאַמאַיטשיכע, סאַריענבאָד, צו וועלוועל יאַמאַיקער, וואַרשאַ.

נעכטען גערראַטעט נישט קומען מאַריענבאָד. שידוך בוידעם.
בעלצי בראַני סאַראַקער מאַריאַמטשיק אָסטענדע נישטאָ. איך קיין
דער פּאַהרען בערלין וואַרשאַ. דראַטע. — פ ע ר ע ל .

.78

יַחַקִּמַיִר שערענצים און יַחַקִּמַיִר פעקעליס, וואַרשאַ, צו יאַמאַיטשיכע,
מאַריענבאָד.

אַנטוואָרט אַיינגעצאָהלעט. טשאַפּניק גערראַטעט וואו שערענצים
פעקעליס. דראַטעט אויב שיינצי קריינצי נישטאָ מאַריענבאָד. פּאַד
רען אָסטענדע? אונרוהיג! — ש ע ר ע נ צ י ס פ ע ק ע ל י ס .

.79

בעלזי קורלענדער, אלעקסאנדראווא, צו שלמה קורלענדער, ווארשא.
פאר וואס קומסט נישט אלעקסאנדראווא? שיקסט נישט דריי
הונדערט? פערפאלען אלע זאכען. גרויסער היזק! אונרוהיג.
דראטע. — בעלזי.

.80

מאדאם שערענציס און מאדאם פעקעליס מאריענבאד, צו שערענציס און פעקעליס,
ווארשא.

פאהרען ווארשא. אויסשטייגען בערלין ווערטהיים. גריסען. —
שיינצי קריינצי.

.81

אלעקסאנדער סווירסקי, קישיניעוו, צו פערעל יאמאיטשיכע, מאריענבאד.
געלד פערפאלען. אומזאנסטע שפעיוען. אבער גראסער שקאנד
דאל. פראפאניער בריעפליך דריי פארטיען איהרע דריי טעכטער.
דראטעט קאממען מאריענבאד אדער ראנדעוואו וויען האמעל נאך
ציאנאל? ווארע ערשטער זארט. איין ארצט צוויי יודיסטען.
בעסטע רעפערענצען. — סווירסקי.

.82

קלמן ברויכשטהל, ווארשא, צו לאהצי ברויכשטהל, פעטריקאו.
דערגאנגען קורלענדער געמעלשט סאראקער'ס בריעה בעלזי'ן.
סאראקער קלאגט קורלענדער געריכט. מיך עדות. קורלענדער
אסטענדע. זוכט בעלזי'ן. בעט פערציוהונג. קום ווארשא.
איך קוש. — קלמן.

.83

ביאני לויפערמאן, בערלין, צו הירש לויפערמאן, ווארשע.
 מעלעגראם מאריענבאד ערהאלטען דאָ. דריטען טאָג בערלין.
 מאָרגען ווארשאָ. זיי אלעקסאנדראָוואָ. דראַטע למאָי לאה'צי פעט'
 דיקאָוו? וואו בעלצי? איך קוש. — ב ר ק נ י .

.84

בערעל טשאַפניק, ווארשאָ. צו חוה טשאַפניק, אַסטענדע.
 בריעף ערהאלטען. אלעס קלאָר. געלד אַרויסגעשיקט. בעלצי
 געקומען. דריי טעג אלעקסאנדראָוואָ גרעניץ סקאנדאַל. קורלענדער
 אויסלאַנד. זוכט בעלצי'ן. סאָראָקער געקומען געטראָפּען אַסתר
 פערביי. וויל אַיינגעבען קורלענדער פעלשונג בריעף. לויפערמאָן
 ברויכשטוהל אויך אַיינגעגעבען קורלענדער. שערענצים פעקעליס
 ערות. בעלצי אויסער זיך. געבעטען מאַכען שלום. איך פערלאַנג
 דריי טויזענד וועל צערייבען. מאַריאַמטיק גט'ען. לאה'צי פעט'
 דיקאָוו רייכען פעטער. יאַמאָיקער מאַריענבאד קנס-מאָל. יאַמאָי'
 משיכע טעכטער ווארשאָ. מאַריאַמטיק פאַטשען יאַמאָיטיכע.
 סוויסקי נישטאָ. קום ווארשאָ. דראַטע. איך קוש. — ב ע ר נ א ר ד .

.85

שלמה קורלענדער, מאריענבאד, צו אכיר סאראקער, ווארשא.
 מאריענבאד נישט געטראָפּען קיינעם. פאַהר אַסטענדע. דראַט'
 טעט פאַסטערעסטאַנט. — ק ו ר ל ע נ ד ע ר .

.86

הירש לויפערמאן, ווארשאָ. צו פערעל יאַמאָיטיכע, מאריענבאד.
 איהר דראַטעט פרוי פערשוואַנדען? פרוי דראַטעט בערלין
 טוכט ווארשאָ. שאַנטאַזש. קלאָגען געריכט. — ל ו י פ ע ר מ א ו .

.87

וועלועל יאמאיקער, מאריענבאד, צו וועלועל יאמאיקער, ווארשא.
 געקומען מאריענבאד קנס-מאָל. קיינעם געטראָפּען. געזאָגט
 אָפּגעפּאָהרען ווארשאָ. דראַטעט וואו פּערעל? קינדער? וואו
 חתן קעשעניעוו? אונרוהיג. — וו אָ ל פּ .

.88

פּערעל יאמאטישיכע, ווארשא, צו וועלועל יאמאיקער, מאריענבאד.
 למאי געפּאָהרען מאריענבאד? געדראַטעט נישט פּאָהרען.
 חתן קעשעניעוו ווייב צוויי קינדער. צוריק ווארשאָ. דראַטעט. —
 פּ ע ר ע ל .

.89

שלמה קורלענדער, אַסטענדע, צו אַהר סאַראַקער, ווארשא.
 אַסטענדע אויך נישטאָ קיינער. רעכען פּאָהרען צוריק מאריענ-
 באד. פון דאָרטען קעשעניעוו. דראַטעט. — קו ר ל ע נ ד ע ר .

.90

וועלועל יאמאיקער, מאריענבאד, צו פּערעל יאמאטישיכע, ווארשא.
 דעפּעש ערהאַלטען. נישט פּערשטאַנען. למאי חתן קעשע-
 ניעוו? למאי צוויי קינדער? וואו דריטע? ווער צוריק ווארשאָ?
 דראַטעט. — וו אָ ל פּ .

.91

פּערעל יאמאטישיכע, ווארשא, צו וועלועל יאמאיקער, מאריענבאד.
 געדראַטעט אויס שידוך. חתן קעשעניעוו בעווייבט. נישט
 פּאָהרען מאריענבאד. געפּאָהרען מאריענבאד. נישט געדראַטעט.
 אומזיסטע שפּעזיען. געדראַטעט פּאָהרען צוריק ווארשאָ. איך
 קינדער ווארשאָ. דראַטעט. — פּ ע ר ע ל .

.92

וועלעך יאמאייקער, מאַריענבאד, צו פערעך יאמאייטיבע, וואַרשא.

דראַטעס נישט געדראַטעט? צוויי מאָל געדראַטעט: געדראַ-
טעט מול-טוב. געדראַטעט אַרויספאַהר. פאַר וואָס נישט געדראַ-
טעט באַלד חתן קעשעניעו בעווייבט? פאַר וואָס נישט געוואַרט
מאַריענבאד? וואו שדיכן? וואו טשאַפניק? וואָס בעלצוי?
דראַטע — ו ו אַ ל ק .

.93

פערעך יאמאייטיבע, וואַרשא, צו וועלעך יאמאייקער, מאַריענבאד.

ביז וואַנען דראַטען? געדראַטעט בעלצוי געקומען. קורלענדער
מאַריענבאד — אָסטענדע, זוכט בעלצוי'ן. מאַריאמטישק אָפגע'נט.
לויפערמאן מיר סקאַנדאַל, וויל פאַטשען קורלענדער. אסתר פער-
ביי. סאַראַקער געריכט קורלענדער פאַרלאַנג. ברויכשטוהל, שע-
רענצים, פעקעליס ערות. טשאַפניק שלום. סווינסקי דראַטעט
קעשעניעו דריי שרובים. גענוג דראַטען. פאַהר זאָפאַרט אַהיים.
דראַטע — פ ע ר ע ל .

.94

שלמה קורלענדער, מאַריענבאד, צו שלמה קורלענדער, וואַרשא.

יאמאייטיבע געדראַטעט פלוצים פערשוואַנדען בעלצוי. געווען
מאַריענבאד, געווען אָסטענדע. געקומען צוריק מאַריענבאד. גע-
זוכט בעלצוי. אלעמען געדראַטעט. קיינער דראַטעט נישט. ווער
איז שטוב? דראַטעט וואו בעלצוי? זאָל איך פאַהרען קעשעניעו?
דראַטעט דרינגליך. — ס אַ ל אַ מ אַן ק ו ר ל ע נ ד ע ר .

.95

בעלצי קורלענדער, ווארשא, צו שלמה קורלענדער, מאריענבאד.

יאמאימשיכע אויסגעטראכט ליגען. געפאָהרען מאריענבאד — בערלין — ווארשאָ. געווען פּערהאַלטען גרעניץ אַלעקסאַנדראָוואָ. דריי מאָל געדראַמטע שיקען געלד. אַלע זאַכען פּערפאַלען. איצט געקומען. וואָס האָסט דו געמאַן? איבער דיר ברויכשמוהל גמ'ען. מאַריאַמטישק שוין גע'נט. אסתר געפּעהרליך קראַנק. סאָראָקער סטראַשעט קרימינאַל שאַנטאַוש פּאָדלאָג. לויפּערמאַן, ברויכ-שמוהל, שערענצים, פּעקעליס עדות. טשאַפּניק גאַראַנטירט צע-רייבען. וויל 3000. דראַטע. — ב ע ל צ י .

.96

שלמה קורלענדער, מאריענבאד, צו בעלצי קורלענדער, ווארשא.

טויזענד דאַנק. גוטע נאַכריכט! כ'האַרד סאָראָקער קאַמער. כ'נעב לויפּערמאַן פּייג. טשאַפּניק 3000 מכות. כ'פּאָהר שנעל-צוג. בערלין — ווארשאָ. כ'קוש. — ס אָ ל אָ מ אָ י .